

LA TREZORO DE LA SIERRA MADRE

de B.Traven

romantraduko

Aŭtoro	B.Traven
Titolo	La trezoro de la Sierra Madre
Tradukis	Hans-Georg & Dorothea Kaiser (Donjo & Cezar) Laŭ la unua eldono 1927 „Der Schatz der Sierra Madre“ de la eldonejo Librogildo Gutenberg en Berlino.
Lingve kontrolis	Blazio Vaha Lode Van de Velde
Aranĝis	Frank Vohla Hans-Georg Kaiser
Finredakto	je la 27-a de novembro en la jaro 2016

*La trezoro, kiun trovi
ne indas la penon de vojaĝo por vi, ĉu?
Tiu estas la vera trezoro, kiun serĉi
via vivo por vi ŝajne estas tro mallonga!
La briltrema trezoro, kiun celas vi,
troviĝas sur la alia flanko!*

La benko, sur kiu sidis Dobbs, laŭordis neniel. Unu el la latoj elrompiĝis, kaj dua lato kurbiĝis malsupren, tial oni sufiĉe rajtigite povis rigardi la sidadon sur ĝi kiel punon. Ĉu li meritas tiun punon aŭ ĉu oni maljuste kroĉis ĝin al li, kiel la plej multajn kondamnojn, kiujn oni kroĉas al iu, pri tio Dobbs en tiu momento ĝuste ne pensadis. Ke li sidis maloportune, li verŝajne rimarkus nur tiukaze, se iu demandus lin, ĉu li sidas bone sur la benko. La pensoj, kiuj okupis la viron Dobbs, estis la samaj, kiuj okupas tiom da homoj. Estis la demando: Kiel mi povas enspezi monon? Se oni jam havas iom da mono, estas pli simple enspezi monon, ĉar oni povas investi ĝin. Sed, se oni posedas nenion, estas malfacile kontentige solvi tiun aferon.

Dobbs havis nenion. Oni povas trankvile diri, ke li havis malpli ol nenion, ĉar li havis eĉ ne tutan kompletan vestaron, kiu en limigitaj cirkonstancoj povas esti rigardata kiel modesta komenca kapitalo.

Sed kiu volas labori, tiu trovas laboron. Oni nur ne ĝuste

venu al tiu, kiu diras tiun frazon; ĉar tiu ne havas laboron je disdono kaj tiu ankaŭ neniun povus nomi, kiu serĉas laboriston. Tial tiu homo ja uzas ĝuste tiun ĉi frazon, por pruvi kiom malmulte li komprenas la mondon.

Dobbs estus tirinta ĉarojn kun ŝtonoj, se li trovus tian laboron. Sed eĉ tian laboron li ne ricevis, ĉar ĉeestis tro multaj, kiuj atendis pro tia laboro, kaj ĉar la indiĝenoj havas ĉiam pli da ŝancoj ricevi ĝin ol fremdulo.

Ĉe angulo de la *Plaza* ŝupurigisto havis sian altan feroŝeĝon. La ceteraj ŝupurigistoj, kiuj ne povis pagi ŝeĝon, kuris kun siaj kestetoj kaj klapbenketoj kiel neĝmusteloj ĉirkaŭ la *Plaza* kaj lasis neniun nemolestata, kies ŝuoj ne estis puraj kiel spegulo. Egale ĉu li sidis sur unu el la multnombraj benkoj aŭ ĉu li promenis, oni ĉiam molestis lin. Do, eĉ la ŝupurigistoj ne facile trovus laboron, kaj kontraŭe al Dobbs ili estis kapitalistoj, ĉar ili havis ekipaĵon, kiu kostas almenaŭ tri pesojn.

Eĉ se Dobbs havus la tri pesojn, ŝupurigisto li ne povus fariĝi. Ne ĉi tie inter la indiĝenoj. Blankulo ankoraŭ neniam provis purigi ŝuojn surstrate. Ne ĉi tie. La blankulo, kiu en ĉifonoj kaj ĝismorte malsata sidas sur

benko de la *Plaza*, la blankulo, kiu almozpetas aliajn, la blankulo kiu faras rompŝtelon, ne estas malestimata de la ceteraj blankuloj. Sed, se li purigas botojn surstrate aŭ almozpetas ĉe indiĝenoj aŭ portas glacian akvon en siteloj kaj vendas ĝin, li sinkas kiel estimato profunde sub la plej kotan indiĝenon kaj malsatmortas tamen. Ĉar neniu blankulo akceptus lian laboron, kaj la neblankuloj rigardus lin nedeca konkuranto.

Sur la altan ferseĝon ĉe la angulo sidiĝis sinjoro en blanka kostumo kaj la purigisto ekpoluris ties brunajn ŝuojn. Dobbs ekstaris, li lante promenis transen al la seĝo kaj diris kelkajn mallaŭtajn vortojn al la sinjoro. La sinjoro apenaŭ rigardis supren, metis manon en pantalonpoŝon, eligis peson kaj donis ĝin al Dobbs.

Dum momento staris Dobbs tute perpleksa, tiam li reiris al la benko. Li kalkulis ricevi nenion aŭ eble dek centavojn. Li tenis la manon en la poŝo kaj karesis la peson. Kion havigi per ĝi? Tago- kaj vespermanĝon aŭ du tagmanĝojn aŭ dek pakaĵojn da cigaredoj de la marko *Artistas*, aŭ kvinfoje glason da laktokafo kun *Pan Frances*, kiu estas kutima bulko.

Post certa tempo li forlasis la benkon kaj migris sur kelkaj stratoj malsupren al la hotelo *Oso Negro*.

La hotelo fakte estis nur *Casa de Huespedes*, portempe loĝiga domo. En la antaŭa fronto troviĝis je unu flanko la magazeno kun ŝuoj, ĉemizoj, sapoj, sinjorinaj subvestoj kaj muzikiloj; je la alia flanko estis magazeno kun dratmatracoj, faldeblaj kuŝseĝoj kaj fotografaj aparatoj. Inter tiuj du magazenoj troviĝis la larĝa domtrairejo, kiu kondukis al la korto. En la korto troviĝis la disfalemaj putrantaj lignobarakoj, kiuj formis la hotelon. Ĉiuj ĉi barakoj havis malgrandajn, malvastajn mornajn senfenestrajn ĉambretojn. En ĉiu ĉambreto staris kvar ĝis ok litoj. Sur ĉiu lito kuŝis malpura kuseno kaj malnova trivita lankovrilo. Lumo kaj aero por la ĉambroj venis tra la pordoj, kiuj ĉiam estis malfermitaj. Spite tion la ĉambroj ĉiam estis mucidaj, ĉar ili ĉiuj situis sur la ebena tero kaj tial la sunradioj povis enpenetri nur ioman distancon en ĉiun ĉambreton. Aerotrablovo same ne ekzistis, ĉar la aero en la korto estis senventa. Tiun aeron la klozetoj, kiuj ne havis gargarilojn, ankoraŭ pli malbonigis. Krome brulis meze de la korto tage kaj nokte ligna fajro, sur kiu staris grandaj ladokonservujoj, en kiuj

oni kuiris lavaĵojn, ĉar en la hotelo troviĝis ankaŭ la lavejo de ĉino.

Maldekstre en la domtrairejo, antaŭ ol oni venis en la korton, estis ĉambreto, en kiu sidis la domvartisto. Dua ĉambro, tuj apud tiu akceptejo, estis ĝis supre fermita per dratreto. Ĉi tie kuŝis konservataj sur la bretaroj la kofroj, kestoj, paketoj kaj kartonaj ujoj de la hotelgastoj. Jen kuŝis kofroj de homoj, kiuj eble nur nokton dormis ĉi tie; ĉar kelkaj de la kofroj kaj kestoj estis kovritaj per multe da polvo. La mono, kiun la gasto havis, sufiĉis ĝuste nur por nokto. Je la sekva mateno la viro dormis ie ekstere kaj ankaŭ la sekvajn noktojn. Iutage li tiam revenis, prenis ĉemizon aŭ pantalonon aŭ iun alian bezonaĵon el la kofro, fermis ĝin kaj redonis ĝin por plua konservado. Kaj iutage la viro tiam ekvojaĝis. Ĉar li ne havis monon por trajno aŭ ŝipo, li devis migri perpiede kaj ĉe tio ĝenus lin lia kofro. Nun la viro eble estis en Brazilo aŭ antaŭlonge mortis je soifo en dezerto aŭ sur ĝangala vojo malsatmortis aŭ estis mortbatita.

Post jaro, kiam la konservejo por la kofroj estis plenpakita per pakaĵoj, tiel ke la aĵoj de la novaj

alvenintoj ne plu enmetebliis, la hotelposedanto komencis reordigadon. Je la aĵoj troviĝis kelkfoje notfolieto kun la nomo de la posedanto de la kesto aŭ de la kartona ujo. Ĉeokazis, ke la viro forgesis la nomon, kiun li donis tiam, kaj ĉar li ŝanĝis intertempe sian nomon, li nun ne povis repostuli sian kofron, ĉar li ne povis rememori pri sia tiama nomo. Li certe povis priskribi la kofron. Jen la domvartisto demandis pro la nomo, kaj ĉar la nomo ne estis identa kun la folieto pikita per pinglo sur la kofron, la kofro ne estis redonita al li.

Ofte la notfolieto kun la nomo estis defalinta. Kelkfoje ĝi estis markita nur per kreto, kiu forviŝiĝis. Iafoje la domvartisto pro hasto forgesis demandi pri la nomo kaj skribis nur la litonombrojn kun blua krajono sur la kartonan ujon. Sed la litonombrojn la posedanto de kartonujo neniam sciis, kaj se li estus sciinta ĝin, li apenaŭ retenus ĝin en sia memoro. Dato estis donita neniam.

Estis do neniam konstatebla, kiom longe kuŝis kesto aŭ kofro ĉi tie en la konservejo. La daŭro de la konservotempo estis prijuĝata laŭ la alto de la

polvotavolo, kiu troviĝis sur la aĵoj. Kaj laŭ tiu ĉi alto la hotelposedanto povis diri tre precize, kiom da semajnoj jam kuŝadis tiu kofro aŭ tiu ĉi sukersako. La konservado kostis nenion. Sed, se la ĉambro fariĝis tro plenŝtopita, la aĵoj, kiuj montris la plej altan polvotavolon, venis eksteren. La posedanto traserĉis la enhavon kaj ordigis ĝin. Plej ofte estis ĉifonoj. Okazis malofte, ke oni trovis iun valorplenan aĵon en kofro; ĉar tiu, kiu ankoraŭ havas valoraĵojn, ne tranoktas en *Oso Negro*, aŭ li pasigas tie nur unu nokton. Tiujn ĉifonojn la hotelbaraka posedanto donacis tiam al ĉifonitaj hotelgastoj, kiuj almozpetis pri ili aŭ al aliaj ĉifonitaj homoj ĵus preterirantaj. Estas ja en la mondo tiel, ke neniuj pantalonoj povas esti tiom ĉifonita, neniuj ĉemizoj tiom trivita, neniuj botoj tiom tratretita, ke ne iu troviĝus, kiu rigardas tiun pantalonon aŭ tiun ĉemizon ankoraŭ tre bona; ĉar neniuj homoj surtere povas esti tiom povraj, ke ne alia supozus sin ankoraŭ pli povra.

Dobbs havis neniun kofron, kiun li povus doni por konservado, eĉ ne kartonujon aŭ papersakon. Li ne sciis, kion enmeti en ĝin; ĉar ĉion, kion li posedis, li portis en siaj pantalonpoŝoj. Jakon li ne plu havis jam de monatoj.

Li eniris en la ĉambreton de la domvartisto. Tiu ĉambro antaŭfronta, troviĝanta en la ĉefa enirejo, efektive havis giĉetan breton, sed neniuj uzis ĝin, eĉ ne la domvartisto mem. Sur tiu ĉi giĉeta breto, proksime antaŭ la ŝovebla fenestro, staris akvobotelo kaj kruĉeto el fajenco. Tio estis la komuna akvobotelo por ĉiuj hotelgastoj. En la dormoĉambroj mem ne estis akvo kaj ne akvobotelo. Tiu, kiu estas soifa, devis veni al la ĉi-tiea giĉeta fenestro por trinki. Kelkaj spertaj gastoj, speciale tiuj, kiuj nokte ofte eksoifis, prenis vakan tekilbotelon poste plenigitan per akvo en la dormoĉambrojn.

La domvartisto estis ankoraŭ tute juna viro, apenaŭ dudekkvin jarojn aĝa. Li estis malgranda kaj magra kaj havis longan pintan nazon. Lia servo etendiĝis de morgaŭ matene je la kvina ĝis vespere je la sesa. Vespere je la sesa la domvartisto komencis sian noktoservon. Ĉar la hotelo tage kaj nokte seninterrompe estis malfermita, ne unuavice pro la trajnoj, kiuj nokte nur alvenis, se ili malfruiĝis, sed unuavice pro la laboristoj, kiuj tie dormis en la hotelo kaj kiuj havis okupon en la restoracioj aŭ en aliaj negocaj branĉoj, kie la labortempo finiĝis tre malfrue en la nokto, kelkfoje nur antaŭmatene.

Tage kaj nokte oni vekis iujn en la hotelo, ĉar ĉiam estis iuj, kiuj devis ellitiĝi je iu ajn tempo, ĉar ili devis iri al laboro. Tie dormis privataj noktogardistoj, bakistoj, asfaltfaristoj, stratpavumistoj, gazetvendistoj, panportistoj kaj anoj de profesioj, kiuj tute ne lasas priskribi sin per unu vorto. Multaj el tiuj homoj povus lupreni privatan loĝejon, kie ili pli bone kaj pli pure dormus kaj ne estus en komuneco kun nekonatoj, fremduloj kaj vagabondoj. Sed pro la vekado, pro ilia ĝustatempa laborkomenco, ili loĝis tie en la hotelo, kie ili povis fidi pri tio, ke oni ĝuste en tiu minuto vekos ilin, kiun ili diris. Ambaŭ domvartistoj estis tre diligentaj homoj. Venis ĉiutage novaj gastoj kaj malnovaj foriris. Alternoj okazis ĉiutage. Ĉiuj nacioj estis prezentataj, preteriris blankaj, flavaj, nigraj, brunaj, ruĝbrunaj vizaĝoj la giĉeton. Sed la domvartisto, kiu deĵoris, sciis ĉiam, ĉu la viro pagis ĉu ne. Se li dubis, li rigardis tuj en la libron kaj persekutis la viron per la okuloj tra la fenestro, kiu kondukas al la korto, por scii en kiun ĉambron li kuras.

Ekzistis kelkaj tute malgrandaj ĉambroj, en kiuj estis nur unu lito, relative largha kaj kun matraco. La matraco, estas vere, estis tre dura, sed la gastoj ne estis dorlotitaj. Tiuj

ĉambroj estis destinitaj por du personoj kaj kostis por ĉiu persono peson. Estis ĉambroj, kiujn uzis tiuj, kiuj venis kun ino. Ankaŭ por kelkaj inoj kaj knabinoj ekzistis kelkaj barakoj, kun diversaj litoj, kiuj kostis kvindek centavojn. Tiuj ĉambroj havis du pordojn, sed la pordoj ne estis fermeblaj kaj pendis tiel oblikve en la hinĝoj, ke oni eĉ ne ĝuste povis fermi ilin. La litoj de la virinaj unuopaj gastoj tamen havis moskitoretojn, sub kiuj la inoj povis kaŝiĝi kaj senvestiĝi. Speciale la knabinoj de simpla deveno kaj la indiĝenaj knabinoj havas mirigan lertecon vesti kaj malvesti sin sub tiuj retoj kaj sub ili pasigi tiel nevidate la nokton, kvazaŭ ili estus interne de la masonitaj muroj de domo. Plej ofte estis kuirejaj purigistinoj el la restoracioj, kiuj loĝis tie.

La viroj tro multe devis okupiĝi pri la propraj aferoj, por povi zorgi sin pri la junulinoj. Kaj la junulinoj loĝis en tiu hotelo, kie ĉio estis tiel malfermita kaj nefermita, kiel tio apenaŭ imageblas, pli sekuraj ol en kelkaj aliaj lokoj prezentataj kiel „Altkvalita familia hotelo“. La ĉifonitaj viraj hotelgastoj estus mortbatintaj la viron, kiu kuraĝus enŝteliĝi ĉe la junulinoj por fari tie iun stultaĵon.

Estis gastoj en la hotelo, kiuj tie loĝis jam du, tri, ja eĉ kvin jarojn. Ĉar ili ĉiam havis la saman dormlokon, kaj loĝis en la sama angulo, ili propradire loĝis same tiel pure kiel en privata domo. Nur la dormkunuloj kompreneble plej ofte alternis ĉiunokte. Sed okazis, ke sufiĉe da daŭraj gastoj kuniĝis, kiuj plenigis tutan ĉambron por si. La vivo por la viroj estis multe pli libera ol en privata domo. Ili povis veni, kiam plaĉas al ili, sen kolerigi la dommastrinon, ili povis foriri laŭplaĉe sen tio, ke iu okupiĝus pri ili, kaj kiam ili hejmvenis peze ŝarĝiĝintaj, des pli neniuj okupiĝis pri ili.

Ŝrankoj ne estis en tiuj du ĉambroj. La vestojn oni pendigis je najloj, kiuj estis batitaj en la lignajn vandojn. Kelkaj gastoj, kiuj jam pli longe tie loĝis kaj havis laboron, pakis siajn dimanĉajn vestaĵojn en lignokeston, kiun ili povis fermi per pendoseruro. Aliaj faris kovrilon el saka tolo, por gardi siajn aĵojn kontraŭ polvo. Ceteruloj zizage tiris ŝnuregon trans siajn pendigitajn vestojn, tiel firme, ke unuopa pantalonon nur tre malfacile eltireblus. Oni ŝtelis malofte ion; ĉar, tiukaze, se iu portis ion sub la brako, la domvartisto rigardis lin misfide, kaj se la domvartisto eĉ konis la pantalonon kaj sciis, ke ĝi

apartenas al alia, la fripono tute ne estus traveninta. La domvartistoj konis la pantalonojn kaj jakojn de siaj gastoj sufiĉe bone. La domvartisto sidis sen multe da libera loko en sia ĉambro, ĉar ĝi estis plenpakita per ĉiuj eblaj aĵoj. Malgrandaj paketoj, kartonujetoj, tute malgrandaj retikuletoj kaj tiaj aĵoj, kiuj apenaŭ indas la penon malfermi pro ili la dratkaĝon, ĉar ili estis transdonitaj nur por mallonga tempo tie. Oni volis transpreni ilin post duono de horo, aŭ iam tiam. Plej ofte oni efektive transprenis ilin je la interkonsentita tempo, sed kelkfoje ili kuŝis eĉ semajnojn tie kaj estis forgesitaj de la posedanto, kiu subite forvojaĝis, eble kiel maristo ĝis la kontraŭa fino de la mondo. Se ŝipo ĝuste elveturis kaj mankis ŝipanoj, oni kunprenis tiun, kiu plej rapide estis preta foriri kaj lasi ĉion post si, kiu do foriris tuj de tie, kie li staris ĝuste.

Krome en la malvasta ĉambro estis ankoraŭ alta bretaro kun mantukoj, sapo kaj lavtukoj el basto por la bangastoj. Oni povis nur duŝi. Ĉiu duŝado kostis dudek kvin centavojn. La akvo estis frida kaj tre limigita.

Krome tie staris bretaro por leteroj kaj diversspecaj

paperoj. Ĉio estis polvokovrita.

Lastfine tie troviĝis ankoraŭ monŝranko. En tiu oni konservis la valoraĵojn de la gastoj, kiujn transdonis dormgastoj: mono, horloĝoj, ringoj kaj aparatoj, kiuj estis valoraj. Inter tiaj aparatoj troviĝis kompasoj, kampmezuriloj kaj similaj aĵoj, kiujn geologoj aŭ oro- aŭ arĝentoserĉistoj bezonis. Ankaŭ tiaj homoj, kiuj havis tiajn aparatojn, ofte tre enmizeriĝis kaj fine albordiĝis ĉi tie kiel dormgastoj. Ankaŭ fusiloj, revolveroj, kaj fiŝkaptiloj tie pendadis.

Antaŭ la domvartisto sur la malgranda angulo de la tablo, kie estis ankoraŭ libera de paperoj, paketoj, kaj skatoloj, kuŝis la granda libro por fremdaj gastoj. Ĉi tien oni enskribis ĉiun hotelgaston. Nur la familian nomon, la litonumeron kaj la pagitan sumon. Kiel la gasto krome nomiĝis, kiun naciecon li havis, kiun profesion, kiun celon, kaj de kie li venis, ĉio ĉi tute ne interesis la hotelposedanton. Ankoraŭ pli malmulte interesiĝis la polico pri tio, kiu neniam venis por rigardi en la libron. La libro interesis en la plej bona kazo iam la publikan estraron por la kolektado de impostoj, se la

hotelposedanto volis pruvi, ke oni taksis liajn enspezojn tro altaj. Nur tie, kie multaj superfluaj oficistoj estas survoje kaj pagataj de la ŝtato, la polico zorgas sin pri ĉiu aferado kaj volas scii ĝis la koloro de unuopa haro de papilo, kiu estas la hotelgasto, de kie li venas, kion li volas fari tie kaj kien li intencas foriri. La oficistoj alie ja ne sciis, pri kiu ili okupiĝu, kaj la impostpagistoj baldaŭ eltrovus, ke oni ne bezonas ilin.

Dobbs envenis al la domvartisto, metis peson sur la tablon kaj diris: „Lobbs, por du noktoj.“

La domvartisto foliumadis en la libro, ĝis li trovis malplenan liton, skribis la nomon „*Jobbs*“, ĉar li ne bone komprenis lin kaj estis tro ĝentila por demandi plian fojon, kaj tiam aldonis: „Ĉambro sep, lito du.“

„En ordo“, diris Dobbs kaj foriris. Li estus rajtigita tuj sterni sin, la ceteron de la posttagmezo, la tutan nokton, la tutan sekvan tagon, la duan nokton kaj la tutan antaŭtagmezon post la dua nokto ĝis la 12-a horo, se li intencus tion. Sed li estis malsata kaj devis ĉasi aŭ fiskapti ion.

Sed la fiŝoj ne tiom simple mordis la hokon. Tiam li vidis iri antaŭ si sinjoron en blanka kostumo. Li atingis lin, murmuris ion, kaj la sinjoro donis kvindek centavojn al li.

Kun tiuj kvindek centavoj Dobbs unue iris al ĉino, por tagmanĝi. Tagmezo delonge pasis, sed estis ĉiam tagmanĝo ĉe ĉino, kaj se estas jam tro malfrue, por ke oni povu nomi ĝin ankoraŭ *Comida Corrida*, tiukaze oni nomas la saman manĝon simple *cena*, kaj tio estas tiukaze la vespermanĝo, ankaŭ tiukaze, se la horloĝo de la katedralo ĵus batis la kvaran.

Tiam Dobbs iom ripozis sur la benko, kaj fine li pensis pri kafo. Li ĉasiris denove certan tempon vane, ĝis li ekvidis sinjoron en blanka kostumo. Kaj la sinjoro donis al li kvindek centavojn. Arĝentomoneron.

„Hodiaŭ mi bonŝancas pri sinjoroj kun blankaj kostumoj“, diris Dobbs kaj iris al la ronda kafostando je la flanko de la *Plaza de la Libertad*, kiu estis plej proksima al la dogan- kaj pasaĝerhaveno.

Li sidiĝis sur la altan koktelejan seĝon kaj mendis glason da kafo kun du kornbulkoj. La glaso estis plenigita je tri

kvaronoj per varmega lakto kaj poste per surverŝita nigra varmega kafo, ĝis la glaso estis plena ĝis la rando. Tiam oni metis la sukerujon antaŭ lin, la du belajn brunajn kornbulkojn kaj glason kun glacia akvo.

„Kial vi, banditoj, jam denove altigis la prezon je kvin centavoj?“ demandis Dobbs, dum tio li enmiksas kirlante la monteton da sukero, kiun li ŝutis antaŭe en sian glason.

„La elspezoj estas tro altaj“, la kelnero diris, dum li pikadis per dentpurigilo en sia buŝo kaj tiam enuite apogis sin al la kokteleja baraĵo.

Dobbs nur tial demandis por diri ion. Kvankam por li kaj lia speco tio estis grava afero, ĉu la kafo kostas 15 aŭ 20 centavojn, sed li ne ekscitiĝis pri la pliigo de la prezo. Se li povis havigi al si 15 centavojn, li povis havigi ankaŭ dudek centavojn, kaj se li ne povus kunigi dudek da ili, tiukaze mankus ankaŭ la 15 centavoj. Fakte estis do tute egale.

„Mi ne aĉetas lotojn, damne, lasu min fine en paco“, li vokis al la indiĝena knabo, kiu jam dum kvin minutoj ŝvingadis la longajn sveltajn flagojn de la loteriaj biletoj

antaŭ lia nazo.

Sed la knabo sin ne lasis rifuzi tiom facile.

„Tio estas la loterio de la ŝtato Michoacan. La plej alta gajno faras sesdek mil pesojn.“

„Foriĝu finfine, rabisto, mi ne aĉetas lotojn.“ Dobbs trempis sian kornbulkon en la kafon kaj ŝovis ĝin en la buŝon.

„La tuta loto kostas nur dek pesojn.“

„Hundido, mi ne havas dek pesojn.“ Dobbs volis trinki gluton da kafo, sed la glaso estis tro varmega, li ne povis teni ĝin en la mano.

„Jen prenu do kvaronon de loto, tio kostas du pesojn kaj kvindek.“

Dobbs tre lerte kondukis la glason al la buŝo. Sed kiam li nun ĵus volis trinki, li bruligis siajn lipojn, tiel, ke li rapide devis remeti la glason, ĉar la glaso pro la longa atendado ankaŭ sur la fingroj fariĝis tro varmega.

„Se vi nun ne tuj foriĝos al la diablo kun viaj ŝtelitaj lotoj, mi verŝos la akvon sur vian vizaĝon.“

Dobbs diris tion ĉifoje kolera. Ne pro kolero pri la negoce fervora knabo, sed des pli pro la kolero, ke li bruligis sian langopinton. Je lia lango li ne povis ekzerci sian koleron, ankaŭ ne al la kafo, kiun li zorgeme gardis kontraŭ elverŝo. Tial lia kolero trafis la knabon.

La knabo ne estis tre impresita. Li kutimiĝis pri tiaj eksplodoj de kolero. Li ankaŭ estis bona komercisto, kiu konas siajn klientojn. Kiu je tiu tempo trinkas kafon kaj krome povas manĝi du bulkojn, tiu kapablas aĉeti ankaŭ loterian bileton plej favore al la ŝtato Michoacan.

„Tiukaze prenu do nur dekonan, *señor*. Tio kostas nur unu peson.“

Dobbs prenis la akvon kun la glacia akvo kaj strabis ĉe tio al la knabo. La knabo vidi ĝin, sed ne foriris de sia loko.

Dobbs trinkis gluton de la akvo. La knabo svingadis ĉe tio siajn flagan faskon kun la lotoj antaŭ lia nazo. Kun subita movo Dobbs verŝis la akvon sur lian vizaĝon, kaj la lotoj gutis pro akvo.

Sed la knabo ne koleriĝis pri tio. Li ridis nur, skuis la akvon el la lotoj kaj per duono de manodorso forigis la

akvon de sia ĉifonita ĉemizo. Tiun akvoelverŝon li rigardis pli kiel unuan esprimon de amikeca preparo de negoco ol kiel signon de nepacigebla malamikeco. En lia kapeto la opinio foje fiksiĝis, ke tiu, kiu povas pagi glason kun laktokafo kaj povas manĝi du kornbulkojn aldone, devas aĉeti loton, por denove enspezigi la ekestintajn kostojn per loteria gajno.

La plej granda glaso, se temas pri la enhavo, iam malpleniĝos. Dobbs eldevigis la lastan guton, kiu iel eligeblis sen devi rompi la glason. Finfine ankaŭ la lasta ereto de la belaj kornbulkoj estis surpikita, kaj Dobbs donis pagante sian kvindekon. Li ricevis dudek centavojn en la formo de malgranda arĝenta monero. Nur tion la knabo ŝajne atendis.

„Aĉetu do duonon de la Monterrey-loterio, *señor*. Tio kostas nur dudek centavojn. La plej granda gajno estas dudek mil pesoj. Jen prenu tion. Estas bona numero.“

Dobbs pesis la arĝentmoneron en la mano. Kion li faru per ĝi? Ĉu aĉeti cigaredojn? Li havis ĝuste nun post la kafo neniun emon al cigaredoj. La loteriloto estus pura disipo. Almenaŭ, for estas for. Kaj oni povos esperi

kelkajn tagojn. Ja ne daŭras multajn monatojn, sed ĉiam nur kelkajn tagojn ĝis okazos la tirado.

„Nu, donu do vian loton, hundido. Nur por ke mi ne plu devos vidi vin kun viaj lotoj.“

Kun rapida servopreteco la malgranda komercisto ŝiris la dudekonon de la flageca lotaro. Estis tute minca papero. Tiom minca, ke la presitaĵo sur la dorsa paĝo estis same tiom forta, kiom sur la antaŭa paĝo.

„Tio estas tre bona numero, *señor*.“

„Kial vi do ne ludas ĝin mem?“

„Mi ne havas la monon por tio. Jen la loto. Mi tre dankas al vi, *señor*. Honorigu min ankaŭ venontan fojon.“

Dobbs enpoŝigis la loton sen rigardi la numeron. Tiam li foriris por bani. Tio estis longa vojo. Eksteren de la loko, longan distancon post la *cemeterio*. Tiam malsupren de la monto al la rivero. Antaŭ ol oni alvenas tien, oni devas salti trans kanalojn kaj flakojn kaj vadi tra marĉaj lokoj.

En la akvo jam svarmis dekoj da indiĝenoj, tiel kiel blankuloj starantaj sur la sama socia rango kiel Dobbs,

kiuj vivis de tio, kion aliaj lasis fali. Banokalsonojn havis neniu. Sed ankaŭ neniu ĉeestis, kiu afliktiĝis pri tio. Preteriris eĉ inoj kaj knabinoj tie, kiuj ne rigardis tion kiel ion eksteordinaran, ke la viroj tie banis tute nevestitaj, kaj kiuj ankaŭ tute ne pensis publike ofendiĝi pri tio. Kompreneble, la noblaj usonaj aŭ eŭropaj damoj rigardus tion sub ilia digno preteriri ĉi tie. Ili staris supre sur la deklivo kaj sur la balkonoj kaj en la fenestroj de siaj domoj kun bonaj prismaj binokloj kaj observis la banantojn. La damoj, kiuj ne tie loĝis, sed sur la alia flanko de la *avenida hidalgo*, en la kolonio Guadelupe kaj en la aliaj kolonioj, lasis inviti sin al teo de damoj loĝantaj tie. Ĉiu damo kunprenis sian prismobinoklon, por – por rigardi la vastan pejzaĝon de supre. Ĉar la elvidaĵo de ĉi tie estas rigardinda. Tial la kolonio cetere havis la nomon *Colonia Buena Vista*.

La banado estis refreŝiga, kaj Dobbs ŝparis dudek kvin centavojn, kiujn li devus pagi por la duŝado en la hotelo. Sed ankaŭ la banado tamen havis siajn ombrajn flankojn. Jen la gigantaj kankroj, kiuj sidas en la ŝlimo. Kaj tiuj paguroj pensis de tempo al tempo, ke la piedfingroj de la bangastoj estas bona viando, kiu ne malestimindas. Tia

pinĉo dolorigis diable, se tia bona olda elkreskinta paguro forte kaptis iun piedfingron kaj volis formariĝi kun ĝi.

La rivero dispartiĝis tie en multajn brakojn. Je unuopaj bordoj sidis la kankrofiŝistoj . Estis peniga negoco, kiu entrepreneblis nur de iu, kiu havas senfinan paciencon.

La kankrofiŝistoj estis plej ofte indiĝenoj aŭ tre povraj mestizoj. La logaĵo estis malnova fetoranta viando. Ju pli ĝi fetoris des pli pli bone estis. Oni surpikis grandan viandobulon sur fiŝkaptilan hokon, kiu estis fiksita je tre longa ŝnuro. Tiam oni ĵetis la viandobulon tre malproksimen en en la riverobrakon.

Tie la bulo kuŝis dum sufiĉe longa tempo. Nun la fiŝisto komencis treege lante retrotiri la ŝnuron al si, tiel malrapide, ke oni apenaŭ vidis tion. Daŭris eternecon ĝis la hoko kun la bulo denove estis surborde. Tiam la ŝnuro plu estis lante eltirata sur la malalte leviĝanta ŝlima bordo. Ses- ĝis dekfoje estis vane. Oni devis denove elĵeti la hokon, ofte kun nova viandobulo, ĉar la antaŭa estis formanĝita, por tiam retrotiri ĝin denove kun senfina pacienco.

La kankroj per la pinĉilo kaptis firme la sekan viandon kaj tenis tiom kramfe la viandobulon, ke ili lasis eltiri sin tiel, ĉar ili ne volis redoni ĝin. Se oni tiris tro rapide la kankron, ĝi ne povis tiom rapide sekvi aŭ ĝi eksuspektis ion kaj lasis la bulon. Ofte ĝi kaptis la bulon tiom forte, ke ĝi forpinĉis ĝin de la hoko, kaj tiukaze venkis la kankro.

Paciencaj fiŝistoj bone enspezis ĉiutage, ĉar kelkaj el la kankroj pezis duonon aŭ trikvaronon de kilogramo, kaj la restoracioj pagis bonajn prezojn, ĉar la viando estas tre sopirata de franduloj.

Kiam Dobbs observis la fiŝistojn ĉe la laboro, li pensis, ke tio ne estus negoco por li. Li ne havus la paciencon, kiu necesus por tio. Iu senpripensita hasta moveto incitus foriri la predon. Tiu kankrokaptado postulas trankvilon de la nervoj, kiun Dobbs, plenkreskinta en la tumulto de usona urbego, ne povis provizi, eĉ ne tiukaze, se li ricevus kvin pesojn por ĉiu kankro.

Li iris ŝanceliĝante reen en la urbon. La banado kaj la migrado faris lin malsata, kaj li devis okupiĝi pri tio kiel havigi vespermanĝon. Denove estis vane dum certa tempo, kaj li devis akcepti kelkajn embarasigajn

rimarkojn kaj gluti ilin. Sed oni fariĝas dikhaŭta, se oni estas malsata kaj se oni ne vidas alian eblon por ricevi vespermanĝon.

Fine li vidis sinjoron en blanka kostumo. Li pensis, ke rilate sinjorojn kun blankaj kostumoj, li hodiaŭ bonŝancas, ke li provu do denove. Kaj li ĝuste divenis. Estis kvindek centavoj, kiuj sufiĉis por la vespermanĝo.

Post la vespermanĝo kaj post laŭa ripozo sur la benko, li pensis, ke estus tute bone, se li havus iom da mono en la poŝo, ĉar oni ja neniam scias, kio povos okazi. Pri tiu mono li ne pensis sen iu instigo, sed la penso ekaperis, kiam li vidis preteriri sinjoron en blanka kostumo transe sur la alia flanko de la *Plaza*. Li tuj iris rekte al li.

La sinjoro efektive metis manon en poŝon kaj eligis kvindekon. Dobbs volis kapti ĝin, sed la sinjoro firmtenis sian kvindekon. Tiam li diris tute seke: „Aŭskultu foje, bubo mia, tian nekredeblan impertinenton mi travivis ankoraŭ neniam en mia tuta vivo, kaj se iu rakontus tion al mi, mi rigardus tion mensogo.“

Dobbs staris tute perpleksa. Io tia krome ankoraŭ neniam

okazis al li, ke iu tiom longe paroladis al li. Li ne sciis ĝuste, ĉu li plu staru aŭ ĉu li forkuru. Sed ĉar li ankoraŭ nun vidis la kvindekon en la mano de la sinjoro, li havis la impreson, ke tiu kvindeko pli malpli tamen estas destinita por li kaj, ke la sinjoro volis havi nur la plezuron, ĉe tio kroĉi predikon. La predikon mi ja por la kvindeko tute bone povus kunaŭskulti, mi ja ne devas fari ion gravan, diris Dobbs al si. Kaj tiel li restadis trankvile staranta.

„Hodiaŭ posttagmeze vi rakontis al mi“, daŭrigis nun la sinjoro, „ke vi ankoraŭ ne manĝis. Tial mi donis peson al vi. Tiam mi trovis vin denove, kaj vi diris, ke vi ne havas dormmonon, tial mi donis al vi kvindek centavojn. Iom pli poste denove vi venis kaj diris, ke vi ankoraŭ ne vespermanĝis, kaj mi donis al vi ankoraŭfoje kvindekon. Nun diru al mi la sekvan, por kio vi do nun ankoraŭfoje volas havi monon?“

„Por morgaŭ matene kaj por la matenmanĝo“, diris Dobbs sprite rapide.

La sinjoro ridis, donis la kvindekon al li kaj diris: „Tio estas la lasta fojo, ke mi donos ion al vi. Nun iru foje ankaŭ al alia, kaj ne ĝuste ĉiam al mi. Tio ektedas min.“

„Pardonu do, sinjoro, mi ne sciis, ke vi estis ĉiam la sama. Vian vizaĝon mi neniam rigardis, tion mi vidas nun je la unua fojo. Sed ekde nun mi ne revenos.“

„Por ke vi ankaŭ kun certo plenumu vian vorton, kaj ne plu molestu min, mi volas doni al vi ankoraŭfoje plian kvindekon, por ke vi havu morgaŭ ankaŭ la tagmanĝon. Sed ekde tiam bonvolu, mi tre petas vin, mem zorgi pri via vivtenado, sen mia kunagado.“

„Jen do ankaŭ tiu ĉi fonto estas elĉerpita“, diris Dobbs al si. Kaj li konkludis, ke estus pli bone iom retiriĝi al la kamparo kaj rigardi kiel statas tie.

Okazis, ke Dobbs trovis en sia dormejo viron, kiu rakontis al alia dormkamarado, ke li volus iri al Tukspam, sed, ke li ne havas vojkunulon. Tuj aŭskultinte tion, Dobbs jam diris: „Ulo, mi kuniros al Tukspam.“

„Ĉu vi estas boristo?“ demandis la viro el la lito.

„Ne“, pumpisto.“

„En ordo“, respondis la viro, „kial ne? Ni tute bone povos iri kune.“

Sekvamatene ambaŭ ekiris por traserĉi la multnombrajn naftokampojn survoje al Tukspam pro laboro. Ili matenmanĝis unue, ĉiu trinkis kafon el glaso kaj manĝis bulkon en kafostando, kaj poste ili ambaŭ ektrotis.

Sed tiel rekte oni tamen ne povas iri al Tukspam. Jen ne ekzistas fervojo. Nur aviadiloj. Kaj en tiu kazo flugo kostus kvindek pesojn. Sed tie veturas multaj kamionoj malsupren al la kampoj. Tiu aŭ alia tie eble kunprenos nin. Iri surpiede la tutan vojon ne estas tiel simple. Estas distanco de pli ol cent mejloj kaj ĉiam en la ardanta tropika suno kaj nur malmulte da ombro.

„Tio estas la plej malgranda problemo“, diris Barber, „se ni nur unue estus transe de la rivero.“

La rivera transiĝo kostis dudek kvin centavojn, kaj tiujn dudek kvin centavojn ili ne volis elspezi.

„Nu, do nenio alia restos al ni“, diris Barber, „tiukaze ni devos atendi la Huasteca-frajtpramojn. Tiuj prenos nin por nenio transen. Sed tio povos daŭri ĝis la dekunua antaŭ ol denove iu venos, ĉar ili ne veturas laŭtempe, sed laŭ la frajto ricevata.“

„Tial ni nun sidiĝu pacience sur la muron“, respondis Dobbs. Li estis aĉetinta por dek centavoj pakaĵeton kun dekkvar cigaredoj, de la restaĵo de la matenmanĝa mono. Fortuno estis je lia flanko. En la pakaĵeto estis bonhava kupono por kvindek centavoj, kiun li tuj interŝanĝis ĉe la cigaredovendisto kontraŭ kontanta mono. Nun li posedis la grandan moneran sumon konsistantan el peso kaj dek centavoj.

Ankaŭ Barber havis proksimume peson kaj kvindek centavojn kiel vojaĝkapitalon. Ili ja estus povintaj pagi la monon por la pramo; sed ĉar ili havis sufiĉe da tempo kaj

ne devis preterlasi ion, ili senprobleme povis atendi la frajtpramon kaj ŝpari la monon.

Ĉe la tramo estis vigla trafiko. Dekoj da grandaj kaj malgrandaj motorboatoj atendis veturgastojn. Specialaj boatoj, kiuj veturis pli multekoste ol la taksiboatoj, transportis la ŝipestrojn kaj la manaĝerojn de la naftokompanioj transen, ĉar ili devis tro rapidi por povi atendi la taksiboatojn. Tiuj ĉiufoje volis havi almenaŭ kvar aŭ ses veturgastojn antaŭ ol ili brue ekveturis. Kaj ĉar ĉi tie ĉiam iuj restadis, speciale la laboristoj, kiuj transe laboris kaj ĉi tie loĝis kaj ĉi tie centope kaj eĉ milope svarmis en la matenaj kaj posttagmezaj horoj, estis ĉe la pramo vivo tia, kia sur foirplaco. Jen tabloj, kie oni eldonis tagmanĝon aŭ kafon aŭ frititajn bananojn aŭ fruktojn aŭ enĉiladojn aŭ varmegajn tamalojn aŭ cigaredojn aŭ dolĉaĵojn. Ĉiu vivis de la pramo kaj per la tramo. Aŭtomobiloj kaj tramoj alportis el la urba interno seninterrompan vicon de veturgastoj. Tio iris tiel la tutan tagon kaj la tutan nokton sen interrompo. Transe estis la manoj kaj ĉi- flanke estis la cerbo, estis la centraloficejoj, la bankoj. Transe, aliaflanke de la rivero, estis la laboro, ĉi tie estis la ripozo, la paŭzo, la plezuro. Transe estis la riĉo,

la oro de la lando, la nafto. Transe ĝi estis senvalora. Nur ĉi tie, sur tiu ĉi flanko, en la urbo, en la krutaj oficejdomoj, en la bankoj, en la konferencejoj, en la *All America Cable Service* ricevis la nafto, kiu sur la alia flanko estis tute sen valoro, sian prezon. Nafto kaj oro estas ja sen valoro por si mem. Ilia valoro nur per multaj aliaj agoj kaj proceduroj estas kreata.

Preter tiu ĉi tramo migris miliardoj da dolaroj. Ne kiel monbiletoj, ne kiel stampitaj ormoneroj, ja eĉ ne kiel ĉekoj. La miliardoj pretermigris ĉi tie kiel koncizaj notaĵoj, kiujn la uloj plej ofte, sed ne ĉiam, veturigis ekstertaksie en la specialboatoj kaj portadis en siaj malgrandaj notlibroj, kelkfoje nur sur peco da papero. Riĉoj kaj valoroj en nia jarcento esprimeblas en formo de notaĵoj kaj kunportebblas kiel notaĵoj.

Je la deka kaj tridek alvenis fine la pramo, plenigita per bareloj, kestoj kaj sakoj. Dekoj da indiĝenaj viroj kaj inoj transiris, peze ŝarĝitaj per korboj, en kiuj ili portis kampofruktojn en la urbon, aŭ petatojn, mansaketojn el basto, kokinojn, fiŝojn, ovojn, fromaĝojn, florojn kaj kapridojn.

Barber kaj Dobbs eniris, sed daŭris ankoraŭ pli longe ol horon antaŭ ol la pramo denove veturis transen. La veturo estis longa, laŭ la rivero, antaŭ ol la loko de la albordiĝo estos atingita. Kontraŭ la riverfluo pli malantaŭe ankris granda vico da naftoŝipoj por ŝargi la nafton kaj porti ĝin trans la oceanon.

Sur la transa flanko de la rivero la trafiko estis simile tia vigla kaj estis simile tia foireca, kia flanke de la urbo. Ne nur pli antaŭe sur la rivero, sed multe pli malproksime laŭ la rivero malantaŭe, preskaŭ ĝis la riverbuŝo, ankruks la grandaj cisternaj ŝipoj.

Iom pli malproksime de la bordo, sur la altaĵoj troviĝis gigantaj cisternoj, plenigitaj per la valora nafto.

Multnombraj tuboj kondukis la nafton el la cisternoj malsupren al la riverbordo. Ĉi tie oni pumpis ĝin tra metaldrattuboj en la grandegajn cisternojn de la ŝipoj. Se la nafto estis enpumpita kaj la ŝipo plenigita, ĝi hisis la ruĝan signalflagon, ĉar la kruda nafto eligas gason kaj malatenta traktado de nefermita fajro povus elbruligi la ŝipon ĝis la akvo.

Aroj da komercistoj tie vagadis kaj ofertis siajn varojn al

la maristoj: fruktoj, papagoj, jaguaraj idoj, jaguaraj kaj pumaj feloj, simioj, kornoj de bubaloj, malgrandaj palacoj kaj katedraloj artoplene konstruitaj el konkoj. Se ili ne povis ricevi monon, ili akceptis ankaŭ aliajn aĵojn. Kostumojn, pluvmantelojn, ledokofrojn aŭ kion ajn alian valorplenan ili povis interŝanĝi.

La rafinejoj elblovis nubojn el fumo kaj gaso. La forblovita gaso sedimentiĝis en la polmo kaj en la aertuboj, kie ĝi pikis kiel delikataj pingloj. Tiam la homoj tusetis, kaj se la vento blovis tiujn gasojn eĉ transen en la grandan urbon, la tuta loĝantaro sentis sin kvazaŭ en venena forno. Tiuj, kiuj ne estis kutimigintaj pri tio, la novaj alvenintoj, ekhavis malcertan timeman senton. Ili tuŝis seninterrompe siajn gorĝojn aŭ provis terni aŭ blovi tra la nazo, kaj plej ofte ili ne sciis, pri kio temas. Multaj el la novuloj havis la senton, kvazaŭ ili devus morti, tiel venena estis la pikanta sento en la gorĝo kaj en la polmo.

Sed tiuj, kiuj jam delonge kutimiĝis tion, akceptis ĝin facile. Tiom longe, kiom tiu pikanta veneno distilis siajn substancojn en la urbon, fluis la oro tra la stratetoj, kaj la vivo aspektis rozkolora, de kiu ajn flanko oni rigardus ĝin.

Ĉi tie estis la salonoj, unu apud la alia: Ili ĉiuj vivis de la maristoj. La plej bonaj klientoj estis la usonaj maristoj. Ĉar ili ricevis en sia patrolando nek bieron nek vinon nek brandon. Ili ĉi tie ĉion postfaris, kion ili hejme devis preterlasi kaj ili trinkis tiom provizige, ke ili bone povis elteni la vivon denove dum certa tempo en sia seka tristalando. Ili kutimiĝis pri la altaj prezoj por kontrabandita brando. Kaj ĉi tie, kie la prezoj estis normalaj, ŝajnis al ili, kvazaŭ la viskio kaj la biero kostas tute nenion, kvazaŭ ili ricevus ĉion donacite. Tiel migris dolaro post dolaro en la *cantinas* kaj en la koktelejojn. Kaj nur kelkajn domojn apud tio estis la belaj damoj, kiuj forprenis de ili la restaĵon de la mono. Sed la maristoj sentis sin neniam trompitaj. Ili estis feliĉaj, kaj se iu estus forpreninta de ili per malpermesoj kaj leĝoj la trinkadon kaj la belajn damojn, ili ŝargus lin per mil sakroj. Ili ne bezonis kuratoron. Kaj la marista misio, kiu zorgas sin nur pri tio, ke la maristoj ricevu puran liton kaj sekan varman ejon, kie ili povu legi gazetojn, estas plej alte estimataj de la maristoj. Kiu havas sopiron viziti preĝejon, tiu ĉiam iun trovas, oni ne devas porti ĝin al la maristo ĝis la tagmeza tablo aŭ en la dormhalon kaj tiel naŭzigi al li la

malmulton je religio, kion la lernejo ankoraŭne detruis en li. Maristoj kaj la prizongastoj estas la du popolaj klasoj, kiujn oni rigardas kvazaŭ kiel la plej sendefendan predon, kiun oni rajtas plenŝtopi per religio ĝis vomado. Sed tromanĝo ankoraŭ neniam kaŭzigis bonon. Kaj ĉar ĝi neniam kaŭzas bonon kaj estigas la malon de tio, kio estas intencita, oni surpakas al la krimuloj kaj al la maristoj ankoraŭ pli kaj pli da religio. La krimuloj en la prizono kaj la maristoj sur firma tero, se ili jam elspezis sian tutan monon, formas la plej bonan preĝparohon. Ambaŭ partioj preferus sukan erotikan kinejan prezentadon, sed tiun ili ne povas havi por nenio.

Barber diris: „Estas ĝuste tagmezo, ni fakte povus foje surgrimpi naftoŝipon. Eble tagmanĝo departiĝos por ni.“

„Tio ne estas malbona“ rediris Dobbs, „ili povos nur elĵeti nin, tio estas ĉio.“

Ili vidis stari du virojn kun nudaj brakoj ĉe fruktokomercisto. Barber tuj marŝis al li kaj diris: „De kiu vi do estas?“

„De la *Norman Bridge*. Kial?“

„Ĉu vi jam manĝis?“ demandis Barber.

„Ne, ni estas ĝuste sur la vojo al manĝo.“

„Kiel estus pri tagmanĝo por ni ambaŭ?“ demandis Barber.

„Venu nur tuj kun ni supren. Ili ĉiuj iris transen en la urbon. Amaso da manĝo postrestis.“

Kiam Dobbs kaj Barber horon poste forlasis la ŝipon, ili apenaŭ povis iri plu, tiom plenŝtopitaj ili estis de la manĝo. Ili sidiĝis al muro por unue digesti la manĝon dum certa tempo. Sed tiam ili maltrankviliĝis, ĉar ili devis iri plu, ĉar ili bezonis tranoktejon.

„Ni povas iri sur du vojoj“, diris Barber. „Ni povas iri ĉi tie sur la ĉefa vojo, ĉiam restadante proksime de la laguno. Sed mi pensas, ke tiu vojo ne estas taŭga. Sur tiu iras ĉiuj. Jen troviĝos nenio en la kampejoj, tiuj estas ĉiuj tro inundataj de vagabondoj. Ankaŭ laboro tie ne estas, ĉar alvenas tien sufiĉe da homoj!“

„Tiukaze ni ja ne devos transiĝi, se tio estus senŝanca“, diris Dobbs malvoleme.

„Ĉu senŝanca? Tion mi ne diris“, Barber defendis sin.
„Nur ne ĉi tie sur la ĉefa trafikvojo, tie bonŝancoj raras, ĉar tro multaj iradas tie. Mi pensas, ke estas pli avantaĝe, se ni iros sur la interna vojo. Tiukaze ni renkontos pli da kampadejoj tute nekonataj, kiuj troviĝas pli flanke de la grandaj vojoj. Tiukaze ni renkontos kampadejojn, kiuj ĝuste estas ekkonstruataj. Tiukaze ĉiam io estus farenda. Ni iru nun foje ĉi tie perpiede laŭ la riverfluo kaj poste maldekstren, kaj post duono de horo ni estos jam en *Villa Cuauhtemoc*.“

„Tiukaze ek do, se vi supozas, ke tiu vojo estas pli bona“, diris Dobbs.

La tuta vojo estis plena de nafto kaj nenio alia krom nafto. Maldekstre sur la altaĵoj staris la cisterno kiel soldatoj marŝorde envicigitaj. Dekstre estis la rivero. Baldaŭ ŝipoj ne plu videblis, kaj la riverbordo fariĝis trarigardebla. Sed la akvo estis kovrata per alta tavolo da nafto, la bordoj estis kovrataj alttavole per nafto, kaj ĉiuj aĵoj, kiujn la rivero aŭ la eniranta alta tajdo ĵetis sur la bordon, estis kovrataj de tenaca nigra nafto. La vojo surirata de ambaŭ multloke estis marĉa de alta tavolo de

nafto, kiu fontis el diskrevitaj tuboj aŭ penetris el la tero. Nafto kaj nenio krom nafto, kien ajn oni rigardis. Eĉ la ĉielo estis kovrata per nafto. Pezaj nigraj nuboj blovigataj de la rafinejoj ĉi tien, portis naftogasiojn kun si.

Poste sekvis altaĵoj, kiuj aspektis pli serenaj. Tie estis la lignaj loĝodomoj de la inĝenieroj kaj oficistoj. Ili loĝis ĉi tie bele kaj liberaere, kaj kion ili devis lasi je urba vivo post si, tion ili devis anstataŭi ĉi tie per gramofonoj kaj radioriceviloj. Ĉar reveni ĉi tien vespere el la urbo estis sufiĉe komplikita kaj ankaŭ ne sekura. Sufiĉe da friponoj vagadis ĉie tie, kiuj atendis simplan okazon kaj ne alte taksis la vivon de aliaj.

Villa Cuauthemoc fakte estas la malnova urbo, pramalnova indiĝena urbo, kiu jam estis ĉi tie, antaŭ ol venis la hispanoj. Ĝi situas pli sanfavora ol la nova urbo, kaj ĝi situas ĉe la bordo de granda lago, kiu neimageble amasege donas fiŝojn, anasojn kaj anserojn. La natura trinkakvo en la malnova urbo estas pli bona ol tiu en la nova urbo. Sed la nova urbo kapablis rapide kaj grandskale superi la malnovan. Ĉar la nova urbo situas proksime de la oceano kaj ĉe rivero, sur kiu la plej

grandaj oceanaj vaporŝipoj povas veturi ĝis la ĉefa stacidomo kaj tie ankras tiom sekuraj kontraŭ la plej sovaĝaj uraganoj kvazaŭ ili ankrus en bankuvo. Pri la malnova urbo oni apenaŭ parolas plu en la nova. Miloj, dekmiloj de la loĝantoj de la nova urbo scias nenion pri tio, ke sur la alia flanko de la rivero kaj duonon de horo pli interne en la lando troviĝas la efektiva origina urbo. Sed tiuj du urboj, patrino kaj filino malproksimiĝas pli kaj pli. La nova urbo, ĵus cent jarojn aĝa, havanta ducent mil loĝantojn, kun eterna maltroo da loĝejoj, situas en la ŝtato Tamaulipas, dum la malnova urbo apartenas al la ŝtato Verakruco. La malnova urbo fariĝas pli kaj pli kamparana, la nova urbo fariĝas pli kaj pli mondurbo, kiu sendas sian nomon en la plej forajn angulojn de la planedo Tero.

Apenaŭ la du migrantoj, kiuj nun tre rapidis por antaŭenveni, atingis la vojon sur la alto ĉe la fino de la urbo kontraŭe al la laguno, ili ekvidis indiĝenon kaŭrantan ĉe la vojo. La indiĝeno havis bonkvalitan pantalonon, puran bluan ĉemizon, altan pintan pajloĉapelon kaj sandalojn. Granda bastkorbo plenigita kun kelkaj havaĵoj kuŝis antaŭ li sur la tero.

Ili ne atentis la viron kaj iris rapide plu. Post iom da tempo Dobbs turnis sin al li kaj diris: „Rigardu, kion volas la indiĝeno de ni, li ĉiam sekvas nin.“

Barber turnis sin kaj diris: „Ŝajnas tiel. Nun li haltas kaj kondukas tiel, kvazaŭ li serĉus ion en la vepro.“

Ambaŭflanke estis larĝa nepenetrebla vepro. Ili iris plu, sed kiam ili turnis sin, ili vidis, ke la indiĝeno sekvas ilin. Li ŝajne iris eĉ pli rapide por pli proksimiĝi. Barber demandis: „Ĉu la ulo havas revolveron?“

„Mi ne vidis ĝin“, opiniis Dobbs.

„Ankaŭ mi ne. Mi demandas vin nur por ekscii, ĉu vi eble vidis ion. Ŝajne li do ne estas bandito.“

„Tute certa tio ne estas“, diris Dobbs post iom da tempo, turninte sin denove kaj ekvidante sekvi la indiĝenon. „Li ja povus esti spiono de la banditoj, kiu tenu nin en okuldistanco. Se ni starigos kampadejon, li atakos nin aŭ venos liaj komplikoj.“

„Malagrabla“, respondis Barber. „Plej bone estus, se ni reirus. Oni scias neniam, kion intencas fari tiaj uloj.“

„Kion oni do prenu de ni?“ Dobbs serĉis sekurecojn.

„Ĉu preni?“ ripetis Barber. „Sed ni ja ne portas ŝildon je ni, ke ĉiu el ni havas entute proksimume peson je si. Kaj se ni portus la ŝildon, ili ne akceptus tion, sed tiom pli atakus nin, ĉar ili pensus, ke ni havas amason da mono. Du pesoj por tiuj uloj cetere estas amaso da mono. Ni havas ja ankaŭ ŝuojn, pantaloneojn kaj ĉiu ĉemizon kaj ĉapelon. Ĉio ĉi estas valoraĵoj.“

Sed ili iris plu. Ĉiufoje, se ili turnis sin, ili vidis, ke la indiĝeno estas post ili, nun apenaŭ dekkvin paŝojn for de ili. Se ili haltis, haltis ankaŭ la indiĝeno. Ili komencis nervoziĝi. Ili ekŝvitis.

Dobbs spiris profunde. Fine li diris: „Se mi nun havus revolveron aŭ fusilon, mi pafmortigus lin sen cerbumo. Tiukaze oni havus sian pacon. Tion mi ne plu eltenas. Kiel estus, Barber, se ni kaptus lin kaj ie firmligus lin al arbo aŭ batus lin sur la kapon, ke li ne plu povu kuri post ni?“

„Mi ne scias“, respondis Barber, „ĉu tio estus bona. Eble li estas tute senkulpa. Sed se oni povus liberiĝi de li, tiukaze tio estus tute en ordo.“

„Mi nun haltos kaj lasos proksimiĝi lin“, diris Dobbs subite. „Mi ne plu povus iri tiel. Tio faras min freneza.“

Ili haltis, sed ili moviĝis tiel kvazaŭ ili volus malsuprenigi ion de la arbo, frukton aŭ birdon.

Ankaŭ la indiĝeno haltis.

Dobbs nun ekhavis ideon. Li okupiĝis pli kaj pli fervore pri la arbo, kvazaŭ tie estus iu mirindaĵo en la branĉoj. Kiel supozite, la indiĝeno tiel lasis trompi sin. Li proksimiĝis paŝon post paŝo, gapis ĉe tio al la arbo. Kiam li fine staris tute proksime de ambaŭ viroj, Dobbs faris ekscititan geston kaj kriis: „Jen, jen li forkuras!“ Kaj dum tio li montris per etenditaj brakoj al la ĝangalo, rapide altirante Barberon kaj montrante precize la fuĝanton al tiu.

Tuj poste li turnis sin al la indiĝeno kaj diris: „Kien volas iri vi? Kial vi ĉiam postkuras nin?“

„Mi volas iri tien“, diris la indiĝeno kaj montris al la vojdirekto, al kiu intencis iri ankaŭ Barber kaj Dobbs .

„Kien?“ redemandis Dobbs.

„Tien, kien vi ambaŭ intencas iri.“

„Vi ja ne scias, kien ni volas iri“, diris Dobbs.

„Tamen, tion mi scias“, respondis la indiĝeno trankvile.

„Vi volas iri al la naftokampadejoj. Tien ankaŭ mi volas iri, eble mi ricevos laboron.“

Barber kaj Dobbs elspiris trankviligite. Tio estis la vero. La viro volis serĉi nur laboron, tiel, kiel ili. Kaj li efektive ne tiel aspektis kvazaŭ li estus bandito.

Sed por forigi ankaŭ la lastan reston de misfido en si, Dobbs demandis: „Kial vi ne iras sola? Kial vi postkuras nin?“

„Mi sidis tie jam tri tagojn, de frue ĝis vespere, ĉe la fino de la urbo kaj atendis blankulojn, kiuj volas iri la la kampadejoj.“

„Vi trovas la vojon ankaŭ sola, ĉu ne?“

„Jes, konsentite“, diris la viro. „Sed mi timas la jagarojn kaj la pumojn. Estas tiom da ili ĉi tie. Tial mi ne emus iri sola. Ili povus manĝi min.“

„Mi mem ne supozas, ke ni estas tiom sekuraj kontraŭ la

jaguaroj kaj pumoj“, opiniis Dobbs.

„Male“, rediris la indiĝeno. „Ili ne ŝatas blankulojn. Ili prefere atakas indiĝenojn. Sed, se mi iras en akompano, ili ne proksimiĝos kaj ankaŭ ne manĝos min.“

Nun Barber kaj Dobbs ridis pri sia propra timo, kiun ili havis, kiam ili tiel devis sperti, ke tiu indiĝeno kiun ili tiom timis, havis pli da timo ol ili mem.

La indiĝeno iris nun kun ili. Li parolis malofte kaj trotis apud ili aŭ poste, tiel, kiel la vojo permesis tion.

Mallonge antaŭ la sunsubiro ili venis al indiĝena vilaĝo kaj intencis tranokti en iu el la kabanoj. La indiĝenoj estas kutime tre afablaj gastoj, sed ĉiu forsendis ilin al la najbaro, ĉiufoje kun la senkulpigo, ke ili ne havus lokon. La vilaĝo havis nur kelkajn kabanojn. Kaj ankaŭ la lasta vilaĝloĝanto, vizitata de ili, ne volis akcepti ilin.

Li montris afliktitan timigitan vizaĝon kaj diris: „Estas pli bone, se vi iros al la sekva vilaĝo. Tie estasgranda loko kun pli ol tridek kabanoj. Tie vi ĉiuj estos bone akceptitaj.“

„Kiom malproksime estas?“ Dobbs demandis misfide.

„Ĉu malproksime?“ diris la indiĝeno. „Tio estas tute ne malproksima. Tio estas nur ĝuste du kilometroj ĝis tie. Tie vi estos longe antaŭ la nokto. La suno ja ankoraŭ tute ne subiris.“

Ne restis io alia, ili devis ekiri al la sekva vilaĝo. Ili migris du kilometrojn, sed vilaĝon ili ne ekvidis. Ili iris du pliajn kilometrojn, kaj ankoraŭ tiam vilaĝo ne estis ekvidebla.

„Li mensogis nin delikate“, diris Barber ĉagrenite. „Mi volus scii nur tion, kial ili ne volis gastigi nin kaj nin sendis ĉi tien en la sovaĝejon?“

Dobbs, ne malpli ĉagrenigite, diris: „Ankaŭ mi ja iom konas la indianojn. Kaj mi devus scii tion pli bone. Tiuj kutime neniam malakceptas iun. Sed ili timis nin. Tio estas la sola kaŭzo. Ni estas tri viroj, kaj en la nokto ni facile povus mortbati la familion.“

„Tia sensencaĵo“, rediris Barber. „Kial ni do mortbatu la kompatindajn povrulojn. Ili havas ja mem nenion, eble ankoraŭ pli malpli ol ni.“

„Sed ili timas nin. Tiukaze oni povas fari nenion. Ili prijuĝas la valoraĵojn, kiujn ili posedas, tute alie ol ni. Tie

estas ĉevalo aŭ du aŭ bovino aŭ kelkaj kaproj. Ĉio tio estas grandaj valoroj. Ni ja povus esti banditoj. Kiu diru al ili, ke ni ne estas banditoj?. Banditojn ili timas pli ol ĉion.“

Barber kapjesis kaj diris poste: „tio estas ja ĉio en ordo, sed kion fari nun? Ni sidas nun ĉie tie meze de la vepro kaj post dek minutoj estos tenebra nokto.“

„Do nenio alia restos al ni krom halti ĉi tie.“ Dobbs ne vidis alian elirvojon. „Vilaĝo ĉi tie certe ne tre malproksimas. La vojo estas ofte frekventata, ĉie kuŝas merdo de bovoj, ankaŭ de ĉevaloj. Sed la vilaĝo eble atingeblos nur post horo. En la nokto ni ne povos migri. Ni devojiĝus kaj eble retroviĝus en iu marĉo aŭ en iu densa vepro, el kiu ni ne plu trovus vojon. Kaj eĉ, se ni venus en la vilaĝon, ili sendus la hundojn sur nian nukon. Je tiu tempo estas tute suspektige, se tri viroj venas en la vilaĝon kaj petas pri tranoktejo.“

Per kelkaj flamigitaj alumetoj ili ratis la teron por trovi plaĉan dormejon. Sed tie estis nur larĝaj kaktoj kaj aliaj dornaj arbustaĵoj. Sur la tero mem rampadis ĉiaj eblaj bestetoj, kio estus malhelpinta ripozadon aŭ eĉ

dormadon. Kaj nun la indiĝeno aldone eĉ parolis pri jaguaroj kaj pumoj, kiuj ĉi tie en tiu regiono laŭdire libere kuradas. La indiĝeno certe devas scii tion, li estas ja el tiu regiono.

Ili iom da tempo staradis, tiam ili fariĝis lacaj de la starado kaj tamen kuŝiĝis. Dobbs kuŝis apud Barber. Sed apenaŭ ili kuŝis du minutojn, la indiĝeno jam ŝovis sin inter ilin kiel hundo. Tute memgardeme kaj lante, sed kun emfazo. Li sentis sin sekura nur tiukaze, se li kuŝas inter ambaŭ blankuloj; ĉar la jaguaro elektos ja ne ĝuste la mezulon, sed tiun, kiu kuŝas ekstere. Kaj por tiu ĉi nokto li havos ja sufiĉe je unu el ili.

Sed Dobbs kaj Barber ne konsentis pri tiu disdivido de la lokoj. Ili premis kaj puŝadis la indiĝenon tiom, ke li certe estis tute kovrata de bluaj makuloj. Sed li akceptis tion trankvile kaj sen rezisto. Se ili finfine estis elŝovintaj lin per pugnoj kaj piedoj el la mezo, li atendis certan tempon, ĝis li supozis, ke ili ekdormis. Kaj sufiĉis nur, ke tiu aŭ tiu el ili iom kuŝiĝis flanken, malfermigante tiel malvastan fendon inter ambaŭ, kaj tuj denove li ŝovis sin interen kaj baraktadis tiom longe, ĝis li ree kuŝis laŭ la tuta longo

inter ambaŭ. Ili fine rezignis pri la batalo, ĉar estis tute vane.

Barber vekigis pro iu reptilo, kiu kuris trans lian vizaĝon. Li rektiĝis sidante kaj palpe rastis sian korpon. Sed li trovis nenion danĝeran. Dum li nun tiel sidis kaj aŭskultis en la kantadon kaj ĉirpadon de la nokta vepro, li subite skuiĝis pro ektimo.

Li aŭskultis tute klare ŝteliran alproksimiĝon de atentemaj paŝoj. Ne estis dubo, estis la paŝoj de granda besto. Tuj kiam li denove estis aŭskultinta la paŝojn kaj konvinkiĝis, ke li ne eraris, li skue vekigis Dobbson.

„Pri kio temas?“ Dobbs demandis dormeme.

„Jen pumo aŭ jaguaro sur la spuro. Tuj post ni.“

„Mi pensas, ke vi revas“, diris Dobbs, malrapide vekigante. „Mi ne povas imagi, ke alvenas jaguaro kaj kuraĝas ataki nin.“

Li aŭskultis nun same. Kiam li aŭskultis la brueton, li diris, pli rektiĝante: „Tio ŝajnas tiel, kvazaŭ vi tamen pravas. Tio estas granda besto. Homo noktotempe ne ŝteliradas ĉi tie. Tiu havas pli da timo ol ni. Tio estas

besto. La paŝoj estas sufiĉe pezaj.“

Ĉu la indiĝeno jam la tutan tempon kuŝis nedormanta aŭ nur nun vekigis, ne estis tute klare. Ĉiukaze li pensis, ke li estas plej sekura, se li ne anonciĝas kaj trankvile plu kuŝos inter ambaŭ. Sed nun li rektiĝis subite. Kaj tuj li staris. Lian vizaĝon oni ne povis ekkoni, ĉar estis tenebre. Sed certe ĝi tordiĝis pro timo. El la tono de lia voĉo la du aliaj povis elsentii, kiel nun certe aspektis lia vizaĝo.

„Jen jaguaro, jen, tuj apud ni“, li diris kun tremanta voĉo. „Nun ni ĉiuj estas perditaj. Ĝi tuj eksaltos. Ĝi staras tie en la arbustaĵo kaj embuskas nin.“

Dobbs kaj Barber retenis la spiron. La indiĝeno konis la irmanieron kaj la odoron de jaguaro, li ja apartenis al tiu regiono.

„Kion ni nun faru?“ demandis Dobbs.

„Plej bone, se ni krios kaj multe bruos“, konsilis Barber.

„Tio ne estas bona. Tio ne impresas jaguaron. Tio alogas ĝin eĉ pli kaj pli rapide.“

Senspire la triopo staris kaj aŭskultis la paŝojn. Dum

minutoj ili aŭskultis nenion, tiam ili denove perceptis unu aŭ du paŝojn.

„Mi scias elirvojon“, diris Dobbs mallaŭte. „Ni grimpu sur arbon. Tie ni estos plej sekuraj.“

„Ankaŭ jaguaroj grimpas sur arbojn“, rediris Barber same tiom mallaŭte. „Ili estas ja katoj, ili grimpas kaj saltas senpene.“

„Sed tio estas tamen la plej sekura loko“, Dobbs insistis pri sia plano.

Li palpis atenteme ĉirkaŭ si kaj venis efektive post du paŝoj al mahagona arbo. Sen longe plu pripensi, li komencis grimpi supren.

Apenaŭ la indiĝeno rimarkis, kio okazas, ankaŭ li tuj estis apud la arbo, nur por ke li ne iĝu la lasta kaj la plej malsupra. Li sekvis Dobbson sufiĉe rapide sur la arbon. Sed lian bastkorbon li kunprenis.

Barber ne volis restadi sola tie malsupre, kaj tial fine ankaŭ li postgrimpis.

Tie supre, post kiam ili ennestigis sin tiel, kiel tio en la

malhelo iel eblis, ili enspiris la unuan fojon denove iom pli libere kaj rigardis sian situacion pli trankvile. Ili sentis sin nun tie pli sekura ol sur la tero. Barber tute pravis, kiam li diris: „Malsupre la jaguaro nin povas fortreni, sed ĉi tie oni povas firmteni sin.“

„Firmteni jes“, opiniis Dobbs. „Sed gambon aŭ brakon ĝi kunprenos.“

„Pli bone ol se oni devus tute kuniri“, diris Barber.

La laceco fariĝis pli granda kaj la timo malpli granda. La indiĝeno estis denove en la mezo, sub si li havis Barberon kaj super si Dobbson. Li sentis sin plej bone ŝirmata. Ĉiu el la triopo firmligis sin per pantalona zono al branĉo por malhelpi fali malsupren dum la dormo.

Estis longa nokto, ofte interrompita de inkubaj songoj kaj de revaj vizioj. Sed finfine mateniĝis.

En la hela lumo de la suno ĉio aspektis tre natura, nenio plu restis de la teruriĝo kaj de la sovaĝaj imagoj de la nokto. Eĉ la tera surfaco aspektis multe pli alloga ol ĝi aspektis nokte. Nur tridek paŝojn pli malproksime etendiĝis herbeja areo, kiu brilis intime tra la arboj.

La triopo sidiĝis kaj ĉiu dum la matenmanĝo fumis cigaredon. La indiĝeno aperigis tri sekajn tortiljojn, el kiuj li fordonis po unu al la aliaj.

Dum la triopo nun kune sidis, fumis kaj maĉis, kaj ĝuste foje ne parolis, ili aŭdis denove la paŝojn de la jaguaro. Ĉiuj samtempe timigite ekmoviĝis. Tiun manieron de la paŝoj ili konis tiel precize, kvazaŭ estus la paŝoj de siaj plej proksimaj parencoj. Ili rekonus ilin post dek jaroj same tiel bone kiel en tiu momento; ĉar ili penetris en ĉiun fibron de iliaj korpoj kaj tie firmkroĉiĝis.

En la hela bela tago jaguaro? Kial ne? Sed tiom proksime de tri homoj? Tio estis tamen tro nekutima.

Dobbs estis turninta sin en la direkto, el kiu la paŝoj en la nokto venis kaj ankaŭ venis tiumomente. Li rigardis observeme tra la arboj, al la herbejo kaj tie estis la jaguaro.

Nun ili ĉiuj povis vidi ĝin tute precize. La jaguaro paŝtiĝis kaj estis ligita al arbostumpo per longa ŝnuro, por ke ĝi ne forkuru. Estis nedanĝera jaguaro, kiu estis jam ĝoja, se oni ne traktis ĝin malbone kaj permesis al ĝi la plezuron

maĉi la herbojn. Estis azeno.

La indiĝeno diris nenion pri tio. Li sciis tute precize, ke li nokte aŭskultis jaguaron, kaj li konis jaguarojn. Dobbs kaj Barber rigardis sin reciproke. Ili diris eĉ ne vorton, sed ili fariĝis ambaŭ ruĝvizaĝaj. Tiam ili ridis kvazaŭ ili volus diskrevi.

Finfine Dobbs diris: „Unu peton mi havas, kamarado, rakontu tion al neni. Alie ni nenie plu povus montri nin.“

Rimarko

cantinas = kantino

La vilaĝo, pri kiu la indiĝenoj parolis la pasintan vesperon, perpiede distancis do nur apenaŭ dudek minutojn. Ke tie estis alligita azeno kaj, ke tiu paŝtis sin, pruvis jam sufiĉe, ke vilaĝo ne estas malproksima. Sed ankaŭ povas esti, ke oni eraras, ĉar ĝi ankaŭ povas esti la azeno de lignohakisto aŭ de karbobruligisto.

En la vilaĝo ili ricevis ion por manĝi, fabojn, tortiljojn kaj teon el citronaj folioj. Malfrue posttagmeze ili alvenis en la unuan kampadejon. Dobbs iris tuj al la inspektisto, sed tiu ne havis okupon.

„Ĉu vi volas manĝi?“ demandis la inspektisto.

„Jes“, diris Dobbs. „Ni ankaŭ volonte tranoktiĝus ĉi tie, se tio eblus.“

„Certe troviĝos loko ankaŭ por tio“, diris la inspektisto kaj reiris en sian barakon, mangestinte al la kuireja barako.

La indiĝeno ne iris de la nuko de la du aliaj. Li kroĉis sin al ili, kvazaŭ li estus ligita kun ili. Kiam ili nun transiris al la kuirejo, la ĉina ĉefo de la kuirejo rigardis ilin, kaj poste li decidis, ke ili devu manĝi en la kuirejo. Estis pro la

indiĝeno. Se Dobbs kaj Barber estus solaj, ili manĝus en la manĝoĉambro por la blankaj laboristoj. Kun la indiĝeno tio ne eblis, ĉar ili havis siajn proprajn kuirejajn barakojn.

„Ni devos skui la viron de nia nuko“, diris Dobbs maĉante. „Ni ja ne povos vagadi kun li tra ĉiuj ĉi kampadejoj, tio ne plu eblos tiel.“

„Morgaŭ matene ni forpelos lin hejmen“, rediris Barber, kiu ne volis fuŝi sian apetiton per farado de planoj.

Pli poste Dobbs kaj Barber iris al la laboristoj, por aŭskulti, kio okazas ĉi tie aŭ en la najbaraj kampadejoj.

„Nenio okazas“, diris longa svedo. „Troviĝis nur mortaj fontoj. Kvar havas salakvon, du havas sablon kaj ok havas nenion krom argilo. Ili malkonstruas ĉiujn. Ne necesas, ke vi iru plu. Pli sude oni denove boros. Sed tien vi ne povus iri de ĉi tie. Tiukaze vi devus iri trans Panuco aŭ vi povus iri ankaŭ trans Ebano, tiukaze vi alvenus en alian distrikton.“

Ili trovis dormejon en provizeja remizo sur malnovaj sakoĵ, kie ili estis sekuraj kontraŭ azenoj, kaj kie ili povis

postdormi la dormon, kiun ili perdis pro la jaguaroj en la pasinta nokto.

Matene aldone havigeblis konciza matenmanĝo, kaj poste ili formarŝis.

„Do, antaŭ ol ni iros ankoraŭ al la du aliaj kampadejoj, kie eble io okazos, aŭ kie ni almenaŭ povos ricevi manĝon, ni devos mortigi la indianon“, diris Dobbs, kiam ili estis duonon da horo for de la kampadejo.

„Aŭskultu“, parolis Dobbs al la indiĝeno, „ni iros nun solaj. Ni ne plu bezonas vin.“

Timeme la indiĝeno rigardis supren kaj diris: „Sed, la jaguaroj, *señor!*“

„Tion vi mem devas intertrakti kun la jaguaroj“, nun enmiksiĝis Barber. „Ni volas denukigi vin.“

„Jes, tio pravas“, diris Dobbs, „kaj se vi ne libervole foriĝos, tiukaze ni tradraŝos vian felon kaj sufiĉe draste.“

Sendecide la indiĝeno staris. Li eĉ ne pensis pri tio peti aŭ persvadi ilin. La du aliaj diris, ke li foriĝu kaj tion li devis akcepti. Ĉu li komprenis, ke li estas molestata, ĉu li

komprenis, ke la duopo efektive havas la rajton elekti vojaĝakompanion laŭplaĉe, ne fariĝis klara. Li staris tie kaj diris nenion.

Dobbs kaj Barber ekiris. Sed kiel forpuŝita hundo, kiu ne povas disiĝi de sia mastro, la indiĝeno sekvis ilin plu. Fideleco aŭ sindonemo aŭ iu simila sento ne kondukis lin. Li estis tute sobra materiisto. Li sciis, ke ambaŭ iris al la naftokampadejoj; li sciis, ke ambaŭ ĉiam ricevos ion por manĝi, kaj li sciis krome, ke tiukaze, se li kroĉas sin al ili, li neniam povos malsatmorti. Se li irus sola, li ricevus en neniun kampadejon eĉ nur paneron, apenaŭ de la propraj rasaj kunuloj, kiuj tie plu dekoje laboris en ĉiu kampadejo. La timo pro la jaguaroj ne estis ludita. Al la kampadejoj li volis iri en ĉiu kazo, por demandi pro laboro; sed iri sola aŭ kun alia indiĝeno, li ne kuraĝis. Li konis la teruriĝojn pro la vepro kaj pro la ĝangalo pli bone ol la blankuloj.

Post kiam ambaŭ iris horon, Barber turniĝis kaj diris: „Tie tiu bruna diablo tamen denove ŝteliras post ni.“

Dobbs prenis ŝtonojn kaj komencis bombardi la indiĝenon per ŝtonoj. Sed la indiĝeno lerte iris el la vojo

de la ŝtonoj kaj nun nur iom pli distance postrestis, por ke li ne estu trafata, kiam Dobbs aŭ Barber subite levos ŝtonon kaj ekpafos ĝin al la indiĝeno.

„Tiun ni ne skuos de la nuko“, diris Barber. „Mi ne plu scias rimedon.“

„Ni mortbatu lin kiel malsanan katon“, diris Dobbs kolere, dum li prenis denove ŝtonon kaj svingante ĵetis ĝin al la indiĝeno.

Kaj efektive, kiam ili alvenis en la sekva kampadejo, la indiĝeno denove troitis kun ili en la kuirejan barakon kaj kunricevis sian porcion da manĝo. La inspektisto faris strangan vizaĝon, kiam li vidis posttroti la indiĝenon.

Dobbs kaj Barber rakontis al la inspektisto, ke la indiĝeno ĉiam iras post ili, sed la inspektisto tiris la ŝultrojn supren. Li ne sciis, kion li faru kun ambaŭ, kiuj migras kun indiĝeno tra la kampadejoj.

Ĉi tie en la kampadejo ambaŭ havis la indiĝenon bone kaptebla apud si, por sufiĉe draste tradraŝi lian felon. Sed ĉi tie ili ne povus fari tion. La inspektisto tuj ordonon forlasi la kampadejon al la triopo, se ili komencus tie

pugnobatalon. Kaj nokte esti ekstere en la vepro, tio estis la lasta, kion Dobbs kaj Barber deziris.

Tiel okazis ankaŭ sekvmatene, la indiĝeno troitis ĉiam fidele post ili, ĉiam restante ekster ĵetdistanco kaj kontraŭ ĉio, kion ambaŭ diris, li estis tiom apatia, ke oni povis atingi nenion je li. Li firme kroĉis sin al ili.

Jen ambaŭ finfine decidiĝis. Tie en la kampadejoj laboro ja apenaŭ atendeblis, kaj tiel ili decidis reiri kiel eble plej rekte al la urbo. Estis la ununura eblo deskui la indiĝenon.

Malfrue posttagmeze ili alvenis en Villa Cuauhtemoc, kie ili estis renkontintaj la indiĝenon sur la strato al la kampoj. Li ne miris, ke la vojaĝo jam estas je la fino. Li kaŭriĝis denove sur sian lokon, kie li jam sidis antaŭ tri tagoj. Kaj tie li atendis novajn viktimojn, kiuj iros al la kampadejoj.

Dobbs kaj Barber iris je la sama vespero reen al la riverbordo. Transiĝi ili jam ne plu povis. Ili dormis sur la ĉi-tiea flanko de la rivero sub larĝbranĉa arbo, kie ili krome renkontis tri aliajn dormogastojn, kiuj tie vivaĉis

jam dum kvar semajnoj, ili dormis en la naturo kaj sub tiu arbo kaj ricevis siajn manĝojn de la cisternŝipoj. Jen tagoj malsatigaj jen tagoj grasigaj. Estis tagoj, kiam il ricevis sur la ŝipoj eĉ ne unu panmordaĵon kaj estis aliaj tagoj, kiam ili povis manĝi sur tri aŭ kvar ŝipoj je tagmanĝo kaj je vespermanĝo. Estis centprocenta loteria ludo.

Je la sekva mateno oni transveturigis ilin ambaŭ per la pramo al la urbo. En la malmultaj tagoj, dum kiuj ili forestis, en la urbo ŝanĝiĝis nenio. Ĉe la benko antaŭ *la Imperial*, antaŭ la manĝorestoracioj, kiujn frekventis la naftomagnatoj, vagadis ankoraŭ nun tute la samaj uloj, kiuj estis tie antaŭ du, tri, ses semajnoj kaj regurdis tie siajn dirojn.

Barber iris denove siajn proprajn vojojn, kaj Dobbs intertempe nur pri tio pli saĝiĝis, ke en la naftokampadejoj la laboro estas simile tiel rara kiel ĉi tie. Tiu sperto havis valoron. Oni ne devas riproĉi sin, ke oni ne ekkaptis ĉiun okazon, kiu ofertis sin, per ambaŭ manoj. Pli ol postkuri la laboron, kie ajn iu ekaperas, oni ne povas fari. En la naftokampoj estis neniue laboro kaj

neniu laboro ĉi tie.

Sed iumatene Dobbs ricevis okupon. Ŝarĝi maŝinpartojn. Estis streĉa laboro, kaj li ricevis nur tri pesojn ĉiutage, de kiuj ŝpareblis neniom. Post kvin tagoj ankaŭ tiu laboro estis finita. Li staris tiam iutage ĉe la pramo, kiu kondukas transen al la stacidomo por la trajno al Panuco. Tie alkuris kvin homoj, kiuj ŝajne devis tre rapidi.

Unu el ili, fortika magra viro, vidis Dobbson stari tie. Li haltis, diris vorton al sia akompananto kaj vokis tiam transen al Dobbs: „He, vi! Ĉu vi serĉas laboron?“

„Jes“, vokis Dobbs kaj proksimiĝis paŝon.

„Venu ĉi tien! Rapide! Mi havas laboron por vi, se vi ne timas laboron.“

Dobbs nun tre proksimiĝis.

„Mi transprenis kontrakton por ekipi kampadejon. Certa viro ne venis. Li havas aŭ febron aŭ malarion. Mi ne scias kaj ne povas atendi la bubon. Vi povas anstataŭi lin.“

„Bone, mi faros. Kion oni pagos?“ demandis Dobbs.

„Mi pagos ok dolarojn ĉiutage. La manĝo ne enestas.

Faras unu kaj okdek aŭ du, mi ankoraŭ ne scias. Ses dolaroj restos nete en via poŝo. He? Ĉu jes?“

„Mi kunvenos.“ Dobbs, kiu ankoraŭ antaŭ dek minutoj estus postkurinta kiel malsata kato laboron por nur du dolaroj ĉiutage, kondukis nun tiel, kvazaŭ li farus komplezon al la kontraktisto, se li kuniros.

„Sed tiukaze vi tuj devos kuniri, ĉi-momente“, diris nun la kontraktisto haste. „Tiel kiel vi staradas ĉi tie. Por la alportado de viaj havaĵoj ni ne havas tempon. La trajno al Panuco ekveturos post kvarono de horo, kaj ni ankoraŭ devos transiĝi la riveron. Do ek, ek! Rapide, ekkuru! Galopu!“

Li kaptis Dobbs-on ĉebrake kaj ŝiris lin kun si al la pramo.

Pat McCormick, la kontraktisto, estis usonano de irlanda deveno. Li ne estis plu tre juna. La plej grandan parton de sia vivo li pasigis en la naftokampoj de Teksaso kaj Meksiko. Li laboris kiel drilisto, kiel mekanikisto, kiel kamionisto, temporegistristo, provizejisto, pumpisto kaj krome en ĉiuj eblaj aliaj branĉoj, kiuj povas ekzisti en la naftokampoj. En la lastaj jaroj li laboris pli ofte memstara. Li transprenis la ekipadon de la kampadejoj. Kaj tiun laboron li transprenis kontrakte. Li faris sian prezon nur, post kiam li detale ekzamenis la lokon, kie la kampadejo estu starigota. Por povi entrepreni tiun antaŭekzamenadon, necesis ĝuste la longa sperto, kiun li havis. Dependis de tio, kiom distancas la kampadejo de la plej proksima trajnhaltejo, kiom ĝi distancas de la plej proksima strato, sur kiu ankoraŭ eblas veturi per kamionoj, ĉu estas vepro aŭ ĝangalo aŭ vastaj ebenaĵoj, kie la kampadejo estas starigota. Ĉu akvo estis proksima, ĉu estas malkaraj helplaboristoj inter la indiĝenoj en tiu regiono, ĉio ĉi estis konsiderenda antaŭ ol la prezo estos fiksata. Se la prezo estas tro kara, la kompanio eble

transdonas la kontrakton al alia; se la prezo estas tro malkara, la kontraktisto perdas monon de siaj ŝparaĵoj. Sed la usonaj kompanioj ne avaris ĝiscende. Se oni pruvis al ili, ke cirkonstancoj ekzistis aŭ ekaperis, kiuj necesigis plialtigon de la kontraktsumo, ili estis pretaj postpagi certan sumon.

De Panuko ili veturis per kamionoj, tuj kunprenante materialon, al la sudaj distriktoj, ĝis finiĝis la sufiĉe malbona strato. De tiu finloko estis hakita vojo tra la vepro, ĉirkaŭ tri mejlojn longa. Tiu ĉi vojo estis ĝuste nur tiom larĝa, ke la indiĝenaj helplaboristoj povis trairi kun pakmuloj. La vojo finiĝis en senarbejo kun ĉirkaŭ centmetra diametro, kiun oni estis elhakinta el la vepro. En tiu senarbejo la kampadejo estis starigota, ĉar la geologiaj ekspertoj de la kompanio konstatis, ke ĉi tie troviĝas tre verŝajne nafto.

Dudek indiĝenaj helplaboristoj loĝantaj en vilaĝoj, kiuj estis malproksimaj kelkajn mejlojn, laboris ĉi tie jam dum kelka tempo por elhaki la senarbejon kaj por nun plilarĝigi la straton ĝis la ĉefstrato tiom, ke oni povos veturi sur ĝi per kamionoj.

La unuajn tagojn la ses viroj dormis en simpla tendo. Du ĉinoj zorgis por la preparado de la manĝoj.

Traboj kaj tabuloj, ilaro, najloj kaj ŝraŭboboltoj estis jam alportitaj sur azenoj kaj muloj, kaj ĉiun duan horon venis nova karavano. La karavanestroj laboris simile kontrakte. Ili ricevis pagon por ĉiu kargo, do ne por la tempo, kiun ili laboris. Se oni estus paginta ilin laŭtempe, ili survoje sternus kaj dormus. Ankaŭ la elhakado de la senarbejo kaj de la strato, ĉio ĉi estis kontraktlaboro. La viroj bone enspezis tiel, multe pli bone, ol se ili laborus taglabore. Unue oni nun konstruis barakon, kie la blankaj laboristoj povos loĝi kaj dormi. Poste la kuirejo kaj la manĝohalo estis en la vico. Ĉio ĉi estis farita dum du tagoj.

Unu el la viroj nun estis liberigita de tiu laboro por starigi kun tuta grego el indiĝenoj la aliajn barakojn, dum la cetera kvinopo sub la komando de Pat starigis la arganon.

Tio estis tute diabla laboro. Dobbs ankoraŭ neniam laboris je argano. Tre pezajn trabojn li devis alporti surŝultre, dum la suno senkompate arde radiis malsupren. Post tri tagoj liaj ŝultroj aspektis kiel kruda karno. La haŭto pendadis ĉifone kaj strie sur lian kolon,

parte forbruligita kaj parte defrotita.

Se la traboj estis altrenitaj, oni devis trabori la truojn por la ŝraŭboboltoj. Kaj ĉio ĉi iris eksprese rapide. Oni apenaŭ ĝuste prenis al si la tempon por la manĝado, por tute eluzi la tagan lumon. Sur horloĝon oni ne rigardis. De la unua radio de la suno ĝis la lasta ruĝema radieto oni portis ion surŝultre kaj laboris kiel sklavo. Post sunsubiro oni laboris eĉ plu kun lanternlumo, se laboroj farendis, kiuj ĉe lanternlumo estas fareblaj. La elektra lumo sekvis nur multe pli malfrue, se la maŝinoj estis jam tie.

La pli spertaj viroj starigis la trabojn, kunigis ilin per boltoj, kaj apogis ilin per ŝtreboj, kaj la argano kreskis pli kaj pli alten, kaj pli kaj pli danĝera fariĝis la laborado en kapturnigaj altoj. La argankonstruistoj kroĉiĝis per genuo al ŝtrebo, dume ili kun ambaŭ brakoj kaj manoj kaj kun la subteno de la femuroj denove kaj denove ŝovis masivajn trabojn pli supren. Poste, en kapturniga alto, pendantaj per la genuartikoj, ili direktigis la trabojn tiom longe tien kaj tien kaj tiom longe tenis ilin, ĝis la boltoj estis ŝovitaj en la drilitajn truojn kaj firmŝraŭbitaj. La viroj devis esti kiel simioj. Eble eĉ pli lertaj ol simioj, por ke ili ne falu

malsupren, kaj por ke ili ne rompu sian nukon aŭ frakasu siajn brakojn kaj gambojn.

Finfine la preta *derrick*, la argano estis kronebla. La pezajn ferajn rulcilindrojn, pere de kiuj moviĝas la larĝaj dratŝnuregoj, kiuj levas aŭ mallevas la drilon kaj la forigilon, oni levis supren per vinĉo kaj fiksas ilin per firmaj boltoj.

La plej streĉa laboro estis farita. Nun la maŝinejo estis en la vico. Poste la ilaro kaj la remizoj.

Intertempe la vojo estis irebla, kaj la unua kamiono traveturis de la trajnhaltejo rekte ĝis tie.

Mallarĝa rivero situis tri mejlojn fmalproksime en la vepro. Al tiu rivero oni konstruis akvokonduktion, kaj borde de la rivero oni starigis la pumpstacion kaj surmetis la motorpumpilon. Ĝis tiu tago azenoj kun kanistoj alportis la akvon de la rivero por la kampadejo. Nun oni alpumpis kaj konservis ĝin en cisternoj.

Poste alvenis la vapormaŝino, kiu estis alveturigita sur fortega traktoro. Je la sekva tago la traktoro, kiun oni aŭskultis faŭki kaj ĝemi kaj pumpumi ankoraŭ en

distanco de mejloj, transdonis la vaporkaldronon.

Pluan tagon poste oni altrenis la gigantajn lignajn pelradojn, kiuj aspektas kiel grandaj radoj de akvomuelilo, kaj moviĝas pere de kabloj kaj ĉenoj por la drilo, la klarigilo kaj la tuboj. Kaj la dinamoj venis. Oni elmetis la kurentkonduktilojn, kaj je certa vespero ekbrilegis la loko en la vepro – kiu antaŭ malmultaj semajnoj ankoraŭ estis tute netuŝita en sia tropika soleco, tiel netuŝita kiel ĝi estis ekde la kreado de l' mondo – en akre blindiga elektra lumo, kiu ne plu konas veprajn noktojn. De la vepro estis forprenita la nokta ripozo, kaj kien ajn trafis la radioj de la neniam haltanta lumo, la vepro komencis malsanadi. Alte montete kuŝis matene milionoj kaj milionoj da insektoj sub la elektraj lampoj.

De la maŝinpumpumado, kiu nun plenigis tage kaj nokte la vepron, la loĝantoj de la vepro estis forpelataj el sia patrolando. Ili devis elmigri en nekonatajn novajn terenojn, kie ili esperis trovi trankvilon kaj manĝon.

Nun la propraj naftoviroj estis en la vico. La laboro de la *rigbuilder*, de la borstaciaj konstruistoj estis farita. Ili reveturis al la urbo kaj atendis novan kontrakton. La nova

kontrakto povus komenciĝi post tri tagoj, sed ĝi ankaŭ povus komenciĝi nur post ses semajnoj, kaj eblas eĉ, ke ili ankoraŭ post ses monatoj plu devus atendi la novan kontrakton. Nafto estas kiel ĵetkuba ludo. Oni pagas por kampadejo dekmil, dudek mil, kvindek mil da dolaroj, kaj se oni estos drilinta sen sukceso tiom, kiom tio nur iel decas, tiukaze tie eble ne estas nafto, sed salakvo aŭ sablo aŭ argilo. Kaj tiukaze oni redonos la vepron al la laŭrajtaj posedantoj, kiuj tiom rapide kaj tiel emfaze reposedigas ĝin, ke jaron poste ĉiu spuro de homoj estas forviŝita.

La nafto estas hazardoludo. Oni povas perdi sian tutan posedon, kaj oni povas gajni per kvinmil dolaroj kvin milionojn da dolaroj. Kaj tial ĉiuj, kiuj faras ion pri nafto, estas hodiaŭ riĉaj kaj morgaŭ malriĉaj. Ili laboras semajnojn kaj monatojn meze de la vepro aŭ tute izolita en la ĝangalo. Kaj kion ili tie perlaboris per streĉa laboro, tion ili disipas dum tri tagoj en la urbo. Kaj tiuj, kiuj ne disipas la monon, la atentemuloj kaj ŝparemuloj, simile perdas sian monon, ili atendas kaj atendas kaj atendas je laboro ĝis la lasta peso estas eldonita kaj ili almozpetas la homojn, kiuj frekventas la *Imperial*-on, la Luizianon, la *Southern*, do bankon. Ricevi okupon estas afero de

bonŝanco en la naftoregionoj, tiel kiel estas afero de bonŝanco trafi nafton.

Tiel okazis ankaŭ al Dobbs. Li staris tie kaj ne pensis pri laboro. Kaj tiumomente ĝi kvazaŭ falis en lian poŝon.

„Kiel do estas nun pri mia mono?“ demandis Dobbs la kontraktiston.

„Pri kio temas?“ diris Pat. „Ne tiom urĝu min. Vi ja ricevos vian monon. Mi ne forkuros kun ĝi.“

„Tiukaze donu almenaŭ iom da“, postulis nun Dobbs.

„Nu, en ordo“, respondis Pat. „Mi donos al vi tridek procentojn.“

„Kaj la aliajn?“ demandis Dobbs.

„Mi ne scias ankoraŭ, mi mem ne ricevis mian monon ĝis nun.“

Dobbs ricevis la tridek procentojn de sia perlaborita mono. La ceteraj viroj same ne ricevis sian monon. Tiuj, kiuj energie urĝis lin, ricevis de Pat kvardek aŭ kvindek procentojn. Du aliaj, kiuj volis teni lin en bona humuro, por ke li denove kunprenu ilin ĉe la sekva kontrakto,

ricevis nur kvin procentojn, ĉar ili tute humile rakontis al li, ke ili ankoraŭ ne vespermanĝis kaj ankaŭ ne povas pagi sian hotelon.

„Mi volus scii nur tion, ĉu la mensogulo ricevis sian monon aŭ ne“, diris Dobbs al Kurtin, kiu apartenis al la kontrakto kiel li mem.

„Ja se oni scius tion“, respondis Kurtin. „La kompanioj estas ĉeokaze tre malrapidaj, se temas pri la pagado de la kontrakto, ĉar la kontanta mono raras kaj nun la drilado komenciĝas, kiu forglutas amason da mono.“

Dum semajno nek Dobbs nek Kurtin trovis la kontraktiston McCormick. En sia hotelo li ne estis. Sed iutage Pat McCormick preteriris sur la alia flanko de la strato.

„Ek, sur lin!“ vokis Kurtin al Dobbs. Kaj kiel Satano li transsaltis. Sed Dobbs estis tuj je lia flanko.

Kurtin kaptis Pat-on ĉe la ĉemiza maniko. Li ne surhavis jakon. „Kie estas nia mono, hundido. Donu nun tuj nian perlaboritan monon aŭ ni disbatos vin en pecetojn. Tuj!“ Kurtin diris tion sufiĉe laŭte kaj kun minacaj pugnoj.

„Kaj rapide kaj neniujn elturniĝojn plu!“ nun ankaŭ Dobbs enmiksiĝis. „Ni atendas nian monon nun jam dum pli ol tri semajnoj.“

„Estu trankvilaj, sinjoroj“, diris Pat retiriĝeme kaj tiris ilin kun si en koktelejon, kie li tuj mendis tri grandajn glasojn da *habanero*. „Ni povas enordigi ĉion ĉi ankaŭ tute trankvile. Aŭskultu foje, mi havas en la sekva semajno denove belan novan kontrakton, kaj tuj poste ankoraŭ aldonan, unu el ili en Amatlan kaj la alia en Korkovado. Jen mi denove kunprenos vin ambaŭ. Vi estas fervoraj laboristoj, kun kiuj mi laboras volonte kune. Je via sano!“

Li levis sian glason kaj tostis ĝin kun la du aliaj.

Ili trinkis.

Tiam diris Kurtin: „Tio estas tute en ordo, ke vi denove volas preni nin en viajn kontraktojn. Sed sen mono ni ne laboros. Kie estas nia mono?“

„Mi ankoraŭ ne ricevis la monon. La ĉeko ankoraŭ ne estas ĝirita.“ Tiam li turnis sin samtempe al la koktelisto kaj komandis: „Ankoraŭ tri aldonajn grandajn

habanerojn.“

„He, viro“, diris Kurtin nun senpacience, „ne supozu, ke vi nun povus elturniĝi plu, kaj ke vi superruzos nin per la brando.“

„Superruzi vin, ĉu?“ Pat ŝajnigis sin mirigita. „Mi per brando vin superruzu? Tio estas ne tre...“

„Kio tio estas, tio estas al ni tute egala“, diris Dobbs. „Ni volas havi nian monon, por kiu ni laboris sufiĉe streĉe. Ĉu vi kunprenos nin denove en novan kontrakton ĉu ne, tio havas ja neniun valoron, se vi ne pagas.“

„Fihundulo damnita, kie estas nia mono?“ Kurtin elkriis ĝin subite, kvazaŭ li per unu fojo perdis siajn sensojn. Eble la brando havis alian efikon ol Pat atendis tion.

„Sed mi ja nur povas ripeti al vi, ke mi mem ne ricevis la monon ĝis nun.“

Jen Kurtin kaptis lin antaŭe je la gorĝo, skuis lin kaj diris: „Donu nun la monon, rabisto, aŭ mi frakasos vian kranion tuj ĉi tie sur la tabloplato.“

„Trankviliĝu, ĝentlemanoj, trankviliĝu“, nun la koktelisto

enmiksiĝis. Sed krome li ne plu atentis la okazaĵon. Li purigis la koktelejan platon, tie, kie la glasoj postlasis siajn randojn kaj tiam bruligis cigaron.

Pat estis fortika viro kaj li defendis sin. Sed Kurtin posedis la pli grandan koleron. Dobbs proksimiĝis, kvazaŭ ankaŭ li tuj volus salti al Pat.

Nun Pat elturniĝis el la gorĝa sufoko, retroiris duonon de paŝo kaj diris rikane: „Vi estas ja efektive ĝustaj banditoj. Tion mi estus devinta scii. Sed prefere mi fortranĉos al mi kion ajn, ol ke mi ankoraŭfoje prenos vin, banditojn, en mian kontrakton. Jen prenu vian monon, sed neniam plu plu vidigu vin.“

„Pri tio ni ne petos vian permeson“, diris Kurtin.

Pat ŝovis la manon en pantalonpoŝon kaj eltiris manplenon da dolarbiletoj, kiujn li portis ĉifitaj en la poŝo.

„Jen via mono“, li diris al Dobbs. Ankoraŭ en tiu momento li dekalkulis la ĝustan sumon. Li sciis en la kapo precize ĝis la cendo, kiom li ŝuldas al ĉiu el ili. Li ŝovis la monon al Dobbs, kaj tiam li dekalkulis per la

sama mano, per kiu li tenis la biletojn, la monon por Kurtin kaj ĵetis ĝin transen al li.

„Do“, li diris nun laŭ tono, laŭ kiu oni traktas molestajn kreditorojn, „nun ne plu molestu min, mi petas vin. Vi havas nun vian monon, kaj mi tre gardos min ankoraŭfoje plu akcepti tiajn subhelpantojn, kiuj komprenas nenion, en mian kontrakton.“

Li ĵetis tri pesojn al la koktelisto, por la brandoj. Tiam li ŝovis la ĉapelon al la nuko kaj forlasis la koktelejon, ambaŭ virojn li tie lasis stari tiel, kvazaŭ ili ofendis lin neimageble impertinente.

Rimarko

Habanero = kuntekste ĝi estas brando kun aldonitaj akraj kapsikoj

„Nu, sed kial vi loĝas en la *Cleveland*-hotelo, kamarado?“ demandis Dobbs al Kurtin, kiam ili paŝis sur la straton kaj preterpromenis la *Southern*-hotelon. „Tie vi pagas ja almenaŭ tri pesojn ĉiunokte.“

„Kvar“, Kurtin respondis.

„Kunvenu do al la *Oso Negro*, kvindek centavojn“, konsilis Dobbs.

„Estas tie tro kota por mi kaj estas tie nur *beachcombers* kaj similaj friponoj“, diris Kurtin.

„Kiel vi volas. Se via mono elpêrpiĝos, ankaŭ vi albordiĝos en la *Oso Negro* kiel ni ĉiuj. Mi ja mem ne devus loĝi tie. Sed mi volas kunteni miajn cendojn. Kiu sciu, kiam denove io ekfloros por mi. Krome mi iradas manĝi al la *Chink*, al la ĉino por kvindek centavoj, tiel kiel antaŭe.“

Ili venis al la angulo de la *Plaza*, kie estis la granda juvelomagazeno *La Perla*. Ili tie ekstaris kaj rigardis la belegajojn. Tie brilis oro kaj diamantoj. Diademo tie videblis por dekok mil pesoj. Ili diris nenion, rigardis nur

la stokitajn trezorojn, pensis pri la valoro, kiu tie prezentiĝas kaj pensis pri la amaso da mono, kiun devas posedi kelkaj uloj ĉi tie en la urbo por povi aĉeti tiajn aĵojn.

Eble estis ĉi tio, kion ili vidis kunigitaj tie, kio foje deflankigis iliajn pensojn de la nafto. Ĉar tiu, kiu vivis tie, pensis nur pri nafto, pensis nur nafto, kaj pensis nur pri vivaj eblecoj, kiuj estas iel ligitaj kun la nafto. Ĉu oni laboris ĉu spekuladis, ĉiam temis pri nafto. Ili apogis sin per la dorso al la grandaj vitrotabuloj kaj rigardis kun enuo trans la *Plaza*-on, malantaŭ kiu estis videblaj la ŝipmastoĵ. Tio memoris ilin ambaŭ pri vojaĝoj, kaj ankaŭ pri tio, ke estas ankoraŭ aliaj landoj kaj aliaj akirofontoj ol tiuj, kiuj disponeblas en tiu urbo.

„Cetere, Kurtin, kion vi fakte intencas fari?“ demandis Dobbs post certa tempo. „Ĉiam staradi ĉi tie kaj atendadi ĝis oni tute hazarde ricevas ion, pri tio oni fine fariĝas sata. Estas ĉiam nur atendado kaj atendado. La mono pli kaj pli malpliĝas, ĝis oni iutage havas neniom plu. Tiam la regurda fluto denove ekludos por almozpetaĵoj tiujn, kiuj envenas el la borstacioj por tago aŭ nokto. Mi tute

serioze meditas pri tio nun foje fari ion alian. Ĝuste nun estas tempo, tiom longe, kiom oni ankoraŭ havas monon. Se ĝi estas jam denove for, tiukaze oni staradas kaj ne povas moviĝi.“

„La sama demando okupas min nun jam je la tria fojo“, respondis Kurtin. „Mi scias, kiel tio estas kaj kiel tio iras. Sed mi havas eĉ ne unu ideon. Fosi oron, tio estus la ununura.“

„Jen vi diris ĝin“, Dobbs lin interrompis. „Pri tio ankaŭ mi ĝuste pensis. Estas finfine ne pli riska spekulado ol atendi laboron en la naftokampoj. Ekzistas ja apenaŭ plu regiono, kie atendas tiom da oro kaj tiom da arĝento por elskrapo, kiel en ĉi tiu regiono.“

„Ni iru tien transen kaj sidiĝu sur la benkon“, diris Kurtin. „Mi volas diri la sekvan al vi, mi venis ĉi tien ne pro nafto, sed pro oro“, rakontis nun Kurtin, post kiam ili sidiĝis. „Mi volis labori en la naftodistriktoj nur certan tempon, ĝis mi havos sufiĉe da mono sur la fingroj por prepari la orfosadon. Tio kostas sufiĉe da mono. Jen la vojaĝo, jen la ŝoveliloj, la hakiloj, patoj kaj la aliaj iloj. Krome oni devas ankaŭ povi vivi kvar ĝis ok monatojn,

ĝis oni enspezas ion. Se fine prezentigós la finkalkulado, povas esti, ke oni perdis ĉion. Monon kaj penon, ĉar oni ne trovis ion.“

Dobbs atendis pri tio, ke Kurtin ankoraŭ parolas plu, sed Kurtin silentis, li ŝajne ne plu havis ion por diri.

Jen diris Dobbs: „La risko ne estas tiom granda. Ĉi tie pigrumi kaj atendi laboron, estas simile granda risko. Se oni bonŝancas, oni povas enspezi dum monato tricent dolarojn, eble eĉ pli da, dum ses, dek, dekok monatoj. Se oni malbonŝancas, oni ne trovas laboron, tiukaze oni same tiel perdas ĉion. Tiel glate la oro ja ne kuŝas montete, ke oni devas nur forskrapi kaj ensakigi ĝin. Ankaŭ tion mi scias. Sed se ne estas oro, tiukaze eble arĝento, kaj se ne arĝento, tiukaze estas eble kupro aŭ plumbo aŭ valoraj brilantoj. Kvankam oni ne povas mem ekspluati tian, oni ĉiam trovas kompanion, kiu foraĉetas la terpecon de oni, aŭ kiu akceptas onin kun favoraj partoj kiel kompanianon. Ĉiukaze mi foje bone pripensos tion.“

Ili parolis nun pri io alia. Tiom grave oni neniam konsideras tiajn interparolojn pri oroserĉado. Ĉiu diras

tion. Ĉiu planas tion kaj de dekmil el ili poste unuopulo efektive ekiros kaj faros tion, ĉar tio ne tiom simple fareblas kiel ĉasi kuniklojn. Ne vivas ĉi tie eĉ unu viro, kiu ne ĉeokaze almenaŭ pensis pri tio serĉi oron. La multaj centoj de minoj por aliaj metaloj, kiuj estas ĉi tie en la lando, estis ĉiuj trovitaj kaj fonditaj de homoj, kiuj serĉis oron kaj tiam prenis tion, kion ili trovis. Kelkaj minejoj, kiuj havigas nek arĝenton nek oron, alportas al sia posedanto pli da riĉoj ol ebligus multnombraj orominejoj. Ju pli la elektra industrio disvastiĝas des pli valora fariĝos la kupro. Povos veni la tempo, kiam oni rigardos oron kiel ion, kio ne nepre estas bezonata. Pri kupro, plumbo kaj multaj aliaj metaloj oni ne povas diri tion tiel simple.

Neniu homo havas penson tute por si mem, kaj ankoraŭ neniam iu tute por si mem havis originalan ideon. Ĉiu nova ideo estas la kristaliĝinta produkto de mil diversaj ideoj, kiujn havis aliaj homoj. Unu el ili tiam subite trovos la ĝustan vorton kaj la ĝustan esprimon por la nova ideo. Kaj tuj, kiam la vorto ĉeestas, rememoras sin centoj da homoj, ke ili havis tiun ideon jam antaŭ longa tempo.

Kiam en iu homo aperas plano kaj la penso ekmaturiĝas

entrepreni ion difinitan, oni povas esti certa, ke multaj homoj en lia proksimo havas saman aŭ similan planon. Tial disvastiĝas amasaj psikozoj kun la rapideco de balaanta fajrobrulo.

Io simila okazis tie.

Kurtin volis restadi ankoraŭ nokton en la hotelo *Cleveland* kaj nur je la sekva tago transloĝiĝi al la hoteleto *Oso Negro*. Kiam Dobbs venis hejmen, estis krom li nur tri usonanoj plu en la ĉambro. La ceteraj litoj hodiaŭ ŝajne ne estis okupitaj. Unu el la novaj alvenintoj estis pli olda viro, kies hararo komenciĝis fariĝi blanka.

Kiam Dobbs paŝis en la ĉambron, la tri viroj interrompis sian interparoladon. Sed post iom da tempo ili denove komencis interparoli. La oldulo kuŝis en la lito, unu el la du aliaj kuŝis en vestoj en la lito, kaj la tria sidis sur lito. Dobbs komencis senvestiĝi.

Unue li ne komprenis, pri kio temas la interparolo. Sed tiam li sciis per unu fojo, ke la maljunulo sciigis siajn spertojn kiel orofosisto al la pli junaj. Ambaŭ, pli junaj uloj, estis alvenintaj ĉi tien por serĉi oron; ĉar oni

rakontis en Usono neimageblajn aferojn pri la ora riĉo de la lando.

„Oro estas diableca afero“, diris Howard, la oldulo. „Ĝi ŝanĝas la karakteron. Oni povas havi kiom ajn multe de ĝi, kiom ajn multe trovi kaj kiom ajn multe havi de ĝi por surpaki ĝin, tiom, ke oni sola tute ne povus forporti ĝin, sed ĉiam oni pensas pri tio ricevi ankoraŭ iom pli da ĝi aldone. Kaj por ricevi iom ankoraŭ aldone, oni ĉesas fari diferencon inter justeco kaj maljusteco. Se oni foriras al oro, oni intencas kontenti jam pri tridekmil da dolaroj. Se oni trovas nenion, oni malpliigas siajn pretendojn je dudekmil dolaroj, tiam je dekmil, kaj iam oni deklaras, ke oni estus tute kontenta pri kvinmil dolaroj, se oni povus nur trovi ilin, ankaŭ se oni devus tre pene labori por tio. Sed, se oni poste trovas ion, oni ne estas satigebla per la origina espero pri tridekmil dolaroj, sed oni grandigas la sumon pli kaj pli kaj volas havi kvindek mil, centmil, ducent mil dolarojn. Poste venos la komplikaĵoj, kiuj ĵetadas onin tien kaj tien kaj ne plu permesas, ke oni trankviliĝas.“

„Sed por mi ne“, diris unu el ambaŭ, „por mi ne, tion mi

povus priĵuri. Dekmil kaj finon! Finon, kaj se tie ankoraŭ atendus duono de milionono. Tio estas ĝuste la sumo, kiun mi bezonas.“

„Kiu ne mem fosis oron“, opiniis Howard kun sia hezitema parolmaniero, „tiu ne akceptas tion. De hazardludejo oni povas facile foriri, de monteto da oro, kiun oni devas nur preni por ekposedi ĝin, neniuj povas foriri. Mi fosis en Alasko kaj trovis oron. Mi fosis en *British-Columbia*, en Aŭstralio en Montano, en Kolorado. Kaj mi kunskrapis atentindan monteton. Sed nun mi estas ĉi tie en *Oso Negro*, kaj finon. Mian lastan kvindek milon mi perdis pro nafto. Nun mi devas almozpeti oldajn amikojn, sur la strato. Eble mi ankoraŭfoje ekiros kun miaj maljunaj ostoj. Sed mi ne havas la necesan kapitalon. Tio estas cetere ĉiam tiel: Se oni provas ĝin sola, estas plej bone. Sed oni devas povi elteni la solecon. Se oni provas tion duope aŭ triope, ĉiam iu murdo embuskas onin. Se oni provas tion dekduope, tiukaze ne restos multe por unu viro, kaj kvereloj kaj murdo estas eĉ pli ĉirkaŭe. Tio longe, kiom oni ne trovis ion, la frateco eltenas. Sed, se la montetoj kreskas kaj kreskadas, tiam la frateco aro fariĝas kadavreco.“

Kaj tiel la oldulo komencis rakonti orohistoriojn, historiojn, kiuj inter la vojaĝantaj gastoj de la hotelo *Oso Negro* kaj de parencaj hoteloj estas aŭdataj kun pli da fervoro ol la plej senhontaj amrakontoj. Se tia maljuna orofosisto rakontas, li povas rakonti la tutan nokton, kaj neniuekdormas kaj neniue vokas: „Nun mi volas havi trankvilon.“ Tia vokado pri trankvilo ja en ĉiu kazo estus vana, egale ĉu temus pri ororakontoj, pri ŝtelistaj rakontoj aŭ pri amrakontoj. Trankvilon oni povus ja postuli. Sed, se iu farus tion tro ofte aŭ eĉ tro energie, sekvus hajlo da pugnatoj, ĉar la rakontistoj insistos pri tio, posedi same tiom da rajto sidi ĉi tie, kiom tiuj, kiuj volas havi sian trankvilon. Estas la laŭorda rajto de ĉiu homo pasigi siajn noktojn kun rakontado, se li sentas la bezonon pri tio. Se tio al alia ne plaĉas, li havas la rajton serĉi pli trankvilan lokon. Kiu ne povas kviete kaj trankvile dormi inter la tondrado de kanonoj, inter la pumpumpado de veturiloj, inter la kraĉospiroj de aŭtoj, inter la pelmelo de homoj venantaj, forirantaj, ridantaj, kantantaj, babilantaj kaj insultantaj, tiu ne vojaĝu kaj ne loĝu en hoteloj.

„Ĉu vi konas la historion pri la Mino de l' Verda Akvo en

New Mexico?“ demandis Howard. „Tiun vi certe ne konas. Sed mi konas Harry Tilton, kiu ĉeestis kaj de kiu mi eksciis la historion. Jen aro el kvindek viroj ekiris por serĉi oron. Ili ne iris tute blindaj. Ekzistis malnova onidiro, ke en valo estu riĉa oromino, kiu estis trovita de la malnovaj meksikanoj kaj ekspluatita kaj kiun pli malfrue la hispanoj forprenis, post kiam ili devigis perfidi la lokon de la mino al la indiĝenoj per teruraj torturadoj, per la elŝirado de la langoj, per la ekborado de la kapo, kaj per pliaj tiaj kristanaj ampruvoj.

Proksime de la mino estis tuta malgranda lago, kiu kuŝis en rokolito. Kaj la akvo de tiu lageto estis verda kiel smeraldo. Tial oni nomis la minon *La Mina del Agua Verde*, La Mino de l' Verda Akvo. Estis nekutime riĉa mino. La oro etendiĝis pura en fortikaj vejnoj. Oni devis ĝin simple nur forpreni.

Sed la indiĝenoj kroĉis malbenon al la mino. Tiel asertis tion la hispanoj, ĉar ĉiuj hispanoj, kiuj havis kontakton al la mino, rapide mordis la polvon. Kelkaj pro serpentaj mordoj, aliaj per febro, aliaj per teruraj haŭtmalsanoj aŭ per malsanoj, kies kaŭzon neniuj povis klarigi. Kaj iutage

la mino estis malaperinta. Neniu homo plu videblis, kiu tiutempe estis ĉe la mino.

Kiam la sendaĵoj ne plu venis kaj ankaŭ ne alvenis plu raportoj, la hispanoj sendis ekspedicion al la mino.

Kvankam la mino estis ekzakte desegnita en la mapojn, kaj kvankam oni povis sufiĉe longe sekvi la vojon, la mino ne plu troveblis. Sed estis tiel facile difini ĝian situon. Tie estis tri krutaj montopintoj, kiuj ĉiuj troviĝu en linio, ĉar tiukaze oni estus sur la ĝusta vojo, kaj se ekmontriĝus kvara montpinto, kies formo estas tre atentofrapa, kaj starus en certa angulo al la linio, tiukaze oni estus tiom proksima de la mino, ke oni ne plu povus mistrafi ĝin. Sed kvankam oni serĉis dum monatoj, oni trovis nek la minon nek la rokan lagon. Tio estis en la jaro 1762.

Tiu riĉa mino neniam perdiĝis en la memoro de ĉiuj tiuj, kiuj interesiĝas pri orominoj.

Kiam la usonanoj anektis Nov-Meksikon, tuj denove viroj ekmarŝis por serĉi la minon. Multaj ne revenis. Kaj tiuj, kiuj revenis fariĝis preskaŭ-idiotoj pro la vana serĉado kaj pro la halucinoj, kiujn ili havis pro la vagado en tiu rokovaldo.

Estis tiam meze de la okdekaj jaroj, mi supozas ke estis en la jaro 1886, ke denove iuj uloj ekiris por serĉi oron, ĝuste tiuj dekkvin viroj. Ili havis kopiojn de la malnovaj raportoj kaj kopiojn de la malnovaj hispanaj mapoj. Tio pri la kvar montpintoj estis ja tiom simpla. Sed kiel ajn ofte kaj kiel ajn precize ili povis uzi la montpintojn kiel celdirekton, tamen de la mino estis videbla nenio. Ili fosis kaj eksplodigis rokojn tie kaj tie, sed montriĝis eĉ ne spureto. Ili laboris en taĉmentoj, ĉiu taĉmento trio, por povi rasti pli grandajn ĉirkaŭaĵojn. Iliaj nutraĵoj fariĝis pli kaj pli malmultaj, sed la viroj ne rezignis.

Iam malfrue posttagmeze taĉmento preparis sian vespermanĝon. La fajro brulis, sed la kafo ne kuireblis, ĉar la vento, kiu fridetigis la kruĉon, estis tro forta. Tial iu komencis meti la fajron pli profunde en la teron. Kaj kiam li estis fosinta futon kaj duonan, li trovis oston. Li ĵetis la oston flanken sen rigardi ĝin pli precize, kaj ŝovis nun la fajron en la truon, post la farado de trablovaj kanaletoj.

Kiam la taĉmento tiam sidis ĉe la vespermanĝo, iu el ili hazarde prenis la oston en la manon kaj pentris per ĝi en la sablo. Tiumomente lia najbaro subite diris al li: „Lasu

min foje rigardi la oston.‘ Kaj post iom da tempo li diris:
,Tio estas brakosto de homo. Nu, de kie la osto estas?’

La viro, kiu fosis la truon, diris nun, ke li puŝis sur ĝin ĉe la fosado kaj tiris la oston el la sablo.

,Tiukaze tie devas kuŝi la tuta skeleto, kiel venu sola brakosto ĝuste tien?’ diris la viro pripenseme.

Tiam jam estis malhele. Ili vualis sin en siajn kovrilojn kaj sternis sin por dormi.

Sekvatage diris tiu, kiu trovis la brakoston, mi nomu lin Bill, ĉar mi ne konas lian nomon, do diris Bill: ,Tie, kie la brakosto estis, devas esti la skeleto. Nun en la nokto venis penso en mian kapon. Mi demandis min kiel la skeleto venis tien.‘

,Simple. Iu mortbatito, aŭ malsatmortulo‘, diris iu el ili.

,Tio kompreneble estas ebla‘, diris Bill pri tio. ,Ĉi tie iradis ja multaj. Sed mi ne supozas, ke oni ĝuste tie mortbatis ilin, aŭ ke ili ĝuste tie malsatmortis. En mian kapon venis do la penso, ke la mino estis ŝutkovrita pro sabloŝtormo aŭ per tertremo aŭ per per montfalo aŭ per io simila. Kaj ĉar revenis de la hispanoj neniu, ili dum tio estis

ŝutkovritaj. Ili estis ŝutkovritaj en la proksimo de la mino. Kvankam tiu braka osto ankaŭ tute bone povus aparteni al iu, kiu serĉis ĉie tie antaŭ ni kaj mortis tie, sed tute same eblas, ke tiu ĉi brakosto apartenas al iu el la ŝutkovritaj hispanoj. Kaj se tie kuŝas lia brakosto, kuŝas ankaŭ tute proksime lia skeleto. Kaj se ni sekvas la skeleton, ni eble trovos ankaŭ la minon. Mi pensas, ke ni foje fosu ĉi tie ĉe la fajrotruo.’

Ili fosis kaj trovis efektive la ceterajn partojn de la skeleto, pecon post peco. Ili fosis plu en cirklo kaj trovis duan skeleton. Ili fosis plu en la direkto de la dua skeleto kaj venis sur trian. Kaj tiel ili trovis la direkton, el kiu venis la montfalo aŭ tertremo. Ili sekvis la vojon kaj elfosis ilojn, kaj fine ili malkovris orajn bulojn, kiuj evidente estis disipitaj.

„Ni havas la minon. Kion fari nun?” diris Bill. „Ni voku la aliajn”, diris unu el ili.

„Ke vi estas azeno, mi sciis ĉiam”, diris la tria. „Sed, ke vi estas tia granda bovo, tion mi ne sciis. Ni bonkondute fermtenos la buŝon kaj diros nenion. Ni reiros kun la aliaj post kelkaj tagoj. Kaj post kelkaj semajnoj ni trio

denove venos solaj ĉi tien kaj ekspluatos la minon.‘

Pri tio ankaŭ la triopo konsentis. Ili kunkolektis la malmultajn etajn orajn bulojn kaj enpoŝigis ilin, por ke ili povu aĉeti bonan ekipaĵon por tio. Tiam ili zorgeme denove ŝutkovris ĉion. Sed antaŭ ol ili povis kovri ĉion, proksimiĝis alia taĉmento. La viroj de la alia trupo misfide rigardis la fosadon, kaj tiam diris unu el ili: ‚He, buboj, kiun ludon vi rolas ĉi tie? Ĉu vi volas deteni nin de la sankta meso?’

La triopo kontestis, ke ili trovis ion, kaj ke ili volis trompludi. Ekestis kverelo. Kaj kvazaŭ la aero estus forportita la paroladon de la unua taĉmento, en la sama horo tie kolektiĝis du pliaj taĉmentoj. La unua kaj la dua, kiu surprizis la unuan, ĝuste ekpretis interkonsenti pakton kun la aliaj, en kiu la ceteraj tri taĉmentoj estu ekskluditaj, kiam la du aliaj trupoj tien alvenis preskaŭ samtempe.

Nun kompreneble la dua taĉmento tuj retiriĝis de la ekskludiga pakto kaj kulpigis la unuan taĉmenton pri perfido. Unu el la viroj estis elsendita por voki ĉi tien ankaŭ la lastan taĉmenton. Kaj kiam ĝi alvenis tien, oni

interkonsiliĝis. Oni decidis pendigi la tri membrojn de la unua taĉmento pro la intencita silentigo de la trovo.

La tri virojn oni pendumis. Neniu protestis, ĉar forfalis tri pretendataj partoj, kiuj nun estis dispartigeblaj inter la ceteraj dekdu viroj.

Poste oni eklaboris kaj malfermis la minon. Estis efektive neelĉerpeble riĉa mino. Sed post kelke da tempo la nutraĵoj fariĝis tiom raraj, ke kvin viroj estis elsenditaj por alporti nutraĵojn.

Harry Tilton, kiu mem rakontis ĉion tion al mi, diris tiam, ke li estas kontenta pri tio, kio ĝis certa momento fariĝis lia parto, kaj ke li intencas formigri kun la kvin viroj, kiuj alportu la nutraĵojn. Li prenis sian parton kaj foriris. En la banko oni pagis dudek okmil dolarojn al li. Por la mono li aĉetis bienon, kie li setlis por ĉiam.

La kvin viroj, kiuj foriris por la nutraĵoj, aĉetis pakĉevalojn, pli bonajn ilojn, abundajn nutraĵojn, kaj registrigis sian rajton pri parto de la mino. Poste ili revenis.

Kiam ili venis al la mino, ili trovis la kampadejon bruligita

teren, kaj la postlasitajn virojn murditaj, aŭ pli ĝuste dirate, mortbatitaj de la indiĝenoj. La oro ne estis tuŝita. Laŭ la juĝo pri la spuroj okazis terura batalo, en la tempo, kiam la viroj forestis por aĉeti nutraĵojn. La revenintaj viroj entombigis siajn mortigitajn kamaradojn kaj komencis plu labori en la mino.

Pasis nur tri aŭ kvar tagoj, ĝis la indiĝenoj revenis. Ili estis pli ol sesdek virojn fortaj. Ili tuj atakis ilin kaj mortigis nun ankoraŭ la ceterajn virojn. Sed unu el la viroj ne estis mortigita, sed nur grave vundita. Kiam li rekonsciigis, li rampadis antaŭen. Dum tagoj aŭ semajnoj. Li ne sciis precize. Fine trovis lin bienisto kaj kondukis lin hejmen. Li rakontis siajn travivaĵojn. Sed antaŭ ol li povis priskribi la lokon, kie ĉio ĉi okazis, li mortis pro siaj vundoj.

La bienistoj de la regiono, kie la viro mortis, ekiris por trovi la orominon. Ili serĉis multajn semajnojn, sed ili ne trovis ĝin. Harry Tilton, kiu iris al unu el la nordaj ŝtatoj, eksciis de la aferoj, kiuj okazis tie, nenion. Li ne plu interesiĝis pri tio, li vivis kontenta en sia bieno kaj supozis, ke ĉiuj siaj kamaradoj, kiuj fosis kun li, estas

riĉaj aŭ bonstataj viroj, kiuj, akirintaj sufiĉe da oro, vojaĝis al oriento. Li mem estis silentema homo. Li parolis pri tio, ke li akiris sian monon per orfosado. Sed tio ne estis nekutima. Ĉar li ne troigis, sed, se li efektive parolis pri sia orfosista tempo, nur rakontis tute preterire kaj simple, tiu riĉa mino tute forgesiĝis.

Sed iom post iom la onidiro pli kaj pli konkretiĝis, ke Tilton akiris sian monon en malmultaj tagoj. Tion li ne kontestis. Kaj el tio oni konkludis, ke la loko, kie li fosis la oron, devas havi riĉajn trezorojn. Pli kaj pli da fortunĉasantoj urĝis lin ellabori planon, tiel ke oni povu retrovi la minon. Li fine efektive faris tion. Sed intertempe pli ol tridek jaroj estis pasis. Lia memoro ne estis plu tiel bona. Mi formarĝis kun unu el la taĉmentoj, kiuj iris laŭ la plano.

Ni trovis ĉiujn ĉi lokojn, kiujn Tilton priskribis. Sed la minon mem ni ne trovis. Eble ĝi estis ŝutkovrita pluan fojon pro montofalo aŭ per tertremo, aŭ la indiĝenoj forviŝis ĉiujn spurojn, kaj tiukaze ili faris tion tiel lerte, ke troveblis nenio. Ili ne volis havi homojn en sia regiono; ĉar tia mino logus centojn da homoj kaj la regiono estus

ĵetita en tian tumulton, ke la vivo, kiun ili estis kutimis vivi, estus fuŝita.

„Ja, se oni povus trovi tian minon“, finis Howard sian rakonton, „tiukaze oni estus la gajninto. Sed tiukaze oni eble serĉos dum sia tuta vivo kaj trovos nenion. Tio estas tiel kiel kun ĉiu alia negoco. Se oni trovas la ĝustan negocon kaj oni bonŝancas, oni havas sian orominon. Ĉiukaze, kvankam mi estas jam olda knabo, mi ĉiam denove partoprenas, se orofosado komenciĝas. Sed oni bezonas kapitalon, tiel, kiel por ĉiu alia afero.“

La historio, kiun Howard ĵus rakontis, entenis nenion, kio kuraĝigas, kaj nenion kio avertas onin. Estis kutima orfosista rakonto, sendube vera, sed tamen ĝi sonis fabeleca. Sed ĉiuj historioj, kiuj rakontas pri riĉaj gajnoj, ŝajne estas fabelecaj. Por gajni oni devas riski ion. Kiu volas havi oron, tiu devas serĉi ĝin. Kaj Dobbs decidis en tiu nokto serĉi oron, eĉ se li estus ekipita nur per poŝtranĉilo.

Nur unu demando restis, ununura demando postrestis, kiu ŝovis sin en sian planon. Ĉu li iru sola aŭ kun Kurtin aŭ kun la olda Howard aŭ kun Kurtin kaj Howard?

Rimarko

Beachcombers = strandrastuloj, do uloj, kiuj rastas bordon por trovi iom da manĝo aŭ valoraĵojn

Estis sekvamatenne, kiam Dobbs plu rakontis la historion al Kurtin, kiun li aŭskultis de Howard. Kurtin aŭskultis atente. Fine li diris: „Mi pensas, ke tio estas vera historio.“

„Kompreneble tio estas vera historio. Kial ĝi estu mensogita?“ Dobbs tre miris, ke iu povas dubi pri la ĝusteco de la historio. Sed tiu dubo, kiun Kurtin esprimis, havis efikon al li. Al li la historio ŝajnis tiel normala, kiel la fakto, ke estas matene, kiam la suno leviĝas, kaj vespere, kiam ĝi subiras. Estis nenio en la historio, kio povus esti elpensita de verkisto. La dubo, kiun metis Kurtin al lia demando, tamen faris la historion aventurema. Kaj dum Dobbs rigardis la serĉadon de oro kun same tiel sobraj okuloj kiel la serĉadon de laŭordaj botoj en la diversaj ŝumagazenoj de urbo aŭ kiel la serĉadon de laboro, li subite ekkomprenis, ke oroserĉado nepre devas esti ĉirkaŭata de io timiga. Nur tial li havis tiumomente tian strangan senton, ĉar li perceptis tiun hororan, mistikan kaj fremdan senton neniam antaŭe, kiam oni parolis pri la oroserĉistoj. Kiam Howard tiel

seke rakontis la historion al li, li havis neniun alian senton krom tiu, ke oro kaj ŝtonkarbo fakte estas la sama afero, ĉar ŝtonkarbo homon, kiu okupiĝas pri ĝi, simile tiel povas riĉigi kiel oro.“

„Ĉu mensogite?“ demandis Kurtin. „Pri tio mi diris nenion. La historio per si mem ne estas mensogita. Ekzistas centoj de tiaj historioj. Tutajn montojn de tiaj historioj mi legis en gazetoj, kiuj presas ion tian. Sed mi supozas, ke la historio, eĉ se ĉio alia estus neverŝajna, certe estas vera pri tiu parto, kie la tri viroj provas mistifiki la ceterajn de la kompanio kaj sangofride intencis trompi ilin.“

„Vi pravas!“ Dobbs kapjesis. „Tio estas la malbeno, kiu ŝarĝas la oron.“

Dirante tion, li klare konsciiĝis pri tio, ke li ne estus parolinta tian frazon nur antaŭ horo, ĉar la penso tute ne venis en lian kapon, ke malbeno devas kroĉiĝi al oro.

Kurtin ne travivis tian ŝanĝon en sia opinio. Eble nur tial ne, ĉar tia neatendita dubo ne aperis en li, kiel ĝin Dobbs ĵus spertis.

La interna travivaĵo, kiun Dobbs havis en tiu minuto, disigis la du virojn sen konsciiĝi pri tio. Estis disiĝo interne de ilia senta mondo. Ekde nun ambaŭ iris rekte al alia celo en sia vivo. Iliaj diversaj destinoj komencis elformi sin.

„Malbeno sur la oro, ĉu?“ Kurtin diris proteste. „Mi ne vidas iun. Kie estas la malbeno? Estas same tiom da beno sur ĝi. Dependas nur de tio, kiu havas ĝin en la manoj. La karakteraj ecoj de la posedanto kreas la malbenon aŭ la benon. Donu al fripono silikonajn ŝtonetojn aŭ sekajn spongojn manen, kaj tuj li uzos ilin por delikti per tio friponaĵon.“

„Posedavido estas la ununura eco, kiun la oro vekas en sia posedanto.“ Dobbs miris, kiel li venis al tiu opinio. Ĝi ŝajnis fremda al li. Sed li sugestis al si, ke li diris tiun opinion nur tial, por ke li povu kontraŭdiri ion al Kurtin.

„Tio estas efektive pura sensencaĵo, kion vi diras“, rimarkis Kurtin. Senintence li elektis pli konfidencan formon de la alparolo, al kiu Dobbs same tiel senpense adaptiĝis, kvazaŭ li ne sentus la ŝanĝon.

„Dependas ja tute de tio“, Kurtin daŭrigis sian paroladon, „ĉu la posedanto ŝatas la oron per si mem, aŭ ĉu li uzas ĝin nur kiel rimedon por atingi certajn celojn. Estas ja ankaŭ en la armeo oficiroj, kiuj pli atentis pri tio, ke la ledaĵoj estu skrupule pure purigitaj ol pri tio, ke la ledaĵoj troviĝu en uzebla stato. La oro mem ne estas necesa. Se mi povas supozigi iun, ke mi posedas multe da oro, mi povas atingi la saman, kvazaŭ mi vere havus ĝin. Estas ne la oro, kiu transformas la homojn, sed multe pli la potenco, kiun ili povas praktiki helpe de la oro, tio estas, kio tiom ekscitas la homojn, kiam ili nur ekvidas oron aŭ nur ekaŭdas pri ĝi.“

Dobbs apogis sin malantaŭe sur la benko, sur kiu sidis ambaŭ. Li rigardis supren kaj rimarkis sur tegmento de unu el la transaj domoj du laboristojn, kiuj metis telefonkablojn. Ili staris tiom nesekuraj, ke oni povis atendi ĉiun momenton, ke ili falos malsupren. Por kvar pesoj aŭ kvar pesoj kaj duonan tage, pensis Dobbs, kaj ĉiam kun la perspektivo rompisian nukon aŭ disbati siajn ostojn; ĉe la starigado de argano estas simile, nur ke la perspektivo estas pagata pli bone.

Tiam li pensis, ke tio estas sufiĉe kadavra vivo, kiun oni vivas kiel laboristo. Kaj daŭrigante tiun penson, li demandis: „Ĉu vi do perfidus viajn amikojn por havi la tutan oron sola por vi, tiel kiel la tri viroj provis tion?“

„Tion mi nun ne povas diri“, respondis Kurtin. „Mi supozas, ke eĉ ne unu homo ekzistas, kiu precize povus diri, kion li farus, se li povus akiri grandan amason da oro por si mem, kaj se li havus la okazon forigi aliajn partoprenantojn. Mi estas konvinkita, ke ĉiu homo agos alie ol li mem atendis en tiu momento, kiam li subite ricevos multe da mono aŭ vidas la eblon nur per manmovo ensakigi amason da oro.“

Dobbs rigardis ankoraŭ nun supren al la telefonlaboristoj. Kvankam li ne deziris tion al la laboristoj, li esperis tamen iomete, ke unu el ili falu malsupren, ĉar tio havigus iom da distro en lia monotona vivo.

Ĉar tamen neniu el la laboristoj falis malsupren, li rekonsciigis, ke li sidas maloportune kaj, ke la ŝultroj doloras al li. Li rektiĝis sur la benko kaj bruligis cigaredon. Li postrigardis la fumon kaj diris poste: „Mi

farus tion tiel kiel Tilton. Tio estas la sekura vojo. Kaj oni ne devas plu tiom laboraĉi kaj ne plu tiom malsate pigrumadi. Mi kontentiĝus pri malgranda kvanto kaj irus mian vojon. La aliaj pro mi kvereladu kun la aliaj.“

Kurtin ne sciis kion respondi. La temo estis ĝisdetale traktita de ambaŭ, kaj ili parolis pri io alia, pri io tute neinteresa, nur por paroli ion kaj por ne sidadi tiel stultege.

Sed posttagmeze, reveninte de la banado en la rivero, kaj ĉagreniĝinte dum la tuta vojo, ke ili devis piediri sur la longa polva *Avenida*, ĉar ili devis ŝpari la dekkvin centavojn por la tramo, oni denove komencis priparoli la orotemon. Ĉar ili ĉiam estis nur nesufiĉe sataj, ĉiam soifaj je glaso da glacia akvo, ĉar ili ĉiam dormis malbone en la duraj kaj neoportunaj litoj, la penso pri oro seninterrompe laboris en ili. Pri kio ili vere pensis, tio estis la ŝanĝo de ilia aktuala situacio. Tiu situacio ŝanĝeblis nur per mono. Kaj mono estis tiom proksime parenca al oro. Tiel la pensado pri oro fariĝis pli kaj pli forta en ili kaj estingis ĉiujn aliajn pensojn. Ili fine ekkonsentis, ke mono ne povus helpi al ili, ke nur oro,

granda monto da oro povus liberigi ilin el tiu ĉi vivo, el tiu mizera vivo inter malsatmorto kaj neniam-satiĝo. Ili estis en lando, kie troveblas neimageble multaj trezoroj da oro. Ili vidis la oron briletantan antaŭ si, eĉ tiam, kiam ili fermis la okulojn, ĉar la suno tiel senkompate blindige radiis sur la blankan polvan *Plaza*. Eble ne estis la oro, eble estis la varmega asfalto, la blanka polvo, la blankaj domoj, kiuj faris ilin tiel senpaciencaj. Sed kiom ajn ili pensadis, ili ĉiam denove revenis al la oro. Oro estis glacia akvo, oro estis kontenta stomako, oro estis frideta loĝejo en la alta eleganta Riviera-hotelo. Oro, nur oro, kaj tiam la starado antaŭ la usona banko ĉesiĝos, kie oni esperas flate almozpeti la manaĝerojn de la naftokampoj pri grandanime donita peso aŭ pri laboro. Tio estas hontiga kaj senhonoriga vivo. Tiel tio ne iru ĝiseterne. Oni devas fini tion.

Post kiam tri tagoj pasis, dum kiuj neniuj bonŝanco pri laboro montriĝis, kaj vere tiel ŝajnis kvazaŭ ankaŭ en la tri sekvaj monatoj ne estos bonŝanco pri laboro, diris Dobbs al Kurtin: „Mi ekiros nun, al oro. Kaj se mi devus iri tute sola, mi iros. Ĉu mi mortaĉas ĉi tie, aŭ en la *Sierra* inter la indiĝenoj, tio estas por mi nun vere tiel egala kiel

grasa kuko aŭ siropobarelo. Mi ekiros.“

„La saman proponon ĝuste volis fari mi al vi“, diris Kurtin, „mi pretas pri ĉiu ĉevalŝtelado.“

„Ja efektive restas nenio alia plu al vi krom la elekto inter poŝoŝtelado kaj *Santa Maria*.“

„Sankta Maria, ĉu?“ demandis Kurtin. „Mi ne estas katolika.“

„Ĉu vi estas katolika ĉu ne, tion ili ne demandos vin. Sed se vi malbonŝancas ĉe la poŝoŝtelado, tiukaze vi ja lernos, kio estas *Santa Maria*. Tio estas la puninsulo ĉe la okcidenta bordo, kie oni demandos vin ne pri la religio, sed kie oni volas scii de vi nur tion, kiom da jaroj oni kroĉis al vi. Se vi konatiĝos al tiu *Santa Maria*, vi ekscios, kial Sankta Maria ĉiam havas malfermitan klaktranĉilon en sia koro. Tion puŝis iu en ŝin, kiu revenis ankoraŭ vivanta de tiu insulo.“

„Ni do povus ekiri tuj morgaŭ.“

Dobbs pripensis tion dum certa tempo, kaj poste li diris:

„Mi pensis, ke ni povus kunpreni la oldan Howard. Ni demandu lin hodiaŭ vespere, kiel li pensas pri tio.“

„Ĉu Howard? Kial? Li ja estas tro maljuna. Eble ni devus porti lin sur la dorso.“

„Maljuna li estas“, konfirmis Dobbs. „Sed li estas tiel rezistema kiel kuirita malnova botoplandumo, se ĉio dependus nur de tio, li eltenus pli ol niambaŭ. Mi nun devas tuj konfesi, ke mi ne havas multe da scioj pri la orofosado kaj mi eĉ ne ĝuste scias kiel ĝi aspektas, se oni vidas ĝin antaŭ si en koto. Howard havas spertojn, li mem fosis ĝin kaj enspezis monon ĉe tio. Ĉe la nafto ĉio tio denove elspeziĝis. Kunhavi tian oldan spertan ulon estas kvazaŭ oni jam ensakigus duonon. Ni eĉ ne scias, ĉu li efektive kuniros.“

„Ni simple demandu lin“, konsilis Kurtin.

Ili iris al la hotelo Oso Negro. Howard kuŝis en la lito kaj legis banditajn rakontojn en kajero de *Western Story Magazine*.

„Mi?“ li diris tuj. „Kia demando? Kompreneble mi partoprenos. Mi ĉiam ĉeestas, se komenciĝas io pri oro. Mi havas ankoraŭ tricent dolarojn ĉi tie en la banko. Ducent dolarojn mi enmetos por la afero. Estas mia lasta

mono. Se tiu estos elspezita, mi estos finita. Sed oni devas riski ion.“ Post kiam ili kunĵetis sian monon, Dobbs memoris pri sia loteria loto. „Ne estu tiel superstiĉa“, diris Kurtin ridante. „Mi ankoraŭ neniam vidis iun, kiu gajnis ion en loterio.“

„Faras nenion“, diris Dobbs pri tio. „Mi almenaŭ foje iru por rigardi la liston. Tio ne damaĝos al mi.“

„En tiu kazo mi kuniros. La acidan grimacon, kiun vi montros, mi volonte volas rigardi.“

La listoj estis elpendigitaj ĉie. En ĉiu magazeneto, kie oni vendas lotojn. La listoj estis presitaj sur tolo. Ĉar neniu aĉetis liston kaj la loterio neniam faris kromnegocon el la vendado de la listoj, la listoj estis palpitaj de centoj da homoj. Ili devis esti tre solidaj, por povi rezisti la atakojn de tiuj, kiuj supozis, ke ili ĉifoje tute certe gajnis ion.

Jam ĉe la angulo de la Madrid-koktelejo pendis tia listo, kiu estis granda kiel mantuko.

Dobbs ĵetis rigardon sur ĝin kaj diris al Kurtin: „Via superstiĉo estas pli ridinda ol mia. Rigardu, ĉu vi vidas la grase presitan numeron? Tio estas numero mia. Por mia

dudekono oni nun pagos al mi cent pesojn.“

„Kie?“ demandis Kurtin mirigite.

„Ni iru tuj al la agentejo por enkasigi la sumon.“

Dobbs metis sian loton sur la tablon. La agento kontrolis ĝin kaj sen fari iun dekalkulon de ia speco, li enmanigis al Dobbs du pezajn orajn kvindekpesajn monerojn.

Kiam ili staris denove sur la *Plaza*, diris Kurtin: „Nun mi alportos ankoraŭ cent dolarojn. Tiam sufiĉos. Mi havas amikon en San Antonio, transe en Teksaso. Tiu sendos la monon al mi.“

Li telegrafis, kaj la mono alvenis ĝustatempe. Ili prenis la noktotrajnon al San Luis. De tie ili veturis per la sekva trajno supren al Durango.

Tie ili sidis antaŭ mapoj kaj studis la regionojn.

„Kie la fervojo ankoraŭ veturas, tien ni eĉ ne pensu iri“, diris Howard sobre. „Tio ne indas la penon. Kie estas fervojo, kie estas eĉ nur unu bona vojo, tie oni konas ĉiun etan ejon, kie io povus esti. La sovaĝejoj estas, kie oni povas trovi ion. Tie, kie ne estas pado, tie, kien geologoj

ne kuraĝas iri, tie, kie neniuj homoj scias, kio estas aŭto, tie oni devas fosadi surgenue. Kaj tian regionon ni devos serĉi por ni.“

Li zigzagadis per fingro sur la mapo kaj diris tiam:

„Proksimume ĉi tie. Ĝisdetale precize tio ne devas esti. Se oni jam foje estos tie, oni devos malfermi la okulojn. Tio estas ĉio. Mi iam konis iun, kiu povis eĉ flari la oron, tiel kiel soifa azeno flaras akvon, se li emas iri tien.“

„Ĝuste“, diris Dobbs; „jen venas en mian kapon, ke ni tuj ĉi tie en iu najbara loko devos aĉeti azenojn, kiuj portos niajn pakaĵojn.“

Kurtin kaj Dobbs lernis tre rapide, ke ili estus senhelpaj sen la olda Howard. Tiel larĝe kaj tiel senkaŝe la oro ne kuŝas, ke oni stumblas sur ĝi. Oni devas kompreni vidi ĝin. Oni povas iri super ĝin kaj ĝin ne ekvidas. Sed Howard ĝin vidis. Eĉ se estis nur spuro de ĝi proksime. Li ekvidis ĝin je la aspekto de la regiono, ĉu ĝi povas havi oron ĉu ne, ĉu indas la penon malligi la ŝpatojn de la pakaĵo kaj elfosi kelkajn ŝpatplenojn da sablo kaj ellavi ĝin. Se Howard komencis pikadi per pikfosilo kaj fosadis kiel talpo aŭ komencis lavi en la fritpato, tiukaze estis promesplena tero, kiu laŭjuĝe devus havi oron. Kvarfoje ili jam trovis oron. Sed la kvanto, kiu lasis ellavi sin, estis tiom eta, ke oni ne povus atingi bonan tagsalajron. Unufoje ili trovis tre promesplenan lokon, sed la akvo, kiun ili bezonis, por ellavi ĝin, estis ses horojn for de la loko, kaj ili devis rezigni pri ĝi.

Tiel ili migris ĉiam plu, pli kaj pli profunden en la altan montaron.

Iumatene ili retrovis sin kvazaŭ firmopinĉitaj per kojnoj sur sia malvasta vojo. Ili rampadis kaj grimpis anhele kaj

havis penon antaŭenigi la azenojn. Ili estis en diable aĉa humuro. Kaj Howard diris eĉ aldone dum tiu fihumuro: „Jen mi elserĉis ja du fajnajn parazitojn, vin ambaŭ, tion mi faris. Ĉe l' diablo!“

„Fermu vian buŝaĉon!“ Dobbs vokis kolere.

„Fajnajn parazitojn“, ripetis Howard seke kaj moke.

Kurtin havis fortegan insultvorton sur la lango. Sed antaŭ ol li povis ekpafi ĝin, diris Howard: „Vi estas ja tiom ŝtipkapule stultegaj, ke vi eĉ ne vidas la milionojn, se vi tretadas kun ambaŭ piedoj sur ili.“

La du pli junaj, kiuj antaŭe iris, haltis, kaj ne sciis, ĉu Howard mokis ilin aŭ ĉu li pro la streĉiĝo de la lastaj tagoj havis atakon de frenezo.

Sed Howard rikanis al ili kaj diris tute sobre, sen montri eksciton: „Vi promenas sur la nuda klara radianta oro kaj eĉ ne vidas ĝin. Kiel mi venis al tio iri serĉi oron kun tiaj mefitoj, kiaj estas vi, tio ankoraŭ ofte cerbumigos min, dum la resto de mia vivo. Mi volus scii nur tion, kiun hontigan pekon mi pune repagadu, ke mi devas elteni vin.“

Dobbs kaj Kurtin jam haltis. Ili rigardis antaŭ si sur la teron kaj tiam ili rigardis sin reciproke, kaj poste ili rigardis al Howard kun mieno, kiu ne tute klare montris, ĉu ili ekstultiĝis aŭ ĉu ili supozis, ke Howard estas sur tiu vojo.

La oldulo kliniĝis, fosis permane en la loza sablo kaj levis manplenon de ĝi. „Ĉu vi scias, kion mi havas ĉi tie en la mano?“ li demandis. Sen atendi respondon li aldonis: „Tio estas pagokoto, aŭ se vi ne komprenas tion, tio estas oropolvo. Kaj tie estas tiom multe da ĝi, ke ni eĉ trioje ne povus forporti ĝin sur niaj dorsoj.“

„Montru foje“, ambaŭ vokis samtempe kaj proksimiĝis.

„Vi ne devas proksimiĝi. Vi devas nur kliniĝi kaj levi ĝin, tiukaze vi ekvidos la oron kaj havos ĝin en la manoj.“

Skeptike ili levis manplenon kun sablo.

„Vi apenaŭ vidos ĝin“, Howard diris rikane, „kokidetoj miaj. Sed je la pezo vi ja palpos ĝin, pri kio temas.“

„Efektive“, vokis Dobbs, „nun ankaŭ mi sentas ĝin. Ni povus tuj plenigi la sakojn kaj poste repeli la azenojn.“

„Kompreneble, tion ni povus fari“, diris Howard kaj kapjesis. „Sed tio estus malbona negoco. Pli bone estas, se ni lavos ĝin ĝis ĝi estos pura. Kial ni portu la superfluan sablon? La sablon oni ne pagos al ni.“

Howard sidiĝis kaj diris: „Tiukaze foje alportu unue kelkajn sitelojn da akvo ĉi tien. Mi faros procentoprovon.“

Kaj nun komenciĝis la efektiva laboro. Oni devis serĉi akvon. Ili trovis akvon, sed ĝi kuŝis cent kaj dudek paŝojn pli malalte de la monto. Kaj oni devis suprenporti ĝin en siteloj. Malsuprenporti la sablon kaj tuj lavi ĝin ĉe la akvo, farus pli da peno, se oni konsideras la tempon. La akvon oni povis uzi ĉiufoje denove. Kvankam ĝi fariĝis pli kaj pli malmulte post ĉiu ellavado, oni devis anstataŭi nur la provizon, dume oni male devus malsuprenporti la tutan sablon kaj ĝi povus okazi, ke en du sakoj da sablo estas apenaŭ gramo da valoraĵo.

Ili konstruis la kampadejon, starigis la balancilstablojn kaj la trogecajn skueblajn trafluilojn por la lavado de la ŝlimo, fosis kanaletojn por la dekliva akvo, kaj per ŝpatoj elfosis cisternon, kiun ili per kalko kaj argilo faris tiom akvorezista, ke la perdo fariĝis tiom malmulta, ke ne indis

la penon paroli pri tio.

Post du semajnoj ili povis iri al la produktiva laboro.

Estis streĉa laboro. Tion oni rajtas diri. Ili laboraĉis kiel ŝtipkapuliĝintaj punkaptitoj. Je la hela tago estis tre varme, kaj nokte estis ege fride. Ilia laborkampadejo situis alte en la montaro, en la *Sierra Madre*. Neniu ordigita vojo kondukis tien, nur mulopado ĝis la akvo. Por atingi la plej proksiman fervojhaltejon necesis azenrajado dum dek aŭ dekdu tagoj. Kaj la marŝo kondukis tra krutaj pasejoj kaj montaraj padoj, tra riveroj, tra kavigitaj vojoj laŭ altaj akraj rokovandoj. Sur la tuta vojo troviĝis nur kelkaj indiĝenaj vilaĝetoj.

„Tiel mi ankoraŭ ne laboregis en mia tuta vivo“, opiniis Kurtin iumatene, kiam Howard lin ankoraŭ antaŭ la sunleviĝo vekigis skuante. Li tamen ekstaris, selis la azenojn kaj pene alportis la akvokvanton, kiu estis necesa por tiu tago, kvankam antaŭ la sepa li ne ricevos eĉ mordaĵon en la stomakon.

Kiam ili tiam ĉiuj sidis ĉe la matenmanĝo, diris Howard: „Kelkfoje mi demandas min tute serioze, kion vi fakte

pensis pri la orfosado? Mi estas certa, ke vi imagis, ke oni devu nur kliniĝi, kapti per ungegoj la oron kuŝantan kiel silikoj, plenigi ĝin en sakojn, kaj poste oni formarŝos. Se tio estus tiel simpla kaj tiel senpene farebla, la oro havus nur la valoron de silikaj ŝtonetoj.“

Dobbs murmuradis ion kaj diris post certa tempo: „Sed devas ekzisti lokoj, kie oni trovas ĝin pli kompakte, kie ne estas tiom mizere penige kunskrapi uncon, ĉu ne?“

„Tiaj lokoj ekzistas, sed ili estas tiom raraj kiel ĉefgajna loto en loterio“, respondis la oldulo. „Mi vidis lokojn, en kiuj oni malkovris vejnojn, kie la uloj elhakis aŭ elfosis pugnograndajn orobulojn. Tri, kvar, kaj ok -funtajn mi vidis je unu tago. Kaj krome mi vidis, ke en la sama loko kvar viroj laboraĉis preskaŭ ĝismorte dum tri monatoj, kaj kiel kvaropo en la tri monatoj apenaŭ rafinis kvin pundojn. Vi povas volonte fidi pri tio al mi: Ellavi sablon, kiu konstante enhavas oron, estas la plej sekura. Estas streĉa laboro, sed se oni ok aŭ dek monatojn laboris tiel, oni povas ŝovi atentindan sumeton en la poŝon. Kaj se oni eltenas tion dum kvin jaroj, oni estas sekurigita dum la resto de sia vivo. Sed tiun mi volus unue vidi, kiu eltenas

tion kvin jarojn. Plej ofte la kampo jam post kvin monatoj elĉerpiĝas, kaj oni devos denove ekmigri, por trovi alian virgecan kampon.“

La du flavbekuloj imagis la orfosadon pli simpla afero. Tiun penson ili havis en ĉiu horo kvarfoje. Fosi kaj fosi de sunleviĝo ĝis sunsubiro sub diabla ardo. Tiam surĵeti kaj surĵeti la sablon, balancadi kaj skuadi kaj kribri ĝin, kaj ĉion tion ripeti, tri-kvar-kvinfoje. Ĉiam denove meti la koncentraĵon en la balancpatojn, ĉar ĝi ne elvenis pura.

Tiel tio iris tagon post tago, sen interrompo. Ili nek povis rekte stari, nek kuŝi, nek sidi, tiom la dorso doloris. Iliaj manoj fariĝis kvazaŭ tuberaĵ ungegaĉoj. Ili ne plu povis rektigi la fingrojn. Il ne razis sin, kaj ili ne tondis sian hararon. Ili estis tro lacaj kaj tro indiferentaj por tiaj aferoj. Se la ĉemizoj aŭ pantalonoj disŝiriĝis, ili nur tiukaze flikis ion je ili, se tio nepre estis necesa por konservi la vestojn, ĉar alie ili estus disfalintaj.

Ne estis dimanĉo; ĉar la ripozotago necesis por ripari la primitivan maŝinaron, por foje lavi sin, pafi kelkajn birdojn aŭ kapreolon, serĉi novan paŝtejon por la azenoj kaj migri al indiĝena vilaĝo por tie aĉeti ovojn, disfrotitan

maizon, kafograĵojn, tabakon, rizon kaj fazeolojn. Ili jam devis esti kontentaj, se ili efektive ricevis tiajn aĵojn. Pri faruno, lardo, blanka sukero kaj ladskatoloj kun lakto ili povis pensi nur tiukaze, se iu entreprenis tutan tagvojaĝon, por atingi la pli grandan vilaĝon, kie oni povis ricevi tiajn raraĵojn de tempo al tempo, sed eĉ ne ĉiam. Se ĉe tia ekspedicio sukcesis eĉ kunporti botelon da tekilo, oni rigardis tion triumfa procesio.

Tiam la demando leviĝis, kiel oni konduku rilate la licencon. Sen licenco ili rajtis serĉi, sed ne fosi kaj ne rafini oron. Sed tio rilate la licencon ne estis senproblema. Unu el ili devis iri al registara oficejo, devis tie precize informi, kie estas la kampo, kaj devis pagi atentindan sumeton. De la gajno ili devis pagi eĉ procentaĵon. Entute povis daŭri kelkajn semajnojn ĝis ĉiuj aferoj estis plenumitaj laŭ la reguloj.

Ĉio ĉi ne estus tiom terura. Sed tio, kio estis plej terura, estis la simpla fakto, ke ili per la ricevado de la licenco, ankaŭ se ili estis kiom ajn atentemaj, surnukigis iujn banditojn. Tiaj banditoj, kiaj ne semas, sed rikoltas, kiaj embuskas semajnojn aŭ monatojn, lasas fervore laboraĉi

la virojn, kaj se ili poste foriras kun sia ŝarĝo, ili atakas ilin kaj forprenas la tutan oron. Kaj ne nur la oron oni forprenus de ili, sed ankaŭ la azenojn kaj la ĉemizon, kiun ili havas sur la korpo. Sen azenoj kaj sen pantalonoj, ĉemizo kaj ŝuoj elveni el sovaĝejo, estas damne komplika afero. Ofte la banditoj eĉ komprenas tion, kaj por ne tiom afliktigi ilin, ili prenas de ili ankaŭ la vivon, ĉar ili havas kompatemajn animojn. Kiu sciu, kie la kompatinduloj restos? La vepro estas tiom granda, ĝiaj profundoj estas tiom netrapenetreblaj, ĝiaj danĝeroj tiom multaj. Tie serĉu foje perdiĝinton. Kaj antaŭ ol la serĉado efektive povus komenciĝi, la vepro apenaŭ postlasus plu lastan osteton kiel restaĵon. Kiel en tiu kazo eĉ raporti pri tia osteto, kiu estas la viro, al kiu apartenas la osteto. Kaj la banditojn, ĉu? Tiujn oni metaŭs antaŭ provizoran tribunalon. Sed por povi fari tion, oni devus havi ilin antaŭe. Kaj ĉar ili scias tion, ke neniuj povas damaĝi ilin, antaŭ ol oni kaptos ilin, tial tio estas tiel simpla negoco esti bandito anstataŭ streĉege labori kaj gajni la oron, kiu kuŝas por ĉiu, per propra laboro.

Se iu ricevis licencon, tio ĉiam diskoniĝas. Kaj tio ne estus la unua fojo, ke ne banditoj, sed la murdistoj de granda

nobla minkompanio sin liberigas de la proletaj malkovrintoj. Tiam la kampo dum kelkaj monatoj ne plu estas ekspluatata, la licenco senvalidiĝos, kaj la kompanio akiros la licencon, kiu efektive estos transdonita al ĝi, ĉar la antaŭa posedanto rezignis pri siaj rajtoj pro malĉeesto.

Sekve estis efektive prudenta, ne rompi sian kapon pri la licenco. Se oni tiam post certa tempo decidis, ke oni nun forlasu la kampon, ĉar oni havas sufiĉe da oro, oni povos diskrete forporti la predon. Neniu homo ekzamenos tiujn ĉifonitajn vagabondojn. Kaj ili facilanime kaj kuraĝe povus almozpeti ĉiujn homojn pri tabako, kiujn ili renkontas kaj kiuj povus esti banditoj aŭ ĉeokaze intencus fariĝi banditoj.

Tio estas do la afero pri la licenco. Se oni havas iun, la oron povas forpreni banditoj. Se oni havas neniun kaj tio fariĝos konata, la registaro forprenas de oni duonon aŭ la tuton de la kunskrapitaĵo kiel punon. Tie estas la vepro, kiu estas tiom granda, tiom vasta, tiom silentema. Kaj tie estas tiom aliaj aferoj. Tuj kiam oni posedas ion, ĉiuj aferoj en la mondo tuj aspektas tute alia. En ĉiu kazo oni apartenas ekde tiu momento al la malplimulto, kaj ĉiuj,

kiuj posedas nenion, aŭ kiuj posedas malpli ol oni mem, fariĝos ĝismortaj malamikoj. Tiam oni devos ĉiam memgardi. Oni tiam ĉiam devos gardi ion. Tiom longe, kiom oni havas nenion, oni estas la sklavo de sia malsata stomako kaj la natura sklavo de tiuj, kiuj povas plenigi malsatan stomakon. Sed, se oni havas iom, oni estas la sklavo de sia posedo.

La tri viroj, kies vojoj ĉi tie kruciĝis, neniam estis amikoj. Ili ankaŭ apenaŭ iam pensis pri tio iam fariĝi amikoj. Ili estis, por diri la plej bonan pri tio, negocamikoj. Nur pro la kaŭzo de utileco ili kuniĝis. Tuj, kiam tiuj kaŭzo malaperos, ankaŭ ilia komuneco ĉesos. Ili ekdisputis, kaj ili kverelis, kiel tio ĉiam okazas, se homoj estas kunaj dum certa tempo. Tiu kverelado estus povinta fari el ili iom post iom amikojn. Tio ne estus tre miriga. Se homoj, kiuj ne estas amikoj, komencas disputi kaj kvereli, tiukaze tio estas plej ofte la komenco de longa amikeco.

La komunaj penoj, la komunaj zorgoj, la komunaj esperoj, la komunaj seniluziiĝoj, kiujn travivis la viroj en tiuj monatoj, devis konduki laŭ ĉiuj saĝoj de la sociologio al amikeco. Ili estis ja militkamaradoj, pli bonaj militkamaradoj ol milito povus formi ilin. Estis pli ol nur je unu okazo, ke Howard al Dobbs, Kurtin al Howard, Dobbs al Kurtin, savis la vivon; alitempe okazis, ke Dobbs konservis Howardon, je alia fojo Kurtinon de la perdo de la lasta enspiro. Ĉiuj eblaj kombinoj okazis. Ĉiu ĉiam tuj estis preta helpi al alia aŭ riski siajn proprajn ostojn, aŭ

eĉ la propran vivon por sekurigi la vivon de la subita falinto. Ĉio ebla okazis. Ekzemple rompiĝis ekfaligita arbo tro frue, kaj Dobbs kaptis ĝin per ŝultro, kaj donis al ĝi tiel alian direkton, aliokaze la arbo estus frakasinta Kurtinon. La ŝultro de Dobbs aspektis aĉa post tio!

„Bone farite, Dobbs“, diris Kurtin. Kaj tio estis ĉio. Kion diri plu?

Du semajnojn poste trarompis tergalerio, kiam Dobbs estis en ĝi, kaj Kurtin elfosis lin, kvankam larĝa peza tavolo da silika tero pendis super li kaj ĉiun momenton povis subite fali por entombigi Kurtinon tiel sekure, ke Howard, se li estus provinta trafosi la galerion de la alia flanko, alvenus en ĉiu kazo tro malfrue por eĉ nur diveni, kie ambaŭ troviĝas.

Kiam Dobbs poste estis elŝirita, rekonsciĝinta denove kaj komencanta spiri, li diris: „Se vi estus kraĉintaj unu plian fojon manen, tiukaze mi mem ne plu povus sputi sur tiun sablomonton.“

Dum tio li elkraĉis buŝplenon da tero.

En tiaj okazoj oni neniam interŝanĝis multajn vortojn.

Estis tute sopra servo, kiun unu al la alia faris. Sed tiuj servoj, tiuj helposervoj ne proksimigis ilin. Ili ne fariĝis amikoj. Ili ne estus amikiĝintaj eĉ tiukaze, se ili ankoraŭ dek pliajn jarojn reciproke estus savintaj la vivon.

Ili mem ne povis observi sin, ili estis partoprenantaj partianoj. Sed tiu, kiu foje povus rigardi ilin antaŭ la bivakfajro, mallonge antaŭ la kuŝiĝo por dormo, gajnus la impreson, ke ĉiu el ili atendas bonan okazon, por salti al la gorĝo de ambaŭ aliaj. Tamen ne estis murdo, kio briletis en iliaj okuloj. Cu eble estis envio? Sed se oni demandus ĉiun unuopulon el ili, kion li sentas rilate al la du aliaj, li ne dirus „envio“ aŭ „poseda avido“. Tio tute certe ne estis. Ĉiu posedis same multe, ĉiu sciis, ke la aliaj preskaŭ la tutan posedon metis en la komunan entreprenon, ke ĉiu tre streĉe laboris, ke ĉiu mizerege vivaĉis, ke ĉiu el ili toleris ŝajne neeblan por atingi ion. Kiel en tiu kazo senti envion? Aŭ avidon? Tiel kontraŭnature sana homo ne sentas.

Ĉiuvespere ankoraŭ dum la hela taglumo oni zorgeme taksis la valoron de la tagogajno, tiam ili dividis ĝin en tri partojn kaj ĉiu prenis sian parton al si. Tio okazis tuj

dekomence kvazaŭ per si mem.

„Plej bone estas, se ni dispartigas la partojn ĉiuvespere, kaj ĉiu prenas sian parton al si.“ Tiun proponon Kurtin faris je la dua vespero de tiu semajno, en kiu la laboro komencis enspezigi la unuajn gajnojn.

„Tiukaze mi almenaŭ ne devos esti via trezorgardisto“, diris Howard.

Tuj la du aliaj rigardis supren: „Ni diris nenion pri tio, ke vi gardu la bonhavojn. Tio estus estinta antaŭe ankoraŭ gravega demando, ĉu ni ĉion tion transdonu konfide al vi.“

„Ĉu vi rigardas el la fenestro?“ ridante diris Howard. Li ne ofendiĝis. Li tro ofte travivis tiajn ŝanĝojn, por ekscitiĝi pri tio. Korafable li diris: „Mi pensis nur, ke mi estas la plej fidinda ĉi tie.“

„Vi, ĉu?“ vokis Dobbs. „Ĉu ni do ne? Ĉu ni estas do forkurintaj punkaptitoj?“

Kaj Kurtin diris: „Kiel ni sciu, kiel vi fariĝis maljuna?“

Howard ne lasis acidigi sian gajan humuron.

„Kompreneble vi ne scias tion. Sed mi pensas, ke ĉi tie kaj inter ni ĉio ĉi ne validas. Mi demandis neniun el vi, de kie li venas, kaj kie li pasigis siajn jarojn de senkulpeco. Tio cetere estus tre malĝentila. Oni neniam tentu iun mensogi. Ĉi tie ekstere, kie krias neniu koko, savas nin neniu trompo. Ĉu ni ĉi tie reciproke mensogas ion aŭ ĉu ni rakontas reciproke la sangan veron, tio validas eĉ ne kvincendon. Sed mi estas el nia triopo la ununura, kiu ĉi tie ekstere estas fidinda.“

La du aliaj rikanis. Sed antaŭ ol ili trovis la tempon doni sukan respondon, Howard daŭrigis: Vi ne devas ekscitiĝi. Estas ĝuste, kion mi diras. Ĉi tie validas nur sobraj faktoj. „Ni povus ja transdoni la oron konfide al vi“, ĉe tio li kapjesis al Dobbs, „por gardi ĝin. Sed se mi sidas en la vepro kaj ĉarpentas apogilojn kaj Kurtin rajdis malsupren en la magazenon, vi kunpakus ĉion kaj foriĝus.“

„Tio estas malica diri ion tian“, ekscitiĝis Dobbs.

„Povas esti“, rediris Howard trankvila, „ke tio estas malica elparoli tion. Sed estas same malice tion pensi. Kaj vi estus la unua homo, kiun mi iam ajn renkontis, kiu ne pensus ion tian. Kun la posedo de la aliaj fuĝi, mi tuj

volas diri mian opinion, estas neniŭ malicaĵo, sed ĉi tie ekstere tio estus tute natura afero. Stultulo, kiu ne farus tion. Vi estas nur tro fiaj por konfesi tion. Sed lasu foje havi al ni kune trezoreton el dudek kilogramoj da tre pura oro, tiukaze mi foje volus scii, kion vi pensas. Vi ne estas pli bonaj aŭ pli malbonaj ol iuj aliaj uloj. Vi estas tute naturaj homoj. Kaj se vi ĉi tie iutage ligos min al arbo, ĉion surpakos kaj poste foriĝos kaj lasos mortaĉi min ĉi tie por havi mian parton, vi farus nur tion, kion ĉiu farus, se li ne ekhavis en la ĝusta momento la penson, ke tio finfine ne alportus la deziritan pagon. Sed mi ne povus deskui la polvon de la piedoj. Mi ne plu estas sufiĉe rapide per la piedoj. Vi kaptus min je la kolumo interne de dekdu horoj kaj pendumus min sen konscienciproĉoj je la plej proksima arbo. Mi ne povas fuĝi, mi dependas de vi. Tial mi pensas, ke mi estas la sola fidinda persono ĉi tie.“

„Se oni pripensas tion tiel“, diris Kurtin, „tiukaze vi pravas. Sed ĉiukaze estas pli bone, se ni ĉiuvespere dividos la bonhavaĵojn en partojn, kaj ĉiu gardos sian parton sola. Tiukaze ĉiu povos foriri, kiam li emos.“

„Mi diras nenion kontraŭ tio“, diris Howard, „tio ne estas tiel aĉa. Tiukaze ĉiu konsideras tion, ke la aliaj povus elflari lian kaŝejon.“

„Kian aĉan karakteron vi havas“, opiniis Dobbs, „ke vi ĉiam pensas nur pri fiaĵoj!“

„Vi ne povas ofendi min, knabo“, rediris Howard. „Mi konas la homojn kaj scias, al kiaj karesemaj agoj kaj pensoj ili kapablas, se temas pri oro. Esence la homoj ĉiuj estas samaj, se la oro estas en la ludo, ĉiuj same fiaj. Tie, kie oni povas kapti ilin, ili estas nur pli memgardemaj, pli mensogemaj kaj pli hipokritaj. Ĉi tie ekstere ili ne devas hipokriti, ĉi tie la negoco estas ĉiam klara kaj travidebla. Simpla kaj klara. Interne de la urboj, tie estas miloj da diversaj rezistoj kaj malhelpoj. Ĉi tie estas nur unu rezisto, la vivo de la alia. Kaj ĉi ti estas ĉiam nur unu demando.“

„Kiu?“demandis Dobbs.

„Tiun mi volus scii“, respondis Kurtin samtempe.

„Ĉi tie estas nur la demando, ĉu ne iutage la memoro tro ŝargos la konsciencon de iu el ni. Agoj ne ŝargas iun.“

Estas ĉiam nur la memoroj, kiuj ronĝas la animon. Ni venu do al la fino. Ni do ĉiuvespere dividu la oron. Kaj ĉiu elektu bonan kaŝejon. Se foje estos iam kvin kilogramoj, tiukaze ni neniel plu povus lasi svingopendi nian oron en saketo sur la brusto.“

Multe da peno kaj sian tutan eltrovtalenton la viroj uzis por bone kaŝi sian laborejon. La kampadejo, kie ili dormis kaj kuiris, ili lokis tien, kie ĝi distancis kvincent metrojn de la mino. La ununuran minan alirejon ili kamuflis tiel bonege per arbustaĵoj kaj grandaj ŝtonoj, ke neniu, kiu vagadus en la najbareco, povus trovi la laborejon. Jam post semajno la arbustoj, la montetoj, la truoj kaj la ŝtonblokoj tiom kunkreskis, ke eĉ indiĝenoj ĉasantaj bestojn, ne ekvidus tie ion okulfrapan, kio povus konduki ilin al la laborejo mem.

Kaŝi la kampadejon ne estis la intenco de la viroj. La kampadejon ili tenis tute malfermitaj. Por pravigi sian restadon tie, ili disetendis krudajn felojn kaj birdopreparaĵojn sur starigitajn kadrojn. Tio ŝajnigis ilin kvazaŭ per si mem kiel felĉasistojn kaj kolektistojn de raraj birdoj. Tiukaze eĉ ne la plej eta suspekto leviĝis, ĉar centoj da homoj praktikis tion kiel enspezigan negocon.

De la kampadejo kondukis diskreta pado al la mino. Por atingi la padon, ili devis rampi surventre la unuajn dek metrojn. Se ili trairis, ili kamuflis la padon per verda

dorna arbustaĵo. Kiam ili revenadis al la kampadejo, ili unue zorgeme observadis la kampadejon; ĉu iu estas proksime. Se tio estus tiel, ili uzus plian grandan ĉirkaŭvojon kaj venus el tute alia direkto en la kampadejon, tiel kvazaŭ ili ĝuste revenus de la ĉasado.

En la tuta tempo, kiam ili jam vivis ĉi tie, eĉ ne unufoje iu montris sin, nek blankulo nek indiĝeno. Estis ankaŭ tre neverŝajne, ke iu iam povus erare veni en tiun sovaĝan regionon. Sed la viroj estis tro prudentaj kaj tro memgardemaj por akcepti fariĝi la viktimoj de hazardo. Eĉ ne fuĝanta besto persekutata de ĉasisto povus serĉi sekurecon en la laborejo.

Laodoro de la laborantaj homoj tie pelus ĝin alidirekte.

Kaj hundoj estas en la vepro tro timemaj, ili ĉiam restadas ĉe sia mastro kaj ne snufadas.

Sed la vivo, kiun la tri viroj tie vivis, estis pli kompatinda ol tiu de litva fabriklaboristo en Detrojto. Estis la plej mizera vivo, kiu iel imageblas. Dobbs diris iuvespere, ke li sentis sin en la ŝlima tranĉeo en Francio pli homa ol ĉi tie dum la lastaj semajnoj. Kurtin kaj Howard ne povis

prijuĝi tion, ĉar ili ne havis la honoron batali en Francio, por gardi la delikatajn senkulpajn bebojn je la brusto de usonaj patrinoj kontraŭ la bajonetoj de la hunoj. Kaj kun ĉiu plia tago, kiun ili pasigis ĉi tie, la vivo fariĝis pli neeltenebla. La eterne samforma manĝo, haste preparita de tro lacigitaj manoj, naŭzis ilin. Sed ili devis pene malsuprengluti ĝin. La trista monotoneco de ilia laboro faris la laboron eĉ pli streĉa ol ĝi estis jam per si mem. Fosi, kribri, skui, ungege eligi, pene porti akvon, apogi la galerion. Unu horo kiel la alia, unu tago kiel la alia. Semajnon post semajno. Kaj tiel tio iris nun jam dum monatoj.

La laboro mem eble estus eltenebla. Centmiloj da homoj faris sian tutan vivon neniun alian laboron kaj sentis sin tamen relative bonaj dum tio. Sed ĉi tie efikis aliaj potencoj kontraŭ ili.

La unuajn semajnojn ili pasigis sen konsciiĝi pri tio kiel komplika ilia vivo povus fariĝi. Ili pensis eĉ ne momenton pri tio, ke je ili povus vori kaj ronĝi potencoj, pri kies ekzisto ili ĝis tiam tute ne sciis ion. En la unua tempo, ĉiutage okazis io nova. Ĉiutage oni planis ion novan kaj

faris tion. Ĉiu el ili sciis rakonti kelkajn ŝercojn aŭ pri negoceto, kiu estis nekonata al la du aliaj. Ĉiu estis studobjekto por la aliaj, ĉiu posedis ion specialan, kio interesis la aliajn aŭ eble naŭzis, sed almenaŭ vekis ilian atenton.

Sed nun ili ne plu havis ion por diri reciproke. Neniu en sia tuta paroltrezoro postlasis vorton, kiun la aliaj ne konis.

Kaj ili konis ĉiun vorton de la aliaj, eĉ inklude de la prononcado kaj la gestado, kiu estis ligita al la vortoj.

Dobbs havis la kutimon dum la parolado de tempo al tempo parte kunpinĉi la maldekstran okulon. Komence Howard kaj Kurtin trovis tion ege gaja, kaj ili faris ŝercojn pri tiu precipaĵo. Sed tiam iam venis vespero, kiam Kurtin diris: „Se vi, damnita kanajlo, tion ne lasos ĉiam denove kunpinĉi la maldekstran okulon, mi pafos al vi unkon da plumbo en la ventron. Vi scias tre bone, punkaptito, ke tio ĉagrenas min.“

Per unu salto Dobbs staris kaj eltiris la revolveron. Se Kurtin sian pafilon same tiom rapide estus havinta supre,

jen la plej bela interpafado komenciĝus. Sed Kurtin sciis, ke li tuj kaptus ses kuglojn stomaken, se li nur ekmovus la manon malantaŭen.

„Mi scias jam sufiĉe bone, kiu vi estas“, kriis Dobbs, svingante la revolveron per la manartiko. „Vin oni ja publike skurĝadis en Georgio, ĉar vi atakis knabinon kaj seksperfortis ĝin. Nur pro la plezuro vi ja ne estas ĉi tie en Meksiko, jupolevanto!“

Ĉu Dobbs estis punkaptito, Kurtin ne sciis same tiel, kiel Dobbs ne sciis, ĉu Kurtin, kiam ajn estis en Georgio. Ili suĉis tion el la pipoj aŭ maĉante eligis ĝin de la larĝa lardohaŭto, kaj nun ili diris por reciproke inciti sin ĝis la kolerkulmino.

Howard ne lasis ĝeni sin, li eligis grandajn tabaknubojn kaj fikse rigardis al la bivakfajro. Sed kiam la du aliaj silentis kaj ne tiel rapide povis eltrovi novajn insultojn, li diris: „He, buboj, rezignu pri la pafado de vortoj. Ni ne havas tempon flegi malsanulojn ĉi tie.“

Dobbs reŝovis post certa tempo sian revolveron kaj sternis sin por dormi. Sed Kurtin plu sidis kun Howard ĉe la fajro

kaj ekbrulis novan pipotabakon.

Nelonge poste venis mateno, en kiu Kurtin pikis Dobbson per revolvertubo koksen. „Diru nun ankoraŭ unu vorton kaj mi ekpafos, venena bufo.“

Tio okazis pro la sekva. Dobbs diris al Kurtin: „Ne ŝmacu ĉiam kiel grasigita porko, kiam vi manĝaĉas. En kiu fi-
edukejo vi plenkreskiĝis?“

„Ĉu mi ŝmacas, ĉu mi kraĉas, tio koncernas vin tiel, kiel hundokoto. Almenaŭ mi ne ĉiam blovadas tra la vaka
dento kiel fajfanta rato.“

Dobbs respondis: „Ĉu la ratoj en *Sing Sing* do havas
vakajn dentojn?“

Tiu devus esti trovita ankoraŭ, kiu ne scius, kion signifas
tiu demando; ĉar *Sing Sing* estas la nelibervola restadejo
de tiuj Nov-Jorkanoj, kiuj estas kaptitaj. La ceteraj Nov-
Jorkanoj, kiuj ne estas kaptitaj, havas siajn oficejojn en
Wallstreet.

Tian amikecan aludon Kurtin ne povis trankvile toleri.
Kaj li puŝis la tubon de la malsekurigita revolvero sur la
ripojn de Dobbs.

„Ĉe l' diablo“, Howard vokis nun tute ekscitita, „vi kondutas tiel, kvazaŭ ni ĉiuj estus reciprokaj geedzoj. Enpoŝigu la feraĵon, Kurtin.“

„Ĉu?“ kriis Kurtin kolerigite. Li lasis fali la brakon kun la revolvero kaj turnis sin kontraŭ la oldulon: „Kion komandas vi ĉi tie, kriplulo!“

Ĉu komandi?“ kontraŭdiris Howard. „Pri komandado mi tute ne pensas. Sed mi venis ĉi tien por fosi oron kaj por fari mian negocon, sed ne por kvereladi ĉi tie kun stultaj buboj. Ni bezonas unu la alian, kaj se iu el ni estos teren pafita ĉi tie, la du aliaj devos foriri, kun du personoj tio ne lasas praktiki sin, aŭ nur tiom neoportune, ke ni apenaŭ povus atingi akcepteblan tagsalajron.“

Kurtin jam remetis sian revolveron kaj sidiĝis.

„Kaj mi, ĉu? Tion mi volas diri al vi ambaŭ tuj“, Howard daŭrigis, „mi estas nun vere sata pri tio. Mi ne emas restadi plu kun unu el vi ĉi tie, tial mi foriros. Mi estas kontenta pri tio, kion mi havas nun.“

„Sed ne ni!“ Dobbs kriis kolere. „Vi kun viaj oldaj ostoj havas sufiĉe por la lastaj ses monatoj, kiujn vi eble

ankoraŭ vivos. Sed ne ni. Kaj se vi volas fuĝi ĉi tie antaŭ ol ni estos elskrapitaj ĉion – ni ja trovos rimedon por firmteni vin ĉie tie.“

„Ne parolu al ni tiel infanece, oldulo“, enmiksiĝis nun ankaŭ Kurtin. „Ni kaptos vin interne de kvar horoj, se vi eble volas forgliti. Ĉu vi scias, kion ni faros tiam el vi?“

„Tion mi povas imagi, fripono“, mokis Howard.

„Tion vi ne povas imagi“, rediris Kurtin kaj rikanis. „Ni forprenos viajn ornuksajn kaj ligos vin al arbo, sekure kaj zorgeme, kaj poste ni foriros ambaŭ, sen vi. Murdi vin, kiel vi eble pensis tion, ne, tio ne okazos.“

„Certe ne“, respondis Howard, „por tio vi estas multe tro piaj. Mi ja povus ŝarĝi vian infanece puran konsciencon. Firmligi kaj lasi sola! Foje pripensu tion. Vi vere ne indas, ke oni kraĉu vin. Kaj vi estis tiaj fajnaj knaboj, kiam mi trafis vin tie malsupre en la urbo.“

Dum certa tempo la triopo silentis.

Poste diris Dobbs: „Tio estas ja ĉio sensencaĵo, kion ni babilas ĉi tie. Sed diable, se oni vidas neniun alian vizaĝon jam de monatoj, ĉiam devas kaŭri kune, tiukaze

oni devas fariĝi naŭza reciproke. Mi supozas, ke tiel okazas al geedzoj. Unue ili ne povas vivi eĉ dum duono de horo sen la alia, kaj tuj kiam ili devos vivi kune, kaj neniu scias plu paroli eĉ frazon novan, kiun la alia ne jam aŭdis cent fojojn, tiam ili sputas sin reciproke vizaĝen kaj volas venenigi unu la alian. Tion mi scias de mia fratino. Unue ŝi volis dronigi sin, ĉar ŝi ne ricevu lin, kaj kiam ŝi havis lin dum certa tempo, ŝi volis dronigi sin, por ne plu dividi lin. Nun ŝi estas divorcita kaj intencas provi ĝin kun alia.“

„Kiom vi pensas, Howard, kiom estas tio, kion ni havas ĝis nun?“ demandis Kurtin poste neatendite.

La oldulo iom pripensis la aferon. Tiam li diris: „Tute precize tio ne takseblas. La rezulto ne elkalkuleblas centprocente. Estas ĉiam ankoraŭ iom da malpura metalo en la havaĵo. Sed mi pensas, ke ĉiu el ni elskrapis jam dekkvar mil dolarojn aŭ dek ses mil da.“

„Tiukaze mi proponas la sekvan“, diris Dobbs, „ke ni ankoraŭ aldonu ses semajnojn, poste ebenigos la kampadejon kaj formigros.“

„Pri tio mi konsentas“, obĵetis Kurtin.

„Pli da tempo ni ankaŭ ne bezonos ĉi tie“, opiniis nun Howard. „Se mi ne tute eraras, la gajno estos post kvar semajnoj tiom limigita, ke plua laboro ne plu havus sencon. Ĉu vi vidis, ke dek paŝojn pli supre, kie ni nun elfosas la fluejon, la tero estas alia? Tie ne plu estas sablo. Aŭ la rivero je tiu loko de supre malsuprenfalis sur la monton, aŭ ĝi elvenis de la monto. Tion oni nun ne plu povas vidi. Tie certe iam estis terdeglito. Kaj de tiam la rivero serĉis alian fluejon, aŭ la fontoj kaj apudaj rojoj ŝanĝis la pozicion.“

Revenis la paco en la kampadejon. Tiom gala kverelo kiel la lasta ne plu okazis. Ili havis nun difinitan celon, fiksitajn tagojn, je kiu ili intencis forlasi la kampadejon. Kaj tio ŝanĝis ilian humoron kaj ilian karakteron tiel perfekte, ke ili ne plu povis kompreni kiel efektive eblis tiaj kvereloj. Ili okupiĝis nun pri la elpensado de la plej bona plano kiel de tie nesuspektige foriĝi kaj sekurigi la predon, kie setli kaj kion komenci kun la akirita gajno. Tiu skizado de planoj donis al iliaj interparoladoj alian direkton. Ili vivis jam en la antaŭsento denove esti en

urbo kaj inter ĉiuj aĵoj, kiuj signifas civilizacion. Kaj sciante, ke jam ne daŭros plu longan tempon, ili subite tute facile povis aranĝiĝi kun la vivkutimoj de la kunkamaradoj. Ili vidis je tiuj kutimoj ne plu la aĉan, ne plu tion, kio iun ajn el ili povis ĉagreni ĝis kolereksplodo, sed ili reciproke fariĝis indulgemaj. Se de tiam unu el ili eble obstine gratis sian kapon kaj tiam poste rigardis la forgratitaĵon sur la ungoj, kvazaŭ ĝi estus io manĝebla, jen ne plu sekvis malica rikana rimarko de iu alia, kiu ja mem havas fiajn kutimojn, sed li diris ridetante: „Ĉu ili mordas, Kurtĉjo? Nu, atendu, la viando estas tuj finrostita, tiam vi ne plu estos dependa de tia laŭseca manĝo.“ Kion Kurtin, same ridante, tiel respondis: „Estas bone, ke vi rememoras min pri tio, mi ja devos dekutimiĝi de tiu damnita kutimo, alie la homoj eble eĉ elĵetos min el la hotelo.“

Kaj ju pli proksimiĝis la tago, kiam ili volis ĉesigi la kampadon, des pli bone ili akordiĝis. Howard kaj Dobbs eĉ jam parolis pri tio kunlabori kiel partoprenantoj en negoco por malfermi en Monterejo aŭ en Tampiko kinejon kaj kune estri ĝin. Dobbs laŭ ili estu la estonteca estro pri arto, do tiu, kiu aĉetas filmojn, gvidas

prezentajn, skribas la programojn kaj kontroli la muzikon, kaj Howard transprenu la negocajn aferojn, la kason, la lupagojn, la salajrojn, la preslaborojn, la riparojn kaj la plibeligojn de la teatro.

Por Kurtin ne estis tiel simple. Li ne povis decidiĝi, ĉu li restados en Meksiko aŭ ĉu li reiros al Usono. En frazo li menciis iam ĉeokaze, ke li havas ion tian, kian fianĉinon en San Antonio en Teksaso. Sed tio ŝajne ne multe interesis lin. Sed verŝajne li nur ŝajnigis tion, por ke li ne estu mistifikata pri sia fianĉino. Pri inoj oni parolis nur malofte en la kampadejo. Kaj kiam oni tamen parolis pri ili, tiukaze okazis ĉiam malestimige. Ja kial oni sin turmentu per tiaj pensoj? Oni ĉiam parolas malestime pri aĵoj, se oni ne povas ricevi ilin. Cetere estis nur malfacile imagebla pri la tri viroj, ke ili povus havi inter siaj brakoj fraŭlinon aŭ knabinon. Povus temi nur pri la forkurinta edzino de stratrabisto. Honesta ino prefere dronigus sin en marĉa truo ol komenci aferon kun iu el tiuj ĉi viroj. Almenaŭ ne en tiu stato, en kiu ili troviĝis tiam, tiel, kiel ili kondukis kaj kiel ili esprimis siajn pensojn.

La oro, kiun portas bela kaj eleganta damo sur fingro aŭ

kiu kiel krono ŝanceliĝas sur la kapo de imperiestro, plej ofte troviĝis jam en sufiĉe stranga societo kaj ĝi multe pli ofte banis sin en sango ol en sapakvo. Ĉiukaze krono el floroj kaj bukedo el la folioj de arbo havas devenon, kiu estas pli nobla. La daŭreco de la materialo, la daŭreco de florokrono, komparataj al la daŭreco de orokrono estas nur relativaj.

Kurtin estis en la *tienda* de la vilaĝo kaj aĉetis provianton. Estis la lasta provianto, kiun ili bezonis, kaj ĝi devis sufiĉi ĝis ilia foriro. „Viro, kie vi estis tiom longe?“ demandis Howard, kiam Kurtin renkonte alrajdis kaj komencis preni la ŝarĝon de sia pakazeno.

„Mi ĵus volis seli mian azenon kaj iri renkonte al vi“, objĉetis Dobbs. „Ni pensis, ke io malbona okazis al vi. Vi ja plej malfrue estu reveninta je la dekkvara.“

Kurtin ne respondis, sed prenis la ŝarĝon de la azeno kaj portis la sakojn al la bivakfajro. Poste li sidiĝis, bruligis pipon, prenis la tabakon el la saketo kaj disdonis ĝin, kaj finfine li diris: „Mi devis fari damnitajn ĉirkaŭvojojn. Tie malsupre en la vilaĝo vagadas ulo. Li diris, ke li estas el Arizona.“

„Kion li serĉas ĉi tie?“ demandis Dobbs.

„Tion mi volonte volis ekscii“, respondis Kurtin. „Sed la indiĝenoj diris nur, ke li estas jam kelkajn tagojn tie kaj pigrumadas tie. Li demandis la homojn ĉu ĉi tie estas minoj aŭ oro aŭ arĝento. Tial la indiĝenoj klarigis al li, ke

minoj ne estas ĉi tie, kaj ke ankaŭ oro ne estas ĉi tie, ankaŭ ne arĝento kaj nenio ajn, ke ili ĝuste ankoraŭ iel povas nutri sin de la plektado de matoj kaj de la potfarado. Sed tiumomente diris la stulta azeno de la *tienda al li*, ke ie tie en la montoj rampadas usonano, kiu ĉasas sovaĝajn bestojn. Li ja ne scias, ke ankaŭ vi ambaŭ estas ĉi tie. Li konas ja nur min. Tion mi almenaŭ supozas. Kaj poste tiu azeno diris al li, ke mi frekventas lin ĉeokaze por aĉeti provianton, kaj ke mi do nun certe vizitos lin en tiu ĉi semajno. Tial la ulo el Arizona diris, ke li volas atendi min.“

„Kaj poste tiu kota brutulo ankaŭ efektive atendis vin, ĉu?“

„Jes, tion li faris. Kiam mi alvenis tie malsupre, li tuj atakis mi per vortoj, kion mi faras ĉi tie, ĉu io estas farebla, ĉu ĉi tie ne estas amaso da oro kaj pliajn tiajn sensencaĵojn. Mi grumblis vortŝpareme kaj apenaŭ respondis.“

„Ĉu vi ne laŭorde fabelumis ion al li?“ demandis Dobbs.

„Tion mi faris. Se mi efektive respondis ion al li, mi liveris

fidindajn rakontojn. Sed ĉio ĉi tute ne helpis. Li volis kunveni al mia kampadejo. Li opiniis, ke ĉirkaŭe en la regiono nepre devas esti oro, ke li vidas ĝin je la vojo de la elsekiĝintaj riveroj, je la malsuprenlavita sablo kaj je rokopecoj, kiuj solviĝis de la supra montaro kaj jetiĝis malsupren.“

„Li estas saĝa viro“, diris Howard, „se li povas ekkoni el ĉiuj ĉi aĵoj, ke ĉi tie devas esti oro.“

„Nenion scias la ulo“, interdiris Dobbs. „Li estas spiono, pri tio mi tute certas. Li estas spiono de la registaro pro la takso, aŭ li estas spiono de la banditoj, kiuj volas neniigi nin. Eĉ se ili ne pensas pri oro, sed ni havas ja azenojn kaj ilojn kaj vestaĵojn, tranĉilojn, revolverojn kaj felojn, tion ili supozas. Ĉio ĉi estas valorplena. Jen ja indas la peno ataki nin.“

„Ne“, diris Kurtin, „mi ne pensas, ke li estas spiono. Mi pensas, ke li efektive estas obsedita pri oro.“

„Nu, ĉu li do havas ekipaĵon fosistan?“ demandis Howard.

„Mi ne vidis ion tian. Li havas mulon, sur kiu li rajdas, krome kovrilon, kaldroneton por kafo, paton kaj sakon,

en kiu eble estas ankoraŭ kelkaj ĉifonoj. Tio estas ĉio.“

„Per siaj fingroj li ne povas elskrapi la oron“, diris Dobbs.

„Eble oni ŝtelis liajn ilojn, aŭ li devis vendi ilin. Sed kial tiu ventulo koncernu nin?“

Kurtin gratis sin je la kapo kaj havis la intencon poste rigardi la ungojn. Sed kiam li rimarkis, ke ankaŭ Dobbs kaj Howard rigardis ties ungojn, li lasis fali la manon kaj denove decidiĝis ne plu fari tion. Sed Dobbs kaj Howard ĉifoje rigardis ne tial sur liajn ungojn por memori lin, ke li estas nur plu malmultajn tagojn for de la civilizacio. Ili persekutis nur pro senpripensemo la delongan kutiman movon de Kurtin. Oni eĉ ne povas priskribi tion kiel senpripensemon. Iliaj pensoj estis absorbitaj de la sekretoplena ulo el Arizona, kaj ili havis la malklaran percepton, ke per tio, ke Kurtin rigardas siajn ungojn, kiel li kutimas fari tion, kvazaŭ solveblus la sekreto, kiu ĉirkaŭas tiun ulon.

Kurtin rigide rigardis en la fajron. Poste li diris: „Mi ne povas prijuĝi lin, li ne aspektas kvazaŭ li estus de la registaro aŭ de la banditoj. Li aspektas sufiĉe sensuspekta, tia, kvazaŭ li tion, kion li diras, efektive

opinias. Sed ni ja tamen jam havas rilaton al li, eĉ se Dobbs supozas, ke ne. Li sekvis min. Li demandis min unue, ĉu li povos kunveni en mian kampadejon. Tion mi rifuzis, poste li rajdis malantaŭ mi, mi ekstaris kaj atendis lin. Mi diris al li, ke li foriĝu diablen kaj ne molestu min. „Mi ja tute ne volas molesti vin', li respondis, 'mi nur volas esti dum kelkaj tagoj en societo. Mi estas jam tute freneza, ĉiam nur vagadi en la montaro kaj ĉiam paroli nur kun indiĝenoj. Mi volas iomete paroli kaj sidi kelkajn vesperojn kun blanka ulo ĉe bivakfajro. Poste mi foriros.' Mi do diris al li, ke li serĉu alian kamaradon por tiu celo, ke mi ne volas havi ion komunan kun li. Ke li estas fripono, mi ja ne povis diri laŭorde al li, tion li estus povinta rediri al mi, tia, kia ni aspektas nun.“

„Kie li do estas nun?“ demandis Howard.

„Li ja ne eble estas jam ĉi tie?“ diris Dobbs kaj turniĝis.

„Tion mi ne pensas“ respondis Kurtin. „Mi iris ĉiajn eblajn ĉirkaŭvojojn kaj nerektajn padojn tra la vepro. Sed kiam mi povis superrigardi la vojon, mi ĉiam vidis, ke li estas sur la ĝusta vojo ĉi tien. Se mi estus irinta piede la vojon, mi estus tute miskondukinta lin, sed provu tion

foje, se vi havas du azenojn ĉe vi. Kaj necesas ja nur, ke li scias, ke iu loĝas en la montaro, kaj se li scias ion pri la direkto nur proksimume, tiukaze li devos renkonti nin hodiaŭ aŭ morgaŭ aŭ postmorgaŭ. Li certe sukcesos pri tio. Estas nur la demando: Kion fari kun la viro, kiam li aperos ĉi tie? En lia ĉeesto ni ne povos iri al la mino.“

„Tio estas malica afero, tre malica afero“, diris Howard.
„Se estus indiĝeno, ne estus tiom terure. Indiĝeno ne restadus, sed reirus al sia vilaĝo, al sia familio. Sed tiu ulo gluiĝis nin kiel plastro el peĉo. Li ankaŭ tuj flaris, ke ĉie tie io okazas. Nu, kial ĝuste ĉi tie kaŝiĝas tri blankuloj? Ĉie tie en la montaro, ĉu? Ni povas rakonti al li nur, ke ni estas tri rabistoj kaj murdistoj, kiuj devas kaŝi sin ĉi tie. Sed se li poste malsupreniros, ni havos regimenton el soldatoj sur la nuko, kaj tiam ankaŭ niaj belaj planoj estontecaj estos finitaj. Kaj se tie oficiro inter la soldatoj efektive trovas fidinda tion pri la rabistoj kaj murdistoj, li eble eĉ tuj pafmortigos nin ĉi tie por esti tute certa, ke ni ne eskapos de li.“

„Estas tute facile“ diris nun Dobbs. „Tiun ulon ni rapide denukigos. Kiam li venos, ni diros al li, ke li tuj foriĝu el la

regiono, ke ni plenigos lin per plumbo, se ni vidos lin ankoraŭfoje ĉi tie.“

„Tio estus tute certe azenaĵo“, opiniis Howard, „Tiukaze li iros malsupren, parolos malsupre stultaĵojn, eble eĉ trovos ie ruran policon, kaj ni havos ĉi tie la plej sukan sterkokaĉon. Tiukaze vi same tiel rajtigite povus rakonti al li, ke ni estas eskapitaj punkaptitoj de l' Sankta Maria.“

„*Well, tiukaze* restos nur plu la rekta metodo.“ Dobbs aspektis decidiĝinta. „Tuj kiam li venos, ni elklikos lin, kaj finita estos la far'. Aŭ ni pendumos lin tie transe je la arbo kaj senŝeligos ĝin. Tiel ni havos pacon.“

Certan tempon neniu diris ion pri tiu propono.

Howard ekstaris, rigardis al la terpomoj, do al rara luksaĵo, pikadis en ĝi, residiĝis kaj diris: „Tio pri la elklikado estus stultaĵo. Li eble estas tute senkulpa trampo, kiu prefere vagadas tra la vasta mondo de Dio kaj al sia kara kreinto preĝas per tio, ke li ĝojas elkore pri ĉio ĉi, kio videblas ĉirkaŭe je belaĵoj, ol ĝis renversiĝo laboraĉi en la naftokampoj aŭ en la minoj por mizera salajro. Kaj elkliki tian senkulpan trampon, tio estus

krimo.“

„Ni ja ne scias, ĉu li estas naivulo aŭ fripono“, protestis Dobbs.

„Ĝi ankaŭ povus fariĝi publika“, diris Howard.

„Mi volus scii, kiel?“ Dobbs fariĝis nur des pli konvinkita pri tio, ke lia plano estas la plej bona. „Ni enfosos lin. Neniu lin trovos. Se ili malsupre rakontos, ke ili vidis lin supreniri, ni diros, ke ni ne vidis alveni lin, kaj per tio punkton. Ni ja povus ĵeti lin ankaŭ en la ravinon. Li povus esti falinta per si mem, ĉu ne?“

„Ĉu vi volas fari tion?“ demandis Howard.

„Kial mi? Ni ja povus elekti la faronton per alumeto.“

La oldulo rikanis: „Jes ja, kaj tiu, kiu faris tion, tiam povos rampi surventre dum sia tuta plua vivo antaŭ la du aliaj, kiuj vidis tion, ĉu? Tio estas ĉio bela kaj bona, se oni estas tute sola. Sed ĉi tie, kiel la aferoj statas, mi ĉiukaze rifuzas tion.“

„Ankaŭ mi rifuzas.“ Fine ankaŭ Kurtin denove miksiĝis en la interparoladon. „Tio estas ĉio tro multekosta, ĉio

tro stulta. Ni devos trovi ion alian.“

„Ĉu vi vere estas tute certa, ke li sekvas vin, kaj ke li venos supren ĝis ĉi tie?“ demandis Howard.

Kurtin rigardis malsupren de si kaj diris rezignante: „Mi estas tute konvinkita, ke li venos, kaj ankaŭ, ke li trovos nin. Li faris tute la impreson, kvazaŭ li – “ Ĉi-momente Kurtin levis la okulojn, rigardis al la malvasta senarbejo de la vepro kaj diris kun laca voĉo: „Tie li jam staras.“

Nek la oldulo nek Dobbs demandis, kie? Ili estis tiom surprizitaj, ke ili eĉ forgesis kraĉi malbenon. Ili sekvis la okulojn de Kurtin. Kaj en la ombro de la ekestanta nokto, skeme iluminata de la bivakfajro, staris la fremdulo. Apud si, tenante la bridojn, li havis mulon.

Li staris tute silenta, ne vokis la kutiman „halo“ transen, ankaŭ ne vokis „*H'ye*“ (*How do you do?*) kaj ankaŭ ne ofertis „Bonan vesperon“. Li staris nur tie kaj atendis. Li staris tie tiel kiel malsata viro, kiu estas tro fiero por almozpeti ion.

Kiam Kurtin rakontis pri la viro, kiun li renkontis malsupre en la vilaĝo, ĉiu el ambaŭ aŭskultantoj imagis

ion certan pri la aspekto de la viro. Sed Howard kaj Dobbs tute alie imagis la viron. Dobbs pensis pri viro kun la krudaj parte bestecaj vizaĝtraĵoj de vagabondo en la tropikoj, kiu mizere vivas sian vivon helpe de stratabado, kaj kiu ne ektimas pri kiu ajn murdo, se li rigardas ĝin necesa por sia propra sekureco aŭ por pli bona predo.

Howard tute male pensis la fremdulon kiel kutiman oroserĉiston, kiel korpe fortikan, veterrezistan, ledovizaĝan viron, kiu havas manojn kiel elsekiĝintaj arboradikoj, kiu timas neniun danĝeron kaj konas neniujn malhelpojn, kiu neniam estas en embaraso pri elirvojo, homo, kiu fikse direktas ĉiujn sencojn kaj ĉiujn pensojn obstine al la sola celo: trovi oron kaj senrespekte ekspluati ĝin. Li havis la imagon pri tute honesta oroserĉisto de la bona speco, kiu neniam krimos ion kaj murdos nur tiukaze iun, se temas pri la defendo de sia mino aŭ la predo.

Kaj nun ambaŭ estis surprizitaj. La fremdulo nek kongruis al la imago de Dobbs nek al tiu de Howard. Li aspektis tute alia. Tiu fakto, ke li aspektis tute alia ol ili imagis lin, kaj la alia fakto, ke li tiom subite kaj multe pli

rapide staris tie antaŭ iliaj okuloj ol ili atendis, estis la kaŭzo, ke neniŭ diris ion, ke neniŭ vokis ion pro surpriziteco.

La fremdulo staris ankoraŭ nun silente en la malvastejo, kiu kondukis tra la vepro al la kampadejo. Li ŝajne simile surpriziĝis kiel la tri viroj, kiuj sidis ĉe la bivakfajro. Li atendis nur unu viron tie, Kurtin, kaj je sia surpriziĝo li trovis tri virojn. La mulo priklaradis arbustojn. Poste la mulo verŝajne ekflaris la azenojn de la viroj, kaj ĝi ekkriegis. Sed ĝi elpuŝis nur unu krion. Ankoraŭ en la mezo de la krio, sen fini ĝin, la mulo eksilentis, kvazaŭ ĝi ektimus pro la silentado, kiu regis tie inter la viroj.

La triopo ankoraŭ nun ne trovis vortojn. Ili atentis nek la fajron nek la manĝon, kiu bolis sur la fajro. Ili ĉiam gapis nur sur la fremdulon, kaj ili ŝajne atendis, ke li ion diros aŭ ke li faros ion. Sed li ne moviĝis.

Nun Dobbs ekstaris kaj iris per hezitemaj paŝoj renkonte al la sintrudulo. Li havis la intencon bruske ataki lin per la vortoj: „Kion vi volas ĉi tie? Kiel vi venis ĉi tien? Kiu vi estas?“ Sed kiam li tiam tute proksimis al li, li diris nur: „Halo!“ Ankaŭ la fremdulo diris: „Halo!“

Dobbs havis la manojn en la pantalonpoŝoj. Li ne sciis kion diri. Tiam finfine li diris: „Venu transen al a bivakfajro.“

„Dankon“, diris la fremdulo koncize.

Li proksimiĝis pli, levis la malnovan selon kun la du sakpakaĵoj de la mulo, katenis la antaŭkrurojn de la besto, frapis lin permane sur postaĵparton kaj tiam ĝi ektrotis lante en tiu direkto, en kiu la azenoj paŝtis sin.

„Bonan vesperon“, li salutis kaj sidiĝis al la bivakfajro.

Nur Howard respondis: „Kiel vi fartas?“

„Hm!“ diris la fremdulo.

Kurtin kirlis la fazeolojn kaj skuadis la terpomojn.

Howard turnis la viandon, kaj Dobbs, kiu ankoraŭ ne denove sidiĝis, mallongigis per hakilo la lignon kaj ĵetis ĝin sur la fajron.

„Mi ja scias, ke mi ne estas bonvena ĉi tie!“, diris la fremdulo.

„Tion mi ja jam malsupre sufiĉe klare diris al vi.“ Kurtin ne rigardis supren, kiam li diris tion.

„Mi ne povas ĉiam nur pigrumi kun la indiĝenoj. Mi volonte sciis kiel aspektas ĝustaj homoj.“

„Tiukaze do ekiru kaj rigardu ilin.“ Howard estis sufiĉe malĝentila. „Ankaŭ ni ne scias, kio okazas ekstere.“

„Ni ankaŭ tute ne interesiĝas pri tio“, objetis Dobbs grumble. „Ni havas aliajn zorgojn. Por ke vi ankaŭ tuj sciution, tiu alia zorgo estas vi. Ni vere ne bezonas vin ĉi tie, eĉ ne por bruligi fajron. Pli bone, se vi morgaŭ frue matene foriĝos de ĉi tie. Alie ni povus fariĝi tre malagrablaj.“

La fremdulo diris nenion pri tio. Li sidis kvietaj kaj observis kiel la aliaj okupiĝis pri la vespermanĝo. Kiam ĝi estis preta, diris Kurtin: „Prenu al vi kaj manĝu. Hodiaŭ ĝi ja ankaŭ por vi ankoraŭ sufiĉas. Ĉu ankaŭ morgaŭ, tio montriĝos.“

La manĝo estis manĝata en silento. Se iu diris ion, temis nur pri la manĝo, ke la viando ne estas bona aŭ, ke la fazeoloj estas tro duraj kaj la terpomoj tro akvecaj. La fremdulo ne miksiĝis en la interparoladon. Li manĝis nur malmulte.

Kiam la manĝo estis finita, la triopo ekbruligis siajn
pipojn.

„Ĉu vi havas tabakon?“ demandis Dobbs.

„Jes“, diris la viro trankvile, kaj li komencis ruli cigaredon
por si. La triopo, por ne sidi tute silenta kaj samtempe
por deflankigi la fremdulon de la spuro, parolis pri
ĉasado. Sed ĉar ili ne okupiĝis pri ĉasado, ilia parolado ne
sonis tre konvinka. Ili havis ankaŭ la senton, ke la
fremdulo pli komprenas pri ĉasado kaj pri feloj kaj pri
ĉio, kio koncernas tiun negocon, ol ili mem. Tial ili fariĝis
nesekuremaj kaj komencis paroli pri tio forlasi la
kampadejon kaj migri al alia regiono, kie ekzistas pli da
grandaj ĉasbestoj.

„Ĉi tie tute ne estas ĉasregiono“, enmiksiĝis subite la
fremdulo, kiam la aliaj ĝuste paŭzis atentofrape longe pri
parolado. „Sed estas ĉi tie bona orregiono, ĉi tie estas oro.
Mi vidis ĝin jam antaŭ kelkaj tagoj je la malnovaj
elsekiĝintaj riverfluoj, kiuj ĉi tie malsuprenkondukas de
la montaro.“

„Ĉi tie ne estas oro“ kontraŭdiris Dobbs. „Ni estas dum

sufiĉe longa tempo ĉi tie por scii tion. Ankaŭ ni prefere fokus pagokoton ol ĉasi. Kia sensencaĵo!“ li aldonis mokeridante. Infaneta babilaĉo. Ankaŭ ni ne estas de hieraŭ, kaj ankaŭ ni povas distingi orobulon de siliko. Ni ne bezonas viajn konsilojn.“ Li ekstaris kaj iris al la tendo por sterni sin kaj dormi.

Neniu diris ion pri tio kaj la fremdulo ŝajne ne ĉagreniĝis pri la malĝentila parolmaniero de Dobbs. Eble li jam kutimiĝis pri tia maniero de interparolado.

Howard rektiĝis kaj oscedis. Kurtin per frapado malplenigis sian pipon. Poste ambaŭ, unu post la alia, ekstaris kaj iris same malrapide al la tendo. Ili diris nek „Bonan nokton!“ al la fremdulo, nek ili invitis lin kunveni en la tendon.

Ankaŭ la fremdulo nun ekstaris. Li fajfis kaj post iom da tempo lia mulo alvenis iomete lamirante. Li iris renkonte al ĝi, frapis ĝin afable sur la nukon, parolis kelkajn vortojn al ĝi, kaj per frapo de sia plata mano li pelis ĝin reen sur sian vojon.

Poste li metis lignon sur la fajron, sidiĝis kaj zumadis

antaŭ si. Finfine li denove ekstaris kaj iris al sia selaĵo. Li portis iun el la du paksakoj al la bivakfajro, elŝiris el ĝi kovrilon, ruliĝis laŭlonge en la kovrilon, sternis sin, apogante sin per la kapo sur la pako, etendis siajn piedojn al la fajro kaj komencis dormi.

Interne en la tendo oni interparolis. Estis sufiĉe for de la fajro, tiel, ke la fremdulo povis kompreni nenion. Krome ili parolis nur mallaŭte, sed tre fervore.

„Sed mi estas tamen por tio“, diris Dobbs, „ke ni denukigu lin. Ielmaniere.“

„Ĝis nun ni scias ja ankoraŭ nenion, kio koncernas lin.“ La oldulo diris tion en trankviliga tono. „Li aspektas sendanĝera. Mi ankaŭ ne pensas, ke li estas spiono. Li ne aspektas tiel. Spiono ankaŭ ne venus sola kaj ne aspektus tiom elmalsatigita. Mi pensas, ke li havas malpuran konsciencon. Ili persekutas lin, pro iu afero.“

„Oni povus komenci kverelon kun li“, diris Kurtin, „kaj poste oni povus kroĉi sukan baton al li.“

„Tio sonas sufiĉe drola“, diris Howard „sed tio ne estas tre rekomendinda. Ĝi estas fia.“

„Ĉu fiaĵo ĉu ne.“ Dobbs atakis lin per furiozaj vortoj: „Ni devas liberiĝi de li, tio estas ĉio. Li ja sufiĉe frutempe estis avertita.“

Ili ankoraŭ interparolis certan tempon, sed tamen ĉiam revenis al la punkto, ke li devus esti for, sed ke mortbatado havus kelkajn malavantaĝojn. Pri tio ili fine endormiĝis.

Sekvamatene ili renkontiĝis en tre fia humoro ĉe la bivakfajro. La fremdulo jam alportis lignon kaj jam ree ekflamigis ĝin. Li jam plenigis sian kaldronon per akvo kaj metis ĝin al la fajro. Dobbs tuj salutis lin: „Kara amiko, de kie vi havas la akvon?“

„Tion mi ĉerpis el la sitelo.“

„Do, ĉerpita el la sitelo. Tio estas ja tre afabla de vi. Sed vi ne pensu, ke ni estas viaj servistoj kaj pene portos la akvon supren por vi.“

„Tion mi ne postulas. Mi iros por denove plenigi la sitelon.“

Kiam li diris tion, Kurtin ĵus venis al la bivakfajro. Eble eĉ iom pli fihumore ol Dobbs. Ankaŭ li tuj ciis lin: „Ŝteli akvon, ĉu? Rabi nian lignon, ĉu? Kion vi pensas? Se vi ankoraŭ plian fojon tuŝos ion ĉi tie, kio apartenas al ni, tiam ni blovos kuglon en vin. Laŭ ĝangalrajto.“

„Mi pensis, ke mi estas inter honestaj homoj, kiuj ne envias gluton da akvo al mi.“

Tuj Dobbs saltis al li. „Kion vi diras, pestulo? Ke ni estas malhonestaj homoj? Eble eĉ banditoj, ĉu?“ Kaj li pugnobatis lin bone celinte sur la vizaĝon.

La fremdulo falis laŭlonge. Lante li denove ekstaris.

„Mi povus nun same tiel bone kroĉi baton al vi. Sed kion mi komencu kontraŭ via triopo? Vi atendas ja nur pri tio, ke mi eltiros mian revolveron, por elkliki min. Sed tion mi ne faros. Mi ne estas pajaco. Eble venos la tempo, kiam ni povos glatigi la finkalkulon.“

Howard, veninte intertempe al la bivakfajro kiel la aliaj, demandis nun trankvile: „Ĉu vi havas ion por manĝi, fremdulo?“

„Mi havas saketon kun teo, mi havas ankaŭ fabojn kaj rizon kaj du skatolojn da lakto.“

„Kafon vi povas trinki kun ni. Ankaŭ manĝi. Hodiaŭ. Ekde morgaŭ vi devos zorgi por vi mem.“

„Dankon!“ respondis la viro.

„Ĉu morgaŭ?“ demandis Dobbs. Lia kolero rimarkinde malpliigis per la pugnobato, kiun li tiom sukcese lanĉis al

la enpenetrinto. „Ĉu morgaŭ? Ja, aŭskultu foje, ĉu vi ĉi tie volas setli je daŭro?“

„Mi pensas, ke jes“, la viro trankvile respondis.

Jen Kurtin kriis: „Setli, ĉu? Ĉi tie? Sed nur kun nia permeso.“

„La vepro kaj la montoj estas liberaj por ĉiu, kiu venas.“

„Nu, tiel tio ne estas, knabeto mia“, diris pri tio Howard.

„Liberaj estas la monto kaj la vepro kaj la ĝangalo malsupre, kaj la dezerto tie malantaŭe. Ĉio tio estas libera. Sed ni estas ĉi tie la unuaj, kaj la unua havas la setlorajton.“

„Tio estas ja prava. Sed leviĝas la demando, ĉu vi estas la unuaj ĉi tie? Eble mi estis ja jam antaŭ vi ĉi tie? Antaŭ ol vi eĉ nur pensis pri tio setli ĉi tie.“

„Ĉu vi registrigis vian rajtigon?“

„Ankaŭ vi ja ne havas aĉetkontrakton.“

„Mi demandas vin, ĉar momente ni estas ĉi tie. Vi ne markis ion. Se tio efektive pravas, ke vi estis ĉi tie antaŭ ni, vi forlasis la lokon, kaj per tio vi perdis ĉiujn rajtojn.“

La fremdulo silentis dum certa tempo. La triopo okupiĝis pri la preparado de la matenmanĝo. Ili ne rapidis, ĉar ili ne sciis, kion komenci post la matenmanĝo. Iri al la laboro ili ne povis, ĉar la fremdulo tiukaze trovus la minon. Sed ankaŭ ĉasi por ŝajnigi al la fremdulo okupon, ili ne emis. Unu el ili devus restadi kampadeje por malhelpi, ke la fremdulon haste traserĉas ĉion pro la mino, kaj eble eĉ trovos ĝin. Sed tiun unuopulon, kiu restadus ĉi tie, la fremdulo povus eĉ superforti. Restus ankoraŭ alia elirvojo. Du el ili sur la sekreta ĉirkaŭvojo povus atingi la minon kaj tie labori, dum unu el ili restadas tie por kontroli la fremdulon. Sed la fremdulo ne sidus trankvila, sed vagadus ĉirkaŭe, ĉu? .Se tiu, kiu postrestus ĉe li, malpermesus tion al li, tiukaze tio des pli vekus lian suspekton, ke ĉi tie okazas io sekretoplena. Fine Kurtin havis ideon pri elirvojo. „Ni iros post la matenmanĝo kune ĉasi“, li diris al la fremdulo. “ Ni bezonas iom da viando.”

La fremdulo rigardis la aliajn, kvazaŭ li serĉus sur iliaj mienoj la celon de tiu propono. Sola iri kun li por ĉasi? Tio donus al ili la okazon tiri lin en akcidenton, kaj tiel li estus forigita. Finfine li diris al si, ke tiukaze, se ili volus

forigi lin, ili ja tamen farus tion, kaŭzo ĉiam troviĝus.

„Hodiaŭ mi ja povas iri ĉasi kun vi“, li diris, „por ke ni havu provizon. Sed morgaŭ mi havos malmulte da tempo.“

„Kial?“ demandis la triopo samtempe kaj rigardis lin mirigite.

„Morgaŭ mi ĉi tie komencos serĉi oron. Ĉi tie estas oro. Kaj se vi ankoraŭ ne trovis ĝin, tiukaze tio estus nur pruvo, ke vi certagrade estas ŝtipkapuloj.“

Tio ĉagrenis la oldulon kaj li ekkriis: „Sed, se ni ne estus stultegaj tiom, kiom vi pensas, se ni tamen estus trovintaj oron ĉi tie, kio tiukaze?“

„Tiukaze tio estus tute natura“, diris la fremdulo. „Sed vi ne trovis oron. Aŭ, se vi havas oron, tiukaze nur kelkajn manplenojn da ĝi, nur iomete da ĝi, kvazaŭ skrapita de la tersupraĵo. Sed ĉi tie la oro kuŝas abunde, ĉi tie, ie. Ĉi tie kuŝas certe pura oro, kiu valoras milionon da dolaroj.“

„Milionon, ĉu?“ demandis Howard kun malfermŝiritaj okuloj.

Dobbs kaj Kurtin tut ne povis diri ion pro ekscitiĝo.

„Vi ne kaptis la grasan orfosaĝon, tion mi scias“, parolis la fremdulo trankvile plu. „Mi scias, ke vi estas ĉi tie jam preskaŭ jaron. La indiĝenoj malsupre diris tion al mi, ke viro jam tiom longe estas ĉi tie supre. Se vi estus ekfrapintaj la alttavolan vejnon, tiukaze vi havus tiom da nuksetoj, ke vi estus jam delonge foriĝintaj, ĉar vi tute ne povus fortransporti ĝin sen frapi la atenton. Aŭ vi havus ĉi tie produktantan regulitan minejon, kun licenco kaj maŝinoj kaj du dekoj aŭ tri dekoj da laboristoj.“

„Ni havas ĉi tie nenion, tute nenion“, diris Dobbs.

„Vi pri mi povas pensas, kio plaĉas al vi. Sed infano mi ne estas. Kaj se vi trioje tiom kaj tiom da monatoj vivadas ĉi tie, tiukaze vi faras tion ne pro plezuro. Mi pensas, ke ni parolu klare kaj metu la kartojn senkaŝite sur la tablon. Kiun valoron havu la kaŝludo? Mi ne estas fiulo, mi estas certe minimume tiel honesta kiel vi. Pli bone ol vi mi tute ne volas esti. Ni ĉiuj volas gajni ion, ĉu ĉi tie en la vepro aŭ ie en la urbo. Kompreneble vi povus forigi min, tion mi scias tute bone. Sed tio povas okazi al mi ankaŭ aliloke kaj ankaŭ pere de aliaj. La riskon mi devas ja transpreni.

Do, ĉu ni parolu tute klare reciproke?“

„Lasu nin foje iom interparoli tute solaj“, diris Howard.

„Tio estas en ordo, Howard“, respondis Dobbs. „Mi opinias, ke ni donu al li okazon pruvi, ke li estas nek spiono nek embuskas nin per io alia, kio ne plaĉas al ni.“

Nun li turnis sin rekte al la fremdulo: „Ni ja ne povas rigardi en vin, ĉu vi estas fripono, ĉu en ordo. Estas ĝuste, ke ni havas ĉi tie kelkajn monatojn da turmenta laboro post ni, honestan laboron, pri tio vi povas fidi.

Kompreneble, se ni interkonsentiĝos kun vi, vi eble povus fari al ni ĉagrenon. Kion povus kosti? La perdon de nia laborrezultaĵo pro penoj kaj asketeco. Sed mi povas certigi al vi, ke ni kaptus vin, kaj se vi rampus ĝis supren al la Hudsona Maro. Ni kaptus vin kaj tiam ni estus sen pardono. Do, ekparolu, kion vi volas, kaj kion vi intencas fari?“

La fremdulo eltrinkis sian kafon kaj poste li diris: „Mi estis tute honesta al vi, dekomence. Mi diris al vi, ke ĉi tie estas oro, kaj ke mi venis por surpiki ĝin.“

„Kion plu?“ demandis Kurtin.

„Nenion plu“, la fremdulo respondis.

„Bone, bele kaj bone“, Howard obĵetis. „Sed kio estus en tiu kazo, se ni ĉi ti estus trovintaj pagokoton? Vi ja ne eble pensas, ke ni interkalkulus tion kun vi. Ni mem sufiĉe laboraĉis por tio. Nu, *well*, jen ĝi elestas. Jes ja, ni trovis iom kaj baldaŭ estos pretaj.“

Sen heziti diris nun la fremdulo: „Tio estas komenco. Se vi estos rektaj, ankaŭ mi estos rekta, kaj ni vidu kiel ni interkonsentiĝu. Tuj por komenci: „Je tiu loko mi havas rajton. Atendu, ne tuj ekscitiĝu. Kompreneble mi ne havas rajton sigelitan, neniun licencon kaj nenion similan. Mia rajto baziĝas sur tio, ke mi scias ion, kion vi ne scias. Tio estas pli bona ol la plej bela, stampita kaj impoŝtita licenco. Vi trovis neniom, tute neniom. Eble kelkajn orajn grajnerojn. Tiujn vi rajtas trankvile reteni.“

„Tion ni faros, je tio vi povas manĝi kreton, ke ni tion, kion ni havas ankaŭ retenos“, diris Kurtin.

„La afero estas tiel.“ La fremdulo parolis tre lante. „Sola mi ne povas fari tion, kion mi intencas fari. Mi bezonas homojn, kaj mi pensas, ke vi taŭgas plej bone. Vi havas

tiom da intereso pri tio, kiom mi mem sekretigi la rakonton tiom longe, kiom eblas. Vi havas la ilojn. Mi havas neniujn. Mi povus tion, kion mi scias, vendi al kompanio. Sed apenaŭ iu pagos al mi eĉ nur cent dolarojn por tio. La homoj volas vidi faktojn. La faktojn mi povas montri nur ĉi tie. Mi havas krome bonajn kaŭzojn ne fari tro da bruoj, ĉar alie iu kun tielnomataj rajtoj povus salti sur min. Mi proponas al vi la sekvan: Kion vi havas, tion vi retenu por vi. Sed de tio, kio ekde hodiaŭ estas enspezata, per tio estas enspezata, ke vi laboras kun mi je mia plano, mi ricevos du kvinonojn kaj ĉiu el vi unu kvinonon.“

La triopo reciproke rigardis sin dum iom da tempo kaj ekridis.

Poste diris Howard: „Pajlon ni povas mem ŝpini en oron, kara bubo, kaj rakontojn ni povas rakonti al ni mem. Kion vi ĉiuj pensas?“

Li turnis sin al siaj kamaradoj.

Dobbs diris: „Tiel aŭ tiel. Ni estas preskaŭ jam pretaj kaj ĉe l' fino. Ni perdos nenion, se ni aldonos kelkajn tagojn.“

„Tion pensas ankaŭ mi, ni perdos nenion. Se efektive io estas je tio, kial ni ne provu ĝin, se ni jam foje estas ĉi tie?“ opiniis Kurtin.

„Mi ne partoprenos“, diris la oldulo, „tio estas rakontoj pri rabistoj. Kaj mi estas sufiĉe sata pri la ŝtelĉasado. Mi volas refoje havi ĝustan liton sub mia postaĵo. Al mi sufiĉas. Sed kompreneble, se vi partoprenos, ankaŭ mi devos partopreni. Sola mi ne sukcese povus barakti dum du semajnoj tra la vepro kaj la dezerto.“

„Aŭskultu, oldulo“, diris Kurtin, „multe da emo fari multajn kromhorojn, ankaŭ mi ne havas. Mi havas inon, kiu atendas min. Ni aldonu semajnon. Se ni trafos dum tiu ĉi semajno sur la historieton, kiun la birdeto ĉi tie rakontis al ni, jen bone. Kaj tiam ni povos ja decidi, ĉu indas la penon. Se ni ne atingos esperigan rezulton interne de semajno, jen mi kuniros kun vi, oldulo. Ĉu ĉiuj konsentas pri tio?“

Ili diris, ke jes, kaj la fremdulo havis la vorton por klarigi siajn planojn.

„Kiel vi cetere nomiĝas, ulo?“ demandis Howard.

„Lacaud“, diris tiu, „Robert Lacaud, el Arizona.“

„Parenco de la familio Lacaud en Losanĝeleso, mebloj, ĉu?“ demandis Howard.

„Jes, de la flanko de la praavo. Sed mi havas nenion komunan plu kun ili. Ni estas disigitaj je morto kaj perejo. Kaj se ni estus konvinkitaj, ke ili iros en la ĉielon, tiukaze ni cindrigus ses preĝegojn, nur por veni en la inferon kaj ja ne devi sidi kune kun ili. Sed ne zorgu vin, ili ne venos en la ĉielon, tiuj heredaĵaj trompistoj.“

„Tiukaze vi devos damne peni, por ke oni akceptu vin en la ĉielo“, kun rido diris Dobbs, „tiel kiel vi mem kondutas momente, vi ne povos eviti la vojon de via parenco.“

„Eble tamen“, diris Kurtin. „Se mi estas ĝuste informita, ili havas tie diversajn boligajn sekciojn, kaj li povas ja sufiĉe frutempe petskribi, ke li ne ĝuste estos trempita en tiun kaldronon, en kiu oni stufas la aliajn honorindajn membrojn de lia moŝta familo. Io tia ĉiam aranĝeblas, ĉar Belzebuto havas koron. Kiel li alie povus tiom amuzi sin kaj ĉiam tiom gaji kaj esti ĉiam en bona humoro?“

Howard jam ekstaris por okupiĝi pri la azenoj, por ke ili

ne disiru tro vaste malproksime. Ĉe tio li grimpis sur pli alte situantan elstaraĵon de monto, por tiel havi pli bonan superrigardon.

„Halo!“ li laŭte elvokis.

„Kio estas?“ vokis Dobbs kaj Kurtin samtempe. „Ĉu la azenoj estas for?“

„Venu rapide ĉi tien. Sed diable rapide.“

Ambaŭ eksaltis kaj kuris transen. Ankaŭ Lacaud sekvis rapide.

„Kio tio estas, tie transe, kio proksimiĝas al nia monto?“ vokis la oldulo. „Eble vi povas ekkoni tion pli bone.“

„Tio estas soldatoj aŭ rajdobesta federacia polico“, diris Dobbs.

Kaj tuj li aldonis: „Ha, kanajlo fia!“ Li turnis sin al Lacaud. „Do tio vi estas La malkovro okazis ja rapide.“

Per ektiro li eltiris la revolveron kaj levis ĝin kontraŭ Lacaud. Sed Howard staranta post li, premis ties brakon malsupren.

„Vi malpravas“, diris Lacaud, kiu ĉe la rapida movo de

Dobbs paliĝis.

„Mi havas nenion komunan kun la soldatoj kaj la polico.“

„Aŭskultu, infaneto“, diris Howard al Lacaud. „Ne servu al ni tian kaĉon. Se ili persekutas vin, jen ek do, sed tuj. Lasu vin vidi de ili, sed ni ne volas havi policon ĉi tie, kiu venos supren al ni. Ek, malsupren de ĉi tie, kaj sur ilian vojon. Alie ni ĵetos vin rekte en iliajn faŭkojn. Ni ne bezonas ilin ĉi tie supre.“

Kurtin grimpis iom pli alten kaj longe kaj zorgeme rigardis malsupren.

„Foje paciencu, buboj“, li diris. „Mi pensas, ke ili ne estas soldatoj. Tio ankaŭ ne estas polico. Ili estas tro maluniforme vestitaj, ili havas ankaŭ diversajn fusilojn. Se mi vidas ĝuste, havas unu el ili eksterordinare longan pafilon, kiu certe havas cent jarojn. Mi scias nun, kiuj ili estas. Ili estas banditoj.“

„Damne“, vokis Howard, „jen ni saltas el la pato en marĉan truon. Banditojn ni bezonas eĉ dekfoje malpli ol la rajdantan federacian policon. Tio estas vivdanĝera. La polico fiksos nin, kaj ĉar ni ja krimis nenion, nur ĝuste

forĝesis pagi la kotizon, ni povus interkonsentiĝi. Sed, ĉar estas banditoj, ni devos mordi.“

Kvazaŭ li nun subite ekhavis ideon, li turnis sin nun al Lacaud: „Nu, filo, klarigu foje. Do, vi ĉi tie blekis la banditojn ĉi tien al ni, ĉu? Do bandita spiono. Mi do pensis dum certa tempo la ĝustan.“

„Mi ankaŭ ne havas ion komunan kun la banditoj“, diris Lacaud. „Lasu min foje mem rigardi.“

Li grimpis supren al Kurtin, rigardis dum certa tempo streĉite malsupren kaj diris poste: „Ili estas banditoj. Mi scias nun ankaŭ kiaj banditoj. Tion mi aŭskultis sur la haciendo de la *señor* Gomez. Li havas gazeton kun la priskribo. Mi ekvidas tie certan ulon kun orobronza pajloĉapelo, kiu estis menciita en la priskribo. Li kuraĝas, ĉar li ne ŝanĝis la ĉapelon. Certe li ne scias, ke la ĉapelo estas en la priskribo. Ili ja ne vidadas gazetojn kaj ankaŭ ne povas legi ilin. Tio estus la plej lastaj el ĉiuj banditoj, kun kiuj mi volus havi ion komunan.“

Kaj dum nun la tuta kvaropo observis la movojn de la banditoj el la alto kaj atendis, ĉu la rajdistoj enkurbiĝos

en la padon, kiu kondukus ilin kun granda certeco ĉi tien sur la monton, rakontis Lacaud, kion li legis pri tiuj banditoj en la gazeto, kaj kion la homoj en la haciendo sciis raporti pri tio. Ĉar, kvankam la plimulto de la indiĝenoj kaj de la indiĝenaj laboristoj en la haciendoj ne povas legi gazetojn, tamen la raportoj disvastiĝas pri tiaj okazaĵoj tra la vasta malfermita lando kun la rapideco de moviĝanta prerifajro.

Al malgranda fervojhaltejo, kie la noktotrajno restadis dum du minutoj por plenumi la poŝtaĵojn, por akcepti du aŭ tri veturgastojn aŭ por lasi eliri ilin, grimpis ĉirkaŭ dudek aŭ dudekkvin viroj en la trajnon. Estis inter la deknaŭa kaj la dudekavespere kaj la nokto jam tenebris.

Neniam okazis, ke en tiu malgranda haltejo eniris tiom da viroj eniris la trajnon, sed nek la staciestro nek la personaro de la trajno cerbumis pri tio. Povis ja esti viroj, kiuj volis veturi ien al foirplaco aŭ iuj, kiuj laboris en la minoj kaj strikis aŭ volis serĉi laboron en aliaj mindistriktoj.

Ili ĉiuj estis mestizoj, ĉiuj surhavis sian grandajn pajloĉapelojn, pantalonojn kaj ĉemizon, sandalojn aŭ botojn. Ĉiuj kovris sin per kovriloj, ĉar la nokto estis frideta. Ĉar post la komenco de la malhelo en malgrandaj haltejoj ne estas plu vendataj biletoj, ili venis sen biletoj en la trajnon, kiujn ili povis aĉeti dum la veturo. La stacio estis tenebra, nur la staciestro havis sian lanternon kaj la trajnoficistoj, kiu rapideme kuris laŭ la trajno. Tiel neniu vidis la vizaĝojn de la viroj, kiujn ili krome – kio ne frapas

la atenton, ĉar tio estas kutima – kovris per la kovriloj ĝis la nazo.

Ĉiu grimpis en la unuan vagonon de la dua klaso, kiu tuj sekvas post la pakaĵa vagono . En tiu vagono de la dua klaso sidis kiel kutime la dekdu soldatoj kun sia oficiro, ĉiuj kun pafprete ŝarĝitaj fusiloj por gardi la trajnon kontraŭ banditaj atakoj.

La plimulto de la viroj restis en la unua vagono de la dua klaso, sed kelkaj el ili post kiam la trajno ekmoviĝis, iris de tiu vagono trans la platformon en la duan vagonon de la dua klaso. Verŝajne por trovi pli taŭgajn sidlokojn. Ambaŭ vagonoj de la dua klaso estis bone okupitaj per kamparanoj, etnegocistoj kaj indiĝenoj, kiuj volis transporti siajn varojn al la plej proksima pli granda urbo.

Malantaŭ la du vagonoj de la dua klaso sekvis la vagono de la unua klaso, ankaŭ tiu estis plenigita. Kaj post tiu, kiel lasta vagono sekvis la dormpulmano.

La trajno rapide plenrapidiĝs. Ĝis la sekva haltejo daŭros dudek minutojn aŭ kelkajn pli. Kiam la trajno nun jam rapidegis kaj la oficistoj estis okupitaj pri tio vendi la

veturbiletojn al la novaj kunveturantoj, la viroj okupis la pordojn de la vagonoj, en kies proksimeco ili dekomence staris, kvazaŭ ili volus uzi multe da tempo por la serĉado de taŭgaj sidlokoj.

Samtempe, sen diri vorton, sen voki averton, ili aperigis de siaj kovriloj fusilojn kaj revolverojn kaj komencis rapidan pafadon. La pafado speciale celis la soldatojn, kiuj havis siajn fusilojn inter la genuoj aŭ flanke apogitaj kontraŭ vando, aŭ kiuj legis en legolibroj por lerni la legadon kaj skribadon aŭ maĉis sian vesperan panon aŭ dormis.

La pafado daŭris nur ĉirkaŭ dek sekundojn; poste ĉiuj soldatoj ruliĝis en sia sango. La plimulto estis morta kaj la ceteraj anhelis kaj mortis. La trajnpersonaro kuŝis pafmortigita, morta aŭ morte vundita sur la plankoj aŭ sur la benkoj. Dudek veturgastoj estis trafitaj, kelkaj estis mortaj, kaj aliaj mortis pro la verŝiĝanta sangado el teruraj vundoj. Beboj je la mamoj de la patrinoj, inoj kaj infanoj sangantaj kaj mortantaj en kaosa pelmelo. Viroj kaj sinjorinoj surgenuis kaj petis pri kompatio, patrinoj levis alten siajn plorĝemajn bebojn por veki la kunsenton

de la banditoj, aliaj ofertis siajn povrulajn havaĵojn kiel prezon por sia vivo. Sed la banditoj pafis kaj pafis, ĝis la municio estis dispafita.

Tiam ili komencis elrabadi. Ili prenis ĉion, se ĝi havis iom da valoro. Parto de la banditoj iris en la unuan klason kaj forprenis tie valorajojn sen pafi. Horloĝojn kaj monuojjn, fingringojn kaj orelringojn, kolĉenojn kaj braceletojn. Se la predo ŝajne ne estis sufiĉe riĉa, helpis puŝo en la stomakon, per la revolvero aŭ la fusilo, tiel, ke la koncernato rapide rememoris, ke li havas ankoraŭ ormonerojn en la maldekstra pantalonpoŝo kaj briliantringon en la kofro.

Poste oni tralumigis la pulmanon, pelis la veturgastojn el la lito kaj forprenis de ili ĉiujn moveblajn havaĵojn.

La trajno rapidegis dum la tuta tempo sur sia vojo. Eble la lokomotivestro ne aŭdis la pafadon, aŭ li aŭdis ĝin kaj esperis atingi la sekvan haltejon dum tiom rapida veturo, ke la banditoj ne povus desalti.

Sed la banditoj nun denove moviĝis antaŭen, tra la du vagonoj de la dua klaso, kie la paniko de la veturgastoj

atingis nepriskribeblajn formojn, kiam la banditoj revenis. La rabistoj afliktiĝis pri nenio kaj ekscitiĝis pri nenio. Ili iris trans la platformon al la pakaĵvagonoj, malfermrompis la kofrojn kaj valizojn aŭ ĵetis ilin eksteren por kunkolekti ilin iam poste. Ili murdis la pakaĵoficiston kaj ekstere sin firmtenante grimpis ekstere laŭ la veturigataj vagonoj ĝis la poŝtvagono, kie ili mortpafis la du poŝtoficistojn kaj trafosis la poŝtsakojn.

Intertempe la lokomotivestro aŭdis, ke io ne estas en ordo, aŭ li vidis kelkajn banditojn jam grim pantajn el la poŝtvagono en la tendron. La haltejo estis ankoraŭ malproksima kaj li ne plu povis atingi ĝin. Li retroĵetis la bremsstangon, kaj la trajno ŝajnis ekdissplitiĝi, tiom rapide ĝi haltis.

La hejtisto tuj desaltis kaj provis atingi la densejon piede de la relvoja taluso. Sed trafite de ses kugloj li renversiĝis kaj ruliĝis malsupren de la deklivo. Antaŭ ol la lokomotivestro gajnis tempon desalti, jam kvar viroj grimpis sur la lokomotivon kaj firmtenis la lokomotivestron sen pafmurdi lin. En la ekspresvagono la banditoj malkovris multajn kruĉojn kun petrolo kaj

gazolino kunveturigataj kiel ekspresvaroj por *tiendo*, do por magazena vendejo. Kun tiuj flamigeblaj fluaĵoj ili surverŝis la vagonojn, enverŝis tra la disbatitaj fenestroj la gazolinon kaj tiam ili ĵetis brulantajn alumetojn en la vagonojn. Eksplodece la flamoj ĵetiĝis en la nigran noktoĉielon.

Kriante kaj plorante kaj plorĝemante, kvazaŭ pelataj de frenezo, la veturantoj enfermitaj en la vagonoj, provis ŝovi sin tra la fenestroj eksteren. Ili kvazaŭ stivis sin ĉe la fenestroj, kaj se ili travenis, ili falis de la alto malsupren sur la deklivon, bruldifektitaj, bruligitaj kaj nun iliaj membroj rompiĝis aŭ elartikiĝis. Kiu estis tro vundita kaj en la paniko ne trovis helpeman manon kiu eltiris la vunditon, devis brulmorti kun turmentoj.

Antaŭe sur la lokomotivo staris du banditoj, kiuj premis siajn revolverojn sur la lokomotivestron kaj ordonis al li, ke li diskuplu la lokomotivon kaj ekveturu kun ĉiuj banditoj, kiuj ĉiuj kolektiĝis sur la tendro, ĝis ili ordonos halti.

La lokomotivo ekveturis kaj postlasis la brulantan vagonaron kaj la homojn, kiuj estis terure iluminataj de la

sovaĝaj flamoj kaj kiuj en tiu terura iluminado, freneziĝintaj pro hororo kaj malgajo, kirliĝis, gestadis, kriis, ploris kaj preĝis kaj provis savi postrestintojn el la flamomaro. Ĉio ĉi daŭris malpli ol sep minutojn, kaj la haltejo, al kiu la lokomotivo eksprese rapidis, estis ankoraŭ nun plu malproksima. Kaj subite iu el la viroj komandis al la lokomotivestro, ke li haltu. La lokomotivo haltis kaj la viroj desaltis. La lasta el ili pafis sur la lokomotivestron kaj puŝis lin per la piedoj malsupren de la deklivo. Poste li sekvis al siaj kunuloj.

Post certa tempo la lokomotivestro vekigis el sia senkonscienco. Kun la restaĵo de sia vivforto li rampis sur la deklivo supren kaj tiris sin sur sian lokomotivon. Spite al siaj doloroj, spite tion, ke li timis ĉiun sekundon devi renversiĝi, li iel kapablis teni ruligata la lokomotivon. Ĝi atingis kun li la haltejon. La staciestro, mirigita pri la sola lokomotivo, kaj mirigita pri tio, ke la trajno delonge anonciita de la antaŭa fervojhaltejo, ne venas, iris tuj al la lokomotivo kaj trovis la sangantan lokomotivestron. Kun la helpo de la veturgastoj, kiuj atendis ĉi tie la noktotrajnon, li portis la viron en la stacian kabanon, kaj ĉi tie la mortanta oficisto havis jam nur tiom da tempo

rakonti ankoraŭ la plej necesan pri la terura atako kontraŭ la trajno, antaŭ ol lia vivo estis finita.

La staciestro telegrafis kiel eble plej rapide al ambaŭ flankoj. Li atingis la haltejojn kaj oni tuj promesis helpotrajnon. Tie sur la haltejo staris varotrajno, kiu devis tralasi la pasaĝertrajnon. Du malplenaj varovagonoj estis elranĝitaj de la trajno, kuplitaj al la varotrajna lokomotivo kaj jam la unua helpotrajno estis preta.

Sed kiu veturu ĝin, kaj kiu ĝin akompanu? La banditoj certe estis ankoraŭ sur la streko, por kunkolekti ĉion, kion ili ĵetis el la vagonaro. Ili tuj atakus la helpotrajnon, jam tial, ĉar ili volis sekurigi la tutan predon. Versajne ili elŝiris ankaŭ la relojn aŭ baris la relajn vojojn.

La staciestro diris: „Estas pli bone, se ni atendas la grandan helpotrajnon, kiu certe kunportos armeanojn.“

Sed la lokomotivestro de la varotrajno tuj obĵetis: „Mi veturos tuj. Tie kuŝas inoj kaj infanoj en sia sango, kaj kuŝas tie miaj kamaradoj, al kiuj ni eble parte ankoraŭ povos helpi. Mi veturigos la trajnon. Hejtisto, kion faros vi?“

Estas ja tiel, ke la fervojistoj de Meksiko senescepte estas organizitaj en tute bonega sindikato, kiu estas tre radikala kaj ĉiam strikema. Kaj ili estas tre solidaraj, kunkroĉigas kiel peĉo.

Kaj pro ilia organizo kaj pro la spirito, kiu tie regas, kaj kiu faras el ili sincerajn virojn, kiuj ĉiam malsatas pri edukiĝo. Ili konscias pri sia valoro por la evoluo de lando, kaj tial ili fariĝas tiaj ĝentilaj, helpopretaj, ĉiam ridantaj kaj ŝercantaj fervojistoj, kiuj estas tiom diversaj al la grumblaj kaj bojantaj suboficiroj, kiuj en Eŭropo kiel fervojoficistoj tiom ofte amarigas la vojaĝadon de la homoj. Ili ne estas subuloj de fieraj kaj orgojlaj superuloj, sed ili ĉiuj estas kamaradoj, ĉiuj kunuloj de sia fiera organizo. La hejtisto ne estas malofte prezidanto kaj ĉefparolisto en ĝuste tiu loka grupo, kie la liniotrafika estro modeste sidas kun la ranĝistoj, trakforkistoj kaj ŝmiristoj sur la sama benko por trankvile kaj atenteme aŭskulti, kion la prezidanto hejtisto proponas laŭ la intereso kaj vivsituacio de la fervojaj oficistoj. Kaj se estas striko, tiam la linia ĉefo, kiu ricevas dekoble pli altan salajron ol la ŝmiristoj kaj ranĝistoj, organizas ne eble teknikan helpon en bezono, sed li preparas la afiŝojn kaj

murosciigojn, kiuj informu la publikon pri la kaŭzoj kaj bezonoj de la fervojista striko, ĉar li estas ja pli skribe lerta ol la hejtisto, kiu estas la prezidanto kaj parolisto. Kaj ĉar tio tiel estas, ĉar la liniotrafika estro kaj la ranĝisto manĝas el la sama pelvo, por diri tion foje tiel, ĉar sekve de la organizo la kota ŝmiristo pli proksimas al la liniotrafika estro ol la ŝtato kaj la interesoj de la komerco kaj la industrio kaj la popola bonfarto, kiuj ĉiuj enviciĝas por li nur post la vivbezonoj de lia kamarado trakforkisto, la lokomotivestro fakte ne devas demandadi: 'Hejtisto, kion faras vi?' Li scias la demandon jam antaŭe. Kaj li scias, kion respondos ĉiuj ceteraj fervojistoj, tie starantaj kaj atendantaj la ekspedadon.

Tie estas unuavice la propraj kamaradoj de la sindikato. Kaj eĉ, se tiuj ĉiuj estus sanaj, ili tamen kunirus. Ĉar tie estas ja ankaŭ la veturgastoj, kiuj bezonas helpon. Kvankam la sindikatkamaradoj estas plej preferataj, sekvas tamen tuj poste la veturgastoj, por kies bonfarto la fervojisto sentas sin pli respondeca ol por la propra familio. Ĉar tio instruas lia sindikato al li. Kaj lia sindikato ĉiam pravas, kion ajn diras ĉiuj aliaj, inklude de la arkiepiskopo.

Tial diras la hejtisto: „Mi antaŭveturos per la persontrajnlomotivo, pro sekureco. Vi sekvos kvincent metrojn post mi kaj havos tiam sufiĉe da tempo por halti vian vagonaron, se mi forglitos kun la antaŭlokomotivo, ĉar elestas la reloj.“

Oni ekfunkciigas la lokomotivon. Ŝmiristo sursaltas kiel hejtisto. Kaj tiam la lokomotivo retroveturas eksteren.

La malgranda helpotrajno intertempe veturpretas, kaj ĉiuj vartrajnaj oficistoj, kvankam ili ĉiuj havas edzinojn kaj infanojn, sursaltas. Sursaltas ankaŭ kelkaj de la ĉirkaŭstarantoj kaj la trajno ekpafiĝas en la nokton eksteren.

La vroj de la sekuriga lokomotivo trovas la relojn en ordo. Nenio estas blokita. Sed, kiam ili venas pli proksimen de la akcidenta loko, oni rapide pafas al ili.

La banditoj kaŝis siajn ĉevalojn proksime de tiu loko, kie ili devigis halti la lokomotivestron. Ili ankoraŭ okupiĝas pri la ŝarĝado de la predo. Kaj tiuj, kiuj ŝtaras ĉi tie ĉe la ĉevaloj, pafas tuj sur la lokomotivon por malhelpi ties pluveturadon, por ke ili ne ĝenu la ceterajn banditojn ĉe

la kunkolektado.

La hejtisto ricevas pafon en la gambon. Lia helpviro skrappafon je orelo. Sed ili rapidegas antaŭen, signalante per lanterno al la sekvanta trajno, ke la trako mem estas en ordo. Ankaŭ la helptrajno estas salutata per pafoj. Sed kelkaj de la oficistoj havas revolverojn kaj respondas. La banditoj en la malhelo ne povas ekkoni, ĉu en la nelumigataj vagonoj eble jam estas trupo de soldatoj. Ili ŝajne supozas tion, ĉar ili rapidas al la ĉevaloj kaj lasas ĉion kuŝi, kion ili ĝis nun ne povis elpaki. Ili surseliĝas kaj forrajdas en la densan ĝangalon, tenante sin en la direkto de la montaro.

La oficistoj de la helptrajno ŝarĝas kun la subteno de la sanaj veturgastoj ĉiujn mortulojn kaj vunditojn en la trajnon kaj veturas kun la malĝojiga frajto reen al la haltejo.

Tie jam alvenis la telegramo, ke lazarettrajno estas survoje, kiu tamen ne pli frue ol morgaŭ matene povos esti en la loko. Tiam ankoraŭ alvenis pliaj telegramoj en la haltejo, de la registaro kaj de la plej proksimaj garnizonoj. La registaro telegrafis, ke ĉiuj sekcioj de la

rajdobesta federacia polico de la najbaraj distriktoj estas sur la marŝo, kaj ke kvar regimentoj de la kavaleria federacia armeo estas mobilizitaj kaj sendotaj ankoraŭ antaŭ la komenco de la mateno kun specialaj trajnoj al la atakoloko por komenci de tie la persekuton de la banditoj.

Trovi kudrilon trovi en fojonostako, certe ne estas facila. Sed, se ĝi efektive estas trovenda tiel, ĝi troveblas, ankaŭ se la fojnostako estas kiom ajn granda. Laŭ la leĝoj de la matematiko oni povas kalkuli, ke oni devos trovi ĝin kaj kiam oni ĝin trovos. Sed trovi banditon, kiu havas konsiderindan distancan avantaĝon trans ĝangalaj vojoj, kiujn li konas plej bone kaj la persekutanto tute ne, kaj kiu atingas post la trapaso de la ĝangalo la altan montaron de Meksiko, tio tute ne kompareblas kun la serĉado de kudrilo en la plej granda fojnostako.

Sed la soldatoj estas plej ofte ja mem indiĝenoj. Tio havas certan valoron. Ili ankaŭ scias, kie je certa tempo estis la banditoj, nome ĉi tie ĉe la fervoja linio inter du precize konataj haltejoj. Kaj ne daŭris longe ĝis la oficiroj jam eltrovis, ke la banditoj dividis sin en malgrandajn grupojn

kaj disiris en diversaj direktoj. La kudrilo en la fojnostako nun kvazaŭ estis eĉ rompita en pecetojn.

Supraĵajn priskribojn de la banditoj oni telegrafis ĉien. Sed en tia okazo tia priskribito povas trankvile rajdi tra indiĝena vilaĝo, la soldatoj povas eĉ renkonti lin, ili povas lin suspekti. Sed se li ne havas ion en siaj poŝoj aŭ sur sia korpo, kio memoras la trajnatakon, kiun uzon havu tiukaze la priskribo? Li havas ĉiam alibion. Li dormis en tiu nokto dudek kilometrojn for de la atakejo sub arbo je la strato al Chalchihuites. La malon neniuj povas pruvi al li.

Sed hazarde rajdas trupo de la federacia kavalerio tra Guazamota. Antaŭ kabano kaŭras du mestizoj, envualiĝintaj en siaj kovriloj kaj fumas. La soldatoj rajdas trankvile preter ili. Unu el la mestizoj volas ekstari kaj iri post la kabanon. Sed li ricevas mansignon de la alia, revenas kaj residiĝas trankvile.

La trupo jam preterpasis. Subite la gvidanta oficiro turniĝas kaj haltigas la trupon. Li estas soifa kaj rajdas al kabano. Trinkinte, li transrajdas al la alia flanko kaj deseliĝas. Ĉi tie kaŭras la du fumantaj viroj.

„Cŭ vi loĝas ĉi tie en tiu ĉi vilaĝo?“ demandas la oficiro.

„Ne, ni ne loĝas ĉi tie, sinjoro.“

„De kie vi estas?“

„Ni havas nian domon en Comitala.“

„Bone“, diras la oficiro kaj metas sian piedon en la piedingon. Li volas surseliĝi kaj forrajdi kun sia taĉmento.

Li estas iom laca, la ĉevalo dancetadas, li ne povas atingi la piedingon. Unu el la du mestizoj ekstaras, ĉar la ĉevalo preskaŭ tretadas sur ties piedojn. Li pli proksimiĝas kaj kaptas la piedingon por esti helpema al la oficiro. La kovrilo falas de liaj ŝultroj.

La oficiro remetas la piedon denove sur la teran grundon.

„Kion vi havas tie en via pantalonpoŝo?“ li demandis nun la ekstarintan mestizon.

La viro rigardas laŭ si malsupren kaj al sia pantalonpoŝo, kiu sufiĉe bulbe elstaras.

Li turnas sin je duono kvazaŭ li volus pluiri al la kabano, kvazaŭ li serĉus truon. Tiam li rigardas al la soldatoj kaj al la oficiro, suĉas je sia cigaredo, elprenas ĝin el la buŝo,

elblovas la fumon per puŝo kaj ridetas.

Per hasta movo la oficiro kaptas lin je la malfermita ĉemiza kolumo kaj samtempe ŝovis la maldekstran manon en la poŝon.

Ankaŭ la alia mestizo nun jam ekstaris, suprentiras la ŝultrojn, kvazaŭ la okazaĵo ĝenus lian kvieton, kaj kvazaŭ li volus serĉi alian lokon, kie li povas kaŭri kaj fumi en paco.

Serĝento kaj du soldatoj saltis de la seloj kaj staras tiel, ke la du mestizoj ne povas fuĝi.

La oficiro ĉesas firmteni la ĉemizan kolumon de la viro kaj rigardas tion, kion li tiris el ties poŝo. Estas bona ronda sufiĉe multekosta ledomonujo. La oficiro ridas kaj la mestizo ridas. La oficiro malfermas la monujon kaj ŝutas la enhavon sur manon. Ne estas multe, iom da oro, grandaj arĝenteroj, ĉio ĉi entute ĉirkaŭ 25 pesoj.

„Ĉu tio estas via mono?“ li demandas.

„Kompreneble tio estas mia mono.“

„Tio estas multe da mono. Tiukaze vi povus aĉeti novan

ĉemizon.“

„Tion mi faros morgaŭ, mi volas iri al la urbo.“

Sed en la monujo estas ankaŭ veturbileto de la unua klaso al Torreon. Sed tiu ĉi mestizo veturas neniam la unuan klason. Krome ĝi havas la daton de la ataka tago.

La alia viro estas traserĉata. Ankaŭ li havas monon, sed portas ĝin sen monujo en la poŝo. Sed li havas ankaŭ brilantan ringon en la horloĝpoŝo de sia pantalone. Pro mangesto de la serĝento nun ĉiuj soldatoj deseliĝas.

„Kie vi do havas viajn ĉevalojn?“

„Ili staras tie malantaŭe“, diris la unua mestizo, ŝutas tabakon sur la folion, fermtiras per la dentoj la saketon kaj rulas novan cigaredon. Li ne estas nervoza kaj ne disipas eĉ ereton de la tabako. Trankvile kaj ridetante li bruligas la cigaredon kaj fumas, dum alia subofiro traserĉas ĉiujn liajn poŝojn.

La ĉevalojn de ambaŭ oni alkondukas kaj traserĉas. Seloj mizeraj, aĉa brido kaj frotdifektita lazo.

„Kie estas la revolveroj?“ demandis la oficiro.

„Tie, kie staris la ĉevaloj.“

La serĝento iras tien kaj skrapadas per la botoj en angulo de la tera grundo, kie li eligas revolveron kaj malnovan pistolon.

„Kiel vi nomiĝas?“

La du uloj diras siajn nomojn. La oficiro notas la nomojn kaj tion, kion li trovis.

Vilaĝanoj kolektiĝis. La oficiro demandas junulon: „Kie ĉi tie estas la preĝeja tombejo, la *cementerio*?“

La oficiro, la soldatoj kaj la du mestizoj en la mezo sekvas la junulon, kiu montras la vojon al la *cementerio*. Post ili venas la vilaĝanoj, viroj kaj infanoj, kaj la inoj kun la beboj sur brakoj.

Sur la *cementerio* la soldatoj iras en angulon, ŝpato estas alportata kaj ambaŭ mestizoj fosas siajn tombotruojn. La oficiro fumas, la soldatoj fumas kaj babilas kun la vilaĝanoj.

Kiam la fosaĵoj estas sufiĉe profundaj, la du mestizoj sidiĝas kaj ripozas. Ili rulas denove cigaredon, kaj post

iom da tempo diras la oficiro: „Se vi volas, vi povos nun preĝi.“

La oficiro komandas ses virojn, kiuj enviciĝas.

La du mestizoj ne maltrankviliĝas, ili ne estas nervozaj, ne timemaj. Ili denove krucosignas sin, murmuras ion, denove krucosignas sin kaj bruligas novan cigaredon. Tiam ili stariĝas unu apud la alia sen atendi antaŭe komandon.

La oficiro vokas: „Pretiĝu!“

La du banditoj ankoraŭ iomete fumas, tiam ili forĵetas la cigaredojn.

Post kiam la fosaĵoj estas plenŝovelitaj, la oficiro kaj la soldatoj demetas la ĉapojn, staras iom silente, surmetas denove la ĉapojn, forlasas la tombejon, surseliĝas kaj ekrajdas.

Kial la ŝtato sen neceso disipu pli altajn kostojn, se la fincelo estas la sama!

Alia trupo da kavalerio rimarkis en la montara regiono ok virojn, kiuj rajdas kelkajn kilometrojn antaŭe sur ĉevaloj.

La viroj ŝajne vidis la soldatojn, ĉar subite ili ekgalopis kaj foriĝis. La oficiro sekvis ilin kun sia trupo, sed ne povis trovi spuron, kien eble turniĝis la rajdistoj. La hufospuroj sur la sabla vojo estis tiom multnombraj kaj disvastiĝis tiom, ke la oficiro ne povas sekvi certan spuron. Li decidis sekvi tiujn spurojn, kiuj ŝajne estas la plej freŝaj.

Post kelkaj horoj la soldatoj venis al simpla haciendo. La soldatoj rajdis en la larĝan korton kaj deseliĝis por iom ripozi. La posedanto elvenis kaj la oficiro demandis lin, ĉu li vidis eble kelkajn rajdistojn. La haciendisto klarigis, ke neniuj preterrajdis, ke li aliokaze devus scii tion. Pro tio klarigis la oficiro, ke li devos traserĉi la haciendon. La posedanto respondis, ke li agu laŭplaĉe.

La posedanto retroiris en la domon. Kaj kiam la soldatoj nun proksimiĝis al la domo, oni pafis sur ilin dekelkaj flankoj. Unu soldato estis morta kaj kvar el ili vunditaj, kiam ili atingis la kortegan pordegon ĉe la retroirado.

Haciendo estas kiel granda bieno. Ĝi estas ĉirkaŭata per larĝa alta muro kaj staras kiel fortikaĵeto en la tereno.

La soldatoj kuntrenis siajn mortintajn kamaradojn

eksteren. Tuj, kiam ili estis ekstere, la pordego de interne estis malfermita, kaj tiam oni pafis plu trans la muron al la soldatoj.

Kaj nun komenciĝis fervora batalo, kiu, kiel ambaŭ partioj scias tre bone, finiĝas nur kun la kompleta neniigo de la aliaj aŭ pro manko de municio. La sieĝatoj ne havis ion por perdi, ĉar oni mortpafos ilin en ĉiu kazo. La defendo estis la sola bonŝanco, kiun ili havis por ŝanĝi sian situacion.

La oficiro unue kondukigas la ĉevalojn al tiom granda distanco, ke pafoj ne plu povos trafi ilin. La banditoj ne disipas kuglojn por la ĉevaloj dum la retrotransporto. Tiom multe da municio ili ne havas.

La soldatoj estas en aĉa situacio. La haciendo troviĝas en senkaŝita tereno de agroj kaj de bestpaŝtejoj. Elmalsatigi la banditojn ili ne povas, atendi artilerion, la oficiro kaj ankaŭ la soldatoj rigardus kiel hontindaĵon. Oni do devos ataki.

La haciendo estas kvarangula kaj de ĉiuj flankoj atakas taĉmento. Tio okazas tre militece. La soldatoj avancas

kun mallongaj saltoj, ĵetas sin sur la teron, ekpafas por doni al la alia fronto la okazon salti paŝon pli proksimen. La muron ili ne povas konkeri; tial ili turnas la atakon al ambaŭ pordegoj, al tiu en la fronto kaj al tiu sur la malantaŭa flanko. Post trihora batalo la oficiro logas la sieĝatojn al la antaŭa pordego, dume li povas transgrimpi kaj malfermrompi la malantaŭan pordegon, kiun defendas nur tri viroj.

Sed tiel facile la banditoj ne rezignas pri la batalo. Evoluas en la korto kaj ekde la loĝodomo malgranda batalo. Je la malfrua posttagmezo la soldatoj estas la nepridiskuteblaj posedantoj de la haciendo. Ili havas kvar mortintojn, du grave vunditajn kaj naŭ da ili estas negrave vunditaj per pafoj. En la domo kaj en la korto ili trovas ne nur la ok virojn, kiujn ili vidis rajdi antaŭ si, sed ankoraŭ kelkaj aliaj trajnrabistoj.

Sep el ili estas mortaj, kvin da ili vunditaj, kiujn oni tuj pafmortigas. Inter la mortintoj estas la posedanto de la haciendo, pri kiu oni ne scias, ĉu li mem estas bandito, aŭ ĉu li estis devigita, mortminacata de la banditoj, nei ilian ĉeeston. La kortopersonaro kaŝiĝis ie kaj nun elvenas. Ĝi

havas nenion komunan kun la afero, tio estas certa. La familo de la posedanto ĝuste vizitas la ĉefurbon. En la vestoj de la viroj la soldatoj trovas amason da aĵoj, kiuj devenas de la trajnatako. Tiel oni kaptas la soldatojn iom post iom. Unuope kaj en aroj. Sed kapti ilin ĉiujn interne de mallonga tempo estas malfacila. Kaj ju pli da tempo pasas ĝis oni havas ilin ĉiujn, des pli malofte oni kaptas la lastajn. La nekaptitoj finos la restaĵon de sia vivo certe ne en kontempla kvieto.

„Kaj vi“, Lacaud finis sian raporton, „vi tute serioze pensas, ke mi povus havi ion komunan kun tiuj banditoj, kiuj krimis tian tiom teruran kiel tiun trajnatakon, ĉu?“

„Tiukaze ni ne havos ion por ridi ĉi tie, se ili venos supren“, diris Howard. „Do tiu ĉi demando pri konfido nun ankaŭ estas solvita.“

„Tial la uloj tie malsupre ŝajne estas do la lastaj, pri kiuj vi parolas“, diris Dobbs.

„Pri tio mi certas. En la raporto estis menciita, ke unu el ili surhavis ore bronzitan pajloĉapelon, kaj ke oni rigardas lin kiel ĉefan banditon, kiu kondukis plej krude.“

„Tiukaze ni ne havos ion por ridi ĉi tie, se ili venos supren ĉi tien“, diris nun ankaŭ Kurtin. „Sed mi ja ne plu vidas ilin.“

„Vi ne povas vidi ilin, ili estas nun jam ĉe la vojkurbiĝo“, diris Dobbs.

„Se ili estos preteririntaj la kurbiĝon, venos la loko, kie ni povos vidi, ĉu ili suprenvenos aŭ malsupre iras laŭ la roka valo.“

Ili sidis tie sur la roko kaj fikse rigardis malsupren por vidi ekaperi la rajdistojn el la vojkurbiĝo.

„Kiom da ili vi do kalkukis?“ demandis Howard.

„Dek aŭ dekdu da ili“, respondis Kurtin.

„Tiom de la banditoj ja tute ne plu povas ekzisti laŭ viaj propraj rakontoj“, diris Howard nun al Lacaud.

„Certe ne. La soldatoj kaptis la plej grandan parton de ili. Sed la kvaropo aŭ la kvinopo, kiu ankoraŭ postrestas, povis ja renkontiĝi kun aliaj aŭ unuiĝi al nova bando, kiu planas ion novan.“

„Mi supozas, ke Bob pravas. Kaj se tio estas tiel, kaj ili efektive venos supren, tiam ni fartos malbone. Ili bezonas revolverojn kaj municion.“

„Vi ja konas la vilaĝon kaj konas la fiulojn tie malsupre“, turnis sin Howard al Kurtin. „Eble la fiuloj tie malsupre serĉis revolverojn kaj la indiĝenoj timigite diris al vi, ke vi estas ĉi tie supre kaj havas fusilon, ĉar vi ja ĉasas.“

„Ĉe la diablo, vi pravas, oldulo. Tiel eble estas. Tiukaze ili

ĉiukaze venos ĉi tien supren por havigi la fusilon al si.“

„Tiukaze ni agos pli bone, se ni ne plu perdos tempon kaj tuj antaŭpreparos nin“, diris Dobbs. „Kurtin, vi sidu plu ĉi tie, ĉar vi povas akre rigardi kaj observi, ĉu ili alvenos. Ni nun organizu la defendon.“

Ili nun tuj kaptis la azenojn, kondukis ilin en densejon sur la alia flanko de la roko kaj firmligis ilin. Tiam ili portis siajn armilojn, du sitelojn kun akvo kaj la pakaĵon kun biskvito en profundan tersulkon, kiu troviĝis dense ĉe la rokovando. Tiu sulko estis bone uzebla kiel defendejo, ĉar ili povis esti nek atakataj de la dorsa flanko nek ĉirkaŭataj, kaj ĉar ili havis la senarbigitan liberan placon antaŭ si, kie ili povos persekuti ĉiun movon de la atakantoj kaj bone povos celi al ĉiu viro.

„Sed ni havus ankoraŭ sufiĉe da tempo“, diris Kurtin dum la preparadoj, „por grimpi sur la rokon kaj rampi tie en fendon kaj atendi, ĝis kiam ili denove forestos.“

„Ho, azeno“, diris Dobbs, „tiukaze ili irus ja al la mino kaj ni ne plu povus proksimiĝi tien por elfosi la poparton, kiun ĉiu el ni kaŝis tie. “

„Mi ne vidis minon ĉi tie“, diris Lacaud.

„Kompreneble ne“, respondis Dobbs. „Ni ja nun tamen devos montri al vi niajn malfermitajn manplatojn.

Kompreneble ni havas ĉi tie minon. Tiom longe, kiom ni defendos nian lokon, ili ne povos atingi ĝin. Sed, se ni forrampus en fendojn, tiukaze ili serĉus Kurtin kaj lian fusilon, kaj tiam ili kompreneble renkontus la minon, hodiaŭ aŭ morgaŭ. Ĉion ĉi elfosi ni ne havos sufiĉe da tempo. Kaj krome ni ne plu povus foriĝi de ĉi tie, se iu estos ĉe la mino, do ni ne povus porti hejmen niajn aĵojn. Ni ĉiam devus transiri la senarbejon ĉi tie kaj ne povus eviti ilin sur tiu vojo. Ni do devos kunpremi la dentojn, eĉ se ili tute ne scias, ke ni havas ĉi tie belajn raraĵojn, pesitaĵojn, ĉu vi komprenas, ili senvestigus nin, tute, eĉ la botojn ili ne lasus al ni. Tiukaze ni povus mortaĉi ĉi tie.“

„Tio estas tiel“, konfirmis Howard. „Se ni havus alian elirvojon, mi tamen ne serioze riskus tion. Ni fakte devos.“

„Ili enkurbiĝis, ili venas supren“, kriis Kurtin kaj saltis malsupren de la roka eĝo. „Sed nun rapide, pretigu ĉion.“

„Kion vi pensas, kiom longe ankoraŭ daŭros ĝis ili povos esti ĉi tie“, demandis Howard. „Vi ja konas la vojon plej bone.“

„Tio daŭros nun precize kvindek minutojn. Poste ili estos ĉi tie. Se ili venus sen ĉevaloj kaj sciis la mallongigojn de la vojo, tiukaze ili povus esti dek minutojn pli frue ĉi tie.“

„Vi estas certa, tute certa, ke ili venos ĉi tien supren, ĉu?“ demandis Dobbs.

„Enkurbiĝinte ĉi tien, ili tute ne povas iri aliloken. Ili devos veni supren. Tie ne estas flankvojo.“

„Sed ili ja eble povus retroturniĝi, ĉu ne?“

„Kompreneble ili povus fari tion. Sed tion ni prefere ne atendu.“

„Ni sternos la tendon teren“, konsilis Dobbs. „Tiukaze ili ne tuj vidos, ke ĉi tie povas esti pli ol unu persono. Tio aspektas ankaŭ tiel, kvazaŭ ni estus mi ne scias kiom riĉaj.“

Ili kunfaldis la tendon kaj metis ĝin en la sulkon. Tiam ili trapikis paftruojn, por ke ili ne devu levi la kapojn, kaj

tamen povos rigardi ĉion. Ili ankoraŭ interkonsiliĝis pri militplano kaj fine al ĉiuj batis la koro, ĉar ili aŭskultis la voĉojn de la viroj, kiuj troviĝis sur la lasta vojkurbiĝo.

Kelkaj minutojn poste la viroj paŝis el la vepro kaj venis al la rando de la senarbejo. La ĉevalojn ili evidente lasis post si ĉe la lasta vojkurbiĝo, ĉar ĝuste la lasta distanco de la vojo por la ĉevaloj estis malfacile irebla. Sed ili eble havis ankoraŭ alian kaŭzon, kial ili lasis la ĉevalojn post si. Ili estis sep viroj, la cetera triopo certe estis ĉe la ĉevaloj aŭ observis starante el favoraj lokoj. Ĉiuj estis armitaj. Ĉiu havis revolveron, kelkaj havis aldona ankoraŭ fusilojn. Ĉiuj surhavis grandajn ĉapelojn kaj portis buntajn tukojn ĉirkaŭ la nuko. Sed krom tio ili aspektis tre trivitaj. Nur du el ili posedis sandalojn, du el ili iris nudapiede, unu el ili havis sur unu gambo gamaŝon el ledon, la alia gambo estis sen gamaŝo; kaj kvankam la gambo kun la gamaŝo havis flavan ŝnureblan boton piede, la viro ĉe la alia piedo portis nigran gumoboton. Neniu el ili surhavis tute ne defektitan ĉemizon; por tio kelkaj el ili havis ledojakojn. Kaj triopo el ili surhavis longajn ĝismaleole etendiĝantajn stretajn brunajn ledopantalonojn. Sed ĉiu el ili portis unu aŭ eĉ pli da patronzonoj. Kelkaj portis kovrilojn

transŝultre ĵetitajn. Verŝajne estis la kovriloj de la aliaj, tiel kiel la pakaĵoj kun la nutraĵoj, ĉe la ĉevaloj.

Ili ĉirkaŭrigardis scivoleme, post kiam ili paŝis sur la senarbejon troviĝantan ĉe la malantaŭa flanko de la kruta roko, kiu estis ĉirkaŭbarata ĉe la ceteraj flankoj per densa ŝajne netrapenetrebla vepro kaj per dornaj arbustoj miksitaj kun arboj. Ili faris la impreson kvazaŭ ili estus atendintaj ion alian ol tion, kion ili nun ekvidis. Ke ĉi ti estas ripozejo servinta ankoraŭ antaŭ malmulte da tempo kiel kampadejo, tion ili ja devis ekkoni. Tie kuŝas ankoraŭ la ligno, la fajrolokoj aspektas ankoraŭ freŝaj kaj ne surblovataj, tie kuŝas distritaj malplenaj laduoj, disrompitaj pecoj de potaĵoj kaj ŝiraĵoj de gazetpapero, kaj tiam tie estas aldone la rodita loko, kie staris la tendo, tute akre dislimita. La senarbejo estas neregula kvarangula placo kun ĉirkaŭ sesdek paŝoj da flanko longo, kiu pli kaj pli grandiĝis per tio, ĉar de la flankoj ĉiutage estis forprenita la ligno, kiun ili bezonis por la bivakfajro. Ankaŭ je la freŝe forhakitaj arboj oni povas ekkoni, ke la placo ankoraŭ antaŭ malmulte da tempo devis esti uzata de loĝantoj.

La viroj staris en grupo kaj komencis fumi. Kelkaj kaŭris kaj la ceteraj parolis. La viro kun la orbronzita pajloĉapelo ŝajne estis la gvidanto, ĉar ili ĉiuj rigardis al li, se li diris ion.

Ili venis kelkajn paŝojn pli proksime en la senarbejon. Tie ili staris denove kaj interkonsiliĝis.

Estis klare videble, ke ili ne sciis, kion ili faru aŭ kion ili entreprenu. Unuopuloj ŝajne konvinkiĝiso, ke la *gringo*, la usonano, transloĝiĝis, kaj ke oni venis tro malfrue. Tion ŝajne fine ankaŭ la gvidanto supozis, kiun ili nomis Ramirez.

La interparolado fariĝis pli laŭta, ĉar la uloj komencis pli disstriĝi kaj interparoli en pli granda distanco unu kun la aliaj. Tial la viroj en la tersulko preskaŭ ĉion povis kompreni, kio tie estis planata kaj agi laŭ tio. Eble la banditoj post pli ampleksa ripozo formarŝus, kaj ili estos ĉi tie lastfine en paco.

Kvankam unuopuloj el la banditoj ĉe la vagado venis ĝis la flankaj limoj de la senarbejo, oni tamen apenaŭ devis timi, ke ili tiel facile trovus la vojon al la mino, ĉar Dobbs

kaj Kurtin kamuflis ĝin en lasta horo precipe bonkvalite, kaj tiom longe, kiom la enmetita dornarbustaĵo ne fariĝos senfolia kaj seka la vojo al la mino estos sufiĉe certa.

Fine, post longa tien- kaj tienbabilado la banditoj ŝajne interkonsentiĝis pri decido. Ili parolis tiel laŭte kaj ili mangestis dum tio tiel vehemente, ke la sieĝatoj nun rapide lernis, kion la banditoj intencis fari. Ili decidis starigi ĉi tie por kelke da tempo sian ĉefan komandeton, ĝis la afero pri la trajna elrabado iom malaktualiĝos kaj la soldatoj persekutos ilin en pli foraj distriktoj. La senarbejo ŝajnis al ili eksterordinare favora. Iom pli malsupre ili trovis akvon, ankaŭ herboj por la ĉevaloj certe estus proksime, kaj la nutraĵojn oni povus ŝteli ie de la kampoj malsupre en la valo, se oni ne plu povus manĝi ĉasbestojn. Pli malsupre sur la vojo ili trovis senarbejon, de kie oni povas observi la vojojn en la valo, kaj se oni vere ekrigardus proksimiĝi la soldatojn, tiukaze oni povus ankoraŭ sufiĉe frutempe foriĝi, se oni trovas en la intertempo alian vojon por retiriĝo; ĉar malsupreniĝi de tiu senarbejo ili devus, se soldatoj venus sur la vojon, ĉar oni sidus ĉi tie en kaptilo.

En la mallonga tempo ili vere bone observis la regionon. Ili devis trovi nur alian vojon por retiriĝo, kaj tion ili ja sukcesus, se ne ĝuste de ĉi tie, tiukaze pli malsupre sur la vojo, eble proksime de la fonto.

„Ĝuste mi pensis“, diris Howard mallaŭte al Kurtin, „ke ni ja estis veraj azenoj, ke ni ne rampis al la mino. Sed nun mi scias, ke tio estus estinta la plej malbona, kion ni povis fari. Ĉar, se ili ennestiĝus ĉi tie, ili baldaŭ rapide trovus nin ĉe la mino, estis do plej bone, ke ni ne rampis tien.“

„Sed kion ni faru nun, se ili ĉi tie starigos sian ĉefan komandeton, tion mi vere ne scias“, flustris Dobbs. „Tion pripensis neni el ni. Mi almenaŭ supozis, ke ili venos ĉi tien kaj denove foriĝos.“

„Ni atendu do iom da tempo“, diris nun Lacaud, „eble ili reŝanĝos sian planon kaj foriros.“

„Mi proponas“, konsilis Howard; „ke ni disdividu nin laŭlonge de la sulko. Se ili ĉi tie vagados, ili ne devos trovi nin ĉiujn en formo de bulo kaj mortpafi nin kiel kuniklojn. Ili ja supozas, ke nur unu persono estas ĉi tie supre, kaj kiam ni tiam atakos ilin de pluraj flankoj, ni

eble tiom konfuzos ilin, ke ili formarŝos.“

Howard kaj Lacaud nun okupis la du ekstremajn angulojn de la sulko. Ĉiu el ambaŭ havis bonan ĉasfusilon; Kurtin kaj Dobbs disdividis sin tiel en la mezo de la sulko, ke ambaŭ ne samtempe estis rigardeblaj de unu persono, kiu eventuale vagados en la loko de la sulko.

La banditoj kaŭris kiel aro sur la senarbejo. Ne tre fore de la malvasta enirejo. Ili fumis, parolis kaj ridis; du el ili kuŝis longe sternintaj kaj dormis aŭ dormetis. Unu el ili iris al la ĉevaloj, por diri tie al la garduloj, ke oni restados ĉi tie, kaj ke ili tie pli malsupre serĉu nutrolokon por la ĉevaloj. Alia estis sendita al la observanta gardostaranto por povi kunobservi la valon. Al ĉiuj sidantoj en la sulko venis nun la penso en la kapon, ke estus la plej bona okazo ekceli la kvin fiulojn, kiu ankoraŭ troviĝis sur la placo kaj transmondigi ilin. Se la ceteraj kvin venus por helpi, oni povus sukcese akcepti ilin el sekura kovrado, kaj tiam oni povus liberigi sin de la tuta kanajlaro. Kaj ĉiu ĉagreniĝis, ke oni ne sufiĉe frutempe interkonsiliĝis pri tia plano. Oni ja apenaŭ povus nomi tion murdo, ili pensis, ĉar ja ne estas homoj, sed bestaĉoj.

Dobbs implikiĝis ĉiam pli en tiun ĉi planon, kaj tiam li ne plu povis retenigi ĝin por si mem. Li rampis al Howard, kiu estis plej proksima al Dobbs.

„La samon ankaŭ mi ĝuste pensis“, respondis la oldulo.

„Sed tiam ni havos ĉiujn tiujn kadavrojn kuŝantajn ĉi tie.“

„Tiujn ni ja enfosos“, flustris Dobbs.

„Kompreneble. Sed mi ne volas havi ĉi tie preĝejan tombejon, se oni pripensas, ke ni eble devos ankoraŭ vivaĉi kelkajn semajnojn ĉi tie. Preĝeja tombejo estas ja necesa, sed oni ne devas havi ĝin ĉiutage kaj ĉiunokte ĝuste antaŭ la nazo. Aliokaze mi tute konsentus pri tio; unu el ili, tiu kun la variolmarkita vizaĝo, aspektas tiom insida, ke oni devas timi lin eĉ kiel plenkreskinta viro, se oni sidas kun li en preĝejo.“

„Lin vi ne renkontus en preĝejo.“

„Tute male. Ĝuste lin, kaj ĝuste tiun murdistobandon. Mi ĵuras al vi, ĝuste ili estas tiuj, kiuj surpendigas piede de la sankta virgulino de Guadelupe aŭ de sanktulo Antonio la plej multajn arĝentajn gambetojn kaj braketojn sub la piedojn. Ili rampas sur la genuoj de la preĝeja pordo ĝis la

altaro kaj trifoje ĉirkaŭ la kvar vandojn. Iru foje tien kaj ekzameni ilin foje, ili ĉiuj havas bildeton kaj medalon ĉirkaŭ la kolo. Nu, la registaro ĉi tie en Meksiko scias tre bone, kial ili traktas la eklezion tiel drakone. La uloj estas ja dekfoje pli superstiĉaj ol la la plej nigraj paganoj en Centra Afriko. Ili estas – sed homo, kion volas la ulo tie? Li proksimiĝas ja rekte al ni. Rapide al la postenoj.“

Dobbs rapide kiel kato rampis for.

Tiumomente efektive unu el la viroj rekte promenis al la sulko, ĝuste al tiu loko, kie sidas Kurtin. Li ne rigardis antaŭ si mem kaj ne al la sulko, li male tenis la kapon supren kaj rigardis la rokvandon laŭ ties tuta longo. Ŝajnis, ke li serĉas tie la rekondukan vojon. Eble li ekhavis la ideon, ke la serĉata *gringo* ie tie povas troviĝi, aŭ, ke li tie havas sian vojon en la valon, ĉar oni ja ne trovis lin sur alia vojo. Sed li vidis, ke tie ne estas irebla vojo, ĉio estis kvazaŭ fermmasonita. Li fajfis por si mem kaj turnis sin por retroiri. Ĉe tio li rigardis malsupren kaj rimarkis la tersulkon. Certe li pensis, ke tio estas la pado, kiun ili povus bezoni. Li proksimiĝis, preskaŭ ĝis la rando de la sulko kaj tie li ekrigardis Kurtinon.

Kurtin dum la tuta promenado observis lin; li tial ne surpriziĝis, kiam li ekvidis lin proksime super si mem.

„*Caramba*“, vokis la bandito, retroturnis sin kaj vokis laŭte al siaj kunuloj: „Venu ĉi tien. Ĉi tie la birdeto sidas en sia nesto kaj elkovas siajn ovojn.“ Li laŭte ekridis.

La ceteraj viroj tuj eksaltis kaj venis surprizite pli proksimen. Sed kiam ili estis meze de la vojo, ekkriis Kurtin: „Haltu, banditoj, aŭ mi pafos.“

La banditoj tuj ekstaris. Ili ne kuraĝis preni siajn revolverojn. Ili ja ne sciis precize, kio okazas.

La viro, kiu malkovris Kurtinon, tuj tenis ambaŭ manojn alten kaj iris seninterrompe suprentenante la manojn, reen al la mezo de la senarbejo, kie la aliaj staris.

Dum certa tempo ĉio estis trankvila, kaj tiam la viroj komencis haste kaj ekscitite interparoli.

Lastfine la ĉefo iom paŝis el la fono kaj diris: „Ni ne estas banditoj. Ni estas de la polico. Ni serĉas la banditojn.“

Kurtin iom levis la kapon. „Kie vi havas la polican plakedon? Se vi estas de la polico, vi devas havi almenaŭ

insignon. Montru ĝin foje senkaŝe al mi.“

„Insignon, ĉu?“ rediris la viro. „Mi ne havas plakedon, mi ankaŭ ne bezonas ĝin. Mi ankaŭ ne devas montri ĝin. Elvenu foje de tie. Ni volas interparoli kun vi.“

„Vi povas interparoli ankaŭ de tie kun mi. Mi komprenas tute bone, kion vi diras.“

„Ni arestos vin. Vi ĉasas ĉi tie kaj ne havas licencon por la ĉasado. Ni arestos vin kaj forprenos vian revolveron kaj la fusilon.“

Kurtin ridis transen. „Kie estas via plakedo? Ĉu vi vere rajtas uzi armilojn? Vi ja ne havas plakedon. Kaj vi ne estas de la federacia polico, ankaŭ ne de la ŝtatpolico. Vi tute ne povas aresti min.“

„Aŭskultu, sinjoro“, diris la parolisto kaj venis paŝon pli proksimen, „ni ne arestos vin. Donu nur vian revolveron al ni. La ĉasfusilon vi rajtas reteni. Ni bezonas la revolveron kaj ankaŭ la municion.“

Li proksimiĝis ankoraŭ plian paŝon kaj la ceteraj viroj sekvis lin.

„Eĉ ne paŝon pli proksimiĝu!“ vokis Kurtin, aliokaze mi tuj pafos, por ke vi sciu tion.“

„Bonvolu esti iom pli ĝentila, sinjoro. Ni ja tute ne volas damaĝi al vi, ni bezonas nur la revolveron.“

„Tiun mi bezonas mem.“

„Ĵetu la pafilon transen al ni, tiukaze ni ne plu molestos vin kaj iros sur niaj vojoj plu“, vokis iu el la ceteraj viroj.

„Nenion vi ricevos. Kaj nun rapide foriĝu.“

Kurtin grimpis iom pli supren, por povi transrigardi la lokon iom pli bone.

La viroj denove interkonsiliĝis pri tio, kio estas farenda. Ili vidis, ke la viro en la sulko momente havas avantaĝon, li bone kaŝiĝis.

Tuj, kiam ili tirus la revolverojn, li lasus fali sin, kaj antaŭ ol ili povus atingi la trairejon de la vepro, li jam sesfoje estus pafinta kaj se li bone pafus, ili ĉiuj ekkuŝus plataj. Ili tial reriris kaj kaŭris sin sur la teron. Intertempe fariĝis jam la deka, kaj ili pensis pri tio varmigi siajn tortiljojn aŭ tamalojn, aŭ tion, kion ili krome portis ĉe si.

Ili bruligis bivakfajreton kaj kaŭriĝis por prepari sian magran manĝon.

Certe ili konvinkiĝis, ke la *gringo* en ĉiu kazo devus fariĝi ilia predo. Li ne povis foriĝi de tie, kaj ĉar ili ĉi tie sur la senarbeja placo kampadis, temos certe nur pri du tagoj ĝis la sieĝato devos rezigni pri rezisto. Iam ankaŭ li dormus. Kaj tiam oni povus facile surprizi lin.

Ili manĝis, tiam ili kuŝiĝis kaj siestis. Tio daŭris du horojn, poste la uloj denove fariĝis vivantaj kaj interparolis insiste. Ili provis okupiĝi. Kaj pro tiu agemo ili ekpensis superruzi Kurtinon por aresti lin kaj poste agrable pasigi la posttagmezon pere de li. La viktimo trovas tian distron kutime malpli agrabla. La kulminon de tia kara societa ludo pri garantiaĵoj li ofte ne transvivas. La homoj vidas ja ĉiuj en la preĝejoj tiom da bildoj kaj pentraĵoj kun la plej sangaj kruelecoj. Ili vidas la starigitajn figurojn de la sanktuloj kaj martiroj kun disŝiritaj korpoj, figuroj, kiuj estas plenpikitaj per lancoj kaj sagoj, ili vidas malfermitajn buŝojn, el kiuj elrikanas la fortranĉita stumpo de la lango, elŝiritajn homajn korojn, sur kiuj la sango gutas malsupren kaj el kiuj

fulmas ruĝaj flamoj, manojn per najloj trabatitajn kaj sange makulitajn manojn kaj piedojn, ekrompitajn genuojn kaj frakasitajn genuajn patelojn, dorsojn, kiuj estas vipataj per fiŝhokoj kaj kapojn, sur kiujn estas batitaj dornokronoj per forta ligna martelo. Kaj antaŭ tiuj ĉi bildoj kaj lignaj figuroj, kiuj estas tiom realaj, ke oni estas skuata de nedirebla hororo, se oni vidas ilin, kaj, se oni estas krude vekita el dormo, se ili aperas en sonĝo. La kredantoj kaj piuloj surgenuas dum horoj kun vaste malfermitaj brakoj kaj etenditaj manoj kaj plorsingultas kaj ĝemas kaj preĝas kaj murmuras kaj kantas kun mallaŭta voĉo cent, ducent, kvincent avemariojn. Kaj tiaj viroj, se ili serĉas distrion je siaj viktimoj, ne bezonas havi eltroveman talenton, ili devas imiti nur tion, kion ili vidis ekde la infaneco en la eklezio. Kaj ili imitas tion, lerte kaj fidele laŭ la modeloj, ĉar la tuta spirita imago, kiun ili havas, radikas en la religio, sed en religio, kiu efikas al ili nur pere de la eksteraĵoj, per reala prezento, per misteraj ceremonioj. Kaj tie estas, antaŭ tiuj homoj, kie en la sankta semajno antaŭ Pasko estas prezentata al la kredantaj amasoj la tuta kruela torturada historio kun ĉiuj kronikaj detaloj pere de vivgrandaj figuroj kaj per

ŝokiga natureco. Tio ne estas Pasiono-ludo; la prezentadoj estas absorbataj laŭlitere kaj senpere de tiuj homoj, de tiuj bedaŭrindaj homoj, kiuj helpe de fatale agantaj potencoj dum jarcentoj kaj ĝis nun estas tenataj en superstiĉo kaj nescieco, pro la pure egoisma intereso de tiuj potencoj. Kaj registaro, kiu strebas labori laŭ vere moderna spirito por la beno de tiuj turmentataj senfeliĉaj homoj, kaj kiu estas devigata konduki la batalon kontraŭ tiuj potencoj, devas elsendi kavaleriajn regimentojn por kapti tiujn, kiuj faras nenion krom imiti tion, kion ili vidis, kaj trakti ilin kiel krimulojn.

Ĉu la priskribita trajnatako kun tia nekredebla krueleco povas esti entreprenata de normalaj homoj? La paganaj indiĝenoj en la Sierra Madre, en Oaxa, en Ĉiapaso kaj Jukatano ne estas kapablaj je tia bestaĉeco. Sed la mestizoj kaj meksikanoj, kiuj antaŭ la farado de la krimo preĝas al la patrino de Dio kaj antaŭ la sanktulo Antonio surgenuas dum horo kaj petegas, ke ili helpu al ili, por ke la krimo sukcesu, kiuj post la krimo denove surgenuas kaj petegas la patrinon de Dio kaj promesas dek stearinajn kandelojn al ŝi, ke la regimentoj ne kaptu ilin, ili ne konas krimon kaj neniun kruelecon, kiujn ekzerci ili ne sentus

sin kapablaj. Ilia konscienco estas ĉiam malŝarĝita, ili metas la ŝarĝon de sia kulpo sur la dorson de tiuj figuroj, kiuj laŭ ilia opinio estas kreitaj por tiu celo.

Kaj pri agrabla postagmeza amuzo, kiu tute senpeke komenciĝas per tio, ke oni ŝovas ardantajn lignerojn en la buŝon de la viktimo, la viroj nun ŝajne pensis. Kaj pri tio ili parolis ankaŭ tute senkaŝe kaj tiel klare kaj sobre, ke Kurtin povis kompreni, kio atendu lin.

Unu el la viroj eltiris sian revolveron kaj ŝovis ĝin tiel sub sian malfermitan ledojakon, ke oni ne povis rimarki, ke la armilo estas pafpreta. Kurtin ne povis vidi la movon, ĉar ĝi estis kaŝita al li; sed Lacaud observis ĝin.

La viroj unu post la alia ekstaris, rektigis sin kaj revenis al la mezo de la placo.

„Aŭskultu, sinjoro“, vokis la viro kun la orobronza pajloĉapelo, „ni volas kune intertrakti. Ni volas nun foriĝi, ĉar ni ne plu havas ion por manĝi ĉi tie kaj ni ankaŭ intencas iri al la foirejo morgaŭ matene. Tial ni nun devos ekiri. Donu al ni la revolveron. Mi havas ĉi tie oran horloĝon kun bona ĉeno. Tiun mi donos al vi por la

revolvero. La horloĝo validas 150 pesojn. Tio estas bona negoco por vi.“

Li tiris la horloĝon el la poŝpantalono kaj svingadis ĝin helpe de la ĉeno.

Kurtin leviĝis denove, li vokis transen: „Retenu vian horloĝon, mi retenos mian revolveron. Ĉu vi iros al la foirejo ĉu ne, tio estas indiferenta al mi, sed la revolveron vi ne ricevos, la diskuto pri tio estas finita.“

Li apogis la brakojn kaj volis denove salti malsupren. Kaj nun la viro, kiu tenis preta la revolveron sub la jakto, direktis la armilon. Li staris kovrate de alia, kaj eĉ se Kurtin ekvidus la viron, li ja ne povus vidi, ke la armilo estas direktata pafprete al li.

Sed antaŭ ol la bandito povis pafi, krakis pafo, kaj la revolvero falis el la mano de la viro, dum li ĵetis la brakon en la aeron kaj kriis: „Mi estas trafita.“

Kiam la pafo krakis, ĉiuj viroj turnis sin surprizite al la sulko. Ili vidis nubeton ŝvebantan supren. Sed la nubeto venis el la maldekstra angulo kaj ne de tie, kie Kurtin sidis. Sed ili povis rigardi nek la pafinton nek la armilon.

Ili tiom miris, ke ili ne povis diri vorton. Atenteme irante malantaŭen, ili atingis la randon de la vepro. Tie ili sidiĝis sur la teron kaj komencis paroli denove. Tion, kion ili priparolis, la sieĝatoj en la sulko ne povis kompreni, sed ili vidis ja tiom, ke la banditoj troviĝis en la plej granda konfuzo. Tio ja ne eble eĉ estis polico, kiu estas kaŝita tie?

Nun ankaŭ tri pliaj, kiuj vepre surpostenis, elkuris rapide supren, ĉar ili aŭskultis la pafon kaj supozis, ke ili devus enmiksiĝi. Sed la gvidanto forsendis ilin, ĉar li evidente imagis ĝin pli grava, ke la ĉevaloj estu pretaj.

Interparolinte iom da tempo, ili per unu fojo laŭte ekridis. Ili leviĝis kaj seninterrompe ridante ili revenis al la mezo de la senarbejo.

„He, sinjoro, nin vi ne povas mistiifiki tiel“, vokis la gvidanto. „Ni vidis ĝin. Vi tie en la angulo firmligis la fusilon kaj pafis per tirado de ŝnuro. Sed ni ne lasas trompi nin per tiaj ŝercfaroj.“

La viroj ekridis amuziĝante. Kaj per unu movo ili havis nun ĉiuj revolveron ĉemane.

„Elvenu, bubeto, aliokaze ni venos al vi“, vokis la

gvidanto. Rapidu? Unu, du, tri. Nu, elen nun!“

Kurtin kriis: „Mi eĉ ne pensas pri tio. Se vi faras paŝon, oni pafos.“

„Nu, tion ni volus vidi unue, *hombre*.“

Subite ĉiuj viroj lasis fali sin sur la teron kaj kun revolvero en la pugnoj ili komencis rampi de diversaj flankoj tien, kie Kurtin sidis. Sed ili ne avancis longan distancon. Kvar pafoj knalis el kvar diversaj lokoj de la sulko kaj du el la viroj kriis, ke ili estas trafitaj. Certe la pafoj nur skrapis ilin, ĉar ili ĉiuj turnis sin kaj rampis malantaŭen al la vepro.

Ĉi tie ili nun interkonsiliĝis, kio farendos. Fariĝis klara al ili, ke la sulko de pli ol nur unu viro estas okupita, eble eĉ de kvaropo aŭ de kvinopo. Kaj tiuj uloj ne povis esti io alia ol policanoj. Se tio efektive estus polico, tiukaze ties sorto estus certa, ĉar la polico ne nur ĉi tie supre atendus, ili intertempe jam ankaŭ tenus okupitaj la vojon kaj barus tiel la trairon al ili.

Restis do nur unu afero plu. La batalo nun devis komenciĝi. Sed faris la impreson, kvazaŭ ili ne volus

komenci kaj kvazaŭ ili volus ĝisatendi, kion farus la uloj en la sulko. Ili atendis de tie la atakon. Sed kiam ne sekvis atako kaj ili ne aŭdis sonon el la sulko, il fariĝis denove necertaj kaj supozis pluan fojon, ke la *gringo* tie nur mistifkas ilin. Ĉar, se estus soldatoj, ili ne atendus, tiukaze ili atakus kaj pelus ilin en la brakojn de la soldatoj, kiuj haltas survoje.

Sed la postenuloj ne raportis ion, kaj kiam unu el ili proksimiĝis supren, li kapneis kaj ekkonigis, ke tie malsupre ne estas soldatoj, ke liberas la strato.

Poste ŝajne iu proponis, ke oni fakte sieĝu la ulojn ĉi tie en la sulko, ĉu estas soldatoj, ĉu ĉasistoj, ĉar tio nun valoras la penon tiom pli. Se tie estus pluraj homoj, tiukaze ili ricevus ankaŭ pliajn armilojn, nutraĵojn kaj kromaĵojn, kiujn oni bezonas. Plimulton ili ne povas formi, ĉar ili tiukaze estus uzintaj sian avantaĝon je la ĝusta tempo kaj estus atakinta precize en tiu momento, kiam la pafoj konfuzigis la ulojn.

La kvar viroj en la sulko trovis nun iom da tempo por interkonsiliĝi, ĉar ili vidis, ke la banditoj momente ne entreprenus ion. Ili rampis ĉiuj al tiu angulo, kie Howard

sidas kaj interkonsiliĝis, kion fari. Ili manĝis ion, trinkis iom da akvo kaj permesis al si la saman ĝojon, kiun la banditoj nun jam multajn horojn ĝuis – ili fumis.

„Se oni nur scius, kion ili intencas fari nun!“ diris Kurtin.

„Ĉu ni scias tion, ĉu ne, signifas lastfine la samon“, diris Howard. „Ni ĉiam povos ekagi nur tiam, kiam ili komencos ion.“

„Ni povus ja eliri por ataki ilin“, konsilis Dobbs.

„Tiukaze ni estus en la kaptilo.“ Howard kapneis kaj plenŝtopis sian pipon. „Momente ili ne scias, kiom da personoj ni estas. Sed tiam ili povus dislokiĝi. La senarbejon ni povas defendi sukcese, sed sur la vojon ni ne atingos, tie ili embuskos. Kaj la lokon ni povos defendi pli bone, se ni trankvile restados en la sulko. Ni ja eĉ ne scias, ĉu ne estas plia bando sur la vojo.“

„Ankaŭ mi pensas, ke estas pli bone, se ni trankvile restados en la sulko“, diris Lacaud. Eterne ili tie ne sidos.“

„Por kiom da tempo la akvo, la lardo kaj la knalaĵoj sufiĉos?“ demandis Kurtin.

„Ŝpareme ni devos esti, tiukaze sufiĉos tri tagojn.“

Nun la azenoj komencis krei. La banditoj ekaŭskultis, sed ne tre okupiĝis pri tio. Eventuale tio donis al ili ankaŭ la sekurecon, ke tamen ne estas soldatoj tie. Ĉar tiuj ne venus sur azenoj. La azenojn, se ili efektive pensis pri tio kunpreni ilin, ili ne povus atingi antaŭ ol ili regus la terenon.

Howard diris nun: „Ni devas pensi pri la nokto. Tiam ili povos ŝtelire ataki.“

„Ne en tiu nokto, kaj ne en la sekva“, diris Lacaud „Estas plenluno kaj la tereno ĉi tie estas prilumata, kvazaŭ estus hela tago, mi scias tion de la pasinta nokto.“

„Tio estas efektive ĝusta“, konfirmis Howard. Pri tio ni bonŝancas. Je la nokto ni pli bone formos duopojn kaj defendos ambaŭ angulojn. Unu el ni tiam alterne povos dormi kaj la alia plu rigardos. Kompreneble, tion mi ja ne devus diri, se ambaŭ dormos, ni ĉiuj ne plu leviĝos.“

De la banditoj neniu plu montris sin sur la senarbejo. Ili restadis en la vepro, kie oni aŭdis paroli ilin kaj kie oni vidis ilin de tempo al tempo kuri tien kaj tien inter la

kreskaĵoj.

„Estus nun la taŭga tempo, ke du el ni antaŭdormu“, diris Howard duonon horon poste. „Ili dum la tago ne plu venos. Pri tio ni povas esti tute certaj. Mi supozas kun certo, ke ili atakos mallonge antaŭ la matena krepusko. Pri tio mi vetas kun vi.“

Ili disdividis la dormtempojn kaj la nokto pasis tute trankvile, escepte de memgardema alproksimiĝo, kiu okazis je la komenco de la malhelo. Sed kiam krakis pafo, dum nur du el ili elestis jam el la vepro, ili rezignis pri tio. Iom da tempo poste ankaŭ la luno estis tiom hela, ke oni povus vidi hasti katon trans la senarbejon.

Sed je la tria matene Lacaud puŝis Kurtinon kaj Howard donis puŝon al Dobbs.

„Ĉu vi vekiĝis?“ demandis Howard.

„Jes, tute.“

„Transe moviĝas io. Ili proksimiĝas. De kvar flankoj ili rampas supren.“

„Ŝajne estas la tuta dekopo“, diris Dobbs, rigardinte

certain tempon transen.

„Jes ja, ili nun riskas ĉion. Espereble ankaŭ la duopo je la alia angulo surpostene ne dormas. Mi diras al vi, Dobbs, tuj kiam ili estos en la mezo, ni pafos. Bone celu ilin, por ke ili tuj estu dece akceptataj. Se tiuj en la angulo – Kurtin estas ja dormema rato – iom dormemus, tiam ili vekigŭs pro nia pafado. Tiuokze ili tiam ankoraŭ havos tempon.“

Sed antaŭ ol la atakantoj atingis la mezon de la tereno, jam knalis du pafoj je la transa angulo, kie Kurtin kaj Lacaud sidis, ĉar ankaŭ ili supozis, ke eble estus necese veki Dobbs-on kaj la oldulon antaŭ ol la banditoj estus tro proksimaj.

Sed la atakantoj ne lasis fortimigi sin. Ili rampis plu. Ŝajne neniŭ el ili estis trafita, ĉiukaze ne grave, nek sakro nek krio estis aŭdebla.

Nun Dobbs kaj la oldulo pafis. Kaj unu el la banditoj sakris. Unu el la kugloj do trovis ŝajne la celon.

Verŝajne la viroj supozis, ke nun la tuta municio estas elpafita kaj ke estis nur truko kun firmligitaj fusiloj, aŭ

kiu sciu, kion alian ili eble supozis, ĉiukaze ili tiam volis fini la aferon rapide. Malgrandan distancon ili ankoraŭ rampis, poste ili eksaltis kaj kuris parte kliniĝinte al la sulko, larĝvice laŭ ties tuta longo.

Tiel ili kompreneble ofertis multe pli bonan celon. Tri el ili tuj estis trafitaj. Du el ili tenis vunditan brakon. Kaj la tria el ili treniĝis forte lamante al la vepro, ĉar li ricevis pafon en gambon. El la sulko oni pafis seninterrompe plu. Dum la atakantoj ne povis uzi siajn armilojn, ĉar ili vidis neniun, kiun ili povus celi. Ili ja ankaŭ ne sciis, kiel aspektas en la sulko, kie ili eble povus paŝi en kaptilon.

Ili denove lasis fali sin sur la teron, ion vokis reciproke kaj komencis rerampi al la vepro.

Tiam rapide mateniĝis, kaj dum la tago eblis pensi pri atako eĉ multe malpli ol en la nokto, kiel ili eksciis tiam tute certe.

Kiam la kvaropo denove kuniĝis en angulo por matenmanĝi, diris Howard: „En la sekva nokto ili revenos. Tiam ili certe venos kun alia plano. Ili ne rezignos. Nun ne plu. Ili intertempe lernis, kia bona

defenda posteno estas tiu ĉi sulko. Pli bonan ĉefkvartiron ili tute ne povus trovi. Kaj tiam ankoraŭ estas niaj pafiloj, kaj kion ni havas krome. Ni devas bone pripensi, kion ni povos fari.“

Sed ĉar temis pri kvar viroj kontraŭ dek viroj, kiuj havas retirvojon, kvar, kies trinkakvo estas kalkulenda trinkujo, kontraŭ dek, kiuj pere de la malfermita fuĝvojo povas provizi sin per akvo kaj nutraĵoj kaj eĉ per helpofortoj, en tia okazo ne fareblis multaj planoj. Kaj ĉar decidas ankaŭ ĉiam la atakantoj, kiam oni rajtas dormi, kaj kiam oni devas esti maldorma, la atakantoj havis eĉ plian avantaĝon.

Kurtin, kiu surpostenis, dum la aliaj matenmanĝis, subite vokis: „Ĉi tien foje. Kion ili faras tie? Fariĝos nun serioze.“

La triopo tuj iris al la paftruoj kaj ĉiu el ili ekkonis samtempe, ke de nun temos pri morto aŭ vivo.

La banditoj estis tre fervoraj. Ili forhakis branĉojn kaj trunketojn kaj komencis konstrui ŝoveblajn lignajn fortikaĵetojn laŭ la maniero de la indiĝenoj. Kaŝite post

tiuj, ili povis ŝoviĝi tute trankvile ĝis la sulko kaj oportune elpeli la sieĝatojn. Kelkajn pafojn oni ja interŝanĝus kun la sulkanoj, sed la finrezulto estis jam decidita.

Kontraŭ tiu plano ankaŭ Howard ne plu sciis konsilon. Temis nur plu ankoraŭ pri tio fari sin tiom multekosta, kiom tio eblas en la lasta batalo inter viro kaj viro. Kiu vivante falus en iliajn manojn, tiu certe ne havus kaŭzon verŝi ĝojoplorojn.

„Min propre miras ja nur, kial ili ne jam antaŭe ekhavis la ideon“, diris Kurtin. „Tio estas ja malnova truko de la indiĝenoj.“

„Faras tro da laboro“, rediris Howard.

Ili interkonsiliĝadis, sed ne ekhavis ideon, kiu povus liberigi ilin el la diable malbenita situacio, en kiu ili tiumomente troviĝis. Estus eble tamen eble haki vojon tra la vepro al si. Sed tion la viroj transe tuj vidus. Ili pensis ankaŭ pri la mino. Tamen tio estus nur negrava tempa gajno. Fine ili tamen revenis al la ideo provi ĝin per atako, kvankam estis senespere, ĉar tiukaze ili starus sur la senarbejo, dum la aliaj estus en la vepro kaj okupus la

vojon. Kaj lastfine ili denove forlasis ankaŭ tiun ideon, ĉar laste eĉ Dobbs, kiu plej fervore subtenis tiun planon, akceptis, ke tio estus nun senmezura granda stultaĵo.

Se nur la rokovado estus grimpebla! Sed tiu estis tro kruta, kaj eĉ se ili provus tion kun la espero, ke ili pli supre super la elstaraĵo trovos ion por povi firmteni sin, estus tamen vane. Nokte ne eblis, kaj en la hela tago oni povus mortpafi ilin sen peno, dum ili ne povus defendi sin.

Ili povis fari nenion alian ol trankvile rigardi ilin transe, kiel ili laboras. Je la kvara posttagmezo ĉio povus estis preta, kaj tiam certe atendeblus la atako, se ili ne rigardos la komenciĝontan malhelon la pli avantaĝa tempmomento.

Estis je la dekunua. La viroj sidis je la eniro al la senarbejo kaj tagmanĝis. Ili havis bonan humuron kaj ridis. La kvar viroj en la sulko evidente estis la ĉefa temo de iliaj ŝercoj, ĉar ĉiam, kiam ili supozis, ke sukcesis bona ŝerco al ili, kiun ili priridis, ili rigardis transen al la sulko.

Tiam oni subite aŭdis vokon: „Ramirez, Ramirez, *pronto*,

muy pronto, sed nun rapide.“

Unu el la postenuloj suprenkuris la vojon kaj rapidegis al la gvidanto. La viroj ĉiuj eksaltis kaj iris sur la vojon. Oni aŭdis ilin paroli kaj paroli, sed la parolado pli kaj pli malproksimiĝis.

Tiam fariĝis kviete, kaj la sieĝatoj ne sciis, kion fari el tio.

„Tio estas truko“, diris Dobbs. „Ili kondukas nun tiel, kvazaŭ ili foriras, por ke ni elvenu sur la vojon. Tie ili embuskos kaj atendos nin.“

„Ne verŝajne, tute ne verŝajne opiniis Howard. „Ĉu vi ne vidis, ke unu el la postenuloj tie ekscitite alkuris?“

„Tio apartenas al la truko, por ke ni supozu, ke ili rapide leviĝis kaj foriĝis.“

Sed Howard kapneis. „Tiuj ne bezonas ludi trukon, de kiam ili havas tiun indiĝenan ideon.“

Sed Dobbs ne lasis konvinki sin. „La indiĝena ideo estas ja tute bona. Tamen ĝi povas kosti al kelkaj uloj la vivon aŭ kelkajn vundojn. Eble ilia municio raras. Se ili povos kapti nin sen bezoni municion, kaj sen tio, ke ni dispafo-

nian municion, kiun ili ja jam rigardas sia propraĵo, ili estus ja stultaj, se ili ne almenaŭ provus tion. Se ne sukcesos, la ŝoveblaj lignofortiakĵetoj ankoraŭ plenumos sian taskon.“

„Vi ŝajne pravas“, Howard konsentis nun. „Estas municio nia, kiun ili volas ŝpari, ĉar, se ili atakos nin, ni kompreneble elpafos, ĉion, kion ni havas.“

Kurtin ne miksis sin en la interparoladon. Li atenteme rampis en la sulko plu kaj tiam grimpis sur la rokan elstaraĵon. Ĉar la banditoj ne videblis, kaj iliaj voĉoj sufiĉe malproksimiĝis, li povis aŭdaci foje elrigardi.

Li sidis sur la roka elstaraĵo kaj rigardis malsupren en la valon. Dum sufiĉe longa tempo. Tiam li subite vokis: „He, eksteriĝu, tie malsupre alvenas kavaleria skadro. Ili persekutas niajn amikojn.“ La triopo nun vere elrampis kaj ĉiuj ĝrimpis sur la elrigardejon. De tie ili rigardis tre buntan bildon. La soldatoj disdiviĝis en ses grupojn kaj svarmadis en la ebena. Ili certe eksciis, ke la banditoj devas esti ie tie. Pri tiu roksovaĝejo ili dum tio ankoraŭ ne pensis, ĉar ili ja sciis, ke la banditoj havas ĉevalojn kaj ili verŝajne ne supozis, ke oni povu grimpi supren sur

ĉevaloj.

Sed Lacaud havis alian opinion. Li diris: „Ŝajnas tiel, kvazaŭ ili jam scias, kie la rabistoj kaŝiĝas. Sed ili ne estas tiel neprofesiaj ĉi tie eniri en embuskon. Sur la kruta vojo enfermita de densaj arbustoj kaj rokaj vandoj, ili ne povas fari ion, aŭ nur kun grandaj perdoj. Aŭ ili sieĝas la monton aŭ ili provas planon. Kaj mi supozas, ke ili faras tion.“

La soldatoj moviĝis plu, je kvin aŭ ses kilometroj malsupren en la valon. La banditoj ĝis nun certe pensis, ke ilia kaŝejo estas konata al la soldatoj. Sed nun, kiam ili vidis plu rajdi la soldatojn, ili komencis senti sin sekura tie. Peco de la vojo de la rokoj estis transrigardebla. Kaj Kurtin rimarkis, ke la banditoj revenis rajdante por restarigi sian ĉefkomandemon tie. Sed la oficiroj de la federaciaj trupoj tre superis ilin je ruzo.

Kiam la trupoj estis sufiĉe malproksimaj, ili vaste klare videble komencis serĉi spurojn. Kun grandaj movoj kaj kun okulfrapa tien-kaj ĉi tien-rajdado ili ekkonigis, ke ili nun fine eltrovis, ke la banditoj devas esti en la roksovaĝejo. Sen granda rapidemo ili kolektiĝis kaj

marŝis nun en la direkto al la rokoj por serĉi la vojon en la alton. Tio estis ilia truko. Ili sciis, ke la banditoj kun ĉiuj rimedoj provus eviti enfermigi sin en la roksovaĝejo, se ili havas okazon gajni alian terenon. El la rokoj ili ne plu povus fuĝi, se ili foje estus enfermitaj, kaj la soldatoj trankvile povus teni okupataj la alirvojojn sen ataki kaj sen elmeti sin en la internaj vojoj al la kugloj de la banditoj embuskantaj post arbustoj kaj en montaj fendoj.

La postenuloj de la banditoj bone observis la movojn de la soldatoj. Kiam ili nun ekkonis, ke ilia kaŝejo estas malkovrita, ili decidis rapide uzi la antaŭon kaj, tra la vepro bonege kovrate gajni la alian flankon de la tereno. Tie ili povus fuĝi sen esti vidataj aŭ oni rimarkus ilin nur tiom malfrue, ke ili kun siaj ripozintaj ĉevaloj facile kapablus plivastigi la antaŭon tiom, ke la soldatoj eble denove perdus ilian spuron.

Sed malgranda taĉmento de la soldatoj troviĝis kaŝite en la vepro flanke de la tereno, kiun la bandito provis atingi. Tiu ĉi taĉmento prenis sian pozicion en la pasinta nokto sen tio, ke la banditoj okupitaj ja ĉi tie per sia nokta atako, ion pri tio povis ekscii. La soldatoj bone aŭdis la

pafadon en la nokto, dum kiu la eĥo de la rokvandoj vaste disvastiĝis en la valon, kaj tio konvinkis ilin, ke ili troviĝas sur la ĝusta vojo. La kaŭzon de la pafado ili ja ne sciis, sed ili supozis, ke la banditoj aŭ estas ebriaj aŭ inter si elbatalas kverelon.

La kvaropo sidis tie supre sur la rokelstaraĵo kaj atendis la batalon, kiu post ilia kalkulo okazos post horo. Se tio estos pasinta, ili fine povos denove eklabori.

La pafoj ekknalis, kaj la taĉmentoj, kiuj ŝanĝis la direkton en vasta cirklo por ellogi la banditojn, nun alsturmis en plena galopo. La retrovojo supren al la rokoj ŝajne estis barita al la banditoj, kaj tial ili ekrapidegis kun sovaĝa kriado, kun svingado de la brakoj kaj spronis per brutala enbatado de la fingrolongaj spronoj siajn ĉevalojn je la plej granda rapideco. Kaj efektive la ĉevaloj rapidegis en nepriskribebla rapideco malsupren de la valo.

Poste sekvis la soldatoj, kiuj troviĝis en la vepro. Ili unue devis surseliĝi, kiam la banditoj preterflugis, ĉar la banditoj ne tiom proksime preteriris kiel la soldatoj atendis tion; ili sekve tion ne prezentis sufiĉe bonajn celojn. Tiel la banditoj ankaŭ ĉifoje gajnis antaŭon. Ili ne

nur rajdis, ili ankaŭ pafis dum la rajdado sur siajn persekutantojn.

„Tio estas bona, se ili gajnas konsiderindan antaŭon“, diris Howard.

„Kial?“ demandis Dobbs mirgite.

„Tiukaze la soldatoj el tiu regiono foriĝos. Ili ja povus pensi, ke ĉi tie supre estas ankoraŭ pli da banditoj, kaj ili vizitus nin. Ni nun vere ne bezonas ilin, eĉ ne pro tio, ĉar ili liberigis nin el diable fia situacio. Mi tamen prefere nur sur nia hejmvojaĝo volus danki al ili.“

La rajdanta grupo malkproksimiĝis pli kaj pli, la pafado sonis pli kaj pli mallaŭte supren kaj baldaŭ la observantoj sur la roko ne plu povis vidi, kio okazas malsupre, ĉar la rajdistojn glutis la trembrila horizonto.

La viroj restarigis sian kampadejon, kuiris kaj manĝis kaj longe etendiĝis ĉe la bivakfajro. Estis ankoraŭ multe da tempo ĝis la sunsubiro, sed neniuj proponis ankoraŭ labori en tiu ĉi tago.

Kiam tiam malheliĝis kaj ili, trinkante sian kafon kaj fumante siajn pipojn, sidis ĉirkaŭ la fajro, diris Kurtin: „Mi supozas tamen, ke Howard pravas, ke ni plej bone agos, se ni rezignos pri plia laboro kaj plenŝutos la minon. Ni eble povus elskrapi plian dolarmilon, sed pli bone estus, ke ni kontentiĝu pri tio, kio estas sekura al ni. Povus denove subite aperi ĉi tie tiaj nepetitaj gastoj, kaj ĉu ni ĉiam tiel bonŝance elturniĝus, tio estus plia demando.“

Unue neniuj diris ion pri tio. Tiam, post pli longa paŭzo, opiniis Dobbs: „Pro mi, mi konsentas. Ni morgaŭ do malstarigu la kampadejon, postmorgaŭ matene ni ordigu niajn aĵojn kaj la pakaĵojn kaj la bestojn, kaj je la sekva tago matene ni ekiru. Ankaŭ mi ne emas plu labori.“

Lacaud aŭskultis tion sen enmiksiĝi. Li fumis kaj rigardis

ŝajne indiferece la bivakfajron. De tempo al tempo li ekstaris, rompis branĉojn pergenue, kaj kion li ne povis disrompi, tion li ĵetis laŭlonge sur la fajron.

„Ĉu vi konas la rakonton pri la Cienega-mino?“ li demandis subite.

„Ni konas tiom da rakontoj pri minoj“, diris Howard enuite. Li revis ĝuste pri siaj planoj, kiel li povus plej avantaĝe uzi la monon, kiun li enspezis, por ke li povu vivi agrablan vivon, dum la mono sen tro da peno per si mem duobliĝos, kvarobliĝos, kaj fine centobliĝos. Pro la demando de Lacaud li elreliĝis pri tio kiel imagi la centobliĝon. Eble li ankaŭ malkovris eraron je siaj kalkuloj, kaj ĉar li estis tro laca por peni ankoraŭfoje restarigi, trapensi kaj tralabori la tutan pensovicon kaj la multajn nombrovicojn, kiujn li evoluiigis per sia imago, li diris: „Ah, prave, vin ni ja forgesis tute.“

Tiumomente ankaŭ Kurtin kaj Dobbs rigardis supren.

Kurtin ridis: „Jen vi vidas, kiel malgrava vi estas ĉi tie. Vin ni tute pretervidis, kvankam vi batalis kun ni kaj nun trankvile manĝis kaj trinkis kun ni. Nu, ni havas pensojn

proprajn. Kaj en tiuj vi ne havas lokon.“

„Ĉu vi ne diris ion pri plano?“ demandis Dobbs. „Tiu vi nun povos reteni por vi mem. Min ĝi ne interesas. Eĉ se tie enestus ankoraŭ dolara dekmilo. Mi ne volas havi ĝin. Mi volas iri en la urbon, volas vidi knabinojn, sidi ĉe tablo kaj la manĝon de la kelnero mi volas havi metita sur la blanka tablotuko kaj observi kiel aliaj homoj kuiras kaj laboraĉas por fi-salajro.“

„Jen tamen elvringeblis pli ol dekmilo“, diris Lacaud.

„Kie?“ demandis Kurtin.

„En mia plano.“

„Ha, tiel“, respondis Kurtin kaj oscedis.

„La oraj ovoj kuŝas tute malkaŝite.“ Lacaud provis interesigi la triopon. Ŝajne tio ne sukcesis, ĉar Dobbs demandis: „Se ĝi senkaŝite kuŝas, tiukaze simple levu ĝin kaj ne lasu ĝin eble eĉ kuŝi. Alie vi povus bedaŭri tion. Kaj vi estas tute la bubo, kiu ĉiam pentas ion, kaj ĉiam havas ion por penti. Nu, mi retiriĝas por dormi.“

Ankaŭ Howard kaj Kurtin ekstaris flegme, etendiĝis,

oscedis kaj iris al la tendo. Survoje tien Kurtin pripenseme plu staradis. Poste li turnis sin, ree etendiĝis kaj vidis ĉe tio supren al la luno.

Li ekpensis ion kaj tial li vokis en la tendon: „Howard, ĉu vi baris la vojon hodiaŭ posttagmeze, kiam vi malligis la azenojn?“

„Kompreneble“, li vokis, „ĉe la kurbiĝo post la herbeja areo, kiel ĉiam, ĉe la flako.“

Lacaud alportis sian pakaĵon kaj sternis sin ĉe la fajro.

Kurtin vidis tion kaj venis al la fajro.

„Ankaŭ vi ja povos veni en la tendon, ulo. Tiom da loko por via angulo ankoraŭ estus.“

Sed Lacaud respondis: „Mi dormas sufiĉe bone ĉi tie. Mi entute pli prefere dormas ĉe bivakfajro ol en tendo. Sed aŭskultu, ĉu vi ne volas partopreni? Konsiderinda sumeto eligeblus, fidu min.“

„Kion partopreni? Ha, jes, vian planon. Ne, mi ĝojas, se mi forestos de ĉi tie. Mi ne plu eltenos tion. Neniu el ni plu restados ĉi tie. Tion, kio troveblas ĉi tie, ni elskrapis,

kaj mi ne plu movos manon ĉi tie.“

Kurtin iris transen al la tendo kaj enrampis.

„Kion la knabo do celis de vi?“ demandis Dobbs.

„Lian planon, sed mi rifuzis ĝin.“

„Mi efektive ne scias, kion pensi pri tiu ulo“, diris Howard. „Preskaŭ mi supozas, ke mankas klapo en lia kapo. Aŭ ĝi estas almenaŭ loza. Mi nur devus scii, kion li faris dum la lastaj ses monatoj, kaj kie li estis, tiukaze mi ankaŭ povus diri al vi tute precize, ĉu li estas la eterna oroserĉanto aŭ ĉu li estas veprofreneza. Eble, li estas tio kaj tio.“

„Ĉu eterna oroserĉanto?“ demandis Kurtin scivoleme.

„Jes ja, unu el tiuj, kiuj eterne serĉas kaj serĉas, iu, kiu scias dekon da fabelaj rakontoj pri ŝutkovritaj kaj perditaj orominoj, kiu havas dekon da planoj kaj desegnaĵoj en la sako aŭ en la kapo, kiuj montras al li la sekuran vojon al perdita mino, iu, kiu turnadas en sia cerbo dekon da ridindaj babilaĉoj pri indiĝenoj kaj mestizoj kaj pri lokoj, kie estas troveblaj oro aŭ diamantoj. Li serĉas kaj serĉas, kaj ju pli malbone irebla kaj ju pli sovaĝa estas montaro,

ju pli granda estas la danĝeroj des pli li estas konvinkita, ke li troviĝas proksime de brake fortaj oraj vejnoj. Sed li trovas neniam uncon da oro, kvankam li scias tute certe, ke li troviĝas jam rekte antaŭ mino kaj morgaŭ ekfrapos la vejnon. Ankaŭ tio estas frenezeco, kiu povas fariĝi simile tiel danĝera por liaj kunhomoj kiel ĉiu alia frenezeco. Kaj la obseditoj estas pli kompatindaj ol aliaj frenezuloj, ĉar ili ĉiam migras, sen ripozo kaj sen celo. Baldaŭ ili preskaŭ mortas pro malsato, baldaŭ pro soifo, baldaŭ ili devas defendi sian vivon kontraŭ pumojn, kontraŭ sonserpentojn kaj aliajn venenajn reptiliojn, baldaŭ kontraŭ misfidemajn indiĝenojn, kaj aliokaze ili ie enabismiĝas, rompas siajn ostojn kaj kuŝadas ĝis trovos ilin indiĝeno aŭ bandito, kiu penas vivigi ilin denove. Sed kuraceblaj ili ne estas, ĉar ili ĉiam scias, ke ili morgaŭ tute certe trovos la minon.“

„Sed tiun impreson li ne faris al mi“, diris Dobbs. „Jen ankoraŭ io alia estas kaŝita je li.“

„Eble“, konsentis Howard. „Mi nun ne volas pensi pri li. Pro mi li estu kiu ajn. Mi nur ne scias ankoraŭ, kion ni faru kun li, se li eble provos formigri kun ni. Tion ni ne

povus akcepti.“

„Morgaŭ li kompreneble vidos la minon“, diris Kurtin.

„Tio nun ne plu damaĝas“, respondis Howard. „Ni fermos ĝin kaj, se li restados post nia foriro kaj denove malfermos ĝin, tiukaze tio estos afero lia.“

Sekvamatene, post mallonga matenmanĝo, Howard, Dobbs kaj Kurtin fervore laboris. Ili tre miris, kiam Lacaud ne montris intencon rampi kun ili al la mino. Ili ja ne petis lin, estas vere, sed ili atendis, ke li certe havos intereson pri tia tiom grava afero kia ormino. Li eĉ ne demandis pri ĝi. Eltrinkinte sian kafon, li ekstaris kaj komencis iri sur la vojo malsupren.

Kurtin sekvis lin, ĉar li supozis, ke Lacaud irus malsupren en la vilaĝon por diri tie, ke estas nun la tempo por traserĉi ĉi tie la neston, ĉar morgaŭ estos tro malfrue. Lacaud ne sciis, ke Kurtin sekvas lin. Li iris senzorge sur lia vojo kaj rigardis nur detale ĉiun pli grandan arbon, ĉiun ŝtonon, kvazaŭ li serĉus iujn signojn. De tempo al tempo li kliniĝis por esplori la grundon. Fine li venis al la herbejo, kie la bestoj estis. Li transiris kaj venis ankaŭ al

la akvoflako. Post kiam li skrupule rigardis ĝin, li vidis supren kaj iris en la direkto al la rokovando. Tie li nun komencis rampadi kaj serĉadi.

Nun konvinkite, ke Lacaud havas aliajn intencojn ol kaŭzi malfacilaĵojn al la viroj, Kurtin revenis al la du aliaj kaj rakontis tion, kion li observis.

„Nu, estas tiel, kiel mi rakontis al vi hieraŭ vespere, jen la eterna orserĉanto“, diris Howard. „Ni ne disipu tempon pro li.“

Ili okupiĝis pri tio malkonstrui la ĉarpentaĵojn kaj Dobbs vundis manon de si. Li koleriĝis kaj diris: „Por kio ni malkonstruas ĉion? Ni lasu stari ĉion kaj foriru sur nia vojo.“

„Ni ja interkonsentis tion antaŭe, kiam ni komencis labori ĉi tie, ke tiukaze, se ni sukcesos, ni malkonstruu kaj fermŝutu ĉion.“

„Tio nur retenus nin, kaj mi ankaŭ ne scias, por kio tio taŭgu“, grumble diris Dobbs.

„Nu, knabo, unue mi pensas, ke oni montru al la monto, kiu montriĝis tiom malavara, almenaŭ tiun dankon, ke

oni ne postlasos ĝin tiel aĉe traktite, ke oni fermu do la vundojn, kiujn oni kaŭzis al ĝi. Kaj lasi stari la ĉarpentaĵojn ĝuste antaŭ ties nazo kaj postlasi ĝian ĝardenon kiel kotan konstruejon, tio estas nedeca. La monto efektive meritas, ke oni respektu ties belecon. Ankaŭ mi prefere volus repensi pri la loko tia, kia mi trovis ĝin, kiam ni alvenis, por ke mi ne havu ĉiam tiun amaso da rompitaĵoj ŝtonoj kaj rubo antaŭ la okuloj, kiam mi pensos pri tiuj ĉi monatoj. Estas sufiĉe malbone, ke ni povas montri nur ĝuste la bonan intencon kaj, ke la loko ankoraŭ aspektos sufiĉe aĉa, kiam ni estos foririntaj.“

„Strange estas via imago pri la personeco de la monto“, diris Kurtin, „sed ankaŭ mi pensas, ke oni purbalau la loĝoĉambron, kiun oni trovis pura, kiam oni forlasos ĝin, eĉ se neniu ĉeestas, kiu laŭdas onin pro tio.“

„Alian kaŭzon ni havas aldone“, daŭrigis la oldulo“, „povus ja esti, ke iu venos supren ĉi tien, dum ni ankoraŭ estas survoje. Tiukaze li tuj eltrovus, kion ni faris ĉi tie. Kaj li persekutus nin kun kelkaj uloj. Se ĉio ĉi estos reordigita tiel bone, kiel ni kapablos tion, ĝi aspektos kvazaŭ ĝi estis ĝuste nur longe daŭra kampadejo, kie ni

faris ĉion ajn, nur ne ĝuste lavadi pezan flavaĵaron. Nu, Dobbs, kunlaboru fervore, ni laboris tiom da tagoj por nenio antaŭ ol la monto malfermis sian trezorkeston. Kaj tiu ĉi tago ĉi tie vidas bonan kaj noblan laboron, eĉ se ĝi enspezigos nenion kontante. Ankaŭ, se vi aranĝus florgardenon antaŭ via dompordo vi ne pensus pri tio, ke tio alportu kontantan monon.“

La tagmanĝo, kiel la triopo estis kutimiginta ĝin en la pasintaj monatoj, estis konciza kaj simpla. Ili kuiris kaldronon da teo kaj manĝis aldone ledan pecon da faruna patkuko, kiu matene estis kunbakita. Tuj kiam la teo estis trinkita kaj ĉiu jam fumis pipoplenon, oni denove vigle laboris plu. La lumo de la tago devis esti eluzata ĝisminute. Kiam la suno matene leviĝis, la matenmanĝo devis esti finita kaj la vespermanĝo komenciĝis, se la suno jam subiris. Nur tiel eblis, ke la tri viroj povis atingi tiom da farita laboro. La longeco de la tago dum la tuta jaro estis preskaŭ la sama, la negravan diferencon ili apenaŭ rimarkis. Ankaŭ la pluvotempo ne esence influis ilian laboron. Okazis, ke dum kelkaj horoj elverŝiĝis veraj pluvaj torrentoj. Sed tiukaze oni havis ĉiam sufiĉe da alia laboro. Krome la pluvo havis eĉ avantaĝojn,

ĉar ĝi plenigis ilian tertankon, kiun ili fosis por ĉiam havi sufiĉe da akvo por la lavado de la sablo, kaj tiel ili ŝparis la suprenportadon de akvo.

„Estis ja mizerega laboraĉado“, opiniis Kurtin, kiam li sidiĝis momenton por ripozi.

„Konsentite, vi pravas“, konfirmis la oldulo. „Sed, se ni elkalkulus tion, ankoraŭ neniu el ni estus havinta tian bonan kaj tiom altan tagsalajron, kiel ni enspezadis ĝin ĉi tie.“

Ankaŭ Dobbs starigis la spadon flanken, sidiĝis kaj komencis ŝtopi pipon. „Venas nun en mian kapon“, li diris malrapide, „kvazaŭ ni ankoraŭ ne povus esti tute kontentaj. Ne, se temas pri niaj enspezoj, sed mi opinias, antaŭ ol ni ne havos niajn trezorojn sekurigitaj kaj bone protektitaj en urbo kaj sen frapado de atento bele surtavoligitaj antaŭ niaj okuloj en nia hotelĉambro, ni ne rajtigite povos diri, ke ili apartenas al ni.“

„Tio ĉirkaŭvagadis dum la lastaj semajnoj ankaŭ en mia kapo“, diris la oldulo. „Tio fariĝos malfacila vojaĝo. Tio fariĝos la plej komplika afero. Jen banditoj, jen

akcidentoj survoje, jen la federacia polico, kiu scivolos kaj kiu scii volos, kio ni transportas. Kaj, se ili trovos la flavajn nuksetojn, tiukaze ni aŭ ŝtelis ilin aŭ murdis kaj prirabis iun aŭ ni elfosis ilin sen licenco kaj sen pagi la oficialan tarifon. Tio ankoraŭ postulos multajn konsiderojn. Jes, foje pensu ankaŭ iom pri tio, kiel plej bone kaj plej sekure surŝipigi la raraĵojn.“

La du pli junaj kompanianoj silentis. Poste ili sulkgis la fruntojn, kvazaŭ ili streĉe pensadus. Tiam ili ĝemis, ĉar la pensado streĉis ilin, pli ol la plej streĉa minlaboro, kaj fine ili profunde enspiris, ekstaris kaj disĵetis la termontetojn.

Malfrue posttagmeze ili surtavoligis la kunbatitajn ĉarpentaĵojn kaj bruligis ilin, por ke ili foriĝu. Sekvatage ili volis ĵeti teron sur la brulejon. Poste ili volis ankoraŭ diversloke enplanti tie kelkajn arbustojn, junajn arbojn kaj herbotufojn. La oldulo preterire diris: „Ja povus esti, ke unu el ni sne povos porti sian poparton en sekuran havenon, aŭ li disipos ĝin dum kelkaj semajnoj aŭ li malbonŝancos pro alia kaŭzo. Tiu tiukaze povos reveni ĉi tien kaj ankoraŭfoje rasti ĉion, li tiam trovos ja ankoraŭ

decan tagsalajron. Tio estas plia kaŭzo, kial ni lasu ĉion malsuspektiga tiom, kiom eblas malantaŭ ni. . Tiukaze neniuj tuj havos la ideon ĉirkaŭrigardi sin ĉi tie.“

Jen afero, kiun Dobbs kaj Kurtin komprenis pli bone ol tio, kion la oldulo diris pri la dankemo al la monto, kaj ke oni ne lasu la naturon perfortita dorse de si. Dobbs opinis, ke la naturo zorgu por si mem, ke ĝi havas pli da tempo kaj pli da pacienco ol li, ke li ne estas la noktogardisto de soleca montara pejzaĝo. Sed oni ja promesis tion al la oldulo, kaj laŭ tio oni ankaŭ faras ĝin nun. Li simple estis olda kaj havis siajn kapricojn, kvankam li estis krome partnero, kun kiu oni povas elteni dum certa tempo.

Kiam ili jam finis la taglaboron, la loko efektive aspektis tia, ke neniuj, kiu preterirus kaj rigardus nur supraĵe, supozus, ke ĉi tie iam estis mino. Nur la monto de la kunbatitaj ĉarpentaĵoj plu subbrulis kaj fumis ankoraŭ. Morgaŭ ankaŭ la memoro pri ĝi perdiĝus.

Lacaud ĉirkaŭ la tagmeza tempo ne estis ĉe la bivakfajro. Ĉu li estis pli frue aŭ pli malfrue sur la kampadejo, la triopo ne sciis. Ili tute forgesis lin. Ili okupiĝis multe tro

pri siaj propraj koncernoj anstataŭ memori lin. Nur nun, kiam ili rampis sur sia ĉirkaŭvojo al la senarbejo kaj vidis lin kaŭri kaj ordigi la bivakfajron, ili rememoris pri tio, ke la viro plu ĉeestas.

„Ĉu vi intertempe jam trovis vian orminon?“ demandis Dobbs, dum li paŝis kun akvokaldrono al la fajro.

„Ankoraŭ ne“, rediris Lacaud, „sed mi pensas, ke mi neniam estis proksima tiom, kiom hodiaŭ.“

„Jen multe da feliĉo“, ridante diris Kurtin, kiu proksimiĝis kun sia pato.

Lacaŭd havis kaldronon kun sia propra rizo super la flamoj.

„Kafon vi ne devos kuiri“, diris Howard bonkore, „tiun vi povos trinki kun ni. „Pli da kafo ni ne surŝutos, nur pli da akvo, kaj la akvon ni nun ja ne plu devos ŝpari.“

„Dankon!“ diris Lacaud koncize.

Ili lavis sin, poste ili manĝis kaj tiam ili kaŭris ĉe la fajro. Howard, Dobbs, kaj Kurtin sentis sin kiel fabriklaboristoj sabate vespere. Ili sciis, ke ili morgaŭ frue devos labori

nur proksimuman horon por priplanti la senarbejon.
Tiam sekvos la multe pli agrabla laboro de la kunpakado,
kaj tiam ili havos nur plu la facilan taskon prepari la
portokaravanon. Ĉio estos agrabla facila laboro dum kiu
oni povos fumi, kanti kaj babili.

Tial ili ankaŭ sidis je la unua fojo dum monatoj komforte
kaj kun vigla humoro ĉe la bivakfajro. La penso, ke ili
baldaŭ devos adiaŭi sin de ĉi tie, post kiam ili kune eltenis
preskaŭ plenan jaron da peno kaj laboro kaj neimageble
asketan vivadon, faris ilin tiel konkordaj, kiel ili neniam
kapablis tion antaŭe. Je la unua fojo ili sentis, ke firma
bendo ĉirkaŭligas ilin, kio signifas amikecon,
kamaradecon kaj fratecon. Ili sentis, ke ĉiu el ili povus
subteni la aliajn, eĉ se kostus la vivon. Ili sentis sin pli
parencaj ol samsangaj fratoj. Sen laŭte diri tion, ili
reciproke kviete petis pri pardono pri ĉio, kion ili bagatele
aŭ fie malice damaĝis sin reciproke dum la lastaj
monatoj.

Lacaud estis ekskludita de tiu frateco, ĉar li ne povi legi
kaj kompreni la perceptojn de la aliaj, kiel tiuj povis tion,
kiuj reciproke tute elkoniĝis. Ili povis kaŝi nenion de la

aliaj, kio okazas en ili kaj kion ili pensas. Sed antaŭ Lacaud ili povis kaŝi ĉion, kion ili ne volis sciigi al li. Lin ili povis eĉ erarigi kaj trompi, se ili havis la intencon. Tio ne estus sukcesinta inter la triopo. Ĉiu el ili havis en la pasintaj monatoj neniun alian studadon krom tiu de siaj du aliaj akompanoj. Nek libroj nek gazetoj, nek aliaj vizaĝoj nek neatenditaj pejzaĝobildoj povis deteni ilin de sia studado.

Okazis ofte, ke unu el ili nur komencis frazon, kaj la du aliaj sciis tuj la tutan enhavon de tiu frazo kaj eĉ la precizajn vortojn kaj la precizan vortsinsekvon, kiun uzis la parolanto. Tial elformiĝis inter ili ankaŭ la stranga kutimo, ke neniue el ili iam finis frazon, ĉar tio ne necesis, kaj ĉar alia jam respondis, se estis elparolitaj nur tri aŭ kvar vortoj de frazo. Tio estas ja unu el la kaŭzoj, kial ili reciproke atakis la nervojn de la aliaj tiel, ke ili estus povintaj murdi sin reciproke, nur por ne ĉiam jam antaŭe devi scii la vortojn kaj pensojn de alia kaj terure devi enui aŭ ĉagreniĝi preskaŭ ĝismorte pri ili. Sed kiel ili povus pliigi sian vorttrezoron kaj sian ideoriĉon? Ĉiam temis pri la samajn aferoj, ĉiam pri la samaj nocioj, ĉiam pri la samaj taskoj. Ankaŭ evoluiĝis inter ili, sen tio, ke ili

konsciiĝis pri tio, tute stranga formo de la interparolado, kontraŭ kiu devis esti fremdulo senhelpa.

Jen ili ekzemple konstruis ĉerporadon. Per la helpo de simpla kapstano pelata de azeno la ĉerporado estis ekmovata por ĉerpi la akvon sur la sulkon, de kie ĝi falis en la patojn, en kiu la sablo estis ellavata. Ĉar estis pli facile priservi la kapstanon, devis fari tiun laboron Howard. Tute komence oni ankoraŭ vokis: „Howard surŝutu la akvon, ni pretas.“ Tiu tuta longa voko densiĝis al unu vorto: „ŝit“. Kaj tiu vorto „ŝit“ devis fine transpreni la nocion por akvo entute, ĉar ĝi estis pli mallonga kaj pli simple direbla ol „*water*“. Eĉ, se la parolo temis pri akvo por kafokuirado aŭ por trinkado, oni simple diris: „*Ŝit' a' feu?*“, kion signifas: „Ĉu la akvo staras ĉe la bivakfajro?“ La ŝpato, pro kauzoj, kiujn poste neniu plu povis klarigi, estis nomata „*kat*“, la pioĉo fariĝis „*ŝejk*“, la dinamitkartoĉo estis nomata „*Mary*“. Se Mary estis ekbruligenda, ili uzis por tio du vortojn, unu vorto el ili estis „*Mary*“, la alia vorto pro ĝentileco kaj ankaŭ pro aliaj kaŭzoj ĉi tie ne povas esti meciita, kvankam ĝi je certaj antaŭkondiĉoj kaj certaj kondiĉoj certe povas havi rilaton kun iu Marinjo. Kaj tiun vorton oni tiam uzis

ankaŭ, se temis pri la ekbruligado de pipo aŭ de la bivakfajro. „Manĝo“ ricevis nomon, kiu fakte pli esprimas la malon, se oni efektive uzas la vorton inter ĝentlemanoj kaj kiuj kutime evitas ĝin kaj estas eĉ tre singardemaj, se oni devas parafrazi ĝin.

Howardon oni vokis neniam per lia nomo, sed nur per „*Olb*“. Tio evoluiĝis el „*Old boy*“, olda knabo aŭ olda ulo. Kurtin estis „*Ku*“ kaj Dobbs-on oni vokis „*Pamp*“. Kial, li mem ne sciis, kaj neniuj povus klarigi tion.

Tiel tio funkciis pri ĉiuj vortoj kaj nocioj. Ili povis paroli kune dek minutojn sen tio, ke Lacaud komprenis ion.

Ili mem kompreneble ne sciis, ke Lacaud ne povas kompreni ilin. Eĉ ne venis en ilian kapon pensi pri tio, ke li foje devas pensi, ke li estas inter uloj, kiuj venis el iu nekonata kaj fremda lando. Ili tiom kutimiĝis pri tio, ke ili trovas sin ridindaj, se ili parolus alie.

„Jes, pri la forirado“ – Howard ekprenis denove la penson, kie li forlasis ĝin dum la mallonga interparolado posttagmeze. Anstataŭ foriri li diris „forsteliĝi“, sed oni devas meti la interparoladon ja en formon tian, ke ankaŭ tiuj komprenas ĝin, kiuj ne apartenas al la frataro.

„Jes, pri la „forsteliĝo“, tio estas afero malbenita de la diablo. La forirado kaj pluirado ja sukcesos. Kial ne? Sed eĉ se oni supozas, ke oni havas ĉion en bona sekureco, oni ankoraŭ tute ne havas ĝin kiel krediton sur sia bankkonto. Ĉu vi iam aŭskultis la historion pri *donja* Catalina Maria de Rodriquez? Certe ne. Ankaŭ je ŝi ne temis pri la oro kaj la arĝento, sed pri la forŝteliĝo mem kaj la transdonado al sekura loko.“

„En Guadalupe estas la gracobildo de Nia Kara Virino de Guadalupe, la protektpatronino de Meksiko. De Meksikurbo vi povas veturi per tramo tien. Al tiu gracobildo pilgrimas ĉiuj meksikanoj kaj indiĝenoj, kiuj havas kordeziron, kun la sekura espero, ke la gracobildo plenumos iliajn dezirojn, ĉu por voli forpreni agron de sia najbaro, ĉu tial, ĉar de knabino forkuris la amato, ĉu pro

tio, ke ino timas, ke povus fariĝi publika, ke ŝi enterigis sian edzon per herbeto kaj havigis al si per tio alian edzon.“

„Ĉio ĉi estas ja nur trompo kaj superstiĉo“, rimarkis Dobbs.

„Tute ne“, rediris la oldulo. „Vi devas nur fidi pri tio, kaj tiukaze ne plu estos trompo. Kiu fidas pri Dio, por tiu ekzistas Dio, kaj kiu ne kredas pri la plej supra gvidanto kaj administranto de la stelaroj, por tiu neniu ekzistas. Sed pri tio ni ne longe kverelu. Mi ja eĉ ne diras, kion mi mem pensas pri tio. Mi raportas nur la neŝminkitajn kaj sobrajn faktojn.

Tio estas nun jam antaŭ pli ol cent kaj kvindek jaroj, proksimume en la tempo de la usona revolucio. Tiam vivis en la proksimo de *Huacal* finance bonfarta indiĝeno, kiu apartenis al la tribestroj de la *Chiricahua*-oj. Li havis belan bienon kaj ne partoprenis en la murd- kaj rabentreprenejoj de la najbaraj klanoj. Lia klano setlis kaj trovis en la agrikulturo pli da ĝojo kaj bonfarto ol en la militiroj kaj en la eternaj bataloj kun la hispanoj. La tribestro havis nur unu suferon en la mondo: Lia ununura

filo, heredanto de sia nobela rango, estis blinda. En pli malnovaj tempoj la filo estus mortigita. Sed de kiam la tribo jam setlis kaj la triboj agnoskis la kristanecon, oni fariĝis pli grandanima. En tiu ĉi kazo ankaŭ la fakto ludis rolon, ke la knabo estis belkreskinta kaj fortika, kaj ke oni povis priskribi lin eĉ treege bela knabo.

Monaĥo, kiu vagadis tie, kaj kiu eluzis la donacemon de la tribestro ĝis la lasta hufofera bonŝanceto, konsilis al la patro, ke li entreprenu kun sia edzino kaj la knabo pilgriman vojaĝon al la gracoplena dipatrino de Guadelupe, kaj ke li ja ne ŝparu ĉe la oferodono, ĉar por tio la dipatrino estas tre akceptema kaj ŝi scias bone taksi la valoron de la donaĵo.

La tribestro postlasis la bienon sub la kontrolo de sia onklo kaj ekspilgrimis. Li rajtis uzi nek ĉevalon, nek azenon, nek ĉaron kaj devis piede iri la gigantan distancon de preskaŭ du mil kilometroj kun la edzino kaj infano, li devis preĝi en ĉiu preĝejo, kiun li preteriris tricent avemariojn kaj oferi kelkajn kandelojn kaj arĝentajn okulojn.

Lastfine li atingis Meksikon, kaj post kiam li preĝis kaj

petegis multajn horojn en la katedralo, komencis la lasta parto de sia tre streĉa tasko. De la katedralo ĝis la gracobildo en Guadalupe estas kvin kilometroj. Tiujn kvin kilometrojn devis li, lia edzino kaj la knabeto, moviĝi sur la genuoj. Kaj ĉiu el ili dum tio devis porti brulantan kandelon permane, kiuj spite al la vento kaj la pluvo ne estingiĝu. Se kandelo finiĝis, ĝustatempe devis esti ekbruligita nova kandelo je la elbruliĝanta. Nova kandelo, kiu estis konsekrita kaj tial kostis pli da mono ol aliaj kutimaj kandeloj. La tuta nokto daŭris la peniga lasta vojo. La knabo endormiĝis kaj ankoraŭ en la dormo li plorsingulte petis pri peco da maizkuko kaj pri akvo. Sed ili rajtis nek manĝi nek trinki. Ili atendis, ĝis la knabo denove iom refreŝiĝis kaj poste la procesio iris plu.

Ĉiuj homoj, hispanoj kaj indiĝenoj, kiuj renkontis ilin, evitis timeme kaj krucosignis sin. Kian nekredeblan, malindan pekon devas esti deliktinta tiu familio, ke ili pune devas elteni tian teruran pilgriman vojaĝon.

Tute laciĝintaj ili alvenis la malsupron de la *Cerrito de Tepeyacac*, al tiu monteto, sur kiu la dipatrino en la jaro 1531 al la Quauhtlatohua- indiĝeno Jun Diego aperis

trifoje persone kaj postlasis sian bildon en lia *ayate*, en lia ponĉo. Tie ili kaŭris tri tagojn kaj tri noktojn sur siaj genuoj, preĝantaj kaj petegantaj. La tribestro promesis transdoni sian brutaron kaj sian tutan rikolton al la eklezio, se la patrino de Dio helpus lin pro la mizero. Sed miraklo ne okazis. Jen li fine promesis laŭ la konsilo de la monaĥo oferi sian tutan bienon kaj ĉion, kion li havas, se la patrino de Dio donos al lia filo sanajn okulojn.

Sed la atendita miraklo tiel sekure promesita al li, ankaŭ nun ne okazis. La knabo estis tiom elĉerpita de la longa fastado kaj la streĉa vojaĝo, ke lia patrino devis fine tute dediĉi pri lia flegado por vivteni lin. La tribestro, ne plu sciante, kion fari plu, komencis speciale dubi pri la potenco de la dipatrino kaj ĝenerale pri la potenco de la kristana religio, kaj li diris, ke li nun volas iri al la ŝamanoj de sia tribo, kiuj laŭ li sufiĉe ofte donis pruvojn pri la potenco kaj la mirakloforto de la malnovaj indiĝenaj dioj al siaj antaŭuloj. La monaĥoj malpermesis al li tiel blasfemadi kaj minacis lin, ke lia familio ankoraŭ multe pli fiajn malsanojn devos atendi, se li ne finos esprimi siajn dubojn. Kaj ili diris al li, ke li sola respondecas tion, ke la gracopatrino scias bone, kion

krome scias neniun homon, ke li faris erarojn dum la vojaĝo, ke li preterlasis preĝejon kaj, ke li intence miskalkulis ĉe la preĝado de la avemarioj, por pli rapide fini tion, ke li manĝis, se li ne rajtis manĝi, kaj ke li diversajn fojojn matene trinkis akvon sen antaŭe surgenuiĝi kaj preĝi. La tribestro fine devis koncedi, ke li foje vere iam preĝis netricent, sed nur ducent kaj okdek avemariojn, ĉar estas malfacile por li memorteni tiom grandajn nombrojn. Kaj certe, diris alia monaĥo, li preterlasis sciigi diversajn pekojn, kiam li preĝis en la katedralo, ĉar la diopatrino ĝis tiam ja al ĉiu helpis el la mizero, kiu meritis tion. Tial li ripetis la pilgriman vojaĝon post ses monatoj.

Eble tio estis tamen tro por la tribestro, aŭ – kaj tio certe estas tio, kio plej verŝajnas – li perdis la kredon pri la mirakla forto de la bildo. Ĉiukaze li reiris al Meksiko, manĝis multe kaj bone kaj ankaŭ denove brakumis sian junan edzinon, kion li ne faris, fidele al la tasko dum la tuta vojaĝo. Poste li aŭskultadis en la urbo kaj oni diris al li la domon de iu *don* Manuel Rodriquez. Tiu *don* Manuel estis fama hispana kuracisto, sed li estis tre mon- kaj potencavida. Li ekzamenis la knabon kaj klarigis al la tribestro, ke li verŝajne kapablos redoni la okullumon al

la infano. Kion la indiano povus pagi, li demandis.

La tribestro diris, ke li havas bienon kaj multe da brutoj. Sed, ke tio ne estas mono, respondis *don* Manuel al li, ke li bezonas monon, multe da mono. La tribestro respondis, ke li volas fari la kuraciston la plej riĉa viro en la tuta Nova Hispanio, se li donos al lia filo la okullumon. 'Kiel vi volas fari tion kun via bieno?' demandis *don* Manuel. 'Mi scias riĉan or- kaj arĝentominon', diris la tribestro al li, 'kaj tiun mi volas montri al vi, se mia filo povos vidi.' Kaj ili faris la kruelan kontrakton, ke *don* Manuel havos la rajton denove blindigi la knabon, se la mino ne ekzistas aŭ jam apartenas al alia.

Don Manuel laboris kaj operaciis la knabon du plenajn monatojn kaj neglektis en tiu tempo ĉiujn siajn aliajn klientojn, inter ili eĉ la sekretan sekretarion de la vicreĝo. Kaj post du monatoj la knabo povis vidi kiel aglo kaj *don* Manuel klarigis al tribestro, ke nun la okullumo estas certigita. Kaj tio estis ĝusta.

La ĝojo de la tribestro estis senfina, kaj lia dankemo venis el fidela koro. 'Nun mi volas diri al vi, *don* Manuel, 'ke mi ne trompis vin.' Tion li respondis, kiam la kuracisto

demandis lin pri la pago. 'La mino apartenas al mia familio. Kiam la hispanoj venis, nia praavo ŝutkovris ĝin, ĉar ili ne volis havis hispanojn en nia distrikto, ĉar ni malamis la hispanojn, kaj ĉar ni sciis, ke la blankuloj amas la oron kaj la arĝenton pli ol sian filon de Dio. Oni perfidis la minon kaj la hispanoj venis kaj elŝiris de mia praavo kaj de lia edzino, la langojn, kiam ili ankoraŭ vivis, nur por eksii, kie estas la mino. Sed kvankam lia buŝo estis plena de sango kaj la doloroj frenezigis lin, mia patro ridis al ili vizaĝen kaj ili ne ricevis la minon. Kaj mia praavo notis la vortojn kaj post lia morto ili iris de la buŝo de la filo al ties filo kaj tiel plu ĝis mia buŝo: 'Se al vi aŭ al via familio aŭ al via tribo de homo granda servo estos plenumita, kiun ne volis plenumi aŭ ne povis plenumi al vi la plumokronita Dio de nia popolo aŭ la sangokronita Dio de la blanka popolo, tiukaze donu la trezoron al tiu homo, kaj al tiu homo ĝi apartenu. Vi, *don* Manuel, pere de mia filo al mi, al mia familo kaj al mia tribo faris tiun servon, kiun plenumi spite al ĉiuj miaj penoj kaj preĝoj kaj oferoj, la dio de la blankuloj estis tro malforta. Kaj tial al vi apartenas la minejo. Sekvu mian vojon, kiun mi volas diri al vi, post tri monatoj kaj ne parolu al iu pri tio,

kion vi scias, kaj mi volas fari vin la plej riĉa viro en la tuta Nova Hispanio.“

„La indiĝenoj ne scias multe pli pri minoj ol ni mem“, diris Howard, kiam li plektis plu la fadenon de sia historio. „Ili iam tre precize konis ĉiujn kaŝitajn minojn, kiujn indiĝenoj ŝutkovris kaj faris ilin netroveblaj post la konkero de Meksiko por venĝi sin pro la kruelaĵoj kiujn oni iam krimis al ili. Sed la indiĝenoj ja ne restadis tie, kie ili loĝis kaj vivis en la konkerula tempo. Miloj da ili de la hispanoj estis fortrenitaj kiel laboristoj kaj sklavo al aliaj distriktoj, aliaj estis forpelitaj pro ribeloj kaj bataloj de siaj loĝlokoj en la montarojn kaj ĝangalojn, aliaj estis ekstermitaj de varioloj kaj aliaj epidemioj, kiujn la blankaj kulturportintoj kaŭzis sur la kontinento. Tribestraj familoj formortis aŭ estis mortigitaj antaŭ ol ili povis pludoni sian scion al siaj posteuloj. Tial fariĝas pli kaj pli malofte, ke indiĝeno konas ŝutkovritan minon. Ofte li nur supozas koni iun, ĉar tio, kio en lia familio estas konata pri tiu aŭ tiu mino, fariĝis tiel legendeca, tiel kunligita kun trovitaj kaj konataj minoj, ke la ĝusta loko ne troveblas, des pli, ĉar la loko per vortoj kaj signoj kaj direktoj estis redonata, kiuj ŝanĝiĝis dum la iro de la

tempo rilate la lingvan uzon kaj tial ili devis konduki al misvojoj. Sed tiu historio okazis ja en longe pasinta tempo, kiam la memorkapablo de la indiĝenoj estis ankoraŭ pli freŝa, ĉar ĝi ankoraŭ ne estis influata de la trafiko tiel, kiel tio estas la kazo, de kiam fervojoj ekzistas kaj la indiĝenoj sin multe pli ofte kaj pli rapide disiĝas ol pli frue, ĉar ankaŭ ili translokiĝas tien, kie ili trovos siajn vivrimedojn pli facile ol en sia naskiĝloko.

Fininte siajn negocojn en Meksiko *don* Manuel komencis kun sia edzino Maria la longan kaj streĉan vojaĝon al Huacal. Li trovis la tribestron kaj estis akceptata de li pli bone ol frato. 'En la vojaĝo mi ekhavis la ideon', diris *don* Manuel al sia gastiganto, 'ke tio estas sufiĉe stranga, kial vi ne mem ekspluatas la minon, Aguila? Vi ja estus povinta doni al mi centmil orguldenojn, kaj mi farus tion, kion vi postulus de mi.' La tribestro ridis: 'Mi ne bezonas oron kaj mi ne bezonas arĝenton. Mi havas manĝon kaj belan kaj bonan edzinon kaj filon, kiun mi amas kaj kiu estas forta kaj kun plaĉa staturo. Kion oro donus al mi? La tero benigas, riĉe benigas, la fruktoj donas benon, riĉan benon, mia brutaro donas benon, riĉan benon. Oro ne donas benon kaj arĝento ne donas benon. Ĉu ĝi donas

benon al vi, al la blankaj hispanoj? Vi murdas vin reciproke pro la oro. Vi malamas vin reciproke pro la oro. Vi fuŝigas la belecon de via vivo pro la oro. Ni neniam faris la oron nia mastro. Ni neniam estis ties sklavoj. Ni diras, ke oro estas bela, kaj tial ni faras ringojn el ĝi kaj aliajn ornamaĵojn, kaj ni ornamas nin, niajn edzinojn kaj niajn diojn per ĝi, ĉar ĝi estas bela. Sed ni ne faras monon el ĝi. Ni povis rigardi ĝin kaj ĝojigi nin per ĝi, sed ni ne povis manĝi ĝin. Nia popolo kaj ankaŭ la popoloj en la valo neniam batalis pro oro au militis pro oro. Sed ni multe batalis pri la grundo, pri agroj, pri riveroj kaj lagoj, pri urboj, pri salo, pri brutaroj. Sed ĉu pri oro aŭ pri arĝento? Ĝi estas ja nur plaĉe rigardebla. Sed, se mi havas malsaton, mi ne povas meti ĝin en mian stomakon, kaj sekve tion ĝi ja ne havas valoron. Ĝi estas nur bela kiel floro, kiu floras, aŭ bela kiel birdo, kiu kantas. Sed, se vi metas la floron en la stomakon, ĝi ne estas plu bela, kaj se vi kuiras la birdon, ĝi ne plu kantas.' Tiumomente *don* Manuel ridis kaj diris: 'Mi ne metos la oron en mian stomakon, Aguila! Fidu tion.' Kaj ankaŭ la tribestro ridis kaj diris: 'Tion mi fidas. Mi ja povas servi al la tero, sed mi ne povas servi por mono, ĉar alie mi ne havus ion po

manĝi. Neniujn tortiljojn kaj nenujn *camotes*, batatojn. Vi ne komprenas tion, kion diras mi, kaj mi ne komprenas, kion diras vi. Vi havas alian koron. Sed mi estas tamen via amiko.'

Ili bezonis tri tagojn, dum kiuj ili rampadis en la montoj kaj en la vepro serĉis, skrapis kaj fosis. *Don Manuel* miskomprenis la longan serĉadon kaj supozis, ke la indiĝeno trompis lin pri la pago. Sed kiam li tiam vidis, kiel lerte kaj laŭplane la tribestro rastis la terenon, kiel precize li atentis la situon de la suno kaj sur la ombrojn ĵetitajn de la montopintoj, li tamen devis agnoski, ke certa vojo estis postsekvata. 'Tute tiel simpla, kiel vi eble pensas, tio ne estas', diris la tribestro. 'Tie estis tertremoj, kaj kelkaj jarcentoj da pluvotempoj kaj nubaj elverŝigoj kaj terglitadoj, riveroj ŝanĝis sian vojon, riveretoj elsekigiĝis kaj novaj ekestis. Tie arbetoj grandiĝis kaj grandaj arboj, kiuj iam estis celoj, mortis. Eble povas daŭri ankoraŭ semajnon, *don Manuel*, vi devas havi paciencon.'

Daŭris eĉ pli ol semajnon. Kaj la tribestro diris vespere: 'Morgaŭ mi povos doni al vi la minon, morgaŭ mi vidos

ĝin per miaj okuloj.' *Don* Manuel volis scii, kial li ne tuj rajtis vojaĝi kun la tribestro, kiam tiu iris hejmen.

'Tiukaze ni tamen devus atendi ĝis morgaŭ, ĉar la suno ne troviĝis en la celo. Nun ĝi staras en la celo. Mi ankaŭ scias jam kelkajn tagojn, kie la loko troviĝas, sed morgaŭ mi havos la minon kaj povos doni ĝin al vi.'

Efektive, je la sekva tago ili trovis la minon en ravino. 'Tie iam derompigis montoparto. Tion vi ankaŭ povas rigardi. Tial estis tiom komplike trovi la lokon. Jen la mino, kaj ĝi estas nun via. Sed mian domon vi devos hodiaŭ forlasi', diris la tribestro. 'Kial? Mi ankaŭ sen tio forlasus ĝin, car mi volas konstrui la domon proksime de la mino.' 'Jes, mia domo nun ne plu estas bona. Vi havas la riĉan minon kaj ne alportos benon.' La tribestro volis adiaŭi lin per manpremo, sed *don* Manuel diris: 'Atendu, Aguila. Mi ankoraŭ volas meti demandon al vi. Se mi estus postulinta de vi cent mil orguldenojn, por ke mi sanigu vian filon, ĉu vi tiukaze ne estus malferminta la minon mem?' 'Certe mi estus farinta tion', diris la demandito, 'mi ja volis vidi mian infanon sanigita. Sed se mi estus ekhavinta la sumon, mi tuj estus ŝutkovrita ĝin denove, ĉar oro ne estas bona. Kion mi povus fari alian? La

hispanoj ekscius tion, kaj ili min, mian edzinon kaj mian filon, murdus por ricevi la minon. Laŭ via moro oni ja pro oro ĉiam murdas. Estu atentema, *don* Manuel, ke ne ankaŭ vi estos murdita, se viaj konatoj ekscias, ke vi havas orminon. Se ili scias, k vi havas nenion krom pano kaj tortiljoj, neniam iu murdus vin. Mi volas ĉiam esti via amiko, sed ni nun devos adiaŭi nin.'

Don Manuel komencis starigi sian kampadejon kaj Aguila reiris al sia domo, kiu distancis tagvojaĝon de la mino. Antaŭ sia ekveturo *don* Manuel havigis al si la oficialajn certigitajn atestojn de la registaro, kiuj pravigas lin serĉi multekostajn metalojn, kaj okupi la lokojn, se li trovus iujn, laŭ sia minorajto. Li revojaĝis en la plej proksiman urbon, kie li postlasis sian edzinon, kunvenigis sian edzinon kaj samtempe varbis laboristojn kaj aĉetis la necesajn maŝinojn, laborilojn kaj eksplodilojn. Poste li ekis elfosi la minon. La trovoj superis liajn plej aŭdacajn atendojn. La mino estis tiom riĉa je arĝento, ke ĝi superis ĉiujn aliajn minojn. Ĝi donis kiel esencan produkton arĝenton, sed kiel apuda produkto ankaŭ oro troviĝis.

Multaj okazaĵoj instruis lin, ke estas plej bone, se oni ne

tro multe parolas pri la mino, ne tro gloras ĝin. Ne nur privataj personoj, sed eĉ la reĝaj oficistoj kaj la altranguloj de la eklezio pli ol nur majstre sciis kiel forludi la minon el la manoj de viro, kiu ne havas sufiĉe da potenco. La posedanto subite malaperus, neniuj sciis, kie li restadus kaj la mino estus transdonita kiel senposedanta havaĵo aŭ al la reĝo aŭ al la eklezio. La inkvizicio, kiu en Meksiko multe pli longe ekzercis sian teruran potencon ol ie aliloke surtere, kiu nur tiam fine tie foriĝis, kiam venkis la revolucio kaj la lando fariĝis libera kaj sendependa respubliko, efikis en tiu tempo ankoraŭ per nebremsitaj fortoj. Sufiĉis, ke episkopo atingis informon pri riĉa mino, kaj la trovinto kaj posedanto de tiu mino estis trenita pro blasfemio, herezo, nigra magio kaj manko de respekto kontraŭ la mirakla efiko de gracobildo antaŭ la tribunalon de la inkvizicio. Tiun tribunalon tre timis eĉ la plej forta viro en la lando, la vicreĝo. Se li estis asignita antaŭ la tribunalon, li renkontis ĝin nur akompanata de korpogardo grave armita kaj kun la anconco, ke liaj trupoj kaj la artilerio havas la ordonon sen pardono pafi al la konstruaĵo de la Sankta Inkvizicio, se li ne estos interne de mallonga tempo

denove en sia palaco kaj montros sin al siaj soldatoj. Kion en tiu kazo povus fari simpla privatulo? Dek aŭ dudek atestantoj prezentiĝus, kiuj ĵurus, ke ili vidis, ke la viro ne surgenuis antaŭ la monstranco, aŭ ke ili laŭdire aŭskultis, ke li diris, ke estas malfacile kredi, ke la filo povas esti samtempe sia propra patro, aŭ, ke la papo ne povas erari. Kaj se oni ĵurus tion, oni bruligus la deliktinton, kaj li devus ĝin rigardi precipa graco, se oni ne bruligus lin vivanta, sed se oni strangolus lin antaŭ la ekbruligo. Kia ajn puno estus verdiktita, en ĉiu kazo oni ĵurus antaŭe, ke li estas kulpa, kaj tiel lia tuta posedaĵo transirus al la eklezio. Tial ne estis tiel strange, ke tiuj homoj, kiuj posedis riĉan posedon aŭ rifuzis libervole doni al la eklezio kaj al la monaĥejoj la grundon aŭ la minon, kiun oni avidis, multe pli rapide estis verdiktitaj pro herezo kaj kulpigitaj ol povraj indiĝenoj, kiujn traktis la inkvizicio multe pli milde; ĉar ne estus iu, kiu pagus por la povraj indiĝenoj la grandajn kostojn de la komplika ekzamenado. La kostoj por la tribunalo ja estis karaj. Neniam iu faris ion pro nenio, kiel pravas tion la procesaktuoj. La atestantoj estis la plej lastaj, kiuj farus tion malkara, pro konsidero de la sankta celo. La potenco

de ĉiu religio estas limigita. Neniu religio povas tuŝi tiajn limojn aŭ eĉ provi transpaŝi ilin sen formorti. Religio, kiu fariĝis tro rigida, religio, kiu tro perdis sian flekseblecon, formortas, ĉar ĝi ne plu povas integriĝi en la evoluon kaj la tempon. Ne povas esti eterne kondukataj militoj de popoloj, kies religio malpermesas al ili elingigi la glavojn kaj kies religio ordonas al ili ne mortigi.

Don Manuel estis ruza danke al la riĉaj spertoj, kiujn faris aliaj. Li forsendis nek arĝenton nek oron. Li suramasigis ĝin kaj atendis lian tagon. Kvankam la mino ebligis tiom riĉajn enspezojn al li, li traktis siajn indiĝenajn laboristojn sufiĉe mizere. Li pagis eĉ ne tiom da salajro, ke ili satiĝis. Li laborigis ilin ĝis renversiĝo aŭ ĝis kiam ili eĉ formortis kaj se ili ne sufiĉe laboradis, li eĉ ordonis vigligi ilin per vipoj. Per negroj oni povis mastrumi tiel longan tempon, sed ne per indiĝenoj. Dum la tricent jaroj de la hispana regado en Meksiko la hispanoj neniam kaj je neniu tempo havis la tutan landon en nekontestata posedo. Ie en la tuta tempo ĉiam estis tumulto, insurekcio aŭ ribelo. Kaj se ribelo je iu loko estis subigita brutale kaj senrespekte al homoj, ĝi ie aliloke komenciĝis denove. Tio estis ĉiam tiel kaj ankaŭ detale. Kaj iutage estis la ribelo

en la mino de *don* Manuel. Lia edzino, *doña* Maria, ankoraŭ sufiĉe frue povis fuĝi. Sed lin oni mortbatis. Liaj trezoroj ne estis rabitaj, sed, post la morto de *don* Manuel, la indiĝenaj laboristoj forlasis la lokon kaj reiris en siajn vilaĝojn.

Kiam *doña* Maria pere de heroldoj eksciis, ke la mino denove estas sekura, ŝi revenis por daŭrigi la laboron. Ŝi trovis la ekspluatitajn trezorojn lerte kaj sekure enfositaj. Kion ŝi posedis, sufiĉus por vivi vivon sen zorgoj ĝis la fino.

Sed obstine fiksiĝis en ŝia kapo la penso reiri al Hispanio por tie aperi kiel la plej riĉa sinjorino. Ĉar ŝi ankoraŭ estis juna, kaj ankaŭ ricevis sufiĉe da belo por sia vivovojo, ŝi nutris la esperon aĉeti en Hispanio kastelon kaj nobelan bienon kaj per edziniĝo kun markizo proksimiĝi al la korto. Ekzistis ja apartenantoj de la alta hispana nobelaro, kiuj edziĝis nur pro ties riĉo al la filinoj de aztekaj, de tezkukaj kaj de aliaj indiĝenaj princoj de Meksiko kaj de Peruo. Kial, ŝi, kiu devenis el honorinda civitana familio, ne ankoraŭ multe pli facile ricevu markizon kiel edzon kun la helpo de sia nemezureble

granda posedo?

Ŝi komprenis bone kalkuli, eble eĉ pli bone ol ŝia mortbatita edzo. Ŝi elkalkulis, kiom kostus kastelo kaj kiom kostus malnova nobela bieno en Hispanio, kiom la mastrumado de tiu posedo kostus, la servistaro, ĉaroj, ĉevaloj kaj vojaĝoj, kiom la markizo bezonus, kaj kiom ŝi mem ankoraŭ ĉiutage devus eldoni por povi ludi brilan rolon je la kortego. Ŝi kunkalkulis konsiderindan sumon. Sed ĉiam ŝi supozis, ke ankoraŭ estas multe da aferoj, kiujn ŝi ne pripensis, ke tie estas ankoraŭ impostoj al la registaro, ke ŝi devas konstrui preĝejon por teni la altajn sinjorojn de la inkvizicio en favora humoro kaj por ne vekti voluptajn sentojn de ili. Kaj tiam ŝi ankoraŭ laboris tiom longe ĝis kiam la elkalkulita sumo duobliĝis. Per tio ŝi estis sekurigita kontraŭ ĉiuj miskalkuloj. Estis efektive duraj jaroj, dum kiuj ŝi devis batali. Malproksime de la civilizacio, for de ĉiu eĉ plej eta komforto, tage kaj nokte atenteme, lerte traktante la laboristojn, ke ilia salajro ne estu tro alta, sed ke ĝi estu tamen sufiĉe alta, por ke ili eltenu ĉion kaj ne ribelu. Tiukaze oni devis pensi ankaŭ pri rabatakoj, pri banditogregoj, kiuj formiĝis el krimuloj, el dezertintaj soldatoj kaj el forkurintaj punkaptitoj, el la

elkraĉaĵo de la urboj kaj kiuj marodante vagadis tra la lando, disvastigante simile grandan teruron kaj al indiĝenoj kaj al blankuloj.“

Eĉ palvizaĝa eviulo devus lasi ĝin al *doña* Maria, ke ŝi montris sin pli kapabla pri la multnombraj taskoj ol ŝia iama edzo. Ŝi timis nek la morton nek la diablon nek marodantajn banditojn nek ribelantajn indiĝenojn, kaj ŝi certe ankaŭ iel aranĝiĝus kun la inkvizicio, se la defio estus metita al ŝi. Ŝi estis fortokorpa, eltenema kaj entreprenema; sed, se ŝi ne atingis la celon per tiel, ŝi gajnis la ludon des pli certe per siaj diplomataj kapabloj. Ŝi povis ridi, se tio saĝis necesa al ŝi, ŝi povis plori, se ŝi trovis tion pli valora. Ŝi povis sakri kiel statrabisto kaj ŝi povis preĝi pli elkore ol franciskana monaĥo. Ŝi povis labori por ses indiĝenoj, kaj se io ne tiel iris, kiel ŝi deziris tion, ŝi traktis per sanaj pugnoj la aferon mem, kaj la indiĝenoj ne kutimiĝintaj pri tio vidi inon, kiu faras tian streĉan laboron ŝajne tiel lude facile, kaptiĝis en speco de anatemo kaj devis fari tion, kion *doña* Maria postulis de ili. Tio deruliĝis tiel dum jaroj. Fine ŝi tamen ricevis tiom grandan sopiron al Hispanio, al pura domo, al bona kuirejo, al mola dormejo kaj al vira partnero, kiun ŝi povas karesi kaj dorloti, ke ŝi iutage decidis kunpaki kaj

ekvojaĝi. Kiam ŝi taksis sian posedon, ŝi trovis, ke ĝi devus sufiĉi por ĉiu pensebla lukso.

Ŝi formis armitan protektotrupon, kiu servis por gardi kaj defendi la minon kaj la akumulitajn trezorojn. La trupo konsistis el indiĝenoj, el kelkaj mestizoj kaj el du hispanaj soldatoj, kiuj desertis aŭ estis maldungitaj. Iun el tiuj du hispanoj ŝi faris la gvidisto dumtaga kaj la alian la gvidisto dumnokta.

La valormetalojn, de kiu sesono konsistis el oro, kaj ĉio cetera el pura arĝento, ŝi gisigis en krudajn bloketojn kaj ingotojn, por ke ili estu pli facile transporteblaj. Tiujn bloketojn kaj ingotojn oni sekure pakis en kestojn. Kiom granda estis la riĉo, kiun ŝi skrapis el la mino, ekkoneblas je tio, ke necesis sesdek muloj – ĉiu el ili ŝarĝita ĝis la limo de sia transportkapablo – por fortransporti la valormetalojn.

La karavano kun siaj dudek armitaj akompanantoj forvojaĝis, du mil kilometrojn ĝis la ĉefurbo de Meksiko. Sur neniuj laŭorda strato, trans dezertajn areojn, trans krutajn montarojn, tra riveroj, tra ravinoj kaj rok fendegoj, tra praa vepro kaj praa arbaro, tra ĝangalaj

regionoj, dum kelkaj tagoj en la glacie fridaj ventoj de la *Sierra*, tiam en la ardanta varmego de la tropikaj regionoj, kaj poste denove trans neĝkovritajn montarajn partojn, kaj denove tra febre saturitaj ĝangalaj pejzaĝoj.

Kaj poste venis vespero, kiam la kampadejo ŝajnis al ŝi strange movata. Ŝi rigardis pli proksime kaj trovis, ke unu el la hispanoj faris la provon ŝanĝi la aferojn je sia favoro. Li venis al ŝi kaj demandis: 'Ĉu vi volas edzigi min, ĉu ne, *doña* Maria?' 'Mi, vin? Tia stratabisto? Iun, kiu falis malsupren de la galgo, ĉar la ekzekutisto uzis rompiĝeman ŝnuron anstataŭ bona nova?' Al tio respondis la ulo: 'Mi prenos ĝin ankaŭ tute volonte sen vi, *señora*. Mi ricevos ankoraŭ pli lindan.' 'Kion vi prenos sen mi?' demandis *doña* Maria. 'Tion, kio tie estas en la kestoj.' 'Ne tiom longe, kiom mi ĉeestos, bastardo.' La viro levis la manon, montris transen, kie la homoj kampadas kaj diris rikanante: 'Tiukaze antaŭe foje rigardu tien, eble vi ja ankoraŭ pripensos tion rilate al la geedziĝo. Dum horo mi ja volonte atendos vian decidon.' 'Jen vi povus atendi ankaŭ dum via tuta plia vivo, se oni ne pendumigos vin antaŭe.'

Sed ŝi iris tamen transen al la homoj kaj trovis, ke la ulo faris sian laboron lerte. La alia hispano kaj la indiĝenoj estis firmligitaj, dum la mestizoj estis flanke de la ulo kaj intencis partopreni la negocon. Ili staris tie, kun pistolo je la zono kaj rigardis la inon impertinente kaj rikanante.

'Perfekta laboro, tion mi devas koncedi', opiniis *doña* Maria al la ulo, kiu sekvis ŝin .

'Ĉu ne?' li respondis. 'Tiuokaze vi nun do ne plu longe pripensos la aferon kaj obeeme kaj laŭorde diros, ke jes', li aldonis.

'Ne, vi tute pravas, hundo de bastardo, tiukaze mi ne longe plu pripensos la aferon', ŝi diris. Samtempe ŝi kaptis de unu el la seloj kuŝantaj surtere vipon, kaj antaŭ ol la viro eĉ nur ekvidis, kio okazas, ŝi jam draŝis senkompatan baton transverse de lia vizaĝo, kiu blindigis liajn okulojn. Li ŝanceliĝis kaj ŝi sekviĝis fulmrapide ses pliajn tiajn batojn transverse de lia vizaĝo. Tiam li renversiĝis kaj ne plu moviĝis. Sed ŝi nur komenciĝis. La mestizoj estis tiom mirigitaj pri tio, kion ili vidis, ke ili pensis nek pri forkurado, nek pri pafado. Kaj kiam ili fine konsciiĝis, kio okazis al ilia gvidanto, zigzagadis jam la

fulmaj vipobatoj sur iliaj vizaĝoj. Tiuj, kiuj ne falis, komencis forkuri, per brakoj protektante sian vizaĝon. *doña* Maria saltis al la alia hispano kaj malfermtranĉis la ŝnurojn, per kiuj li estis firmligita, per kelkaj hastaj movoj. Tiu tuj liberigis la indiĝenojn, kaj ili estis rapidege sur la ĉevaloj kaj kaptis la mestizojn per lazo.

'Pendumigu la bastardon', vokis *doña* Maria kaj montris al la hispano, kiu havis la intencon edzinigi ŝin, kaj kiu pene komencis leviĝi de la tero. Duonon de minuto poste li jam pendis je ŝnuro. 'Kion mi diris al vi, hundido?' ŝi vokis al li, kiam la indiĝenoj tiris lin supren. 'Mi ja diris al vi, ke vi estos pendumita antaŭe. Kaj kio pri vi?' ŝi diris nun turnante sin al la mestizoj. 'Vin mi same devus pendumigi. Sed mi ankoraŭ lasos truon malfermitan por vi. Vi ja tamen ĉiuj kuros en la maŝon de la ekzekutisto, kaj mi ne volas fuŝi la negocon al li. Sed tion mi povas diri al vi, se vi tion provos ankoraŭfoje, mi skurĝos vin persone ĝis la haŭtpecoj pendos de viaj kadavroj. Tiam mi ordonos vin rosti kaj poste pendumi. Vi ne devos restadi ĉe mi, vi povas foriri tuj. Mi ne bezonas vin. Salajron vi ne ricevos kaj la pistolojn mi deprenos de vi. Sed, se vi vere volas restadi kun mi, mi donacos al vi la pistolojn en

Meksiko, la selojn kaj la ĉevalojn, kiujn vi rajdas. Aŭskultu foje, hispano.' Ŝi iris nun al la viro, kiu estis je ŝia flanko. 'Kiel vi nomiĝas? Jes, Rŭgo. Se ni estos en Meksiko, vi ricevos' – ŝi volis diri 'la tutan mulon', sed ŝi pripensis tion ankoraŭ ĝustatempe – kaj diris: 'Tiukaze vi ricevos la dekstran flankŝarĝon de la mulo tie transe, kaj la indiĝenoj ricevos la duonon de la ŝarĝo sur la maldekstra flanko, tiun ili povos dividi inter si.' Per tio la ribelo finiĝis.

Sed tie estis ankoraŭ la marodantaj gregoj, kun kiuj oni devis luktadi, kaj kontraŭ kiuj ŝi devis defendi la frajton je sango kaj vivo. Tiuj gregoj ne interesiĝis pri sango kaj vivo, ili batalis ĝis la lasta sanĝoguto, ĉar ili ĉiam povis nur gajni. Kaj pri la vivo, kion ili enmetis kontraŭ tio, ili fajfis, ĉar pri tio ja jam delonge estis decidita definitive en juĝeja verdikto, ofte eĉ en pluraj.

Ankaŭ falis besto kun sia ŝarĝo en ravinon kaj la ŝarĝo savendis, aŭ besto sinkis kun sia riĉo en marĉon aŭ malaperis ĉe la transirado de rivero. Estis ankoraŭ plu demando, ĉu estas pli facile ekspluati la trezorojn el la mino, aŭ ĉu estas pli facile sekure transporti la trezorojn

ĝis Meksikurbo, sen tio, ke la vivo de *doña* Maria postrestas sur la vojo.

Ŝi travivis dum la vojaĝo vere plendindan tempon, kaj se ŝi memoris pri la dura tempo de la multaj jaroj ĉe la mino, tiukaze tiu tempo ne estis malpli plendinda. Neniam ŝi povis ĝoji pri sia vivo, de kiam ŝi estis posedanto de la mino. Kaj ŝi ne sciis memori eĉ nur pri ŭnu horo, kiam ŝi sentis sin tute sekura pri sia vivo kaj sia trezoro. En vero, se ŝi pensis pri ĉio kaj rememoris ĉiujn tagojn, ŝi pasigis la plej kompatindan vivon, kiu penseblas, vivo, multe pli mizera ol tiu de besto. Ĉiam en timo, ĉiam kun afliktoj. Inkuboj ĝenis ŝian dormadon. Kaj ŝi trovis neniam ripozon pri la turmentoplenaj pensoj, kiuj pelis kaj persekutis ŝin dum la tagoj. En la tuta mizero de ŝia malĝojiga estado, ŝi havis nur unu lumantan kaj radiantan bildon en la kapo: tiun momenton, kiam ŝi estos transdoninta sian trezoron en la sekuriga domo de la reĝa registaro en Meksiko.

Tiu momento, por kiu ŝi trasuferis tian tiom kompatindan vivon dum lam lastaj jaroj, ekaperis. Ŝi atingis la urbon Meksiko sen tio, ke ŝi perdis eĉ unu

ingoton de sia valorplena havaĵo. La vicreĝo persone akceptis ŝin kaj ŝi estis alte honorata per tio, ke la vicreĝo interparolis kun ŝi dum longa tempo en privata aŭdienco. Ŝia ĝojo kaj dankemo kontraŭ la alta sinjoro apenaŭ plu havis iujn limojn, kiam li promesis al ŝi, ke li volas konservi la trezoron, kiun ŝi akiris post tiom dura kaj resignoplena laboro, en la arkaĵoj, kiuj aliokaze servas nur por la konservado de la reĝa trezoro kaj de la ŝtatmonoj.

Tio estis multe pli ol *doña* Maria iam ajn esperis. Nenie en la tuta Nova Hispanio, eĉ ne en la katakomboj de la katedralo aŭ en monaĥejo ŝia trezoro estis tiel bone konservata kaj tiel bone protektata kiel en la firmaj arkaĵoj de la registaro kaj sub la persona respondeco kaj garantio de la vicreĝo, de la plej alta potenco en la lando. Tie fine kuŝis ŝia trezoro sekura kaj bone konservata, ĝis ŝi transportos ĝin kun arma eskorto al la ŝipo kaj tiam povos preni ĝin kun si al la lando de sia sopiro. Ŝi promesis al la vicreĝo por lia favorplena prizorgado, kiun Lia Moŝto ekzercis al ŝi, parton de sia trezoro, kiu estis sufiĉe granda, por ke eĉ vicreĝo en Nova Hispanio povis nomi ĝin princa poparto.

Poste ŝi pagis al siaj dungitoj la salajrojn kaj adiaŭis ilin.
Poste ŝi iris al ŝia gastejo, la plej bonan, kiun la urbo
havas.

Kaj tiam, fine, post tiom da jaroj, ŝi povis trankvile
enlitiĝi por dormi. Je la unua fojo dum jaroj ŝi povis
trankvile spiri, trankvile kaj zorgeme manĝi sen ĝeno.
Fine ŝi rajtis havi ankaŭ aliajn kaj pli belajn pensojn ol ŝi
devis turnadi en sia cerbo en ĉiuj tiuj lastaj jaroj.

Sed tiam io okazis, kion ŝi ne atendis, kvankam tio tute ne
estis stranga, sed tute natura. La trezoro ne perdiĝis, kaj
ankaŭ ne estis ŝtelita el la arkaĵoj en nokto kaj nebulo.
Sed io alia perdiĝis. *Doñja* Maria en la gastejo sternis sin
por domi, bone protektata en mola belega lito. Sed neniu
vidis ŝin denove leviĝi. Neniu iam ajn denove vidis ion de
doñja Maria. Neniu denove ion aŭdis pri ŝi. Ŝi perdiĝis
kaj neniu homo povis diri, kie ŝi postrestis.

Nu, tio estas ja tute simpla“, Howard finis sian rakonton,
„*doñja* Maria forgesis nur tion, ke oro ankaŭ kelkfoje
faras homon nevidebla. Cetere mi rakontis al vi la
historion nur tial, por montri al vi, ke la transporto havas
komplikaĵojn tiajn, kiajn la serĉado kaj la fosado. Kaj eĉ,

se oni supozas havi ĉion perfekte sekurigita, tiukaze ankoraŭ ne estas decidita, ĉu oni povos aĉeti al si almenaŭ tason da kafo de ĝi. Ĉio ĉi estas ja la kaŭzo, kial oro estas tiom multekosta.“

„Ĉu rilate tion ne estas la eblo“, diris Kurtin, „ke oni povus eltrovi, kie la mino estas? La ino ja ne ĉion ekspluatis, ŝi sufiĉe da valorajoj postlasis.“

„La minon vi povas trovi tre facile“, rediris Howard, “sed vi alvenos tien tro malfrue. Ĝi estas ekspluatata de granda mineja asocio, kaj la asocio jam enspezis dekoble pli ol enspezis la perdiĝinta *señora*. La mino efektive ŝajnas neelĉerpebla. Vi povas trovi ĝin tute facile, ĝi nomiĝas '*Doña Maria-mino*'. Kaj ĝi troviĝas proksime de Huacal. Vi povas labori tie kun semajna salajro, se plezurigas vin.“

La viroj sidadis ankoraŭ dum kelke da tempo ĉirkaŭ la lante estingiĝanta bivakfajro, kaj tiam ili ekstaris. Ili etendiĝis, tretadis piede sur la teron kaj volis iri transen al la tendo.

„La historio estas jam pli malnova ol cent jarojn“, diris tiumomente Lacaud.

„Tion ja neniu kontestis“, diris Dobbs.

„Sed mi scias rakonton, kiu aĝas nur du jarojn, kaj kiu estas simile tiel bona aŭ eĉ pli bona.“

„Aĥ, fermu vian fibuŝon“, diris Dobbs oscedante, „ni ne volas aŭdi vian rakonton, eĉ se ĝi estus aĝa nur semajnon. Vian historion ni jam scias, tiu interesas nin tiom malmulte, kiom vi mem.“

„Kaj se vi diras nenion, jen tio estas plej agrable al ni. Vi estas eternulo.“

„Kio mi estas?“ demandis Lacaud.

„Neniulo“, diris Dobbs kaj nun ankaŭ li trotis post ambaŭ antaŭirintoj al la tendo transen.

Je la sekva mateno, je la antaŭlasta, kiun ili intencis pasigi tie, la triopo estis tiom ekscitita, ke ili apenaŭ trovis la trankvilon por matenmanĝi. Ili rampis en siajn sekretajn kaŝejojn kaj ĉiu elportis sian kvanteton da farita laborvaloraĵo. Estis grajnetoj, sablo kaj polvo, atenteme entorditaj en malnovan tendotolaĵon kaj firmŝnuritaj per fadeno. Ĉiu posedis sufiĉe belaspektan kvanteton da tiaj saketoj. La tasko nun estis enpaki tiujn saketojn bone kaj

ne frapante la atenton. Ili metis ilin en elsekigitajn sovaĝbestajn haŭtojn, kaj tiel ekestis do firme ŝnuritaj pakaĵoj, kiuj efektive vekis la impreson, kvazaŭ ili estus pakaĵoj, kiuj konsistas nur el sekaj feloj. Tiuj pakaĵoj poste venis en sakojn, kaj la ŝarĝo estis preta.

Dobbs kaj Kurtin poste iris ĉasi por ankoraŭ ricevi pecon da sovaĝbesta viando por la vojaĝo. Howard ĉarpentis portoselojn por la azenoj kaj riparis la rimenojn kaj la tolaĵojn, por ke ili dum la vojaĝo ne pro rompiĝoj de la pakaĵoj estu retenitaj. Lacaud ree iris siajn proprajn vojojn kaj serĉadis en la vepro proksime de la paŝteja areo. Sed li ne diris, kion li serĉis, kaj de la triopo neniu demandis lin. Ili rigardis lian konduton nek per la gesto de kompato nek per moko. Kompato estis fremda al ili, kaj por rikane moki lin, ili sentis sin ne sufiĉe interesitaj. Estis tute indiferenta al ili, kion la viro faras, tiom longe, kiom li ne malphelpas ilin per maloportunaĵoj. Eĉ, se li estus trovinta monton el pura oro, ili ankoraŭ tre dubus, ĉu ili tranŝovus sian planon sekvmatene ekvojaĝi eĉ nur je tago. Ili tiom firmkroĉiĝis je la tuja ekveturo, ke nenio povus reteni ilin. Ili estis per unu fojo tiom sataj pri la soleco, la laboraĉado kaj la tre streĉa vivmaniero, ke ili

povus diri nenion, kio povus instigi ilin restadi tie eĉ nur pluan tagon. Ilia humuro estis tiel, ke ili estus tradraŝinta tiun Lacaud ĝis ties senkonscieco, eĉ se li estus provinta prisvati ilin restadi tie nur plian semajnon, ĉar li estas sur la spuro de granda afero. Kiam Howard preterire diris, ke Lacaud ŝajne precize scias, kion li volas, ĉar li ne agas tute tiel reveme kiel eternulo, diris Kurtin: „Min nenio povas forlogi. Li povus porti al mi pecon tiom grandan kiom mia pugno. Mi eĉ ne volus havi ĝin.“

„Ĉu ne havi? Kial ne?“ diris Dobbs. „Havi jes, sed kiel forporti ĝin? Ni apenaŭ popvas porti hejmen tion, kion ni jam havas. Mi ne plu volas havi ion, aŭ li devus ĝin transporti por mi al Durange. Do, nun finon pri tio.“

Ĉivespere ili sidis sufiĉe silenteme je la bivakfajro. Ĉiu estis multe tro okupita pri siaj pensoj kaj planoj por rakonti ion aŭ por ŝskulti trankvile iun alian. Estis ankoraŭ malhele, kiam ili malkonstruis la tendon kaj survojiĝis.

„Ĉu vi restados plu ĉi tie“, demandis Kurtin la viron Lacaud.

„Jes, mi ankoraŭ havas laboron ĉi tie“, li diris.

„Nu, multe da feliĉo, knabo. Eble ni havos pli poste iam la tempon aŭskulti vian belan rakonton“, opiniis Dobbs ridante. „Tiam vi eble povos meti ankaŭ pruvojn pri ĝi.“

Lacaud ŝovis la manojn en la poŝojn kaj respondis:

„Pruvojn, ĉu? Pruvojn vi diras, ĉu? Tiujn mi nun jam povas meti. Sed vi ja ne havas tempon.“

„Tiun ni vere ne havas“, diris Dobbs, „tial ni nun devos foriri. Ni devos hasti por atingi sekuran terenon.“

Howard donis la salutmanon al Lacaud kaj diris: „Mi postlasas al vi salon, pipron kaj ankoraŭ aliajn bagatelaĵojn, kiuj estus nur en la vojo de ni. Eble vi povos uzi ilin. Jen ankaŭ peco da tolaĵo por la tendo. Vi povas havi ĝin, estas bone por la pluvo en la nokto.“

„Dankon“, rediris Lacaud.

Ankaŭ Dobbs kaj Kurtin skuis la dekstran manon de Lacaud. Dobbs donis tabakon kaj Kurtin manplenon da kartoĉoj al li. Nun, kiam ili adiaŭis, ili fariĝis subite amikoj. Kurtin havis ĝin jam sur la lango inviti lin kun ili retroiri, ĉar ĝi ja devus esti terura por li solece kaŭri en la

vepro, kvankam eĉ ne estas plu espereto trovi ion, ĉar ili estis sufiĉe longan tempon tie kaj turnis ĉiun ŝtoneton kaj precize scias, kio jes, kaj kio ne tie troveblas. Sed li ne diris tion, kaj diris nur: „*Good bye!* Adiaŭ!“

Howard havis similan tenton. Li volis peti lin kunveni. Kaj li konsideris doni al li okupon en sia kinejo, kiel filmrepresentadiston aŭ kiel domzorgiston. Sed ankaŭ li ne elparolis tion. Li etendis nur la salutmanon al li, kaj diris: „*Good luck!*“ Bonŝancon!“

Kaj Dobbs pensis, ke viro plia, dum la vojaĝo ne povus esti damaĝo. Estus protekto plia kontraŭ banditoj, kaj se la frajto estus dividita je kvar viroj, ĝi ne aspektus tiom okulfrapa, sed li nur forte skuis lian dekstran manon kaj diris afable: „*So long*“ Ĝis do!“

Ankaŭ Lacaud diris al ĉiu kelkajn adiaŭajn vortojn, tiam li staradis certan tempon kaj postrigardis al la aliaj. Kiam li ne plu povis vidi ilin, li turnis sin al la bivakfajro, pikante tretadis kun botela pinto en ĝin kaj diris laŭte: „Domaĝe.“

La vojaĝantoj devis iri vastan ĉirkaŭvojon kun siaj pripakitaj azenoj por eviti la vilaĝon, kiun Kurtin frekventis por aĉetoj, por ne tuŝi ĝin kaj por ne esti rigardataj de la loĝantoj. Ili volis lasi la homojn de la vilaĝo en la supozo, ke Kurtin ankoraŭ nun tie supre estas. Kiam ili troviĝis en vasta distanco al la vilaĝo, ili ankaŭ ne iris sur la vojoj, sed migris sur padoj, sur kiuj ili estis pli sekuraj malofte renkonti iun. Ju pli ili distancis de la distrikto, des pli ili rajtis esperi nerigardite atingi la urbon. Se ili estos jam en la urbo, ili kaj ilia havaĵo estos sekuraj. Tiukaze ili iros en hotelon, transpakos ĉion lerte kaj sidiĝos kun kofroj ne frapanataj la atenton en la trajnvagonon.

Ili havis nun apenaŭ iom da mono en la poŝoj, kelkajn pesojn, kaj tiuj devus sufiĉi ĝis la urbo. Tie la azenoj, kaj ĉi tio, kion oni krome ne bezonos, estos vendeblaj kaj tio tiam estos la veturmono. Sed unue oni devos atingi la urbon. Kaj tio postulos tempon. La distanco ne estis tiom granda. Sed la vojojn ili ne volis iri, ĉar ili tie pli ofte povus renkonti banditojn aŭ federacian policon ol sur la

kaŝitaj padoj. Ju malpli da homoj ili renkontos des pli agrable estos al ili.

Sed la padoj ne ĉiuj estis tiel, kiel ili dezirus ilin. Ĉiuj padoj sekvis aŭ al vilaĝo aŭ al homa loĝejo. De tempo al tempo ili trafis subite vilaĝon, kiam ili ĝin nek atendis nek deziris. Kaj se ili iam estis jam en viddistanco de vilaĝo, ili ne povis retroiri senprobleme. Tio suspektigus ilin.

Tiel ili venis je la dua tago en indiĝenan vilaĝon. Ne estis eviteble. Tre nekutime tio ja ne estas, ke azenokaravano moviĝas tra loko. Ke nur blankaj viroj kondukas tian karavanon estas ja malofta afero, sed neniu cerbumas la kapon pri tio, ĉar la blankuloj ja de tempo al tempo havas sufiĉe strangajn ideojn.

Kiam ili nun estis meze de la loko, ili vidis stari antaŭ kabano kvar meksikanojn. Tri el ili estis ĉirkaŭmetintaj kartoĉozonon kaj apud kokso la revolveron.

„Tio estas polico“, diris Dobbs al Howard, “ nun ni estas en la kaĉo.“

„Ŝajne efektive estas polico“, obĵetis la oldulo.

Dobbs bremsis la azenojn, sed Howard puŝis lin kaj diris:

„Nun ne faru stultaĵojn. Se ni tiel subite haltos aŭ eĉ reiros, tiukaze ni estos finitaj. Tiukaze ili tuj rimarkos, ke io ne estas ĝusta ĉi tie. Nur tute trankvile antaŭen, kvazaŭ ni havus bonan konsciencon. Tion ni ja efektive havas. Estas nur pro la tarifo kaj pro la ne havigita licenco.“

„Sed tio povus kosti al ni la tutan fatrason“, sakris Dobbs. Intertempe ankaŭ Kurtin proksimiĝis.

„Kion volas tie la viro kun la okulvitroj?“ li demandis kaj kapsignis transen al la viro, kiu ne estis armita kaj kiu staris ĉe la enirejo de la kabano kaj evidente interparolis kun la loĝantoj.

„Tio estas verŝajne registara komisaro“, diris Dobbs.

„La ekzekutisto sciu, kio tie okazas. Ni iru tute trankvile plu.“

La meksikanoj ne rimarkis la alvenintojn. Nur kiam ili atingis la placon, kie la kabano staris, turnis sin unu el la policianoj al ili. Tiam li ŝajne diris ion al la aliaj. Kaj post tio ĉiuj turniĝis al ili kaj postrigardis la vojaĝantojn, kiuj iris sen hasto plu. Kiam ili jam transpasis la placon, subite iu el la viroj postvokis ilin. „*Hola, senjores, un*

momento!“

„Nun ni sidas en la kaĉo“, diris Dobbs mallaŭte.

„Mi iros sola transen“, proponis Howard, „vi restados ĉi tie ĉe la azenoj. Mi volas aŭskulti, kion ili intencas.“

Howard iris transen. Kiam li staris antaŭ la viroj, li diris:

„Bonan tagon, per kio ni povas servi al vi?“

„Ĉu vi venas de la montoj malsupren?“ demandis unu el la oficistoj.

„Jes, ni ĉasis.“

„Ĉu vi ĉiuj estas vakcinitaj?“ diris la viro nun.

„Ĉu ni estas kio? Ĉu vakcinitaj?“ Howard parolis ĝin malŝarĝite, ĉar li tuj ekkonis, kion la viroj celis ĉi tie.

„Komprenbele, ni estas ĉiuj vakcinitaj. Jam kiel malgrandaj infanoj. Tio estas ĉe ni leĝa devo. Mi estas profilaktike vakcinita certe jam dek fojojn en mia vivo.“

„Kiam la lastan fojon?“

„Antaŭ du jaroj.“

„Ĉu vi havas la oficialan ateston ĉe vi?“

Howard ridis: „Tion mi portas ja ne ĉiam en poŝo.“

„Kompreneble ne“, diris nun la viro. „Sed tiukaze mi nun devos vakcini vin ĉi tie. Ni estas la vakcinada komisiono, kaj ni devas vakcini ĉiun, kiun ni trafas ĉi tie en la vilaĝoj.“

La viro kun la okulvitroj iris en la kabanon kaj elvenis kun sia kesto. Li malfermis ĝin, Howard nudigis la brakon kaj la viro gratis lin per la nadlo en la karnon. „Je vi estas malpli komplike ol je la homoj ĉi tie“, li diris ridante. „La homojn de ĉi tie ni devas embuski, tiuj kuras sur la montojn kaj en la vepron, ĉar ili supozas, ke ni volas detranĉi iliajn kapojn.“

„Jes“, opiniis unu el la policianoj, dum li elprenis libron, „ĉi tie vakcini la tutan loĝantaron kostas al ni pli da peno ol kapti gregon da banditoj. Sed la epidemio tro kreskus, se ni ne ĉiujn ĉi tie havigus por profilakta vakcinado. La infanoj, tio estas la plej terura. La inoj kriadis kvazaŭ ni volus murdi la infanojn kaj batalas kiel freneziĝintoj kun ni, se ni volas surmeti la nadlon. Jen, mia vizaĝo, tute vundgratita de la inaĉoj. Kaj jen mia kolego, li havas grandan tuberon sur la kapo, kie la inaĉoj trafis lin per

ŝtono. Ni estas jam kvar tagojn ĉi tie, ĉiuj kaŝiĝis ie. Kaj ni devas elmasatigi ilin, ĝis ili revenos. Iom post iom ili ja revenas, ĉar ili vidas, ke la infanoj jam vakcinitaj de ni, ankoraŭ vivas. Sed kiel ni klarigu al ili, ke ni laboras ĉi tie nur por la beno de la homoj kaj de iliaj infanoj.“

Dum tiu tempo li foliumis la libron kaj poste atingis la vakajn foliojn.

„Skribu ĉi tie sur ambaŭ flankoj vian nomon“, diris la oficisto.

Howard skribis kaj redonis la libron.

„Kiom da jaroj?“

La oficisto enskribis ĝin, subskribis la folion, elŝiris duonon de la folio ĉe la laŭlonge truita linio kaj donis ĝin al Howard.

„Jen via atesto, la alian foliparton ni retenos en nia libro. Sendu ankaŭ viajn du kamaradojn ĉi tien. Ne damaĝos al ili. Eĉ, se ili estas jam dekfoje vakcinitaj.“

„Kion mi do pagu nun?“ demandis la oldulo. „Mono tre raras ĉe ni.“

„Por tio vi devas pagi nenion. Tio kostas nenion. Tion pagas la registaro.“

„Tio tiukaze estus ja sufiĉe malkare“, diris Howard ridante kaj rulis la manikon malsupren.

„Ni ja scias“, diris nun unu el la oficistoj, „ke vi ĉiuj estas vakcinitaj, aŭ ni almenaŭ supozas tion. Sed ni faros tion nun tre prefere, ke ni vakcinos vin. Ni estas sufiĉe dankemaj, ke vi venis ĉi tien en la ĝusta tempo. La enloĝantoj vidas de sia kaŝejo ja ĉiun movon, kiun ni faras. Tial ni elektis ĝuste tiun kabanon. Ĝi staras plej libere. Se la homoj nun vidos, ke ni ne faras diferencon inter indiĝenoj kaj blankuloj, kaj ke vi ĉi tie prezentas brakon, kvazaŭ vi farus tion ĉiun tagon, la homoj ekfidus nin kaj vidos, ke ĝi ne koston la vivon.“

Howard iris transen kaj sendis Dobbs kaj Kurtin por vakcinado.

„Mi ne scius, kion mi farus pli prefere“, diris Kurtin ridante, „ĉiun momenton mi pensis, ke ili venos kaj stulte demandos nin.“

„Se plezurigos vin“, diris Howard, „jen vi povos rakonti al

ili, kion vi faris en la lastaj monatoj. Ili ne havas intereson pri viaj familaj aferoj. Ili estas la vakcinada komisiono, kaj ĉio, kio ne havas rilaton al la vakcinado lasas ilin frida kiel pavumŝtono. Ili vakcunas ankaŭ persekutitan banditon ĝuste preterirantan kaj lasus forkuri lin. Ne apartenas al ilia negoco kapti banditojn.“

„Nu, nu“, interrompis Dobbs, „pli bone, se vi tenos fermita vian buŝon . Ni lasos vakcini nin, sed tiam tuj plu.“

„Ĉu mi eventuale diris, ke ni setlu ĉi tie?“

„Sed vi parolas ĝuste tiel, kvazaŭ ni falu al ili ĉirkaŭ la kolon“, diris Dobbs kaj trotis transen al la kabano.

Howard skuis la kapon, kun bedaŭra gesto, kaj turnis sin al Kurtin: „Tiu Dobbs estas sen humuro“, kion mi ĉiam asertis. Mi falas ja pli prefere al vakcinada komisiono ĉirkaŭ la kolon ol al polica grupo, kiu kontrolas minojn, en la manojn. Nun ekkuru do transen, Kurtin, kaj lasu doni la paperon al vi, por ke ni povu migri plu.“

Vespere ili kampadis proksime de la loketo Amapuli. Ili devis restadi tie, ĉar oni diris al ili, ke ili ne povos atingi la

sekvan akvejon antaŭ la komenco de la nokto.

Dum ili ankoraŭ pretigis sian vespermanĝon, venis kvar indiĝenoj de la loko al ilia kampadejo. Ili salutis kaj demandis tre ĝentile, ĉu ili rajtas sidiĝi teren.

„*Como no?*“ diris Howard. „Kial ne? Vi tute ne ĝenas nin.“

La kvar indiĝenoj sidis dum certa tempo kaj observis kiel la fremduloj rostitis sian viandon kaj kuiris sian rizon.

„Vi venas certe de malproksime“, diris fine unu el la indiĝenoj. Kaj vi certe volas ankoraŭ vojaĝi plu malproksimen. Vi estas ja certe tre prudentaj viroj.“

Kurtin diris: „Ni povas legi librojn, kaj ni povas skribi leterojn kaj ni povas kalkuli per nombroj.“

„Per nombroj, ĉu?“ demandis unu el ili. „Nombroj, ĉu? Tion ni ne konas.“

„Dek estas nombro“, klarigis Kurtin, „kaj kvin estas nombro.“

„Ho“, opiniis nun unu el la vizitantoj, „tio estas nur la duono. Dek estas nenio, kaj kvin estas nenio. Vi opinias dek fingrojn aŭ kvin fabojn aŭ tri kokinojn, ĉu ne?“

„Tiel estas“, enmiksiĝis Howard.

La indiĝenoj ridis, ĉar ili komprenis tion. Kaj unu el ili diris: „Dek oni ne povas diri. Oni devas diri ĉiam kiom da dek? Dek birdoj aŭ dek arboj aŭ dek viroj. Se oni diras dek, tri, aŭ kvin, sen tio, ke oni diras, kion oni celas, tiukaze tio estus truo, kaj tio estus malplena.“

Tiam ili ridis denove. Post pli longa silento iu el ili diris: „Mia filo falis en la akvon. Ni tuj denove eltiris lin kiel fiŝon. Sed mi ne pensas, ke li estas morta. Sed li ne rekonsciiĝas. Vi certe legis librojn kaj scias, kion oni do povus fari.“

Howard demandis: „Kiam via filo falis en la akvon? Ĉu hieraŭ?“

„Ne, hodiaŭ posttagmeze. Sed li ne vekiĝas.“

„Mi iros kun vi kaj rigardos vian filon“, diris Howard.

„Mi vidos, ĉu li estas morta.“

La viroj ekstaris kaj Howard iris kun ili. Ili venis en domon konstruitan el sekigitaj argilaj tegoloj. Sur tablo kuŝis mato el plektitaj palmfolioj, *petate*. Kaj sur la petato

kuŝis la akcidentulo.

Howard rigardis lin tre detale, levis la okulklapojn, metis la maldekstran oreilon al ties brusto. Li palpadis la manojn kaj piedojn kaj diris: „Mi volas foje provi, ĉu li rekonsciigos.“

Li faris dum kvarono da horo movekzercojn spirigajn kun li. Poste li lasis meti varmegajn humidajn kompresojn sur la korpon de la knabo, frotis la piedojn kaj manojn kaj, kiam li metis denove sian maldekstran oreilon sur ties bruston, li trovis, ke lia koro komenciĝas bati. Post horo la knabo mem spiris, kaj malmultajn minutojn poste li malfermis la okulojn.

La viroj kaj la inoj starantaj en la kabano, observis la agojn de la fremdulo sen eligi sonon. La du inoj, kiuj okupiĝis pri la varmigo de la kompresoj, interkomunikis nur per gestoj aŭ per mallaŭte flustrita vorto. Eĉ tiam, kiam la knabo tute vekigis, la homoj ne kuraĝis paroli.

Howard prenis sian ĉapelon, surmetis ĝin kaj iris al la pordo. Neniu retenis lin kaj neniu diris ion. Nur la patro postsekvis lin, etendis manon al li kaj diris: „Multan

dankon, sinjoro.“ Poste li reiris en sian domon.

Nun malheliĝis kaj Howard devis klopodi trovi la kampadejon. Sed la lumo de la bivakfajro montris al li fine la vojon.

„Kion vi do povis fari?“ demandis Dobbs.

„Jen bagatelo“, diris Howard. „Buŝ-al-buŝ-spirdonado“, kaj tiam li jam rekonsciiĝis. Li havis ĝuste nur ŝokon. Li certe post kelkaj horoj mem leviĝus sen helpo. Li glutis ne pli ol buŝplenon da akvo. „Ĉu vi ankoraŭ lpostasis iom de la viando al mi?“

Antaŭ sunleviĝo ili jam denove survojis marŝante. Ili volis sufiĉe rapide atingi Tomini-on kaj provi tie trapasi la alte situantan montaron.

Kiam ili jam finis sian tagmanĝon kaj jam pakis la azenojn kaj ĝuste komencis survoji la bestojn, diris Kurtin: „Kio tie okazas? Tio aspektas ja kvazaŭ iu persekutus nin.“

„Kie?“ demandis Dobbs. „Jes, nun mi vidas ilin, indiĝenojn sur ĉevaloj. Sed tiuj ja ne ĝuste nin devas persekuti. Ili ankaŭ povus troviĝi sur promena rajdo aŭ ili

rajdas al la foirplaco.“

Ne daŭris longan tempon ĝis la rajdistoj proksimiĝis. Ili ekkonis la kvar indiĝenojn, kiuj hieraŭ vespere vizitis ilin.

Kaj krome tie estis du pluaj viroj, kiujn Howard vidis en la domo.

La viroj salutis, kaj tiam diris unu el ili: „Sed, sinjoroj, kial vi forkuris de ni?“

Howard ridis kaj diris: „Ni ne forkuris, sed ni devas plu vojaĝi, ni devos atingi la urbon. Ni havas tie gravajn negocojn, kiuj rapidigas nin.“

„Ho“, diris la indiĝeno, kies filo troviĝis en vivdanĝero, „negocoj povas atendi, negocoj ne devas rapidigi. Estas ankoraŭ pliaj tagoj, ne nur hodiaŭ kaj ne nur morgaŭ kaj ne nur postmorgaŭ. Sed unue mi ja devos inviti vin esti mia gasto. Mi ja ne povas permesi vian foriĝon. Vi redonis la vivon al mia filo. Tial vi devos esti mia gasto. Du semajnojn. Ho, tio estas tro malmulte. Vi devos esti dum ses semajnoj mia gasto. Mi havas terposedon. Mi havas multe da maizo. Mi havas bovinojn, mi havas multajn kaprinojn. Mi donos al vi ĉiutage bongustan meleagron

por manĝi kaj ovojn kaj lakto. Mia edzino faros al vi ĉiutage tamalojn.“

„Ni dankas al vi el nia tuta koro“, diris Howard. „Sed, se ni ne ĝustatempe estos en la urbo, ni perdos nian negocon.“

„Negocoj ne forkuras“, diris nun alia el la indiĝenoj. „Negocoj estas ledecaj kiel la viando de maljuna kaprino. Negocoj faras zorgojn. Kial vi volas fari zorgojn al vi, se vi havu ĝin tiel bone ĉe ni. Vi ne havos zorgojn, kaj ni havos ankaŭ muzikon kaj dancon.“

„Ne“, ni devos foriri, ni devos tute certe atingi la urbon“, diris Dobbs kaj li fsariĝis iom ĉagrenita.

„Ni akceptis vian donacon“, diris nun la patro, „kaj nun ankaŭ vi devos akcepti nian donacon.“

Kiam la indiĝenoj ekkomprenis, ke estis pli komplike peti la fremdulojn kiel gastojn ol ili pensis, diri iu el ili: „La du pli junaj viroj trankvile ekiru, sed vi“, kaj li turnis sin al Howard, „vi ne rajtas foriri. La filo de mia frato certe mortus, se ni ne petus vin fariĝi nia gasto. Ni devos pagi vian medicinon, ĉar vi estis tiel bonkora al la knabo.“

Kiom ajn ĉagrenitaj la tri vojaĝantoj estis, kiom ajn ili defendis sin, ili ne povis eskapi. Ili estis ĉirkaŭataj de la ses viroj kaj sub ties potenco.

Fine Dobbs ekhavis ideon. Li diris al Howard. La stultecon, kiun ni faris hieraŭ, ne lasos nuligi sin. Tiuj estas kontentaj, se restados vi. Ili volas nur vin reteni ĉi tie. Ni iros plu, kaj vi povos pli poste sekvi nin. Tio estas la ununura elirvojo.“

„Vi povas paroli facile“, diris Howard, „sed kio fariĝos el mia pakaĵo?“

„Tiun vi retenos ĉe vi“, diris Kurtin.

Dobbs diris kontraŭ tio: „Tion mi ne konsilus. Ili traserĉos vian havaĵon kaj forprenos ĝin de vi. Aŭ ili elbabilos tion, kaj ĝi publikiĝos. Kaj se ili ne mortbatos vin, aŭskultos tion banditoj kaj embuskos vin.“

„Kion mi do faru?“ demandis Howard.

„Ni kunprenos vian havaĵon kaj transdonos ĝin en la banko sur la konton sub via nomo. Aŭ, ĉu vi eble ne fidas al ni?“ Tion demandis Dobbs.

„Ĉu fidi?“ Kial ne fidi?“ Howard ridis kaj rigardis de unu al la alia. „Ni ja preskaŭ tutan jaron kune vivis kaj kune laboris. Jen ja ĉiam estis io por fidi. Ĉu eble ne?“

Kaj ĉar nenio alia restis al ili, ili devis trovi decidon, kun kiu ankaŭ la indiĝenoj estus kontentaj. Por ili temis nur pri tio montri al Howard sian dankemon. Tial ŝajne estis la plej bona solvo, se Howard transdonis al la du laborkamaradoj sian havaĵon. Ambaŭ transprenis la respondecon por la transdonado kaj ambaŭ donis notfolion al li, sur kiu ili kvitancis la havaĵon, tiom kaj tiom da saketoj, ĉiu kun proksimume la sama pezo de tiom kaj tiom da gramoj de ellavita sablo.

„Kaj kie vi ĝiros ĝin?“ demandis Howard.

„Ni ĝiros ĝin en sekurŝrankon de la *Banking Company* en Tampiko, je via nomo“, diris Kurtin.

„Bone do“, diris Howard, kaj ili adiaŭis unu de la alia.

„Estas ja nur por kelkaj semajnoj, oldulo“, diris Kurtin.

„Mi atendos vin en ĉiu kazo en Tampiko. Vi renkontos min en la *Southern* aŭ en la *Imperial*. Mi restadus kun vi ĉi tie, sed tio estas ja nur disipo de tempo, kaj vi scias, ke

min atendas damo.“

Howard ricevis unu el la ĉevaloj, dum la indiĝeno, kiu fordonis sian ĉevalon, surĉevaliĝis al alia viro. Poste ili rajdis ridante kaj kontente en sian vilaĝon, triumfe alkondukante Howardon en sia mezo.

Pro la restado kaj pro la longaj debatoj, dum kiuj la indiĝenoj ne montris rapidecon, sed persiston venkigisian volon, duono de tago estis perdita. Ekestis tute la impresoj, kvazaŭ la indiĝenoj ne tre insistis pri la akompano de la kamaradoj de Howard. Se Howard estus dezirinta, ke ambaŭ devu esti inkluditaj en la gastemon, ili certe estus devinta kuniri kaj oni traktus ilin same afable kiel Howardon. Sed la indiĝenoj ŝajne ne trovis plaĉon je la duopo. Eble estis ties rigardo, kiu ne plaĉis al ili. Kaj ili pli konsideris la rigardon ol la ceteran aspekton.

Tiu restado estis la kaŭzo, ke Kurtin kaj Dobbs je tiu tago eĉ ne atingis la vilaĝeton Cienega kaj tiel devis vojaĝi plian tagon antaŭ ol ili atingis la trapasejon en la alta montaro, kie ili intencis trapasi.

Ili ambaŭ fariĝis ĉagrenemaj kaj grumblemaj pro la okazaĵo. Ili apenaŭ interparolis ion, kaj se ili devis diri ion, ili diris tion tra la dentoj. Ili estis koleraĵoj, ke ili devis transporti la frajton de Howard, ke ili devis peli liajn azenojn, ke ili devis ŝarĝi kaj malŝarĝi ties havaĵon, kaj ke li mankis kaj ne faris sian parton de la laboro. Kaj estis

ĝuste la azenoj de Howard, kiuj ŝatis eskapi, estis ĝuste la pakaĵoj liaj, kiuj ne estis lerte kunŝnuritaj kaj dum la transporto deiĝis de la portoseloj. Ili surpakis ilin sakrante. Kaj dum ili faris tion, la ceteraj azenoj komencis grandigi la distancojn inter si kaj ili devis kapti ilin. Tiaj aferoj ne okazis, se tri viroj ĉeestis. Sed sakri pri Howard kaj insulti lin, ili povis nur el la foro. Ili baldaŭ ekakceptis kiel ridinda tio estas; ĉar Howard ne povis aŭskulti tion, kaj tial estis la plej stulta disipo de fortoj fulmotondri vortojn kontraŭ li. Il tiam sakris pri la azenoj, sed tiuj ne respondis kaj ne traktis tion serioze. La azenoj trotis sian vojon, eltiris jen tigiton kaj jen branĉeton de arbustaĵo, ĉiam tiam, kiam, kiam ili havis sekundon da tempo movi la langon kaj se la sekva besto en la vico ne malĝentile urĝigis ilin.

Fine al ambaŭ uloj restis nenio alia krom insulti tradente reciproke la alian, ridinde riproĉi la alian reciproke, ŝovi la kulpon pri malesencaj kaj longe pasintaj aferoj al la alia, nur por aŭdi respondojn kaj ekscitiĝi pli kaj pli pri la respondoj. Estas ĉiam la respondoj kiuj kaŭzas kverelon. Ja kiu de ambaŭ havus la filozofan trankvilon ne respondi al riproĉoj, kulpigoj kaj ridindaj asertoj? Kurtin

respondeis pri la antaŭo de la marŝformacio kaj Dobbs pri la fino. Kaj trans la azenojn, kiuj trotis pacience kaj indulge inter ambaŭ, ili forpafis siajn karesemajn kaj bonintencajn parolojn. La azenoj turnis siajn orelojn jen antaŭen por elgustumi brilan sakron de Kurtin jen turnis siajn orelojn malantaŭen por aŭskulti kiagrade Dobbs akceptos kaj kiel draste li respondos la fidirojn de Kurtin. Poste la azenoj, kiuj iris unu apud la alia, kunpuŝiĝis per siaj nazoj, priflaris sin reciproke, flustris ion kaj rikanis per larĝaj buŝoj. Se la pado estis tro malvasta, tiel, ke ili ne povis iri unu apud la alia, priflaris la malantaŭa azeno la postaĵajn partojn de la azeno marŝanta antaŭ li. Tiu tiukaze turniĝis, kapjesis, rikanis kaj nepridubeble ekkonigis, ke li komprenas ĉion kaj formis sian opinion pri tio. Ili tiam plu diris sian opinion inter si, ĉiam per priflarado kaj turniĝado, kapjesado kaj rikanado kaj skuado kaj turnado de la brake longaj oreloj. Se Dobbs kaj Kurtin prenis al si nur dum momento la tempon por foje atenti, kion kaj kiel la azenoj pensis pri la afero, ili certe estus ricevintaj imagon pri aŭtentika mondosagaĝeco. Sed kiu tiom humiligus sin akcepti azenon kiel instrumastron?

„Mi haltas ĉi tie“, diris Dobbs subite. „Mi ja ne estas bruto, ke mi kuradas la tutan tagon seninterrompe antaŭen.“

„Tamen estas ja nur la tria, ulo“, respondis Kurtin.

Dobbs kriis kolere trans la azenojn: „Mi ja ne ordonis al vi, ke vi ekkampadu ĉi tie. Pro mi vi povos ekkuri kiel sago ĝis morgaŭ frue matene.“

„Ne ordonis, ĉu? Ĉu vi?“ blekis Kurtin malantaŭen. „Vi povas ordoni nenion al mi. Vi ja ne estas la ĉefo.“

„Ĉu eble vi? Diru do. Mi atendas nur aŭdi tion de vi.“

Dobbs fariĝis ruĝa en la vizaĝo.

„En ordo“, diris Kurtin iom pli trankvile, sed plu kun ĉagreno, „se vi ne povas plu – “

„Povas, ĉu? Povas, ĉu?“ kriis Dobbs. „Kun vi mi ankoraŭ povas vetkonkuri.“

„Jes ja, tio estas en ordo. Do, se vi ne volas iri plu, tiukaze ni blovu la haltosignalon kaj malŝarĝu ĉion kaj kampadu. Pro mi do, akceptite.“

„Ĉi tie ja estas akvo“, diris Dobbs, same fariĝante pli

trankvila, „kiu sciuj, ĉu ni vespere trovos akvon.“

Manĝado ĉiam pacigas, se oni ne parolas dum la manĝo pri la temo kostoj.

Ankaŭ en tiu kazo la manĝo efikis pacige, kvankam ĝi ne estis festmanĝo.

Ankaŭ tiufoje tosto estis dirita. Ankaŭ ĉifoje pri la alia.

Dobbs estis la parolanto de la vespero. Li diris: „Kion la olda knabo faras nun?“ Kaj dum tio li ne pensis pri li, sed pri si mem, pri siaj propraj interesoj. Kompreneble, unue la penso ja efektive estis ĉe Howard. Sed antaŭ ol li finis la frazon, fariĝis klare al li, ke io alia estis pli proksima al li ol Howard. Li rigardis transen al la pakaĵoj, kaj lia rigardo restadis certan tempon ĉe la pakaĵoj de Howard.

Kurtin rigardis same al la pakaĵoj. Sed li malĝuste interpretis la rigardon de la festparolanto. Ĉar li diris: „Ho, mi pensas, ke ni nun povos porti la tutan ŝipkargon glate kaj komplete en la dometon. Ni estas nun jam sufiĉe for de la monto. Tio estas nun tute nesupekte. Post du tagoj, se ni havos klaran rigardon de la altaĵo, ni jam povos vidi fumi la lokomotivon.“

Dobbs diris nenion pri tio. Li fikse gapis en la bivakfajron. Poste li rigardis transen, kie moviĝis la malhelaj ombroj de la paŝtantaj azenoj, kaj ĉar li ne denove fikse rigardis en la bivakfajron kaj ne volis observi denove la azenojn, lia rigardo denove direktiĝis al la pakaĵoj kaj kroĉiĝis je tiu de Howard.

Subite li puŝis Kurtinon per la pugno kaj laŭte ekridis. Lia ridado fariĝis glugla kaj singulta kaj brua.

Kurtin rigardis lin mirigite kaj konfuzite, iom li infektiĝis de la ridado, ridetis kaj ĉirkaŭrigardis, kvazaŭ li volus serĉi la kaŭzon, kial Dobbs estis plezurigita kaj ride gaja.

Fine li demandis kun ridanta buŝo: „Viro, pri kio vi prope ridas tiom multe?“

„Aĥ, filo mia, filo mia“, diris Dobbs, elkrevante ridadon, „filo mia, tio estas ja tiom komika, tiom nedireble komika.“

„Kio estas komika?“

„Pripensu do, tiu azeno nomata viro donas al ni sian tutan bronzon. Ĉi tie en la sovaĝejo. Kaj ni povas tiel facile formarŝi kun ĝi. Neniu ventospiro plu restos de ni.

Kie li serĉu nin, tiu olda skeletulo?“

Kurtin ĉesigis sian rideton. „Mi ne komprenas vin, Dobbs“, li diris, „pri kio vi do parolas?“

Dobbs ridis kaj denove puŝis pugne Kurtinon: „Vi ne komprenas, ĉu? Blekŝafo, kie vi plenkreskiĝis?“

„Eĉ se tiel gajas, mi ne ne komprenas vin.“ Kurtin skuis la kapon.

„Kio ne kompreneblas? Ne kondutu tiom azenega. Ni ne postlasos spuron.“

Kurtin ne montris mienon, kvazaŭ li komprenus, kion Dobbs celis de li.

„Ni ne postlasos spuron“, klarigis Dobbs, „ni komplete surpakos ĉion kaj dividos la predon, kaj ĉiu iros sian vojon.“

„Mi nun ekkomprenas“, Kurtin kapjesis.

„Daŭris sufiĉe longan tempon“, diris Dobbs kaj frapis lin surŝultren. Kurtin ekstaris. Li paŝadis iom, poste li denove iris al la bivakfajro. Sed li ne sidiĝis, sed restadis staranta, kaj rigardis supren en la ĉielon. Poste li diris

koncize kaj krude: „Se vi pensas, ke ni plifaciligu
Howardon pri ties laboraĵo, se vi opinias tion – ?“

„Kion alian do? Kompreneble mi opinias tion kaj mi
opinias tion serioze!“

„Nu, se vi opinias tion“, daŭrigis Kurtin, kvazaŭ li tute ne
estus interrompita en sia frazo, „tiukaze mi ne akceptos
tion. Mi ne estas de tia partio.“

„Ĉe l' fino“, diris nun Dobbs dum li ekstaris kaj sin
starigis tute proksime antaŭ la jam staranta Kurtin, „ĉe l'
fino mi ne bezonos vian permeson, se vi nepre volas scii
tion. Vin mi ne demandos. Kaj se vi ne partoprenos,
tiukaze tio estos damaĝo via. Tiukaze mi prenos la tutan
nuksetan aron sola. Kaj vi povos viŝi vian muknazon, se vi
havas viŝĉifonon. Ĉu vi komprenas tion?“

„Jes, tion mi nun komprenas.“ Kurtin ŝovis la manojn en
la poŝojn kaj retroiris paŝon, por havi Dobbson ne tro
proksime ĉe la korpo.

„Kaj nu, ĉu?“ demandis Dobbs krude. „Kion do?“

„Tiom longe, kiom estas mi ĉi tie, vi ricevos eĉ ne ereton
de tio, kio apartenas al la oldulo. Mi subskribis lian

notfolion.“

„Ankaŭ mi faris, sed mi fajfas pri tio. Tiu unue devus trovi nin. Tiukaze mi rakontus al li, ke banditoj forprenis ĝin de ni. Tio estas klara kiel diamanto.“

Kurtin parolis celkonscie plu. „Mi subskribis la notfolion kaj mi promesis al li, ke mi transdonos ĉion ĝuste kun vi aŭ sen vi. Ne estas sole pro la notfolio kaj pro mia subskribo kaj pro mia promeso. Oni promesas tiom da aferoj en la vivo, kaj oni subskribas tiom ofte en la vivo, se oni volus plenumi ĉion ĉi, oni ne plu havus tempon por vivi. Tio do ne estas la kaŭzo. Estas io alia. Li ne ŝtelis ĝin, li ne ie kolektis ĝin permane, li ne gajnis ĝin en la loterio aŭ je borso aŭ en la *Monte Bank*. Li akiris ĝin fidele kaj streĉe per honesta laboro. Mi kutime respektas nenion. Sed tion mi respektas. Kaj tio estas tio, kion iu fidele kaj streĉe perlaboris per siaj manoj.“

Dobbs mangestis malestime: „Lasu la bolŝevistajn ideojn ie aliloke. Per tio vi povas nutri viajn kokinojn. Tiujn ideojn mi konas parkere.“

„Tio havas neniun rilaton al bolŝevistoj, respondis Kurtin.

„Ja eble povas esti, ke tio estas la intenco de la bolŝevistoj aŭ komunistoj respektigi la laborsalajron al ĉiuj nelaboristoj, kiuj jam havas la monon, por ke oni donu al la laboristo la salajron, kiun li efektive meritas, kaj ke oni ne tiru ĝin per ĉiuj eblaj ĉirkaŭ- kaj ŝteliraj vojoj denove el la monujo, kaj por tio entreprenas aferojn, kiuj tute ne interesas la laboriston. Sed tio estas skribita sur alia folio. Tion ili povas trakti inter si. Mi ne havas rilaton al tio. Kaj nun koncize kaj klare, knabo: Tiom longe, kiom mi estas en la vico aŭ proksime de la vico, vi ne tuŝos eĉ grajneton de tio, kio apartenas al la oldulo. Ties bronzon vi ne tuŝos, tiom longe, kiom mi staras sur miaj du piedoj. Nun vi scias tion.“

Kurtin sidiĝis, prenis sian pipon kaj komencis ŝtopi ĝin. Li penis aspekti trankvila.

Dobbs staris plu kaj rigardis Kurtinon fremde. Poste li laŭte kaj moke ekridis: „Vi pravas, filo mia, nun mi scias ĝin. Nun mi scias, kion vi intencas. Mi sciis tion jam delonge.“

„Kion vi sciis jam delonge?“ demandis Kurtin sen rigardi supren.

„Ke vi havas tion mem en la senco hodiaŭ aŭ morgaŭ en la nokto mortpafi min, enterigi min kiel mortintan hundon, kaj tiam foriĝos kun la pakaĵoj de Howard kaj kun miaj kaj subridos, ĉar ni estis tiaj stultaj ŝtipkapuloj.“

Kurtin sinkigis la pipon, kiun li ĝuste volis ekbruligi kaj rigardis supren. Liaj okuloj estis vaste malfermitaj, sed ili estis kavaj kaj malplenaj. Kontraŭ tiu akuzo li perdis la kapablon doni esprimon al siaj okuloj. Je tiu ago, pri kiu li estis ĵus suspektata, li pensis neniam. Li efektive ne rigardis sin honorinda modelhomo. Li ja sciis kapti la okazon, se io estis kaptebla, kaj de konscienciproĉoj li ne lasis turmenti sin. La riĉaj naftomagnatoj, la ŝtalreĝoj, la gigantoj de la fervojo ne povus esti tio, kio ili estas, se ili lasus influi sin de la tielnomata konscienco. Kial li, la malgrandulo, la etulo, havu pli noblan kaj pli fajnan konsciencon ol tiuj, kiu estis nomataj la steloj de la nacio, kaj kiujn gazetoj, ĵurnaloj kaj legolibroj prezentis kiel la grandaj ekzemploj pri agoforto, volforto kaj sukceso? Sed tio, kion Dobbs pensis ebla pri li, tio estis la plej fia ago, kiun li povis imagi. Eble li ne trovis la agon tiom fia, se li mem estus havinta la ideon. Sed ĉar ĝi estis metita de Dobbs tiel malice kaj naŭzige kvazaŭ per klabo al la kapo

de Dobbs, li trovis ĝin tiel fiega ago kiel nenium, pri kiu li iam aŭskultis. Ĉar per tio, ke Dobbs pensis lin kapabla pri tiu ago, li ekkonis per unu fojo la senliman fiecon kaj malicon de Dobbs. Kiel li povis pensi ion tian pri iu? Ja nur tial, ĉar li mem intencis fari. Sed se li intencis fari tion, Kurtin fakte estis jam morta viro. Dobbs ja ne hezitus murdi lin por posedi la tutan havaĵon. Kaj tiu konscio, ke nun temas pri sia vivo, estis la kaŭzo, ke ĉiu esprimu en siaj okuloj estingiĝis. Li vidis la danĝeron kaj ne povis eviti ĝin.

Li estis tiel senhelpa, tiel senhelpa, kiel homo malofte povas esti. Ja kiel li povus gardi sin kontraŭ Dobbs? Kvar aŭ kvin tagojn ili ankoraŭ devos migri. Solaj, eĉ, se ili trovus iun, tio ne sekurigus lin. Dobbs devus nur alludi al la homoj, kiujn ili renkontus, kio enspezeblus, kaj ili tuj estus je lia flanko. Kaj se ili ne renkontus iun, des pli bone por Dobbs. Unu nokton Kurtin certe povus pasigi sen dormo kaj protekti sian haŭton, sed en la sekva nokto li dormus des pli firme. Dobbs tiukaze eĉ ne devus disipi kuglon. Li povus firmligi lin, bati lin sur la kapon kaj enfosigi lin. Eĉ la baton li povus ŝpari.

Tiukaze ekzistus nur unu elirvojo. Kurtin devus fari tion je Dobbs, kion Dobbs intencas fari je Kurtin. Alia savo ne eblus. Voru aŭ vi estos vorita. Alia leĝo ne estas.

Lian bronzon mi tute ne volus havi, pensis Kurtin, sed mi devos forigi lin. La oldulo ricevos sian parton, mi retenos mian, kaj tiun de la fripono mi enfosigos. Je li mi ne volus riĉigi min. Sed mia vivo same tiom valoras kiom lia.

Lia mano kun la pipo ripozis sur lia sino. Lia dekstra mano kuŝis sur genuo de li. Nun li tiris la dekstran manon lante al si kaj lasis ŝin gliti malantaŭen al la koksa poŝo.

Sed en la sama momento Dobbs jam tenis la revolveron supre.

„Unu movon, knabo“, li vokis, „kaj mi ekpafos.“

Kurtin tenis la manojn trankvilaj.

„Supren ilin“, diris Dobbs.

Kurte etendis la brakojn supren.

„Mi ja tute ĝuste supozis tion“, diris Dobbs moke,
„mistifiki min per longa parolaĉo, tio je mi ne sukcesos.“

Dobbs venis pli proksimen: „Ekstaru!“ li diris.

Kurtin ne parolis vorton. Li paliĝis. Kiam li staris, Dobbs tute proksimiĝis, iris ĉirkaŭ li kaj ŝovis la fingrojn en la revolverpoŝon de Kurtin por malarmigi lin.

Subite Kurtin turniĝis per unu movo. Dobbs pafis. Sed pro la neatendita movo de Kurtin, la kuglo ne trafis la celon, kaj antaŭ ol Dobbs povis ekpafi duan fojon, Kurtin kroĉis pugnnon al lia mentono, kio ĵetis Dobbson teren. Kurtin tuj ĵetiĝis sur lin kaj perforte forprenis de li la revolveron. Poste li saltis supren kaj retroiris kelkajn paŝojn.

„La kartoj estas nun alie miksitaj, Dobbs“, li diris.

„Mi vidas tion“, rediris Dobbs. Li rektiĝis, sed restadis kaŭranta sur la tero.

„Mi nun volas diri al vi, ke vi tute malpravas“, opiniis Kurtin. „Mi pensis eĉ ne momenton pri tio forpreni ion de vi aŭ eĉ forigi vin.“

„Tion vi povas nun facile rakonti al mi. Sed, se vi estas tia bona pia infano, kiel vi asertas, tiukaze redonu mian kanonon.“

Kurtin ridis: „Tion mi prefere lasu, ĉu? Ĝi ne estas ludilo

por vi.“

„Komprenite“, respondis Dobbs koncize kaj iris al la bivakfajro.

Kurtin tiris la kartoĉojn el la revolvero de Dobbs kaj ŝovis ilin en poŝon. Poste li pesis la armilon dum certa tempo permane. Li volis ĝin transdoni al Dobbs, kaj Dobbs ankaŭ jam etendis la brakojn, sed li rekonsciiĝis kaj ŝovis ankaŭ tiun revolveron en pantalonpoŝon, tiam ankaŭ li sidiĝis al la fajro, sed atentis pri tio, ke li havu sufiĉe da loko por eviti neatenditan atakon de Dobbs.

Nun li eligis sian kurtan pipon kaj bruligis la tabakon. Dobbs tute ne parolis, kaj Kurtin havis sufiĉe da okazo okupiĝi pri siaj pensoj.

Li neniel pli bonŝancis ol duonon de horo pli frue. Li ne povis observi Dobbson kvar tagojn kaj kvar noktojn. Fine li endormiĝus kaj Dobbs subigus lin. Dobbs ne montros kompaton. Li estas ja nun konvinkita, ke li ĝuste supozis tion, ke li agos en nepra bezono, se li forigos Kurtinon. Nur unu el ili povos transvivi. Ambaŭ preskaŭ freneziĝus pro timo kaj trolaciĝo. Kiu ekdormos, tiu estos la viktimo

de la alia.

„Ĉu ni disiĝu morgaŭ matene au hodiaŭ en la nokto kaj ĉiu iros sian propran vojon?“ fine demandis Kurtin.

„Tio plaĉus al vi.“

„Kial plaĉus?“

Dobbs moke ekridis. „Min kapti de malantaŭe? Ĉu ne? Aŭ sendi banditojn al mia nuko, ĉu?“

„Tiukaze do, se vi pensas tion“, diris Kurtin, „tiukaze mi ne scias, kiel ni disiĝu? Jen mi devos firmligi vin. Tagojn kaj noktojn.“

„Jes, tion vi devos fari. Do, venu al mi kaj ligu min, mi partoprenas.“

Dobbs pravis. Tio ne estus simpla afero firmligi lin. Tio povus facile konduki al tio, ke la kartoĵoj denove estus interŝanĝitaj. Kaj tio tiukaze estus la lasta fojo. Dobbs estis tiu, kiu korpe kaj mense estis pli forta, kiu kaptas okazon pli senrespekte. Pro la fortikeco de sia memkonscio li estis la pli forta el ambaŭ. La senrespektulo transvivas la hezitulon. Tiuj, kiuj fidis pli

al rapida ago ol al trankvila zorgema pripensado aŭ taksado, estas la konkeruloj. Sed la aliaj estas la venkontoj kaj iĝos la posedantoj. Sed ĉimomente temis nur pri la konkerado, ĉar la sekureco de la propra vivo ekskluzive dependis de la malrespekta subigo kaj neniigo de la alia. Kurtin havis la potencon, sed li timis uzi ĝin. Li estis politikisto, sed ne kreanto. Male al tio Dobbs povis disipi, sed ne konstrui; li povis neniigi, sed ne detrui. Kaj tial li ankaŭ ne estis kreanto, ĉar la kreanto povas disipi kaj detrui.

Por Kurtin komenciĝis terura nokto. Sed ne por Dobbs. Malkovrinte la malfortan flankon de Kurtin, li sentis sin sufiĉe sekura. Li povis nun ludi kun Kurtin.

Kurtin tiom malproksime de Dobbs kuŝiĝis, ke li bone povis teni lin en la okuloj kaj samtempe havis sufiĉe da loko por povi akcepti lin kun antaŭen tenata armilo, se li provus atakon. Kurtin penis per ĉiuj fortoj resti maldorma. Li estis lacigita pro la tagmarŝo kaj li sentis, ke ne estos facile elteni la tutan nokton. Promeni tien kaj tien li ne volis, ĉar li supozis, ke tio endormigus lin eĉ pli. Li sidis certan tempon rekta, sed ankaŭ tio lacigis lin. Poste li pensis, ke estus pli bone ruli sin en la kovrilon kaj sin sterni. Dum tio la korpo laŭ li povus ripozi. Dobbs ankaŭ ne sciis kiam li endormiĝos iom, ĉar li ne povus vidi tion tiel bone.

Proksimume post horo, kiam Kurtin longe ne moviĝis, Dobbs rektiĝis kaj komencis rampi. Tuj Kurtin levis la revolveron: „Eĉ ne paŝon plu“, li vokis transen.

„Bona noktogardisto“, respondis Dobbs kaj ridis.

Malfrue post noktomezo Dobbs vekiĝis pro la kriadado de unu el la azenoj. Li faris denove la provon ekrampi, sed Kurtin tuj haltigis lin.

Nun Dobb sciis, ke li gajnos la batalon kaj firme endormiĝis. Li havigis la noktan dormon al si, kiun li forprenis de Kurtin helpe de la du truketoj.

La sekva nokto apartenos al li.

Je la tago Dobbs devis iri ĉe la pinto de la marŝformacio. Tiutempe li povis entrepreni nenion. Poste denove fariĝis vespere, kaj tiam noktiĝis. Mallonge post noktomezo Dobbs tute trankvile stariĝis, iris transen al Kurtin kaj prenis liajn revolverojn. Poste li puŝis lin perpiede forte en la ripojn.

„Ek, fripono“, li diris, „la kartoĵoj estas nun denove miksitaj. Sed ĉifoje la lastan fojon.“

Kurtin ankoraŭ dormebriis kaj demandis: „Kio? Kiuj kartoĵoj denove estas miksitaj?“

Poste li ekkomprenis kaj volis ekstari.

„Restadu sidanta“, diris Dobbs kaj sidiĝis antaŭ li. Li

puŝis la lignon pli en la fajron, kaj la flamoj eklumis.

„Multon ni certe ne plu parolos“, daŭrigis Dobbs. „Mi ne faros por vi la infanvartistinon kiel vi por mi en la lasta nokto kaj la pasintan tagon. Mi faros nun glatan finon al la negoco. Mi ne volas vivi ĉi tie la tutan tempon en timo.“

„Do murdo.“ Kurtin diris tion sen ekscitiĝo. Li estis tro laca por kapti la tutan sencon de la okazaĵo.

„Ĉu murdo?“ respondis Dobbs. „Kial murdo? Mi ja devos defendi mian felon. Mi ja ne estas via kaptito. Mi ja ne dependu de via graco, kiom longe vi lasos barakti min.“

„Tiel glate tio ne iros“, diris Kurtin, lante revenante al siaj pensoj. „La oldulo ja ne tiel facile lasos formarŝi vin.“

„Ĉu li ne lasos? Tio simplas. Vi firmligis min al arbo kaj fuĝis kun la tuta bono. Tio estas ja tute simpla. Li serĉos vin. La fripono estos vi. Por ke li ne trovu lin, pri tio lasu trankvile zorgi min. Ek supren, kaj marŝu antaŭen.“

„Kien antaŭen?“ demandis Kurtin.

„Al la enfosejo. Aŭ ĉu vi eble pensis, ke al dancplezuro? Estas ja afero via kiel vi volas kompreni tion. Preĝi vi

certe ne devos. Scii mi cetere volus al kiu. Sed vi ja tute per vi mem venos al la ĝusta loko. Tute ne zorgu vin pri tio. Mi nur iom kurtigos la tempon al vi, jen ĉio. Ek do, marŝu, antaŭen.“

„Kaj se mi ne ekiros?“ demandis Kurtin. Li estis ankoraŭ nun laca kaj dormebria. Ke tio estas damnite serioza, kio okazas ĉirkaŭ li, tion li sciis tute precize. Sed lia laceco ne lasis kapti al li la okazon en la tuta senco, por ke li povu pensi plu ol ĝis la pafo, kiun li tuj aŭskultos. Pro sia dormemo li ne kaptis la fakton, ke post la pafo lia estado estos finita. Ĉio, kio estis dirita kaj farita aperis al li kiel sonĝo. Kaj en tiu sonĝo li ne tute perdis la ŝajnan konscion, ke estas nur sonĝo kaj nenio pli, ke li vekiĝos morgaŭ matene, kaj ke li memoros pri la sonĝo nur el granda distanco. Tamen li provis firme enkapigi la okazaĵojn en tiu sonĝo, por ke li povu ripeti ilin vekiĝinta tute precize. Ŝajnis grava al li ne forgesi tiun sonĝon, ĉar tiu sonĝo montris tiom akran karakterbilon de Dobbs al li, kiel li neniam antaŭe povis vidi ĝin.

Li memoris ĝin tute nedubable, ke li iam aŭdis, ke oni foje povas konatiĝi kaj prijuĝi homon en sonĝo pli bone ol en

la vera vivo, kaj li intencis ekde morgaŭ frue esti eĉ pli atentema pri Dobbs ol ĝis tiam.

„Mi ja ankaŭ povos plu sidi ĉi tie“, li diris, dum liaj okuloj estis fermitaj“, „kial mi ankoraŭ marŝu dum longa tempo, mi estas laca kaj volas dormi.“

„Vi tiam povos dormi sufiĉe longe“, diris Dobbs.

„Antaŭen, ekstaru kaj marŝu!“

La laŭta bruska komandado de Dobbs turmentis Kurtinon, kaj por ne plu devi aŭdi ĝin, li ekstaris ŝanceliĝante kaj stumblante. Dobbs puŝis lin per siaj pugnoj antaŭen, kvindek aŭ sesdek paŝojn en la vepron. Poste li pafis tiel sur lin, ke Kurtin renversiĝis.

Kurtin tuj sternis sin. Dobbs kliniĝis al li, kaj kiam li aŭdis nek spiron nek ĝemeton, li ŝovis la revolveron en la ingon kaj reiris al la bivakfajro.

Ĉi tie li sidis dum certa tempo kaj provis elpensi, kio nun farendos. Sed li ekhavis eĉ ne unu penson. Li sentis sin tute vaka. Li fikse rigardis en la fajron, postŝovis lignerojn aŭ puŝis ilin perpiede en la ardaĵon. Poste li bruligis la tabakon de la pipo.

Kiam li estis enspirinta kelkajn fojojn la tabakfumon, hastis fine penso tra lia cerbo. Li pensis, ke li eble eĉ ne trafis Kurtin, ke tiu eble nur stumblis kaj falis teren, ĝuste kiam la pafo estis farita. Li turniĝis al la vepro, kie Kurtin kuŝis. Dum certa tempo li rigardis tre atenteme transen, kvazaŭ li atendus, ke Kurtin proksimiĝas renkonte al li.

Tiam la sidado fariĝis neoportuna por li. Li ekstaris, iris kelkajn fojojn ĉirkaŭ la bivakfajro kaj per botela pinto li puŝis branĉojn en ĝin. Li residiĝis kaj tiris la kovrilon al si. Li envolviĝis ĝin kaj tiam longe etendiĝis. Per profunda spiro li intencis ekdormi, sed meze de la spirado li haltis. Li estis certa, ke li ne trafis Kurtinon, kaj ke tiu subite staros antaŭ li mem kun elingita revolvero. Tion li ne eltenis, tio ĝenis lin ĉe la endormiĝo.

Li ŝiris brulantan branĉegon el la fajro kaj iris kun ĝi en la vepron. Kurtin kuŝis ankoraŭ ĉe la sama loko. Li ne spiris kaj liaj okuloj estis fermitaj. Dobbs tenis la brulantan branĉon proksime al ties vizaĝo. Sed Kurtin ne moviĝis. Lia ĉemizo sur la brusto estis plena de sango.

Kontentigite Dobbs volis foriri. Sed antaŭ ol li iris tri paŝojn, li turniĝis, eltiris la revolveron kaj pafis

ankoraŭfoje sur Kurtin. Poste li reiris al la kampadejo.

Li metis la kovrilon ĉirkaŭ la ŝultrojn kaj sidiĝis al la bivakfajro.

„Malbenite, mi ekhavis konscienciproĉojn“, li diris ridante al si mem, „se mi pensas, ke li eble eĉ ankoraŭ vivis. Sed nun mi estas trankviligita.“

Tiu vorto „konscienco“, kiun li nun uzis, firmkroĉiĝis tamen en liaj pensoj. La vorto laboris memstare plu, kaj ĉiu frazo, kiu formiĝis en li, grupiĝis ĉirkaŭ la vorto „konscienco“. Ne tiom ĉirkaŭ la nocion, sed pli pri la vorto mem.

Nun mi volas vidi, ĉu la konscienco mistifikas min, li pensis. Murdo estas la plej terura, kion oni povas fari. Do nun vekiĝos la konscienco. Sed mi neniam aŭdis pri ekzekutisto, ke la konscienco afliktis lin. *Mr. McDollin* en Sing Sing kondukis cent kaj kvindek personojn al la elektra seĝo, kaj ŝajne tio plezurigis lin. Li certe trankvile dormas en sia lito ĉiun nokton, sen tio, ke turmentas lin la konscienco. Eble tie estas kvar butonoj, kaj el kvar viroj ĉiu premas sur butonon. Kaj neniu scias, kiu butono estis

la mortiga butono. Sed *Mr. McDollin* devas firmkateni ĉiun je la seĝo. Li mortigis jam cent kaj kvindek aŭ eĉ pli da homoj. Kaj li estas tamen estimata viro, ŝtatoficisto.

Kiom da germanoj mi buĉis en Francio? Ĉu dekkvin da ili? Mi pensas, ke estis dudek tri. 'Bonege', diris tiam la kolonelo. Kaj mi ĉiam bone dormis. Neniu el la germanoj iam aperis al mi dum la dormo. Neniu maltrankviligis mian konsciencon. Eĉ ne iliaj patrinoj aŭ iliaj edzinoj aŭ iliaj infanetoj molestis min en la dormo aŭ kiel

vekiĝinton. Kiel tio estis tie en la arbaro *L'Argonne*? Mitralonesto de la germanoj. Fulmotondro, kiel kuraĝe ili tenis la pozicion. Eĉ per du kompletaj kompanioj ni ne povis proksimiĝi, tiam ili elpafiĝis, ili svingadis per blanka ĉifono. Restis nur dekunu de la bravaj uloj. Ni proksimiĝis. Ili ĉiuj tenis la manojn supre. Ili ridis al ni. Estis honestaj soldatoj. Ili supozis ankaŭ nin honestaj soldatoj. Ni ĉiun el ili trapikis kiel bruton. Tiu, kiu plej terure trapikadis kaj sovaĝegis kaj ne sciis indulgon al vunditoj, estis laŭnome certa Steinhof. En Germanio naskita kaj transirinta Francion deksepjara. Liaj gepatroj kaj gefratoj, ĉiuj ankoraŭ estis en Germanio. Li estis tiu, kiu ne havis kompaton. Jen kelkaj, kiuj petis pri sia vivo,

ĉar ili havis laŭdire tiom da infanoj. Kion diris la nobla Steinhofler al tiuj patroj? Kion do? Nu, estis tiom malica diro, kaj li ekpikis. Mi supozas, ke li ricevis medalon. Sed angla servosoldato de oficiro ĝuste alvenis, kiam la buĉado koncernis la lastajn junajn virojn, kiuj tute ne defendis sin, sed estis tute senmovaj. Kaj la anglo diris: „*Dirty dogs*, vi hontu.“ Se eĉ Steinhofler ne hontis, se eĉ ne hontis tiom da aliaj el ties samlandanoj, kiuj dum la militdeklaro fariĝis pli murdemaj al germanoj ol la plej sangoavida *jingo*, kial do hontu mi? Mi havis neniam konscienciproĉojn pro la germanaj uloj, Steinhofler des malpli. Kial la konscienco maltrankviligu min nun pro tiu naŭza bubo Kurtin? Se li estas morta kun certo, la koncienco estas trankviligita. La konscienco ekriproĉas onin nur tiukaze, se minacas la pundomo aŭ la ekzekutisto staras apud ni kun la ŝnuro. Se oni estas absolvita aŭ jam pasigis la puntempon, la murdito ne plu aperas al oni.

Li aperas nur tiukaze, se oni timas, ke ĝi povus elveni, aŭ ke ili povus kapti onin.

Kaj ĉar soldatoj kaj ekzekutistoj estas pagataj, tial la

konscienco ĉiam lasas ilin en paco, eĉ se ili mortigas kiom ajn da homoj. Kion mi do timu? Mi havas la predon kaj Kurtinon oni trovos neniam. Pli bone, se mi morgaŭ matene ankoraŭ enfosigos lin.

Dobbs ekridis laŭte. Li trovis tion gaja, ke liaj pensoj subite fariĝis tiel viglaj kaj tiel rapide konfuziĝis. Sajnis strange al li, ke li nun fariĝis tiom saĝa, ke li havis tiajn prudentajn pensojn. Li pensis, ke tio eble lasus noti sin. Kaj oni supozus lin erudito. Kaj li miris pri si mem, ke li neniam antaŭe sciis, kiel prudenta kaj senantaŭjuĝa li povas pensi. Li pensis nun, ke devus esti tre facile havi argumentojn kontraŭ moralpredikantoj, kiuj ĉiam fanfaronas pri la konscienco sen tio, ke ili iam tuŝis ĝin dum granda afero kaj venkis ĝin, ke sekve tion, ĉio, kion ili parolas kaj verkas, kaj per kiu ili timigas la homojn dum tuta vivo, estas nenio alia krom galimatio. Se oni kredas pri konscienco, tiukaze oni havas konsciencon kaj tiukaze ĝi riproĉas onin je komando; se oni ne kredas pri konscienco, tiukaze oni ne havas konsciencon kaj ĝi molestas onin neniam.

Dobbs longe etendiĝis ĉe la fajro, kaj dum li provis

endormiĝi, li sentis, ke li dormos tiel bone, kiel li ne dormis dum kelkaj tagoj. Kaj efektive li firme tradormis ĝis matene.

Li trinkis iom de la kafo, kiu postrestis de la lasta vespero kaj komencis surpaki ĉion. Nur ĉe la surpakado li ekkonsciiĝis, ke Kurtin estas morta. Tion li rigardis kiel fakton, kiu lin ne pli koncernis ol se Kurtin estus mortinta je iu malsano, aŭ, ĉar iu mortbatis lin. Li sentis sin nur kiel spektanto. Eĉ ne dum momento li havis la senton de kompatato aŭ eĉ senton pri pentado. Li ne devis penti ion. Kurtin estis forigita de la vojo, kaj tio donis perfektan trankvilon al li.

Li pripensis, ĉu li prenu la havaĵon de Kurtin al si, aŭ, ĉu li simple postlasu ĝin tie. Sed apenaŭ finpensis, li jam decidis sin. Estus sensencaĵo postlasi la pakaĵojn ĉi tie. Ili fariĝus predo de la banditoj aŭ de marodantaj indianoj. Kurtin ja ne plu povis bezoni la bronzon. Male al tio: kiom ajn Dobbs ankoraŭ povus komenci per la valorplena ŝarĝo! Li povus ekzemple – sed tio ja ne estus elpensebla, kiom da aferoj li povus fari per ĝi. Estus ja troigite diri, ke la tuta ŝarĝo povus fari lin superriĉa viro, eĉ ne riĉa viro.

Sed tamen bonstatulo. Kaj ĉar li ne pigre pensiuliĝus kun ĝi, sed entreprenus ion per ĝi, frondi fabrikon aŭ grandan brutbienon aŭ spekuladojn aŭ – . Ne, spekuladojn prefere ne. Estus demando, ĉu li bonŝancus. Sed kial ne? Ĉu eble pro la nekonsiderinda okazaĵeto pri legitima memdefendo? La plej fiaj friponoj plej bonŝancas. Nur la honestuloj kaj la honorinduloj ĉiam malbonŝancas, kion ajn ili entreprenas aŭ kion ajn ili komencas.

Kompreneble, se li postlasus la tutan havaĵon tie, neniuj povus riproĉi al li, ke li eble eĉ nur pro la predo defendis sin. Estas homoj kaj eĉ juĝistoj, kiuj povas tute tordigi kaj komplikigi aferon tiel, ke fine glata rabomurdo estus la rezulto. Sed, se li postlasus la ŝarĝon de Kurtin tie, kaj ĝi estus prenita de aliaj, neniuj homo surtere kredus al li, ke li ne prenis tion, kio apartenas al Kurtin. Pli bone estos, se li kunprenos ĝin sen hezitemo kaj por la unua tue ne afliktiĝos pri la afero. Se io publikiĝus, tiukaze li havus ankoraŭ sufiĉe da tempo por diri: „Kion vi do volas? Ĉi tie estas ja la tuta propraĵo de la viro. Mi ne ŝtelis ion de li.“ Li unue observos, kiom longe ĉio deruliĝos glate kaj en kiu grado li havos sukceson.

Dobbs pensis, ke tio iros same tiel simple kun la havaĵo

de Howard. Se li trovos Kurtinon, *well*, tiukaze ĝi same tiel ĉeestos, kiel Kurtin ĝin transdonis. Sed unue li devus trovi lin. Kaj se Howard iam trovos Kurtinon pli poste – neniuj povos scii tion, de tempo al tempo okazas tre strangaj hazardoj – tiukaze do simple banditoj de Kurtin ĉion forprenis dum la vojaĝo kaj li ĝuste ankoraŭ povis savi la propran vivon kaj unu propran sakon. Estas ja tiom da banditoj ĉirkaŭe. Tiujn oni povas kroĉi ĉion, ĉar oni supozas ilin kapablaj pri ĉio. Ili mortpafis ankaŭ tiun Kurtin. Eble estas tamen pli bone diri, ke ili ambaŭ kverelis kaj pugnobatalis, kaj poste ili disiĝis. Kurtin iris alian vojon, kaj kio fariĝis el li, tion li, Dobbs, ne povas scii. Sed estas tamen pli bone tuj rakonti la historion pri la rabatako de la banditoj. Por kio longe rompi la kapon al si pri tio, kion diri kaj kion rakonti. Por la unua necesas esti en sekureco en la urbo, tiam troviĝos ankaŭ elirvojo kiel ĉio povos esti bele ordigita. Oni ankaŭ povus atendi tute trankvile la oldulon en Tampiko kaj salti al li kun sovaĝa rakonto, tiel, ke li rezignos pri ĉiu ajn esplorado. La sakon aŭ la du sakojn, kiujn oni savis el la ungoj de la banditoj, oni povus dividi kun la oldulo. Tiukaze li estas tute kontenta, ke li retenis almenaŭ iom kaj diros nenion

plu. Eble al la oldulo survoje ĝis la trajno okazos ankoraŭ
io malagrabla. Se oni havus ĉemane nur kelkajn
mestizojn! Por dudek pesoj aŭ por dudek kvin ili povus
embuski la oldulon kaj forigi lin; ĉar tiukaze neniu plu
scius ion pri la afero.

Rimarko:

*En tiu ĉapitro „jingo“ ne estas iu birdo, sed ĝi alludas
agresivan hurapatriotan ŝoviniston.*

La azenoj estis pripakitaj. Ili staris tie pacience, trotadis paŝon aŭ du paŝojn kaj denove staris kviete. De tempo al tempo ili turniĝis. Ili atendis la vokon kaj ne komprenis ĝuste, kial la vojaĝo ne iras plu. Ili kutimiĝis pri siaj tempoj kaj estis jam malfrue antaŭtagmeze. La ŝarĝado faris pli da peno al Dobbs ol li atendis. Ne estis tiel facile ŝarĝi tute sola sen la helpo de dua persono la bestojn tiel, ke la pakaĵoj ne komencos gliti; ĉar li ne povis stari samtempe je ambaŭ flankoj de la besto. Samtempe levi ambaŭ pakaĵojn sur la portoselojn ne eblis, ĉar la pakaĵoj estis tro pezaj, kaj ĉar li ne povis levi ilin tiom alte, ke ili samtempe surseliĝas kaj tenas la balancon. Se la azenoj almenaŭ volus kaŭriĝi kiel la kameloj por la ŝarĝado! Sed tion la azenoj ne faras, ĉar ili ne estas kameloj. Ili ankaŭ ne povus stariĝi kun tia peza ŝarĝo, kvankam ili povas troti dum horoj kun tia ŝarĝo supren de la montoj kaj poste malsupren sen montri spuron de laciĝo. Fine Dobbs tamen sukcesis fini la ŝarĝadon.

Li volis ĝuste voki la azenojn kaj doni baton al ili, kiam li denove pensis pri Kurtin. Kvankam li pensis jam

seninterrompe dum la tuta mateno kaj speciale dum la ŝargado pri Kurtin, sed pli tiel, kiel pri malĉeestanto aŭ antaŭiranto ol pri mortulo. Ke Kurtin estis morta, morta por ĉiam, ankoraŭ ne estis tiom ligita kun lia konscio, ke li povis pensi nur pri morta Kurtin.

Sed nun, kiam la marŝo rekomenciĝu, li pensis pri la morta Kurtin. Kaj tiumomente venis la ideo en lian kapon, ke li ja inencis entombigi lin antaŭ la plumarŝo, pro la pli granda sekureco. Kurtan momenton li hezitis, ĉu li simple povus lasi kuŝi lin tiel, kiel ĝi kuŝas. Kojotoj, pumoj, vulturoj, formikoj kaj muŝoj sufiĉe rapide malaperigus lin. Sed tiukaze restus ankoraŭ kelkaj ostoj kaj ĉifonoj. Tio ne vere necesas, ke la ostoj faru reklamonon kaj rakontu pri tio, kio okazis aŭ eble okazis.

Sed tiuj pensoj miksiĝis kun alia penso, kiu ĝis nun estis tute fremda al li kaj kiu faris lin sendecida. Li pensis, ke li eble ne povas vidi la kadravron sen fari stultaĵon. Ĉio ĉirkaŭ li estis tiel nenature soleca kaj kvieta. La arbaro estis tiom magra, la arboj ŝajne ne tute elkreskiĝis. Ili ŝajne ne povis decidiĝi, ĉu ili ankoraŭ kresku iom pli alte aŭ ĉu ili prefere estu plu tiel, kiel ili estas. La sekeco estas

vere tro longa kaj povas kosti la vivon, se oni bezonas tro da akvo. Kaj ĉar kelkaj pro prudenteco ne volas fariĝi pli grandaj, sed la tero sub ili ne volis akcepti tion, tial ili kreskis kurbigite, kripole, oblikve kaj groteske.

Apenaŭ birdo kantis aŭ ĉasbesto hastis tra la vepro. Estis vento en la aero. Dobbs sentis tiun kaj vidis tion ĉe la migrantaj nuboj. Sed la arboj ne moviĝis. Ili staris kiel ŝtonigitaj. Il ŝajne ne estis verdaj, sed grize bluemaj kiel rompiĝemaj laforokoj. La aero ĉirkaŭ li ŝajne fariĝis same griza kiel la lafkoloro kaj ŝajnis al li, kvazaŭ la aero estus ŝtonigita kaj apenaŭ plu spirebla.

La azenoj staris nun tute trankvile, kvazaŭ ili atendus pri tio fariĝi ŝtonecaj kiel ĉio alia ĉirkaŭe. Ili turnis de tempo al tempo timige lante la kapon al Dobbs kaj rigardis lin kun la grandaj nigraj okuloj dum longa tempo. Li ektimis momenton la azenojn kaj por forskui la timon, li iris al azeno kaj firmtiris ties ŝnurojn. Poste li iris al alia kaj skuadis je la pakaĵoj, kvazaŭ li volus kontroli, ĉu ili estas sufiĉe firmligitaj kaj ne eble deglitos ĉe malsupreniĝo el la alto. Sed ili estis sufiĉe firme ligitaj. La puŝado de la bestokorpoj ka la palpado de iliaj feloj trankviligis lin kaj

li forgesis la rigardon de la grandaj vitrecaj lumantaj karbobuloj.

Ĉu li havas la okulojn malfermitaj, vitrecaj, vakaj kaj senbrilaj? pensis Dobbs. Tio estus nur natura, li diris al si, ĉiu mortinto havas malfermitajn okulojn, kaj la okuloj esta ĉiam vitrecaj kaj senbrilaj. Ne, li pensis, ili ne estas vitrecaj kaj ankaŭ ne lumas kiel azenaj okuloj, ili estas ŝrumpigita, obtuza, malklara vitro. Ili tute ne estas vitraj, ili estas vitrecaj. Estas tamen pli bone, se mi enfosigos lin. Mi eble povus pensi pri liaj okuloj. Sed mi devos enfosigi lin.

Li tiris ŝpaton el la pakaĵo. Sed kiam li havis ĝin ĉemane, li pensis denove, ke la enfosado ne estas necesa kaj signifas nur tempodisipon. Ĝuste tial li eble ne povus atingi la trajnon ĝustatempe, kaj ju pli rapide li estos for el tiu regiono des pli bone estos.

Dum li denove volis ŝovi la ŝpaton inter la ledorimenojn, kaptis lin tamen la scivolo ekscii, ĉu Kurtin eble jam estas atakita de vulturoj. Scii tion precize, donus grandan sekurecon al li, li pensis. Li denove eltiris la ŝpaton kaj iris transen en la vepron.

Li iris rekte al tiu loko, kie Kurtin kuŝas. Li eble estus trovinta la direkton, eble eĉ la lokon kun fermitaj okuloj. Sed kiam li venis al la loko, tiu estis vaka. Li eraris. La malheleco de la pasinta vespero kaj la flagranta lumo de la branĉo aperigis la direkton ŝanĝite. Li komencis serĉi, rampadis tra la vepro kaj ŝovis sin inter la branĉojn de la arbustaĵoj. Li subite ne sentis sin plu agrabla ĉe tio. Li timis renkonti la kadavron, kiam li atendus ĝin plej malmulte. Tion li volis eviti. Li pensis, ke eble eĉ povus okazi, ke li subite tuŝas la vizaĝon de la mortulo. Jam nur la penso havigis al li malagrablan senton. Li pensis nun tute lasi la serĉadon.

Tamen reirinte duonon de la vojo, li diris al si, ke li trovos neniam trankvilon, se li ne vidos ankoraŭfoje la kadavron antaŭ si kaj povos esti konvinkita, ke Kurtin efektive mortis kaj ne plu faros stultaĵojn.

Pluan fojon li komencis serĉi. Zigzagante li iradis tra la vepro. Poste li rekuris al la kampadejo por ekiri de tie laŭdirekte. Li subite ne plu povis rememori precize en kiu direkto li pelis Kurtinon je la pasinta vespero. Dekfoje, dekvin-foje, dudekfoje li hastis en tiu direkto, estis vane.

Li ne trovis la mortulon. Ĉu li vere tiom eraris pri la direkto?

Lia ekscitiĝo kreskis pli kaj pli. La suno troviĝis nun tre alte kaj ardis senkompate. Li ĝemis kaj ekŝvitis. Li komencis soifi terure. Sed li ne trinkis, sed verŝis la akvon senpripense per grandaj glutoj en sin.

Ĉiufoje, kiam li ree rampis tra la vepro, li nervoze turniĝis ĉiumomente. Dum sekundo li supozis, ke tio devas esti timo. Sed li konvinkis sin mem, ke povas esti nur nervozeco. Konscienciproĉoj tute certe ne estis, pri tio li certis. Estis nur la ekscitiĝo.

La azenoj jam fariĝis senpaciencaj. La plej antaŭaj komencis formarŝi. Kaj baldaŭ sekvis la cetera parto de la marŝkolono, indiferece trotante. Kun sakro li sekvis ilin per salto. Tion faris la azenojn timemaj kaj konfuzitaj. Ili komencis kuri. Li devis preterkuri la antaŭajn por reteni ilin. Tio faris lin tute senspira. Li ĉasis la azenojn reen al la kampadejo. Nun ili staris trankvile kaj prironĝis la magrajn herbojn. Baldaŭ tiu kaj baldaŭ tiu ĉi turniĝis al li kaj rigardis lin mirigite per grandaj okuloj. Tio timigis Dobbson, kaj li ekintencis firmligi la okulojn al ili.

Sed li ree komencis serĉi. Kaj kiam li estis konvinkita esti je centa fojo sur tiu loko, kie li pafis sur Kurtinon, li vidis kuŝi pecon de karbigita branĉo. Kaj nun li sciis, ke li troviĝas sur la ĝusta loko. La peco en la pasinta nokto estis forrompita de la branĉo, kiun li bezonis por prilumi la lokon.

La tero aspektis kirlita. Sed tio same tiel bone povis deveni de sia propra svarmado kaj ĉirkaŭkurado. Sangon li ne povis vidi. Krome sur tiu ĉi tero apenaŭ videblus sango. Ĉu Kurtin estis fortrenita de besto? Aŭ ĉu iu trovis kaj levis lin? Per si mem li ne povis forrampi, ĉar li estis ja morta. Pri tio Dobbs ja konvinkiĝis. Certe besto fortrenis lin.

Des pli bone, pensis Dobbs. Tiukaze baldaŭ nenio restos plu de la kadavro. Iomete pli trankviligite, li nun komencis pensi pri la ekmarŝo. Sed li ĉiam denove turniĝis. Baldaŭ li supozis, ke li vidis Kurtinon inter la branĉoj. Kaj baldaŭ li subite moviĝis ektimigite, ĉar li opiniis, ke li rimarkis alian homon. Poste li denove eksaltis, ĉar li supozis, ke li aŭdis voĉojn. Kaj se ie branĉo rompiĝis au ŝono ruliĝis, li supozis, ke pumo ŝteliradas

proksime de li, la sama, kiu fortrenis Kurtin. Tiu nun ekhavis apetiton kaj volis ataki lin de malantaŭe.

Li komendis la azenojn, kaj ili komencis marŝi. Sed la marŝo estis multe pli komplika ol Dobbs antaŭe supozis. Se li iris antaŭe, la lastaj azenoj postrestis kaj komencis disiri por serĉiŝerbojn sur flankaj padoj kaj inter arbustaĵoj. Kelkajn fojojn li devis ŝtopi la marŝtaĉmenton, ĉar li devis rekonduki postrestintajn azenojn.

Poste li iris fine de la marŝtaĉmento. Nun la antaŭaj azenoj disirinte ekvagis kaj la tuta azenaro konfuziĝis. Tial li prenis ŝnurojn kaj ligis ĉiun azenon al la portoselo de la antaŭiranta azeno por teni la azenojn kune. Denove li iris antaŭe por gvidi. Sed tuj, kiam unu el la postaj azenoj ne povis sekvi kaj tiris ĉe la selo de la antaŭa, la antaŭa azeno haltis, kaj la tuta azenaro kun ĝi.

Li komencis nun okupiĝi nur pri la gvidanta azeno por vipi ĝin antaŭen kaj ĝin tiel devigi sekvigi la aliajn. Tio funkciis tiel kvindek paŝojn. Poste fariĝis tro stulte por la azeno. Li haltis, firme apogis la antaŭajn piedojn antaŭe, metis la longajn orelojn malantaŭen kaj staris firme kiel roko. Ĉu Dobbs batis ĝin, ĉu Dobbs tretis per la botoj en

ties molajn flankojn, la azeno ne moviĝis. Li ja ne sciis, kio okazas. Li marŝu antaŭen, sed samtempe ĝi estis tirata malantaŭen. Dobbs ŝanĝis plian fojon sian taktikon kaj transprenis mem la gvidadon de la azenoj kaj tiris la antaŭan azenon. Tio dum certa tempo tre bone funkciis. La azenoj ĉiuj postsekvis. Sed kiam la gvidanta azeno lernis, ke estas por li pli facile kaj pli oportune esti tirata ol libervole iri, li lasis sin pli kaj pli tiri kaj treni, ĝis Dobbs fine devis tiri tioman ŝarĝon, kvazaŭ troviĝus tuta trajnvagonaro je la ŝnuro, ŝargego, kiun li tiris post si trans la ŝultron. Li devis rezigni pri tio, kaj ree provis peli la azenojn de malantaŭe kaj ĉiam kurs laŭ la azenaro antaŭen kaj malantaŭen, por kunteni la vagemajn azenojn.

Poste venis tempo, kiam la vico de la azenoj iris tute libervole kaj sen kaŭzi penon. La azenoj kutimiĝis al la trotado kaj tenis sin laŭorde sur la pado. Tio iris nun tiel trankvile kaj agrable, ke Dobbs povis oportune posttroti ilin kaj ĉe tio povis bruligi la tabakon de la pipo al si. Kaj ĉar li devis fari nenion alian krom iri trankvile sian vojon, la pensoj rekomencis labori en li.

Mi ne rigardis sufiĉe detale, li pensis. Ebli li ne estis morta, sed nur tre grave vundita. Nun li rampas tra la vepro kaj fine alvenos en indiĝena vilaĝo. Tiam ĉio estos finita. Li turnis sin per unu fojo, ĉar li supozis jam aŭskulti post si la indiĝenojn, kiuj persekutas lin, por transdoni lin al la polico.

Sed li ankoraŭ ne povus esti en vilaĝo. La vilaĝoj estas malproksimaj. Kaj eĉ se li vere ne jam estus morta, li tamen estis trafita tiel gravege, ke li povus moviĝi antaŭen nur tre lante. Mi devos trovi lin kaj fini lin por ĉiam, pensis Dobbs plu. Nun estas ja jam je ĉiu kazo provo de murdo kaj stratabado. Tio kostus dudek jarojn sur la Sankta-Maria-Insulo.

Fine li ne vidis alian eblon ol reiri kaj denove serĉi la kadvron aŭ la vunditan Kurtin. Venis en lian kapon, ke li serĉis en certa direkto eĉ ne unu fojon. Tio estis la kontraŭa direkto de tiu loko, kie li lasis kuŝi Kurtinon, post la bivakfajro sur la alia flanko de la vepro. Tie li tute ne esploradis. Kaj estis tute klare, ke Kurtin rampis al la kampadejo por trinki, kaj poste rampis plu en tiu direkto, ĉar tiu direkto rekondukis lin en la proksimon de tiu

vilaĝo, kiun ili vidis hieraŭ posttagmeze. Dobbs dormis trankvile kaj ne vidis kaj ne aŭdis ion. Krome Kurtin eble ne tute proksimiĝis al la kampadejo por ne vekti Dobbson kaj ne kapti la lastan pafon. Defendi sin li ja ne povus. Neniu dubo eblis, Kurtin rampis en tiu direkto kaj en tiu direkto li devos trovi lin.

Estis mallonge antaŭ la vespero, kiam Dobbs revenis al la malnova kampadejo. Li ne prenis la tempon al si por malŝarĝi la azenojn, sed tuj komencis serĉi. Nun li serĉis en tiu direkto kun la sama hasto kaj la sama fervoro, per kiu li serĉis antaŭtagmeze en la kontraŭdirekto.

Sed la nokto rapide komenciĝis kaj Dobbs devis fini la serĉadon.

Nun restis nur unu plia elirvojo al li. Li ne povos disipi eĉ nur plian horon je la serĉado. Morgaŭ matene li devos tuj ekkmarŝi kaj atingi kiel eble plej rapide la haltejon en Durango, tie tuj vendi la azenojn kaj la laborilojn kaj sidiĝi en la sekvan trajnon, por foriĝi en pli granda urbo. Al Laredo, Eagle Pas, Brownsville aŭ al alia limhaltejo li ne rajtis iri dum certa tempo. Ĉar tiukaze, se Kurtin efektive atingas vilaĝon aŭ Howard estis survoje, la limo

tute certe unue estus traserĉata pro li.

Ĉe la pasinta posttagmezo Dobbs vidis ekde nuda loko de alta monto malprokisme la fumnubojn de veturanta trajno. Laŭ tio la distanco ne estis plu tre granda.

Jam frutempe Dobbs survojis. La bestvico marŝis sufiĉe bone, post kiam la azenoj denove ektrotis. La bestoj estis pli bonvolemaj ol dum la tago antaŭe, ĉar ili ne devis stari tiom longe, kaj ĉar ili jam sciis la unuan parton de la vojo. Tamen, unu azeno fuĝis kaj Dobbs ne povis kapti lin. Li devis rezigni pri ĝi, ĉar alikaze li perdus tro da tempo. Dum la persekutado la pakaĵo estis forte puŝita kontraŭ arbojn, la ledorimenoj estis disŝiritaj kaj la azeno trotis sen la pakaĵo plu. Dobbs penis distribui la pakaĵojn. La azeno ja sekvus kaj vespere libervole reaperus en la kampadejo.

Nun Dobbs preskaŭ seninterrompe povis vidi la fervojlinion en la foro. La vojo kondukis la tutan tagen malsupren en la valon. Facile li povus atingi la haltejojn Chincates kaj Guatimape je la sama posttagmezo. Sed en tiu eta vilaĝeto li frapus tro da atento per sia azenaro. Nun pli ol antaŭe, ĉar li estis tute sola. Tio vekus suspekton. Krome neniŭ en tiu loketo aĉetus de li la azenojn, la laborilojn au aliajn aĵojn, kiujn li devus vendi por povi pagi la veturbileton kaj la ekspresfrajton.

Tial ne restis alia elekto por li krom marŝi ankoraŭ la distancon ĝis Durango, kie li povos entrepreni siajn negocojn malpli okulfrape. Tio estos do ankoraŭ du tre streĉaj marŝtagoj. Eble eĉ tri. Se li nur scius, ĉu Kurtin estas morta ĉu ne. Sed finfine oni lasu ankaŭ al sia bonŝanco foje la okazon fari ion.

Pretigante la kampadejon vespere, Dobbs sentis sin pli trankvila ol dum la du tagoj antaŭe. Estis efektive ne la konscienco, kiu maltrankviligis lin. Estis antaŭ ĉio la malklara sento, kiun oni ekhavas, se oni faris laboron nur je duono aŭ sufiĉe neglekteme. Kaj li faris sian laboron pli ol nur neglekteme. Tio venĝis sin. Tio malcertigis lin. Li estus devigita frakasi la kranion de Kurtin entute, li estus devigita puŝi la tranĉilon en ties koron kaj li estus devigita enfosi lin ankoraŭ en la sama momento. Tio estus estinta kompleta laboro, kiu havigus al li veran kontentigon kaj trankvilon. „Faru vian laboron perfekte kaj tuj“, tion oni instruis al li jam, kiam li estis ankoraŭ infano. Kiam foje fine vere ĉio dependis de tio, li faris la laboron nek perfekte nek tuj.

Sed tiam azeno trotis proksimen, estis tiu, kiu je la tago

antaŭe eskapis kaj nun revenis al siaj kunuloj. Du el la paŝtigantaj azenoj ŝovis la kapon tre antaŭen kaj blekis. Ili certe estis ties pli intimaj amikoj. Sed la reveninto iris al alia azeno, flaradis je ties kolo kaj gratis ĝin tie per la dentoj kaj komencis paŝti sin apud la alia, tiel indifere, kvazaŭ ĝi iris nur kvin minutojn iom flanken kaj ne trotis tutan plenan tagon post la azenaro.

„Tiukaze mi ja jam bonŝancas“, Dobbs vokis ridante, kiam li vidis proksimiĝi la azenon trotantan. „Tio estis do dekkvin savitaj pesoj. Ankoraŭ du tagojn, tiam mi povos skribi trankvile leteron al la oldulo kaj sendi al la alia ulo kuraciston. Ili tiam ne plu povos grati min sub la fingraj ungegoj.“

Lia humoro tiom pliboniĝis, ke li komencis fajfi kaj fine kanti. Krome li dormis en tiu ĉi nokto multe pli trankvila ol en la antaŭa nokto, kiam surpiedigis lin plurfoje bruaj sonoj, kiuj timigis lin, kvankam ili estis tute naturaj.

Antaŭ tagmezo de la venonta tago, kiam la pado kondukis trans monteton, li povis jam vidi malsupre Durangon en la malproksimo. Durango, la aminda juvelo de la *Sierra Madre*, kiu estas kareseme ennestigita inter la gardantaj

montoj, ĉiam banata en la ora lumo kaj mallaŭte ventumata de softaj molaj zefiroj, kiuj dorlotas ĝin kiel delikataj inomanoj. Ĝi estas nomata „La urbo de l' sunlumo“, de tiuj, kiuj vidis ĝin kaj kiuj resopiras ĝian hemjekan karesemon. Mondomiraklon patrino Tero metis al ĝia flanko, kiel apenaŭ ekzistas dua, la monton „*Cerro del Mercado*“, monto el pura fero, 600 milionojn tunojn da pura fero. Patrino Tero ne estas avara, se ĝi foje montras la kapricon doni donacojn.

Je tiu ĉi vespero li kampadis lastan fojon. Morgaŭ vespere li estos en Durango kaj la sekvan matenon sidos en la trajno al Canitas. La vendo de la azenoj kaj de la ceteraj aĵoj rapide okazos. Li postulos tiom, kiom li bezonos proksimume.

Li jubilis. Li sentis sin sur la sekura flanko. Se la vento favore blovis transen al li, li povis aŭdi la bojadon de la frajttrajnoj tra la kvieto de l' nokto. Kaj tiu strange hurlanta bojado de la lokomotivoj, kiu povas soni tiel makabre kaj fantomece, enfluigis sentojn al li, kvazaŭ li jam estus en hotelo proksime de la fervojo. Estis la krio de la civilizacio. En tiu krio li sentis sin protektata. Li

sopiris la leĝojn, la laŭjurecon, la firmajn murojn de la urbo, ĉiujn tiujn aĵojn, kiuj protektu lian havaĵon. Interne de tiu sfero, kie leĝoj konfirmas la propraĵon kaj kie fortaj potencoj havigas respekton al la leĝoj, li estos sekura. Tie ĉiu afero, ĉiu kulpigo estas pruvenda. Kaj se nenio pruveblas, tiukaze la havanto estas la laŭleĝa posedanto, kies propraĵo per fusiloj kaj prizonoj estas protektata. Sed li entute evitus akcepti doni pruvadojn. Li iros atenteme preter ĉiuj tiuj ŝtonoj kaj ŝtonetoj, pro kiujn oni povas stumbli tiel facile, se oni devas teni malfermitaj siajn okulojn al ĉiuj direktoj. Kion Howard povos fari? Nenion. Se li provos atingi ion helpe de la polico aŭ de tribunalo, tiukaze li mem sidos en la kaĉo. Li ja mem fosis minon kaj ekspluatis ĝin, sen peti la permeson de la registaro. Li priŝtelis la ŝtaton kaj la nacion. Li do certe gardos sin entrepreni ion kontraŭ li. Kaj Kurtin, ĉu? Se li efektive vivus, kion li povus fari kontraŭ li? Same tiom malmulte. Ankaŭ li, Kurtin, priŝtelis la ŝtaton, li ja devus konsention, se li volus meti denuncon. Dobbs ne priŝtelis la ŝtaton. Neniu povos pruvi tion al li. Ĉu murdoprovo? Ankaŭ tion Kurtin ne povus pruvi. Neniu vidis ĝin: La pafcikatroj, ĉu? Kiu sciu, en kiu boksbatalo aŭ eĉ en kiu

stratrabado entreprenita de li, li eble ricevis la vundojn. Dobbs estos tiam nobla, eleganta bonstata sinjoro, kiu povos lupreni multekostan advokaton. De li oni akceptos, se li klarigos la du aliajn kun nobla malŝata gesto kiel stratrabistojn. Oni devos ja nur rigardi ilin. Kaj krome ili ja priŝtelis la ŝtaton. Li ja aranĝos ĉion laŭplaĉe. Lin ili neniel povos damaĝi, ne, se li troviĝos sub la protekto de la leĝoj. Estas ja bone, ke ekzistas leĝoj.

Nur ĉi tie, antaŭ ol li atingos la haltejon, antaŭ ol li povos kaŝi sin sub la gardantaj brakoj de la leĝoj, la duopo povos entrepreni ion kontraŭ li. Sed ili estas malproksimaj de li kaj morgaŭ li estos en sekureco. Eble ili trovos lin tute hazarde pli poste ie en Usono aŭ en Meksiko aŭ eĉ en Eŭropo. Ili kompreneble impertinente povos krei al li vizaĝen, ke li estas rabmurdisto, stratbandito, tute fia fripono. Tion ili povus fari. Kontraŭ tio oni estus sendefenda. Sed tio ne impresos lin. Aŭ, se ili troigos tion, tiukaze li akuzos ilin pro kalumnio kaj insulto. Ĉar tio estas kalumnio, pro tio, ĉar neniu juĝisto akceptos tion en civilizita lando, ke tiaj aferoj povus okazi, ie ajn sur la tero. Nun ne plu, ne plu hodiaŭ. Tio okazis antaŭ cent jaroj, tio eblis ankoraŭ antaŭ kvindek

jaroj. Nun ne plu. Nenie sur la tero. Tiom foraj kaj ne gardataj regionoj ne plu ekzistas. Tion scias ĉiu juĝisto. Li ridos pri tio. Kaj tiam la kalumniinto devos pagi multon aŭ esti en prizono, ĉar Dobbs estus honorinda kaj bonstata viro, kiu akiris sian monon per laŭleĝaj spekuladoj.

La oldulo kaj Kurtin kompreneble povus inside murdi lin. Tion ili povus fari, kontraŭ tio oni estas sendefenda spite al ĉiuj leĝoj. Sed poste oni pendumigos ilin aŭ ili venos sur la eklektran seĝon. Tion ili scias antaŭe, ka pro tio ili prefere lasos tion.

Jen bojas denove lokomotivo tra la nokto. Estas por Dobbs, kvazaŭ li aŭdas muzikon. La muziko de sekurigiteco.

Strange, ke Kurtin tute ne kriis, kiam li pafmortis lin, ke li ne ĝemis, ke li ne plorĝemetis, ne stertoris, ne ĝemis. Nenio, nenio. Li renversiĝis tuj kiel dehakita arbo, surbatiĝis laŭlonge kaj estis morta. Nur la sango fontis, eliĝis kaj premis sin tenace tra la ĉemizo. Tio estis la ununura movo. Kaj kiam Dobbs kun brulanta branĉo prilumis lin kaj atendis, ke li sentos hororon, li vidis nur

la blankan rigidan vizaĝon. Li eĉ ne povis teruriĝi, ĉar Kurtin kuŝis tiel komike elartikigite, ke Dobbs preskaŭ estus ridinta pri la groteska elartikiĝo de la korpo.

Kaj Dobbs ridis nun por si mem. Li trovis tion tiel komika, ĉion, kiel Kurtin surbatiĝis laŭlonge, kiel li kuŝis tie tiel silenta, kaj kiel tuta vivo per tia mallaŭta facila premo de la revolvera ĉano estis finita por ĉiam.

Sed kie povus esti la kadavro? Ĉu li estas kidnapita? Trovita kaj ensekurigita, ĉu? Ĉu de pumo aŭ de jaguaro fortrenita? Sed tion li certe estrus vidinta. Eble li ankoraŭ ne estas morta, ĉu?

Dobbs fariĝis maltrankvila. Li komencis frostotremi. Li ekscitis la fajron, poste li turniĝis kaj rigardis trans la senarbajn areojn, tiam transen en la arbustaĵon. Fine li devis stariĝi. Li iris tien kaj tien. Li enflustris sin, ke li devas fari tion por varmiĝi, sed efektive li faris, ĉar li tiel pli simple povis rigardi samtempe ĉiudirekte. De tempo al tempo li supozis, ke li vidas iun proksimiĝi ŝtelire. Poste li ree opiniis aŭdi, ke iu proksimiĝas al la bivakfajro. Kaj tiam li havis subite la senton, ke iu staras tute proksime malantaŭdorse, ke li ĵus sentis ties spiron je orelo, kaj ke

la pinto de longa tranĉilo celas sian dorson. Per subita movo Dobbs saltis antaŭen kaj turniĝis, kun eltirita revolvero. Sed li vidis nenion. Li vidis nenion krom la malhelaj ombroj de la azenoj, kiuj enue paŝtis aŭ sternis sin.

Dobbs senkulpigis sin al si mem, ke oni ĉiam devas esti memgardema, kaj, ke tia konduto tute ne estas ridinda kaj ke ĝi ne havas ion komunan kun timo aŭ eĉ kun konscienciproĉoj. Kiu estas tiel sola en la ĝangalo kaj kunportas valorplenan ŝarĝon, tiu ĉiam estas iom nervoza. Tio estas tute normala. Kaj tiu, kiu ne koncedas tion al si, trompas nur sin mem. Li dormis en tiu nokto ne tiel bone kiel en la antaŭa nokto. Sed li ankaŭ tuj sciis la kaŭzon. Estis nur tial, ĉar li estis tro lacigita. La ekmarŝo matene hezitiĝis, ĉar kelkaj azenoj vagadis tro malproksimen kaj rekondukendis. Dobbs estis tro neglektema, kiam li piedkatenis ilin. Li perdis plenajn du horojn.

La vojo fariĝis pli bona kaj ĉirkaŭ tagmezo Dobbs povis taksu, ke li estos post tri horoj en Durango. Ne estis lia intenco tuj iri en la mezon de la urbo, sed li volis halti ĉe

la unua *fonda*, kiun li trovas ĉe la rando de la urbo. Tie li volis intertrakti kun la posedanto, ke li prizorgu al li aĉetantojn por la bestoj, se li ne tuj mem transprenos ilin je malkara prezo, por fari bonan negocon. Poste li ŝarĝus la tutan ceteran pakaĵojn, do la sakojn kun la sole grava havaĵo sur ĉaron kaj veturigus tiun al la ekspresfraĵta oficejo. Tio tiam neniel frapus la atenton. Li simple povus deklari ilin kiel sekajn felojn. Li pagus la plej altan takson por komercaj varoj kaj tiam neniu plu okupiĝus pri tio.

La vojo fariĝis nekredeble sableca kaj polveca. Unu flanko de la vojo estis malfermita. Je la alia flanko male leviĝis vando el seka rompiĝema argilo kaj diseriĝanta kaj fibriĝinta veterbatita ŝtono. Dorneca arbustaĵo kaj agavoplantoj staris lacaj, soifaj kaj kovritaj de alta tavolo de polvo ĉe kelkaj lokoj apud la vojo.

Se la vento leviĝis, aŭ se ventopuŝo preterhastis, staris kvazaŭ grandaj kolonoj el sufokiga polvo en la aero. Ili plimalfaciligis la spiradon. Kaj la sablo disvastiĝis en la okuloj tiel, ke ili ekdoloris kaj ŝajne blindiĝis dum kelkaj minutoj. Se la ventopuŝo jam preterflugis, la aero ne moviĝis, peza, fereca kaj ŝarĝanta super la tero. Tiam

bolis kaj ardis la aero kaj la polvo ekbruligis kaj rostis la haŭton. La tero, de monatoj atendante la pluvon, ne povis elteni la ŝarĝantan perforton de la suno kaj reĵetis la lumadon alten kun turmentiga volupto. La dancanta briltremado de la akra sunlumo atakis la okulojn de homoj kaj bestoj kaj ties cerbojn tiel, ke ili ŝanceliĝante treniĝis antaŭen, fermante la okulojn kaj pensante pri nenio plu ol pri pri la fino de tiu turmentado.

La azenoj ŝanceliĝante trotis plu kun duone fermitaj okuloj. Neniu provis vagadi, neniu fuĝis. Ili iris kiel aŭtomatoj. Ili movis apenaŭ la kapojn. Ankaŭ Dobbs tenis la okulojn fermitaj. Se li malfermis ilin nur je fendeto, kruela ardanta fluo de akra lumo eniĝis, tiel, ke li supozis, ke la okulgloboj devos forbruli per unu fojo.

Tra malvasta fendo en la okuloj li vidis tiam stari kelkajn arbojn ĉe la vojo. Li pensis, ke li ĉi tie volas halti iom. Kvin minutojn aŭ dek, por povi apogi sin dum certa tempo kontraŭ la arbotrunkon, senti la ombron kaj malfermi la okulojn por ripozigi ilin. La azenoj ekstaros ja facile kaj estos kontentaj povi ripozi dum momento en la ombro.

Li venis al la arboj, kuris antaŭen, turnis la gvidantan azenon kaj la azenaro haltis. La azenoj per si mem urĝis en la ombron kaj restadis trankvilaj. Dobbs iris al la akvosako, lavis la polvon el sia buŝo kaj trinkis akvon.

„Ĉu neniuj cigaredoj, homo?“ li aŭskultis subite iun paroli.

Li ekmoviĝis timigite. Ekde tagoj estis la unua homa voĉo, kiu aŭdeblis en liaj oreloj.

En la unua momento, kiam li aŭdis la paroladon, li pensis pri Kurtin, poste tuj pri Howard. Sed tiam li ekkomprenis ankoraŭ en la sama sekundo, ke ĝi sonas hispane, kaj ke ne povas esti unu el liaj du kunuloj. Li turnis la kapon kaj vidis kuŝi sub unu el la plej proksimaj arboj tri virojn. Ili estis tute ĉifonkovritaj kaj trivitaj mestizoj. Homoj, kiuj eble antaŭ sufiĉe longa tempo laboris en iu mineja asocio kaj nun de multaj monatoj estis sen laboro. Ili vagadis ĉi tie ekstere en la proksimeco de la urbo, dormis, pigris, almozpetis kaj, se ili ie povis ŝteli iom, ili rigardis tion destino fare de Dio, kiu ne lasas malsatmorti paseron, ankaŭ se tiu nek plugas nek semas.

Eble ili estas eskapintaj punkaptitoj aŭ ili estas serĉataj

pro malsukcesinta afero kaj kaŝas sin ĉi tie, ĝis estos kreskinta barbo al ili, kaj ili rajtos esperi reiri en la urbon sen tio, ke oni ekkonos ilin. Kiujn la urbo eĉ ne toleras sur siaj rubejoj, tiuj ekstere vagadas ĉe la vojoj kondukantaj al la urbo. Sufiĉe longan distancon de tie, kie komenciĝas la rustiĝintaj laduoj, la disrompitaj boteloj, la truigitaj emajlopotoj, la premkavigitaj siteloj, la flaviĝintaj gazeteroj kaj ĉiuj ceteraj elkraĉaĵoj, kiujn ĉiutage elĵetas civilizita urbo. En la tropika zono ne estas pli bone ol ie aliloke. Neniu besto estigas tiom da rubo kaj koto kiel la civilizita homo; kaj forigi la rubon, kiun la homoj ĉiutage estigas, kostas al la homoj simile tiom da peno, laboro kaj pripensado, kiom la produktado kaj foruzado de la aĵoj, kiujn ili supozas devi havi.

Dobbs estis ja dum sufiĉe longa tempo en la lando por scii, ke li troviĝas nun en unu el la plej diablaj situacioj, kiujn li iam ajn atendis. Tiun elkraĉaĵon de la urboj li konas. Ili estas uloj tiaj, kiaj havas nenion por perdi, en tiu ĉi kazo laŭ senco, kiu lasas uzi sin pri neniu alia homtavolo.

Li pensis nun, ke li aĉe eraris per tio, ke li deturniĝis de la

vojo por ĉi tie ripozi dum kvarono de horo en ombro. Pli sekura li ankaŭ sur la vojo ne estis, sed li ne estis tiel senelireje en la kaptilo kiel nun.

„Cigaredon mi ne havas. Mi eĉ dek monatojn nenium plu gustumis.“

Tio sonis tre bone. Li diris per tio samtempe, ke li mem estas povra mizerulo, kiu eĉ ne povas aĉeti cigaredon.

„Sed mi havas ankoraŭ iom da tabako“, li aldonis.

„Ĉu papero por rulumado?“ demandis unu el la viroj.

La viroj ankoraŭ kuŝis trankvile kaj pigre sur la tero. Ĉiuj turniĝis al li, unu el ili parte sidanta, alia apoganta sin per brako kaj la alia kuŝanta sur la ventro kaj tenanta la kapon pigre iom turnante flanken por rigardi Dobbson.

„Pecon da gazeto mi havas“, diris Dobbs.

Li eltiris la tabakujon, tiris pecon da papero el poŝo kaj transdonis ĝin malsupren al tiu, kiu troviĝis plej proksime; ĉar tiu ne penis stariĝi por laŭorde akcepti la tabakon.

Ĉiuj deŝiris pecon da papero kaj surŝutis la tabakon.

Poste ili rulumis la cigaredojn kaj la plej antaŭa redonis la tabakujon al Dobbs.

„Ĉu *cerillos*? Ĉu alumetojn?“ demandis tiu, kiu redonis la tabakujon.

Dobbs ŝovis manon en poŝon kaj eligis la alumetojn. Ankaŭ la skatoleton kun la alumetoj la uloj redonis.

„Al Durango, ĉu?“ demandis unu el ili.

„Jes, mi volas vendi la azenojn. Mi bezonas monon. Mi havas neniom.“

Tio estis prudenta respondo, pensis Dobbs, nun ili jam scias, ke mi havas neniom en poŝo.

Ĉiu el la triopo ekridis. „Mono, tio estas ja ĝuste tio, kion ankaŭ ni bezonas, ĉu? Miguel? La monon ni atendas.“

Dobbs apogis sin kontraŭ arbo tiel, ke li povis observi la triopon. Li frapis nun sian pipon kaj bruligis ĝin. Lia tuta laceco pasis. Li serĉis elirvojon. Eble mi povus lupreni ilin kiel pelistojn, li pensis. En tiu kazo ne frapos la atenton, kiam mi alvenos en la urbon. Estas pli bone, ol se mi alvenus tien tute sola kun la azenokaravano. Tiukaze ili

estas sekuraj, ili havas laboron, ĉiu el ili atendas peson, kaj tiel ili forgesas aliajn intencojn. Ili tiam jam sentas manĝon en la stomako kaj kelkajn glasojn da tekilo.

„Mi povus bezoni du aŭ tri pelistojn“, li diris.

„Ĉu vi povus?“ ridante demandis unu el ili.

„Jes, la azenoj faras al mi zorgojn. Ili ne volas kunesti.“

„Kion vi do volas pagi?“ demandis alia.

„Unu peson.“

„Al ĉiuj aŭ al ĉiu?“

„Al ĉiu. Kompreneble nur, kiam ni estos en la urbo, kaj mi tie estos enkasiginta monon. Nun mi havas eĉ ne unu centavon en poŝo.“

Denove Dobbs pensis, kiel prudenta kaj klara estas la respondo.

„Ĉu vi estas tuta sola?“ demandis nun tiu, kiu apogis sin sur la brakon.“

Kion mi respondu? pensis Dobbs . Sed por ne tro longe lasi atendi ilin je respondo kaj per tio veki suspekton, li

diris: „Ne, mi ne estas sola. Venos du pliaj el miaj amikoj malantaŭ mi sur la vojo kun la ĉevaloj.“

„Tio estas stranga, Miguel, ĉu vi ne pensas la saman?“ diris tiu, kiu kuŝis longe etendiĝinte sur la ventro.

„Jes“, Miguel konsentis, „tio estas vere stranga. Li iras ĉi tie tute sola kun sia granda karavano kaj lasas sekvi siajn amikojn sur ĉevaloj.“

„Ĉu vi vidas alveni la amikojn sur la ĉevaloj?“ demandis tiu, kiu apogis la kapon.

„Mi rigardos foje“, rediris la etendiĝinto. Li leviĝis lante, elpaŝis de la arboj kaj vidis la vojon supren, kiun oni povis rigardi el la malproksimo pli bone ol ĝuste en la lasta vojdistanco.

Li revenis kaj diris: „La du amikoj kun la du ĉevaloj estas ankoraŭ tre malproksimaj. Certe horon. Tio estas stranga, Miguel, ĉu ankaŭ vi opinias tion?“

„*A decir verdad*“, diris Miguel, „ankaŭ mi pensas, ke tio estas tre stranga.

„Kion vi tie ĉion ŝarĝis?“ li demandis poste, leviĝis kaj iris

al unu el la azenoj.

Per pugna mano li frapadis la pakaĵojn.

„Felojn, ŝajnas“, li diris.

„Jes, ankaŭ felojn“, koncedis Dobbs. Li sentis sin pli kaj pli malagrable kaj pensis pri la ekiro.

„Pumojn, ĉu?“

„Jes“, diris Dobbs leĝere, „ankaŭ estas pumoj inter ili.“

„Tiu alportas konsiderindan sumeton“, opiniis Miguel kun faksperta mieno kaj retropaŝis de la azeno.

Por kaŝi sian maloportunecon, Dobbs iris nun al azeno kaj pli firmtiris la ledorimenojn, kvankam tio tute ne necesis. Poste li iris al alia kaj skuis ĉe la pakaĵo, kvazaŭ li devus konvinkiĝi pri tio, ke ili estas sufiĉe firmligitaj. Post tio li fermtiris sian zonon kaj ŝiris la pantalonon pli alten, kvazaŭ li pretigus sin por la pluvojaĝo.

„Ek do, mi devos – jes ja, nun mi do migru plu, por ankoraŭ esti antaŭ vespero en la urbo.“

Dirante tion, li frapis sian pipon je sia levita botokalkanumo, ĝis ĝi estis malplena. „Kiu do volas

kuniri kiel pelisto al Durango?“ Li retrorigardis, sed rondcirkulis samtempe la azenojn por kunkolekti ilin.

Neniu el la uloj donis respondon. Ili rigardis sin reciproke kaj interŝanĝis rigardojn. Unu el la rigardoj Dobbs kaptis kaj li ekpuŝis iun el la azenoj por trotigi ilin. La azeno ektrotis, kaj alia sekvis ĝin pigre. Sed la ceteraj restadis starantaj kaj manĝis herbojn. Dobbs iris al alia azeno kaj vokis lin. Ankaŭ tiu komencis ektroti.

La viroj ekstaris. Ili promenis inter la azenoj ankoraŭ starantaj kaj urĝis ilin malantaŭen, aŭ starigis sin ŝajne senintence tiel, ke la azenoj ne sekvis, sed denove haltis, se ili jam faris paŝon.

Sed tiam la azenoj komencis fariĝi maltrankvilaj, vidante, ke la pinto jam marŝis kaj estis sur la vojo kaj ili ŝovis la virojn flanken por ricevi spacon. Sed la viroj fariĝis nun viglaj kaj impertinente kaptis la ŝnurojn de la azenoj kaj firmtenis ilin.

„For tie de la azenoj“, Dobbs kriis koleriĝinte.

„Kio?“ diris senĝentile Miguel kun antaŭenŝovita kapo.

„Tiujn ni povas vendi tiel bone kiel vi, tiuj ne fariĝos pli

malbonaj pro tio, ke vendas ilin ni.“

La du aliaj ridis kaj prenis eĉ duan azenon al si.

„For de la azenoj, mi diras ankoraŭfoje!“ kriis Dobbs kun pli laŭta voĉo.

Li retrosaltis paŝon kaj eltiris la revolveron.

„Per via feraĵo vi ne povas timigi nin“, mokis unu el ili, „ne nin.“ Vi povas pafi nur iun el ni. Kaj al tiu estos en ĉiu kazo tute egala.“

Malantaŭen kaj redonu la azenojn!“ kriis Dobbs.

Poste li pafis sur la plej proksiman. Estis Miguel. Sed la revolvero klakis nur fride kaj dure. Trifoje, kvinfoje, sepfoje klakis la revolvero. Neniu pafo knalis. Dobbs fikse rigardis kaj la viroj gapis perplekse. Mirigite ili forgesis ridi aŭ moki.

Sed unu el ili kliniĝis kaj kaptis pezan ŝtonon.

Sekvis nur sekundo, kurta sekundo. Sed en tiu sekundo revenis la pensoj tiel rapide al Dobbs, ke li eĉ en tiu mallonga sekundo, kiam decidiĝis lia vivo, ankoraŭ devis pensi, kiel nur eblas, ke oni povas pensi en tia sekundo

tiom multe. Lia unua penso estis, kial povis okazi, ke ne funkciis la revolvero. Sed tiam venis tute longa historio en lian konscion. En tiu nokto, kiam li pafmortigis Kurtin, li ŝteliris al la dormanta Kurtin, eltiris ties ŝarĝitan revolveron kaj poste pafis per ĝi sur lin, tiel, ke tiu morta falis surteren. Kurtin havis ambaŭ revolverojn en la poŝoj, sian propran kaj tiun de Dobbs. Ĉar ambaŭ revolveroj estis signitaj kaj Howard povus nomi la revolverojn, lastfine forĵetis Dobbs la revolveron de Kurtin, per kiu li antaŭe pafis sur la kadavron, tiam, kiam li trovis lin je dua fojo kaj estis pafinta ankoraŭfoje sur lin. Sed la propran revolveron li metis al si. Tiel ekestus la ŝajno – se oni trovus Kurtin – kvazaŭ li estus atakita kaj defendis sin. La revolvero de Dobbs havis alian kalibron, el lia revolvero la pafoj ne fareblis. Dobbs forgesis nur unu aferon. Kiam li prenis sian propran revolveron al si, li forgesis ŝarĝi ĝin. Li forgesis, ke en tiu nokto, kiam Kurtin forprenis la revolveron de li, tiu malŝarĝis la revolveron. Inter ĉiuj aliaj pensoj, kiuj tiom okupis lin dum la lastaj tagoj, li eĉ ne pensis pri tio, ke la revolvero ankoraŭ nun plu estas malŝarĝita.

Ankoraŭ nun en la sama sekundo Dobbs pensis pri alia

armilo. Li staris proksime ĉe unu el la azenoj, je kies pakaĵo estis ligita maĉeto. Li kaptis al ĝi por eltiri la maĉeton kaj por defendi sin per ĝi.

Tio ankaŭ estus sukcesinta al li. Kun la maĉeto en la mano li eble estus trovinta la tempon por ŝarĝi la revolveron, car li havis kelkajn unuopajn kartoĉojn en la ĉemizopoŝo.

Sed jen la sekundo finiĝis kaj la ŝtono trafis rapidege lian kapon. Li vidis ĝin alflugi, sed ne povis sufiĉe rapide deturni la kapon, ĉar li turnis sian lastan penson tute al la maĉeto.

La ŝtono renversigis lin pli pro la flugforto ol pro la vundiĝo.

Sed antaŭ ol li trovis la tempon denove surpiediĝi, Miguel jam estis ĉe la maĉeto, sur kiun ĝi unue estis atentigita pro la movo de Dobbs. Per lerta manmovo li tiris la maĉeton el la longa ledingo, saltis al la kuŝanta Dobbs kaj per forta, mallonga kaj sekure svingita bato li glate dehakis la kapon de la nuko de Dobbs.

Ne tiom timigitaj, sed des pli perpleksaj pri tiu rapida

agado, gapis ĉiu el la triopo sur la kadavron. La okuloj de la kapo, kiu nur je la larĝo de la maĉeto malproksimis de la trunko, konvulsiis nerveze kaj tiam abrupte haltis malfermitaj je tri kvaronoj. Ambaŭ manoj etendiĝadis longe kaj kramfe kuntiriĝadis firme. Tion ili faris kelkajn fojojn. Tiam, post kiam ili premis la ungojn je lasta fojo en la propran manplaton, ili malfermiĝis softe kaj mortis duone malfermitaj.

„Tion faris vi, Miguel“, diris unu el la du aliaj duonlaŭte kaj proksimiĝis.

„Tenu fermita vian buŝon“, kriis Miguel kolere kaj turnis sin tiom rapide al la parolinto, kvazaŭ li volus mortbati ankaŭ lin. „Tion mi scias mem, kiu kroĉis baton sur lin, kanario. Se tio konatiĝos oni mortpafos vin same tiel certe kiel min. Tion vi ja scias, au ĉu mi rakontu tion al la policianoj. En mia kazo tio neniel kaŭzus diferencon, kaj mi ne estas via flegopatrino.“

Li rigardis la maĉeton. Estis nur tute malmulte da sango sur ĝi. Li forfrotis ĝin je la arbo kaj poste li ŝovis ĝin denove en la ingon.

Rimarko

fonda= gastejo kaj manĝejo

La azenoj, kiuj ĝenerale ja ne tre enmiksiĝas en la aferojn de la homoj, kiel la hundoj faras tion tiel volonte, leĝere ekmarŝis. Ĉar ili estas multe pli prudentaj ol supozas homoj, kiuj havas neniam ion komunan kun azenoj, tial la azenoj marŝis sur la ĝusta vojo ĉiam al Durango.

La viroj pro sia ekscitiĝo tute forgesis la azenojn. Ili forprenis de la kadavro la pantalonon kaj la botojn kaj tuj vestis sin per ili. Multe da valoro havis nek la pantaloj, nek la botoj, ĉar tiuj vestaĵoj faris pli dum la lastaj dek monatoj ol oni atendus de tiaj aĵoj. Tamen ili estis, kompare al la ĉifonoj, kiujn portis tiuj viroj, veraj pompaĵoj.

Sed la ĉemizon volis havis neniŭ, kaj neniŭ volis vesti sin per ĝi. Kvankam la tuta triopo anstataŭ la ĉemizoj portis ion, pri kio oni nur malfacile povus diri, kio estas la pli kompakta amaso, la truoj, aŭ la ĉifonoj pendantaj ĉirkaŭ ili.

„Kial vi ne volas preni la ĉemizon kaj vesti vin per ĝi, Ignacio?“ demandis Miguel, dum li puŝis perpiede la

kadavron, kiu nun ne portis ion krom la trivitan
kakikoloran ĉemizon.

„Ne multe valoras“, respondis Ignacio.

„Vi ne havas kaŭzon diri ion tian, hundo kota“, diris
Miguel pri tio. „Rigardate kontraŭ via, ĝi estas pli bona ol
nova.“

„Mi ne ŝatas ĝin“, opiniis nun Ignacio kaj deturnis sin.

„Estas tro proksime al la kolo. Kial ne prenos ĝin vi?“

„Mi,ĉu?“ demandis Miguel kaj tiris kolere la frunton
supren, „mi ne vestas min per tia ĉemizo, kiun tia *gring-*
ido varme portis je sia korpo.“

Sed la vero estis, ke la ĉemizo ankaŭ por Miguel estis tro
proksima al la kolo de la kadavro. Estas vere, ke ĝi ne
havis sangomakulojn, sed tamen neniuj volis vesti sin per
ĝi. Ili havis la antaŭsenton, ke ili ne povus senti sin
oportunaj en la ĉemizo. Ili ne kapablis klarigi la senton
kaj ĉiuj kontentiĝis per tio, ke la ĉemizo estas simple tro
proksima al la kolo, kaj ke ĝi tial kiel valorobjekto ne plu
konsiderindas.

„La fripono ja en sia pakaĵo eble ankoraŭ havas kelkajn

aliajn ĉemizojn“, diris Ignacio.

Miguel tuj bruske kriis al li: „Jen vi unue atendos foje ĝis mi estos rigardinta tion, kaj pri tio, kio poste restos, ni tiam povos paroli.

„Ĉu vi eble estas ĉi tie la kapitano?“ kriis nun la tria, kiu staris ŝajne indiferece dum la lastaj minutoj, apogate de arbo. Li havis efektive kaŭzon ŝajnigi sin sen intereso, ĉar li alpropriigis la pantalonojn, dume Miguel prenis la botojn. Nur Ignacio ricevis nenion ĉe tiu distribuo, ĉar li ne ŝatis la ĉemizon.

„Ĉu kapitano?“ kriis Miguel koleriĝinte. „Kapitano aŭ ne kapitano, kion vi do faris ĝis nun?“

„Ĉu mi ne ĵetis la ŝtonon al lia kranio?“ fanfaronis la tria. „Vi ja aliokaze tute ne aŭdacus proksimiĝi al li, malkuraĝulo.“

„Vi per via ŝtono“, mokis Miguel, „tio estis ja ne pli ol pikado per dentopurigilo. Kiu el vi du favaj virkatoj estus veninta pli proksimen por fini lin? Ĉu lamentaj birdotimiguloj tiaj, kiaj vi, ĉu?! Kaj por ke vi sciu tion tuj nun, la maĉeton mi povos certe uzi duan fojon, kaj trian,

por vi ambaŭ, mi ne petos vin pri via permeso.“

Li turniĝis kaj volis iri al la pakaĵo.

„Kien la azenoj perdiĝis, damne!?” li vokis mirigite.

Nur nun ĉiuj ekkonsciiĝis, ke la azenoj formariĝis.

„Sed nun ek do, por kapti la bestaĉojn, aliokaze ili alvenos en la urbon, kaj ni havos tuj poste ĉi tie la ĝendarmosvarmojn sur la nuko, kiuj ĉi tie kuregados tien kaj tien“, vokis Miguel.

La viroj stariĝis kaj postkuris la azenaron. Ili devis hasti, ĉar la azenoj, kiuj ĉi tie apenaŭ trovis iun sekan herbon ĉe la vojo, kiu kapablus reteni ilin, vigle trotis antaŭen. Daŭris pli longe ol horon antaŭ ol la viroj denove estis kun la bestoj ĉe la arboj.

„Prefere ni enfosigu lin“, diris Miguel. „Aliokaze la vulturoj ĉi tie cirklos kaj iu, kiu ne scias ion pli bonan por fari, povus veni por rigardi, kion trovis la vulturoj ĉi tie.“

„Ja, ĉu vi eble volas lasi notfolion kun via nomo ĉe li?” moke demandis Ignacio. „Povas esti ja indiferente al ni, ĉu oni trovas la kadavrulon ĉu ne. Li ne plu rakontos tion,

kiun li laste renkontis.“

„Vi estas ja ruza, kokineto mia“, diris Miguel. „Se oni trovos la hundulon kaj ĉe ni liajn azenojn, jen vi nenion plu povus kontesti. Sed se oni trovos la azenojn ĉe ni kaj nenie la kadravon, jen tion unue iu devus pruvi, ke vi sendis la *gringo*-n en la inferon. Ni aĉetis la azenojn de la *gringo*. Sed, se oni trovas tion, kio ankoraŭ restis de li, neniue akceptas de vi, ke vi aĉetis la azenojn. Do, ek al la laboro!“

Kaj per la sama ŝpato, per kiu Dobbs volis enfosi Kurtinon, li nun mem estis enterigata. Iris tre rapide. La viroj ne multe penis. Ili faris nur la plej necesan kaj translasis la laboron al la formikoj kaj vermoj.

Tiam ili surpiediĝis kaj pelis la azenaron reen montaren, ĉar ili ne tiom aŭdacis por eniri la urbon, parte pro personaj kaŭzoj, parte ankaŭ tial, ĉar ili pensis, ke ili povus renkontiĝi iun, kiu konas kaj atendas la azenojn. Estis ankaŭ sufiĉe verŝajne, ke Dobbs diris la veron, kaj efektive ankoraŭ sekvas du viroj sur ĉevaloj sur la vojo de Dobbs. Ŝajnis al ili efektive tre neverŝajna, ke Dobbs kondukis la tutan azenaron sola. Kaj por eviti renkonti

tiujn virojn, kiuj eble ekzistas, ili deturniĝis de la vojo, sur kiu Dobbs laŭ ilia pripensita supozo estis veninta, kaj grimpis sur alia mulopado supren en la montaron.

Kiam ili ree estis en la vepro, ili dum pli longa tempo ne povis reteni sian scivolemon. Ili volis scii, kiom granda estas la predo kaj kiuj bonaj aĵoj estas en la pakaĵoj.

Fariĝis pli malhele, kaj la vepro faris la lokon – sur kiu ili nun haltis por tranokti – ankoraŭ pli malhela. Por ne perfidi sian restadolokon, tiom longe, kiom ili ankoraŭ estas en tiu regiono, ili rezignis pri tio ekbruligi fajron.

Ili fariĝis agemaj. Ili malŝarĝis la bestojn kaj komencis malfermŝnuri la pakaĵojn. Jen ankoraŭ troviĝis pantalono kaj ankoraŭ du paroj de facilaj ŝuoj. Jen ankaŭ estis kuirilaro, sed nur plu manpleno da fazeoloj kaj manpleno da rizo.

„Ŝajne li vere ne estis tia riĉa ulo“, diris Ignacio. „Por li efektive tre necesis veni al la urbo.“ „Ankaŭ monon li ne havis“, grumble diris Miguel, dume li traserĉis la pakaĵon, kiun li jam malfermligis. „Li havis nur ankoraŭ sepdek centavojn en pantalonpoŝo, tiu fripono. Ankaŭ la feloj,

kiujn li havas, ne estas la plej bonaj. Ili apenaŭ enspezigos kelkajn favajn pesojn.“

Tiam li trovis la saketojn.

„Kion li havas ĉi tie? Sablon, vere sablon. Mi volus scii, kial li kunportas la sablon ĉi tie kun si, en multaj etaj saketoj?“

„Tio estas tute klara“, diris Ignacio, kiu nun same trovis la saketojn en sia pakaĵo. „Estas sufiĉe klare. La ulo estis inĝeniero de *Mining Company*. Tiu ĉi tie en la montaro serĉadis kaj nun kunportas la sabloprovaĵojn en la urbon, por ke ili tie en la oficejo estu esplorataj de la aliaj inĝenieroj kaj kemiistoj. Jen la usonaj kompanioj tuj scios, kie ili povos marki parcelojn.“

Li elŝutis ĉiujn saketojn. Ankaŭ Miguel elŝutis la enhavon de la saketoj, kiuj estis en la pakaĵo ĉe li. Kaj kiam li vidis, ke la saketoj estis nur senvaloraj deŝiritaj ĉifonoj, li malbenis diojn, diablojn kaj ĉiujn *gringos*. Fariĝis tiel malhele, ke ili ne estus povinta vidi la econ de tiu sablo, se ili estus sciinta pli pri tio.

Ankaŭ Angel, la tria trovis la saketojn en sia pakaĵo. Li

donis al ili alian signifon. Li diris: „La ulo estis aŭtentika usona mensogisto kaj trompisto, tion mi povas diri al vi. La saketojn li ĉiujn tiel bele estis kaŝintaj inter la feloj kaj tiam dense fermligis ilin. Ĉu vi scias, kial? Li volis vendi la felojn en Durango laŭ pezunuoj, kaj por ke ili mezuru pli, li intermetis la sablon. Kaj por ke la sablo ne elvenu, tial li ŝutis ĝin en etajn saketojn. Tiu estus vendinta la felojn vespere, kaj sekvmatene, antaŭ ol la aĉetinto estus malkovrinta la trompon, la birda ulo jam estus forfluginta kun la trajno. Al tiu ni bele fuŝis la trompon, al tiu rato.“

Kaj Miguel kaj Ignacio trovis, ke tio estas la plej bona klarigo por la sablo, kaj ili haste penis liberiĝi de li.

Rimarko

gringo = fi-usonano, usonanaĉo, sed ankaŭ simple usonano

Ankoraŭ en la nokto ili ŝarĝis la pakaĵojn sur la azenojn kaj marŝis plu. Posttagmeze ili alvenis en vilaĝon, kaj ili demandis indiĝenon, kiun ili trovis antaŭ ties domo, ĉu li scias iun, kiu aĉetus azenojn, ĉar ili havas la intencon vendi kelkajn el la azenoj, ĉar ili ne povas utiligi ilin. La indiĝeno rigardis la azenojn, ĉirkaŭiris ilin, rigardis pro la brulmarkoj, poste li rigardis la pakaĵojn mem, kaj tiam rigardis – sen frapi atenton – sur la pantalonojn de Miguel kaj sur la pantalon de Angel, kvazaŭ li havus la intencon aĉeti ĉion tion. Fine li diris: „Mi ne povas aĉeti azenojn, mi nun ne havas monon. Sed mia onklo, li eble aĉetos la azenojn. Li havas ankaŭ sufiĉe da mono por tio, mi ne havas monon. Mi volas konduki vin al mia onklo kaj kun tiu vi povos intertrakti.“

Tio iris ja glite-glate, pensis la tri friponoj, ĉar kutime oni povas iri en ses diversajn indiĝenajn lokojn antaŭ ol oni trovos iun, kiu aĉetas azenon. Plej ofte la homoj ja ne havas monon, kaj eĉ nur peso estas granda sumo por ili.

Post kelkaj centoj da paŝoj ili venis al la domo de la onklo. La domo estis, laŭ la plej multaj aliaj domoj, konstruita el

sekigitaj argilotegoloj kaj kovrita per herboj. Ĝi troviĝis ĉe la granda vilaĝoplaco, kie estas entreprenataj la foiro, la solenaĵoj por la sendependeco, la festoj por la rememoro pri la revolucio kaj la politikaj kunvenoj. En la mezo de la placo estis starigita modesta pavilono, kie kutime la muziko estas ludata, se okazas iu publika festeco, kaj kie ankaŭ la parolistoj devas starigi sin, se ili volas fari paroladon. De tiu pavilono parolis ankaŭ la gvidantoj de la sanecaj komisionoj, kiam ili alvenis kamparen por instrui la indiĝenan loĝantaron pri sanceflego kaj infanoprizorgado. La laborista registaro sur tiuj ĉi terenoj atingis pli suikcesajn rezultojn ol ĉiuj registaroj ekde la alveno de la unuaj hispanoj kune.

La indiĝeno iris en la domon de sia onklo, por paroli kun li pri la aĉetado de la azenoj. Ne daŭris longan tempon ĝis kiam elvenis la onklo kaj iris renkonte al la tri stratrabistoj, kiuj sin kaŭris en la ombro de la arboj starantaj proksime de la domo.

La onklo estis jam ne juna kaj grizharara, sed fortika kaj tendena. Lia kuprokolora vizaĝo estis glata kaj liaj nigraj okuloj brilis tiel, kiel tiuj de knabo. Lia faskita hararo

estis sufiĉe longa kaj je la flankoj kombita malantaŭen. Li iris tre rekte kaj lante renkonte al la viroj. Li salutis kaj tiam tuj paŝis al la azenoj por kontroli ilin.

„Tre altkvaliaj azenoj, sinjoro“, diris Miguel, „tre altkvalitaj, *verdad*, tiujn vi ne povus aĉeti pli altkvalite sur la foirplaco en Durango.“

„Tio estas vera“, diris la onklo, „estas bonaj azenoj. Kompreneble iom lacigitaj pro laboro kaj iom malsataj. Vi do faris longan vojaĝon, ĉu?“

„Ho, ne tiom longe, apenaŭ du tagojn“, enmiksiĝis Ignacio.

Miguel puŝis lin en la ripojn kaj diris: „Jen mia amiko ĉi tie ne tute diris la veron. Estas vere, ke ni marŝis nur du tagojn de la lasta ripoza tago. Sed en vero ni vojaĝas jam kelkajn semajnojn.“

„Tiukaze ne estas miraklo, ke la azenoj estas iom lacigitaj. Sed ni certe refortigos ilin per nutraĵoj.“ Kiam li diris tion, li rigardis la ulojn pli precize. Iliajn vestaĵojn kaj iliajn kanajlajn vizaĝojn. Sed li ne montris tion, ke li observas ilin, pli li ŝajnigis, kvazaŭ li rigardus ilin nur tute

senpripenseme, dum lia menso okupiĝas pri la aĉeto kaj la ciferoj.

„Kiom ili do kostu?“ li demandis nun, pli observante la ulojn.

„Ho, mi pensas“, diris Miguel ridetante kaj kliniĝinte la kapon konfideme, „mi pensas, ke dek du pesoj ne estas tro granda prezo.“

„Ĉu por ĉiuj“, demandis la onklo ŝajne tute naive.

Miguel laŭte elridis, kvazaŭ li aŭdus bonan ŝercon: „Sed kompreneble ne por ĉiuj. Mi opiniis, ke dekdu pesoj por ĉiu.“

„Tio estas tre alta prezo“, diris nun la onklo negociste, „por tio mi povus aĉeti ilin ankaŭ sur la foirplaco en Durango.“

„Kiu sciu?“ respondis Miguel. „Tie ili multe pli kostas, dekkvin aŭ eĉ dudek pesojn. Sed tiam vi ankoraŭ devos peli ilin hejmen.“

„Ĝuste“, kapjesis la onklo, „sed tiukaze ili ankaŭ jam sur la vojaĝo enspezigas monon. Tiukaze mi povus surpaki

varojn sur la azenojn kaj transporti ilin hejmen.“

Miguel ekridis larĝvizage: „Mi vidas, ke mi havas prudentan negocistan partneron antaŭ mi, kaj tiukaze ni ne tiom obstinu pri nia prezo. Mia lasta, mia vere lasta vorto – jen vi kaptos la okazon, mia lastfina vorto estas naŭ pesoj por ĉiu unuopa azeno. Mi scias, ke ankaŭ vi ne havas tro da mono. Kaj ni havis ĉijare longan sezonon de sekeco.“

„Naŭ pesojn“, diris la onklo trankvile, „tion mi ne povas pagi. Kvar pesojn, kaj eĉ ne centavon pli.“

„Diru do kvin, kaj la azenoj estos ĉiuj via propraĵo“, diris Miguel kaj ŝovis la manojn en la pantalonpoŝojn, kvazaŭ li jam havus la monon en la sako.

„Kvar pesoj estas mia oferto“, diris la onklo trankvile.

„Vi tiras la haŭton trans miajn orelojn, sinjoro, sed en ordo, mi certe ne volas fariĝi benita, kaj blinda mi estu morgaŭ matene, se mi ne donacos en vero la azenojn al vi por tia prezo.“ Tion diris Miguel kaj rigardis ĉe tio laŭvice de la onklo ĝis la nevo kaj poste al la du aliaj veprorabistoj. Tiuj kapjesis kaj malgaje mienis por alludi,

ke ili ĝuste fordonis sian lastan ĉemizon por nenio.

La onklo kapjesis nun simile, sed per gesto, kvazaŭ li jam hieraŭ posttagmeze estus sciinta, ke li aĉetos azenojn hodiaŭ por po kvar pesoj.

Li iris ree al la azenoj kaj diris poste: „Ĉu vi volas porti do la pakaĵojn plu sur viaj dorsoj?“

„Ja, prave, la pakaĵoj“, diris Miguel perpleksa kaj rigardis al siaj du kunuloj; sed ĉifoje ne tiom fanfaronema kiel li faris tion kutime, sed tiel, kvazaŭ li volus petegi ilin pri ruza respondo aŭ konsilo.

Ignacio komprenis la rigardon kaj diris: „Ankaŭ la pakaĵojn ni volas vendi. Ni volas veturi plu per trajno.“

„Jen la vero“, Miguel nun laŭ tio konsentis, „ankaŭ tiujn ni vendos. Tio estis nia intenco.“

En vero ili tute forgesis la pakaĵojn dum la vendo de la azenoj.

„Kion vi havas tie en la pakaĵoj?“ demandis la onklo denove proksimiĝante al la azenoj kaj puŝis per pugno en pakaĵon.

„Felojn“, diris Miguel, „bonajn felojn. Ankaŭ niajn gamelojn kaj krome ilaron. La fusilon vi ja apenaŭ povus pagi al ni, tio estus tro multekosta.“

„Nu, kiuj iloj?“ demandis la onklo.

„La iloj estas diversspecaj“, respondis Miguel, „estas ŝpatoj kaj pioĉoj kaj ferrompiloj kaj tiaj plu.“

„Kiel vi havigis tiajn ilojn?“ demandis la onklo ŝajne tute preterire, tiel, kvazaŭ li volus nur daŭrigi la interparoladon.

„Ho – la iloj – tio estas –“, Miguel fariĝis subite necerta. Li sentis maloportunecon kaj devis gluti kelkfoje. Pri tia demando li ne estis preparita.

Tiam Ignacio subite enmiksiĝis: „Ni laboris ja ĉe usona minasocio, de tie ni ja ĵus venis.“

„Jes ja, tiel estas“, diris Miguel nun rapide kaj ĵetis dankeman rigardon al Ignacio transen.

Li intencis neniam forgesi tiun helposervon al Ignacio.

„Tiukaze vi do ŝtelis la ilaron ĉe la minasocio, ĉu?“ diris seke la onklo.

Miguel ridis konfideme kaj okulumis al la onklo, kvazaŭ li estus en ligo kun li. „Ne ĝuste ŝtelis“, li diris, „ŝtelado ne estas nia afero, ni nur ne redonis la ilaron, kiam ni faris nian lastan skipon. Tion neniu povas nomi ŝtelado. Ni ja ne volas havi multon, eble du pesojn por ĉiuj iloj. Nur tial, ke ni ne devos porti ilin ĝis la trajnstacio.“

„Mi kompreneble ne povas aĉeti ĉiujn azenojn“, diris nun la onklo lante. „Tiom da azenoj mi tute ne bezonas. Sed mi kunvokos la ceterajn enloĝantojn. Ĉiu havas iom da mono, kaj tial mi povas promesi al vi, ke vi facile liberiĝos de la azenoj kaj ankaŭ de la ceteraj aĵoj. Mi faros tion kiel eble plej sukcese, sidiĝu. Ĉu vi volas havi akvon aŭ pakaĵon da cigaredoj?“

Poste Angel iris en la domon kaj elvenis kun kruĉo da akvo kaj kun pakaĵeto *Supremos*.

La onklo parolis kun sia nevo, kaj la nevo ekiris por kunvoki la virojn de la vilaĝo.

La viroj venis. Olduloj kaj junuloj. Ili venis unuope aŭ duope. Kelkaj portis sian maĉeton en la zono. Aliaj permane. Aliaj portis nenion. Ili ĉiuj iris unue en la

domon de la onklo kaj interparolis kun li. Poste ili elvenis, rigardis la azenojn tre detale kaj observis poste ankaŭ la tri fremdulojn. Ili rigardis la vendantojn eble eĉ pli detale ol la azenojn, sed ili faris tion multe malpli okulfrappe ol ĉe la azenoj. La fremduloj ne rimarkis, ke oni rigardis ilin tiel precize. Ili supozis tion la kutima scivolemo de la indiĝena kampara loĝantaro.

Post kelke da tempo ankaŭ la edzinoj de la viroj lante proksimiĝis, iom timeme kaj ŝtelire. Ili ĉiuj kunportis siajn infanojn. Kelkaj inoj portis la infanojn en tukoj plektitaj sur la dorso. Aliaj portis ilin sur brako. La infanoj kapablaj iri, kuris ĉirkaŭ siaj patrinoj kiel kokidoj ĉirkaŭ kokinon.

Fine la viroj ŝajne ĉiuj kolektiĝis; ĉar venis neniuj plu. Nur unuopaj inoj proksimiĝis ankoraŭ lante al la domo. La onklo elpaŝis nun. Ĉiuj tiuj viroj, kiuj ĝis laste estis kun li en la domo, sekvis lin. Ili formis densan grupon. Sed aliaj, kiuj jam elvenis antaŭe kaj rigardis la azenojn, haltis inter la azenoj. Tial la stratabistoj, kio ne frapis la atenton, estis ĉirkaŭfermitaj sen rimarki tion. Kien ajn ili turnus, la reirvojo estus barita al ili. Kaj tamen tio aspektis tute

nature, ĉar la viroj estis ja tie por elserĉi la azenojn.

„La prezo ne estus tro alta“, diris la onklo, „ni ja nur miras ĉiuj tre pri tio, ke vi povas vendi tiajn bonajn azenojn tiom malkare.“

Miguel larĝigis ridadon kaj diris: „Vidu, sinjoro, ni simple bezonas monon. Tiel estas. Kaj tial ni devas vendi ilin.

„Ĉu la azenoj havas brulmarkojn?“ demandis nun la onklo tute preterire.

„Kompreneble“, diris Miguel, „ĉiu havas brulmarkon.“ Li returniĝis por rigardi al la azenoj, por ekkoni la brulmarkojn. Sed la viroj tiel kaŝis la azenojn, ke neniu el la veprorabistoj povis vidi brulmarkon.

„Kiun brulmarkon la azenoj do havas?“ demandis nun la onklo.

Miguel komencis senti sin tre maloportuna. Kaj liaj amikoj komencis turniĝi kaj barakti por vidi la brulmarkon. Sed la indiĝenoj ŝajne hazarde urĝis ilin pli kaj pli malproksimen de la azenoj.

La onklo rigardis Miguelon malparente. Kaj Miguel sentis

sin pli kaj pli malagrabla. Li sentis, ke io proksimiĝas al li, kio povus farĝi decida por lia estonteca vivo. Kiam la onklo, sen ripeti sian demandon, plu tiel strange rigardis al lia vizaĝo, Miguel sciis, ke li devos respondi tiun demandon.

Li iom hezitis kaj penis eligi vortojn, kaj tiam li diris: „La brulmarko – ja, la brulmarko, tio estas ringo kun suba strio.“

La onklo vokis transen al la viroj starantaj ĉe la azenoj kaj demandis: „Ĉu tio estas la brulmarko, *hombres* ?“

„Ne“, ili revokis.

„Mi eraris“, diris Miguel; „la brulmarko estas ringo kun kruco sur tio.“

La viroj diris: „Tio ne estas la brulmarko.“

„Mi estas tute konfuzita“, diris nun Miguel proksime al renversiĝo, „la brulmarko estas kompreneble kruco kun ringo ĉirkaŭ la kruco.“

„Ĉu tio estas vera?“ demandis la onklo.

„Ne“, diris la viroj, „tio estas malĝusta.“

„Vi ja rakontis al mi“, diris nun la onklo trankvile, „ke la azenoj estas viaj.“

„Efektive, ili estas niaj“, Ignacio ekvokis impertinente.

„Sed neniuj el vi scias la brulmarkon, tio estas stranga.“

„Tion ni ne priatentis“, diris Miguel kaj provis mieni malŝate.

„Ĉu vi iam vidis“, demandis nun la onklo, sin turnante al ĉiuj viroj ĉeestantaj, „kiam ajn viron, kiu posedas azenon aŭ iun ajn alian bruton, kaj ne scias ĉiun unuopan brulmarkon, eĉ se la brulmarkoj estus diversaj kaj la bruto venus el malsamaj bredoj?“ La viroj ĉiuj ridis kaj diris nenion.

„Mi scias“, diris la onklo, „de kie estas la azenoj.“

Miguel rigardis ĉirkaŭe al siaj kunuloj, kaj tiuj rigardis al ĉiuj flankoj por vidi, ĉu ankoraŭ troviĝus truo, tra kiu ili povus fuĝi, tuj kiam komenciĝos la sekva frazo.

„Estas la azenoj de sinjorino Rafaela Motilina en Avino, la vidvino de sinjoro Pedro Leon. Mi konas lian brulmarkon. Estas la litero L kaj la litero P retroiranta de la strio de la

litero L. Ĉu tio estas ĝusta, *hombres*,” vokis la onklo.

Kaj la viroj, kiuj staris ĉe la azenoj, ekvokis: „Tio estas ĝusta. Tio estas la brulmarko.“

La onklo rigardis la rondon kaj vokis: „Porfirio, venu ĉi tien.“ Indiĝeno venis proksimen kaj starigis sin flanke de li.

Nun la onklo diris: „Mia nomo estas Alberto Escalona. Mi estas la alkaldo de la loko ĉi tie, laŭorde elektita en baloto kaj konfirmita de la guberniestro. Tiu viro ĉi tie, Porfirio, estas la policano de la loko.“

Estas la diverseco de la landoj kaj de la klimato, la diverseco de la homoj, ilia eduko kaj individuaj influoj kaj ankoraŭ multaj pliaj aferoj, al kiuj ili submetiĝas. En ĉiu kazo estas tiel: Se en meza Eŭropo iu prezentiĝas kun sia titolo, li havas la intencon vekti en sia antaŭulo hororigan senton, tiun de respekto, kaj li atendas, ke lia antaŭulo ege emociita de la impona okazaĵo kaj de la travivaĵo, respektoplene kliniĝos kaj ekde tiu momento ne rifuzos la necesan respekton al la portanto de la titolo. Sed ĉi tie, sur tiu ĉi kontinento titolo validas nenion. Kaj nomo ne

multon. Sed la personeco mem ĉion. Neniu kliniĝas, aŭ nur en esceptaj okazoj antaŭ damo, kaj tiu, kiu dirus pri prezidanto Lia Ekscelenco, efikus same tiel ridinda kiel la prezidanto, kiu lasus alparoli sin per Via Ekscelenco. La prezidanto estas multe pli malofte alparolata kiel *Mr. President* aŭ kiel sinjoro Prezidanto ol pli ofte kaj fakte laŭregule ĉiam *Mr Coolidge* aŭ *Señor Calles*. Kaj tiu, kiu havas iun rilaton al li, skuas lian salutmanon, se li venas kaj se li foriras kaj parolas kun li same tiel, kvazaŭ li estus ĉerpinta per kulero kun li el la sama pelvo dum sia tuta vivo. Tion la nove gladitaj cilindroĉapelaj prezidantoj de la freŝe kuiritaj eŭropaj respublikoj ankoraŭ devos lerni. Ĉar la eŭropaj prezidantoj ankoraŭ nun havas kiel ekzemplodona modelo la absolutajn reĝojn, dum la prezidantoj ĉi tie ne elektas ekzemplodonajn modelojn, sed se ili bezonas modelon, sin mem elektas kiel modelon kaj ĝuste tial montriĝas kiel homoj tiaj, kiaj ĉiuj aliaj homoj de lando. Kaj se ĉi tie iu diras: Nia prezidanto estas granda bovo!“ jen la prezidanto ne ĵetas lin por kelkaj monatoj en prizanon, sed, se li aŭdas pri tio, li diras al si aŭ al siaj amikoj: „Tiu viro scias pli pri mi ol mi mem. Li ŝajne estas prudenta viro.“

Sed, se tie iu prezentas sin kun sia titolo kaj diras: „Mi estas la urbestro de la vilaĝo kaj tiu tie estas la policprezidanto“, tiukaze signifas ion tute alian ol en Eŭropo.

La tri strataj embuskuloj tuj sciis, kion tio signifas, kaj ke nun, post kiam la titoloj estas diritaj, la manskuado havos definitivan finon. Ili surseliĝis kaj provis foriĝi sen kunpreni siajn azenojn. Ili nun estus vendintaj ĉiujn azenojn por unu peso, ili bonvoleme estus donacintaj ilin, se ili nur povus forlasi la vilaĝon. Sed nun oni klare ekkoneble firmtenis ilin.

Miguel provis eltiri sian revolveron. Sed li trovis la revolveringon malplena. Pro sia ekscitiĝo li tute ne rimarkis, ke Porfirio jam transprenis tiun penon por li. La revolvero kompreneble ne tre utilis, ĉar ĝi ja ankoraŭ nun ne estis ŝarĝita.

Sed la homoj ne povis scii tion kaj ili eble estus permesintaj lian foriron, se li direktus la armilon al ili.

„Kion vi volas de ni?“ kriis Miguel.

„Ĝis nun nenion“, diris la alkaldo. „Ni nur miras, kial vi

volas forlasi nin tiel rapide sen kunpreni viajn azenojn.“

„Ni povas kunpreni niajn azenojn aŭ ne, ni povas fari kun niaj azenoj tion, kio ajn plaĉas al ni“, vokis Miguel kolere.

„Kun viaj azenoj, jes ja, sed ili ne estas viaj azenoj. Mi konas la rakonton de tiuj azenoj. Sinjorino Motilina vendis tiujn azenojn antaŭ dek aŭ dek unu monatoj al tri usonanoj, kiuj volis iri en la *Sierra Madre* por ĉasi. Mi konas la usonanojn.“

Miguel rikanis kaj diris: „Tio estas do tute prava. De tiuj tri usonanoj ni vendis la azenojn.“

„Por kiom da mono?“

„Dekdu pesojn por ĉiu azeno.“

„Kaj nun vi volas vendi ilin ĉi tie por kvar pesoj por besto? Vi estas malbonaj vendistoj.“

La indiĝenoj ridis.

„Vi rakontis ja al mi“, diris la alkaldo, „ke vi havas la azenojn jam dum tre longa tempo. Kiom longe do?“

Miguel pripensis certan tempon kaj poste diris: „Kvar monatojn.“ Venis en lian kapon, ke li diris, ke ili laboris

en minasocio kaj faris longan vojaĝon.

La alkaldo diris seke: „Kvar monatojn, ĉu? Tio estas stranga historio. La usonanoj venis antaŭ malmultaj tagoj de tie el la montaro. En la vilaĝoj oni vidis ilin. Tiam ili havis ankoraŭ ĉiujn azenojn, kiujn vi aĉetis de ili antaŭ kvar monatoj.“

Miguel denove provis elturniĝi per sia konfidema rideto: „Por diri la veron, sinjoro, ni aĉetis azenojn antaŭ du tagoj, de tiuj usonanoj.“

„Tio estas jam pli verŝajna. Do, de la tri usonanoj vi aĉetis ilin, ĉu?“

„Jes.“

„Sed tio ne povas esti la tri usonanoj, ĉar mi scias, ke unu el la triopo estas sur la alia flanko de la *Sierra Madre* en vilaĝo, li estas kuracisto.“

„Estis nur unu usonano, de kiu ni aĉetis ilin.“ Miguel gratis sin survizaĝe kaj en la hararo.

„Kie vi do aĉetis la azenojn?“ demandis la alkaldo senpardoneme plu.

„En Durango.“

„Tio apenaŭ eblas“ diris la alkaldo. „La usonano ankoraŭ ne povis esti en Durango, kaj se li tie estis, vi ankoraŭ ne povus esti ĉi tie.“

„Ni tramarŝis la nokton.“

„Tio povas esti. Sed kial la usonano vendu ĝuste al vi la azenojn, se li jam estis en Durango, kie li estus trovinta sufiĉe da aĉetantoj, aliajn aĉetantojn.“

Nun Ignacio enmiksiĝis: „Kiel ni sciu do, kial li ĝuste al ni volis vendi la azenojn kaj ne al aliaj? Tio estis kaprico de li.“

„Tiukaze vi devus havi kvitancon, ĉu?“, diris la alkaldo, kvitancon kun la prezo kaj la brulmarko, aliokaze sinjorino Motilina ĉiutempe povus repostuli la azenojn, ĉar ŝia brulmarko estas enskribita.“

„Kvitancon li ne donis al ni“, respondis Miguel. „Li ne volis pagi la kvitancomarkon.“

„Tiujn malmultajn centavojn vi ja mem estus pagintaj, por havi pruvon por la aĉeto“, diris la alkaldo.

„Damnite“, kriis nun Miguel kaj minacis lin per ambaŭ pugnoj, „kion vi fakte volas de ni? Ni iras pace nian vojon kaj vi encirklas nin. Ni protestos ĉe la guberniestro pri vi, por ke oni eksigu vin, ĉu vi komprenas tion?“

„Tio estas ja efektive la limo de ĉio ebla.“ La alkaldo ridetis. „Vi alvenas ĉi tien en nian vilaĝon kaj volas vendi azenojn al ni. Ni volas aĉeti la azenojn kaj ankaŭ interkonsentiĝi pri la prezo. Tiukaze ni havas ja la rajton ekscii, de kie venas la azenoj. Aliokaze morgaŭ frue venos la soldatoj kaj diros, ke ni estas banditoj, ĉar ni forkondukis la azenojn de iliaj laŭrajtaj posedantoj kaj mortbatis la posedanton, kaj oni pafmortos nin.“

Miguel turnis sin al siaj amikoj kaj ĵetis rigardon al ili. Poste li diris: „Ni nun tute ne plu volas vendi la azenojn, eĉ ne por dek pesoĵ ĉiujn kune. Ni volas nun iri plu.“

„Sed la ilojn kaj la felojn vi ja povus vendi al ni, ĉu ne?“ demandis la alkaldo.

Miguel pripensis la aferon dum certa tempo. Kaj kiam li havis la ideon, ke la feloj kaj la ilaro ja ne havas brulmarkon, li diris: „En ordo, se vi volas havi la felojn

kaj la ilaron – „Kion vi pensas?“ li diris, sin turniĝante al siaj amikoj.

„Ni konsentas pri tio“, ili diris. „Ni povas rezigni pri la aĵoj.“

„Tio estas ja aĵoj viaj, ĉu?“ demandis la alkaldo.

„Kompreneble“, respondis Miguel.

„Kial la usonano ne vendis la felojn en Durango? Kial vi reportis la felojn ĉi tien? Vi ja ankaŭ ne portus akvon sur azenaj dorsoj en la riveron, ĉu?“

„La prezoj ne estis altaj en Durango, kaj ni volis atendi pli taŭgan tempon.“ Miguel komencis iom promeni tien kaj tien, laŭ la spaco, kiun la viroj lasis al li.

„Ĉu la usonano iris nuda al la trajnstacio?“ neatendite demandis la alkaldo.

„Kion vi opinias?“ Miguel paliĝis.

„Vi ja portas liajn botojn, kaj tiu tie surhavas liajn pantalonojn. Kial neniuj el vi vestis sin per la ĉemizo, kiu ankoraŭ estas tute bonkvalita? Ĉiukaze estas tiel bona kiel nova, kompare al tiu ĉifono, kiun portas vi.“

Miguel silentis.

„Kial neniu prenis ĝin el vi?“ ripetis la alkaldo. „Mi povas diri tion al vi“, li daŭrigis, „kial neniu el vi volis vesti sin per ĝi.“

Nek Miguel nek unu el la du aliaj atendis plu, kion la alkaldo ankoraŭ diros. Per unu salto ĉiu el ili ĵetiĝis sur la virojn, kiuj estis plej proksimaj. Tio estis tiel surpriziga por la viroj, ke ili ne sufiĉe rapide kaptis ilin. La uloj fuĝis kaj kuris sur la straton de la vilaĝo malsupren por atingi malfermitan terenon.

La alkaldo mansvingis kelkajn virojn, kaj malmultajn minutojn poste haste rapidis kvin uloj sur siaj ĉevaloj por atingi la fuĝintojn. Ili eĉ ne prenis la tempon por seli la ĉevalojn. Nur kapŝnurojn ili ĵetis sur la bestojn.

La veprorabistoj ne kapablis malproksimiĝi tre. La indiĝenoj atingis ilin antaŭ ol tiuj atingis la lastan domon de la vilaĝo. Oni ligis ilin al lazoj kaj rekondukis ilin al la placo de la vilaĝo.

„Ni nun serĉos la usonanon kaj demandas lin por kiu prezo li vendis la azenojn al vi, kaj kial li senvestigis sin

ĝisnude, por donaci al vi siajn botojn kaj sian pantalonon. Ni kunportos lian ĉemizon, kiun neniu el vi volis havi.“ La alkaldo diris tion kun sciigema tono sen atendi respondon.

La ulojn oni nun firmligis kaj nun gardis ilin tri indiĝenoj, kiuj kaŭriĝis vid-alvide al ili, kun la maĉetoj sur siaj genuoj.

La viroj selis siajn ĉevalojn, metis tortiljojn en siajn bastuojn kaj ekrajdis. La alkaldo kaj Porfirio rajdis kun ili.

Apenaŭ viro povas vojaĝi en tiu regiono sen tio, ke li estas vidata. Ankaŭ, se li provas preteriri ĉiujn lokojn kaj ĉiujn homojn, tamen ĉiam estas okuloj, kiuj vidas lin, kiuj persekutas ties vojon kaj observas ties faradon. La homo mem ne scias, ke oni observas lin. Tiuj, kiuj iras renkonte al li, deflankiĝas de la vojo longe antaŭ la momento, kiam li ekvidus ilin kaj ili kaŝiĝas en la vepro, kie ili lasas preteriri lin, kaj nur tiam elvenos, kiam li ne plu videblos. Ili precize vidis lin, sed li eĉ ne divenis, ke oni rigardis lin tiel detale de la kapo ĝis la piedoj. Tiel, ke malmultajn horojn poste la tuta vilaĝo scias, kiel la viro aspektis kaj kion li kondukas kun si. En irigaciaj fosaĵoj, post montetoj, post rokblokoj kaj post herboj la okuloj vidas ĉiun movon kaj ĉiun paŝon de la fremdulo.

La homoj sur la ĉevaloj sekvis la vojon, kiun Dobbs iris, kaj ne tiun, sur kiu venis la vojarabistoj. Ĉar ili sidis sur ĉevaloj kaj ne havis pakaĵon, ili jam posttagmeze estis je tiu loko, kie Dobbs haltis. La loko estis facile trovebla.

Du el la viroj persekutis la spurojn plu ekde la loko al la urbo. Sed ili trovis baldaŭ, ke la azenoj nur disiris kaj

tiam estis repelitaj.

Nun estis facila ludo por la alkaldo, kiu mem estis pursanga indiĝeno, rakonti la tutan okazaĵon. La azenoj vagadis, do neniuj havis tempon okupiĝi pri ili. Sekve de tio ĉe la loko io devas esti okazinta, kio ĉiujn ĉeestantojn, kies piedaj spuroj rekoneblis, tiom okupis, ke ili ne vidis, kiam la azenoj komencis disiri, kaj la okazaĵo devis esti tre grava, ĉar aliokaze la azenoj ne tiom vaste povus disiri.

Nek de la loko, kie staris la arboj, al la ejo, kie la azenoj estis rekondukitaj, nek de tiu loko plu al la urbo videblis piedaj spuroj de la usonano. Eĉ se li estus irinta nudapiede, oni facile ekkonus lian spuron. La formo de la piedoj ne estas tiel bela kiel tiu de indiĝeno, ĉar li ĉiam iras en botoj, kaj ofte tiajn, kiuj kripligas la piedfingrojn. Krome la piedoj de la blankuloj estas multe pli grandaj ol tiuj de la indiĝenoj, kiuj ĝenerale havas pli gracilajn kaj pli malgrandajn piedojn.

Ĉar de la loko ne plu kondukis spuroj de la usonano, li devis esti plu tie. Kaj ĉar li ne estis sufiĉe profunde kaj laŭorde enfosita, kaj ĉar ankaŭ ne pluvis, la viroj trovis

lian tombon post malmultaj minutoj.

„Pro murdo oni povas esti akuzata nur tiukaze, se la kadavro estas prezentebla“, diris Miguel. „Pri tio li pravis. Tio estas la leĝo, kaj oni rajtas ĝin nomi leĝo bona, ĉar en tiaj grandaj landoj homoj povas fari sin tiom nevideblaj, ke kadavro estas trovebla pli facile ol tiu homo, kiu malaperis libervole.

La kadavro estis trovita, kaj ĉar la tri vojrabistoj posedis la propraĵon de tiu kadavro sen povi pruvi la posedrajton, estis tiu kazo esence evidenta.

La alkaldo rigardis la kadavron nur sekundon, tiam li diris: „Maĉeto“.

Tiam la viroj detiris de la korpo la ĉemizon, kiun la alkaldo prenis al si, kaj post tio la indiĝenoj enfosis la kadavron. Ili faris tion kun nudigitaj kapoj. Kaj kiam ili fermŝutis la fosaĵon, kiujn ili faris pli profundaj, kvankam ili povis fari tion nur per siaj maĉetoj, ili staris dum certa tempo sen ĉapelo ĉirkaŭ la monteto. Ili ne preĝis, sed ili ĉiuj rigardis kun klinita kapo malsupren al la monteto.

Dum la viroj ankoraŭ staris antaŭ la monteto, la alkaldo

iris al la sekva arbo. Per la maĉeto ili dehakis branĉeton kaj poste rompis ĝin per bato en du erojn. Li ligis ilin per fadeno al kruco kaj pikis la krucon en la monteton, tien, kie troviĝis la kapo.

Je la sekva mateno la viroj denove estis en sia volaĝo. La alkaldo montris al la tri uloj la ĉemizon. Ili rigardis ĝin kaj levis la ŝultrojn.

Du viroj intertempe rajdis al la plej prokisma oficejo de la federacia kavaleria milico. Antaŭtagmeze venis la soldatoj. Rigardinte la ulojn, la inspektoro diris al la alkaldo: „Je ties kapo tie“ – li signis al Miguel – oni anoncis rekompenco. Mi pensas, ke 300 pesoj aŭ 250. Precize mi ne scias tion. Jen bandito. Jam antaŭe li murdis du homojn. La du aliaj birdotimiguloj certe estas de la sama speco. Mi ne konas ilin. La rekompenco estos je via dispono, sinjoro, je Porfirio kaj je la ceteraj viroj ĉi tie. Kion vi faras nun kun la azenoj kaj la pakaĵoj?“

„Ĉion tion ni portos morgaŭ al la posedantoj“, diris la alkaldo. „Mi scias, kie ili estas. Unu el ili estas doktoro, tiun ili tie sur la alia flanko ne volas lasi foriri. Ankaŭ ni volas havi lin ankoraŭ por semajno. Li ricevas ja nun siajn

aĵojn kaj ne tiel rapidos foriri.“

Poste la polico transprenis la tri veproŝtelistojn. Oni ne ligis ilin per lazoj. Ili trotis en la mezo de la rajdantaj soldatoj. Jen la ĉemizo, jen la pantalono, jen la botoj, jen la azenoj, jen la pakaĵoj kaj jen la eta kruco sur la monteto. Sekve de tio la procesdebato ne pli longe daŭros ol du horojn. Multekostan galgokonstruaĵon oni ne konstruos, ankaŭ blankajn gantojn oni ne surmetos. Por tiaj aferoj la ŝtato ne disponigas multe da mono. La monon la ŝtato devas ŝpari por pli gravaj aferoj.

Howard estis viro multe okupata. Li ne povis ĝoji tiom pri la trankvilo, kiom li esperis. Li estis la granda fama miraklodoktoro. La indiĝenoj de la alta montaro ĉiuj estas tre sanaj, kaj ili atingas aĝon, kiu sonas al eŭropano kiel fabelo. Nur kontraŭ enportitaj malsanoj ili estas sendefendaj. Sed, kvankam ili ĉiuj havas enviindan sanecon, ili tamen suferas je malsanoj kaj korpaj difektoj, kiujn ili tiom longe flustras al si mem, ĝis ili estas tute konvinkitaj, ke ili havas la malsanon. Oni devas nur rakonti al ili pri malsano kaj klarigi la simptomojn, tiukaze ne pasas pli ol tri tagoj kaj ili ekhavas la malsanon. Pro tiu kaŭzo la kuracistoj kaj eklezioj faras tian bonan negocon en la lando.

Iam venis sinjorino al Howard, kiu volis scii, kial ŝi havas laŭsojn, dume ŝia najbarino laŭ ŝi havis neniujn. Kion Howard preskribu? Laŭsopasto estus estinta la ununura rimedo. Sed, se ĝi estas eluzita, la laŭsoj ree ĉeestas kaj la demando denove leviĝos: „Kial mi havas laŭsojn kaj mia najbarino ne?“ Howard helpis facile al si, ĉar li estis aŭtentika ŝamano. Li diris: „Tio venas de tio, ke vi havas

tre bonan sanan sangon, kiun ŝatas la laŭsoj, dum via najbarino havas tre malbonan kaj malsanan sangon.“

Post tio venis la najbarino, florante sana ino, kiu volis, ke oni preskribu al ŝi rimedon kontraŭ sia malbona kaj malsana sango. Se ŝi irus en la urbon al studinta kuracisto, tiukaze tiu preskribus al ŝi salvarsanon, kvankam ŝi ne havas spuron de malsano, kontraŭ kiu aliokaze salvsarano estas donata. Sed la homoj imagas, ke salvarsano sanigas la sangon, kaj la kuracisto preskribas ĝin al ili.

Howard ne havis salvarsanon ĉemane, li tute ne havis medicinon. Li preskribis ĉiam nur trinkadon de varmega akvo, ĉiutage du litrojn. Por havigi sufiĉe da variaĵoj, li preskribis du litrojn aŭ unu kaj tri kvaronojn da litroj aŭ unu kaj duonon da litroj; tiam denove varmegan akvon kun citronosuko aŭ kun oranĝosuko aŭ kun iu ajn herbo aŭ legomo, kiun li sciis kaj pri kiu li certis, ke ĝi povas damaĝi neniel.

Strange por tiu, kiu ne scias la sanigan forton de akvo, la viroj, inoj kaj infanoj sieĝintaj la miraklokuraciston, ĉiuj saniĝis. Almenaŭ ili asertis tion. Kaj estas ja tiel pri ĉiuj

malsanoj, se oni estas konvinkita ne plu malsani, tiukaze oni estas simple sana.

Kontraŭ eksteraj suferoj, se „la morto *directamente* kuŝis sub la haŭto“, kiel la homoj rakontis, kaj ili jam evidente povis senti la morton premantan sur la haŭton, Howard preskribis varmegajn kompresojn. Pro varieco kelkfoje ankaŭ fridajn kompresojn. Kompresojn ĉirkaŭ la kapon, sur la nukon, sur manplaton, sur pulson, sur la abdomenon, sur la plandojn, kie ajn estis loko. Kaj la homoj ankaŭ en tiu kazo ĉiuj saniĝis. La morto forrampis sub la haŭto, ĉar fariĝis por ĝi, laŭ la situacio, aŭ tro varma aŭ tro malvarma.

Brako-kaj gamborompiĝojn, artikajn tordojn aŭ elartikiĝojn la homoj kuracis mem, tiukaze neniu kuracisto povis montri ion novan al ili. Kaj ankaŭ helpi naski Howard ne devis. Tio iris tute glate.

La famo de Howard kreskis ĉiutage, kaj se li estus havinta pli da senco kaj pli da ŝato por vivo kun naturaj homoj, li estus povinta pasigi sian vivon pace kaj benata de feliĉo. Sed li ja ĉiutage pensis pri sia forveturo. Diversaj venis en lian kapon koncerne la du kunulojn, ĉu ili vere laŭorde

transdonus sian havaĵon kaj ĉu ili sekure atingos la trajnstacion. Li konsiliĝis tiel, ke li nun povas fari nenion, kaj ke li devas fidi la lertecon kaj honestecon de ambaŭ.

Jen iumatene rajdis indiĝeno en la vilaĝon kaj serĉis la domon, kie loĝas la granda kuracisto. Li parolis unue kun la gastiganto mem kaj poste ambaŭ iris renkonte al Howard .

La gastiganto diris: „Sinjoroj, tie estas viro el la vilaĝo de transe, kiu transiris la montaron. Li volas rakonti historion al vi.“

La indiĝeno sidiĝis, rulumis cigaredon, bruligis ĝin kaj tiam ekparolis: „Lazaro estis en la vepro kaj karbigis lignostakon. Li estas karbisto. Estis frue matene. Li ĵus metis lignon sur la stakon. Tiumomente li vidis rampi ion sur la tero. Kaj kiam li rigardis pli proksime, li rimarkis, ke la rampanto estis blankulo. Li estis plena de sango kaj ne povis moviĝi plu. Lazaro donis trinkaĵon al li. Tiam li lasis sian lignostakon sola, pakis la blankan malsanan viron sur sian azenon kaj kondukis lin en la domon de sia vilaĝo.

Metite sur maton en la domo, la viro estis jam morta. Sed venis alia viro, rigardis la blankulon kaj diris: 'Li ne estas tute morta. Li estas nur tre malsana aŭ tre malforta. Tial Filomeno devos rajdi transen al la blanka miraklokuracisto, ĉar Filomeno havas ĉevalon, kaj ĉar azeno ne kuras tiom rapide.' Mi estas Filomeno, sinjoro, kaj mi havas rapidan kaj bonan ĉevalon. Mi estas nun ĉi tie. Vi certe povos helpi al la malsana blanka viro, se vi tuj kunvenos.“

„Nu, kiel aspektas la blanka viro?“ demandis Howard.

Filomeno povis priskribi lin tiel detale, kvazaŭ li starus apud li. Kaj Howard ekkonis, ke li estas Kurtin.

Li tuj pretigis sin por foriri. Lia gastiganto kaj ankaŭ tri aliaj indiĝenoj akompanis lin.

Estis longa streĉa rajdado. Sed kiam la viroj alvenis Kurtinon, li jam iom pli ripozis, kaj ŝajne estis el danĝero. Al la homoj en la vilaĝo Kurtin kun malmultaj vortoj rakontis, ke li survoje per pafo estis vundita, sed ke li ne scias de kiu. Li volis eviti, ke oni persekutu Dobbs, ĉar alie ĉio estus perdita.

„Tiu malica kanajlo fridasange pafis sur min“, diris Kurtin al Howard, „ĉar mi rifuzis disdividi kun li vian havaĵon. Li ludis unue la trukon defendi sin pro urĝa neceso. Sed mi sciis tuj, kion li celis. Mi ja fakte povis konsenti pri la disdivido, kaj se ni estus alvenintaj en la urbo, mi estus povinta reordigi la aferon. Sed vi eble estus estinta pli frue ĉe ni ol mi atendis, kaj tiukaze vi supozus, ke mi volis trompi vin. Vi certe ne akceptus, ke mi konsentis pri la disdivido nur pro ŝajno. Li kroĉis kuglon en mian maldekstran flankon kaj lasis kuŝi min en la vepro, por ke mi tie mortaĉu. Sed nun mi havas du pafvundojn, sed mi povas rememori nur pri unu pafo. Mi preskaŭ pensas, ke tiu fripono pli malfrue, kiam mi jam kuŝis senkonscia, revenis al mi, kaj kroĉis duan kuglon. Por esti tute certa pri sia fajna laboro. Malfrue en la nokto mi rekonsciiĝis kaj ŝanceliĝante moviĝis kaj rampis tiel rapide for de la loko, kiel eblis. Mi pensis, ke li certe revenos matene ankoraŭ plian fojon tien, antaŭ ol li marŝos plu, kaj se li vidos, ke mi ankoraŭ spiras, li pafmortigos min definitive. Mi tiam renkontis indianon, kiu karbigis lignon en la vepro. Unue li forkuris, ĉar li timis min. Sed kiam mi parolis al li kaj diris, ke mi estas en kazo de bezono, li tuj

helpis al mi kaj kondukis min ĉi tien. Sen lia subteno mi certe estus mortinta, ĉar mi ne plu povis rampi, kaj neniu homo tie kiam ajn estus trovinta min.“

„Jen la ulo do kun ĉio fuĝis?“ demandis Howard.

„Sen dubo.“

La oldulo pripensis la aferon dum certa tempo. Poste li diris: „Fripono li certe ne estis. Mi pensas, ke li estas en vero honesta ulo. La eraro estis, ke li foriris sola kun vi. Estas damnite fia tento vagadi dum tagoj kun multe da oro kaj kun nur unu viro ĉeflanke sur flankaj padoj kaj ŝtelire ireblaj vojoj tra tiu soleca vepro. La vepro logas kaj logas kaj krias kaj flustras seninterrompe: 'Mi elbabilas nenion, kaptu la okazon, estas okazo, kiu neniam revenos, mi estas pli silentema ol tomboj.' Se mi estus juna kiel vi, mi ne scias, ĉu mi estus povinta rezisti dum la multaj tagoj al tia damnita tento. Estas ja nur sekundo, ununura sekundo, pri kiu temas. Kaj kalkulu foje mem, kiom da sekundoj havas tago kun dudekkvar horoj. Unu sekundo, en kiu la nocioj fulmrapide tranŝoviĝas, kaj antaŭ ol la nocioj en la sekva sekundo denove enviciĝas en la malnovan relon, oni jam retiris la montrofigron. Poste

oni jam ne plu povas ŝanĝi tion kaj devas fari la laboron tute.“

„La fripono ne havis konsciencon, jen ĉio“, diris Kurtin.

„Tiu havas tiom multe kaj malmulte da konscienco kiel ni ĉiuj, se li pensas, ke li devas uzi la kubutojn por grimpi supren. Kie ne atendeblas akuzanto, tie ĝi silentas kiel malplena botelo da brando, kiu kuŝas en polvkovrita anguleto. La koncienco fariĝas nur vivanta, se ĝi estas subtenata. Por tio ekzistas ja la pundomoj, ekzekutistoj kaj inferaj punoj. Ĉu niaj municiaj liverantoj, kiuj faris sian profiton per tio, ke ili helpis al eŭropaj popoloj masakri sin reciproke, havis konsciencon? Ĉu nia *Mr.* Wilson havis konsciencon, kiam li sendis kvindek mil da niaj knaboj en la morton, ĉar Wallstreet timis perdi sian monon kaj la municifabrikistoj volis fari ankoraŭ pli bonajn negocojn? Mi neniam ion aŭdis pri tio. Ĉiam nur ni, la homaj nuloj, devas havi konsciencon, aliaj bezonas neniun. Nun al la amiko Dobbs certe la konscienco viviĝos, kiam li ekscios, ke li faris rilate al vi nur duonon de la laboro. Ne, kara knabo, lasu min tute el la ludo, se temas pri la konscienco. Mi ne akceptas tion. Ni nun

devos okupiĝi nur pri tio kiel ni povos rekapti la predon de la ulo.“

Howard volis nun tuj rajdi al Durango, por ankoraŭ atingi Dobbson. Aŭ almenaŭ atingi lin en Tampiko, antaŭ ol tiu malaperus el la lando. Al Kurtin li diris, ke li restadu en la vilaĝo por plia flegado. Kaj poste sekvu.

Kiam Howard klarigis al sia gastiganto, ke li nun devas rigardi al sia propraĵo, ĉar Kurtin kuŝas tie malsana, ili konsentis lin pri tio, ke li devos ekvojaĝi, kvankam kaŭzas malfacilaĵojn al ili lasi foriri lin tiel frue.

Je la sekva mateno Howard estis preta iri al Durango. Sed la indiĝenaj amikoj ne volis lasi iri lin sola. Ili volis akompani lin, por ke li sekure alvenu en la urbon. Kaj por ke ne trafu lin simila sorto kiel lian kunulon Kurtin. Tial ili ĉiuj rajdis kun li.

Ili ĵus venis ĝis la sekva vilaĝo, kiam ili renkontis la indiĝenojn kun la alkaldo kiel gvidanton, kiuj survojis por konduki la azenojn kun la pakaĵoj al Howard.

„Kie estas via sinjoro Dobbs, la usonano, kiu havis la taskon akompani tiun azenaron ĝis Durango?“ demandis

Howard, kiam li turnis sin kaj ne povis trovi Dobbson.

„Li estas mortbatita“, diris la alkaldo tranvkiile.

„Mortbatita, ĉu? De kiu?“ diris Howard tute mekanike.

„Fare de tri vojembuskuloj, kiuj hieraŭ estis kaptitaj de la soldatoj.“

Howard rigardis al la pakaĵoj, kajili ŝajnis al li strange malvastaj. Li saltis tien kaj malfermis pakaĵon el siaj propraj. La feloj ĉiuj enestis, sed la saketoj estis for. „Ni devos persekuti kaj atingi la vojrabistojn“, li vokis, „mi devos ilin pridemandi pri io.“

Liaj akompanantoj estis pretaj pri tio. Oni lasis konduki la azenaron en la vilaĝon, kie kuŝas Kurtin. La ceteraj viroj postrajdis sur rektaj padoj al la soldatoj.

La soldatoj ne tre rapidis por veni antaŭen. Dum tiaj patrolaj rajdoj estas vizitataj ĉiam ankaŭ la lokoj distrite troviĝantaj ĉe la ĉefa vojo, por aŭdi, kio okazas, kaj por montri al la pacaj enloĝantoj, ke la registaro ne forgesis ilin kaj protektadas ilin. La kaptitoj kunkondukataj nur pliprofundigis la impreson ĉe la indiĝena kampara loĝantaro, ke ili povas trankvile okupiĝi pri sia laboro, kaj

ke la registaro observas, ke ĉio laŭordas kaj, ke ĝi persekutas la spurojn de la banditoj kaj vojrabistoj. La banditoj, kaj tiuj, kiuj ĝuste havas tion en la senco foje provi tiun negocon, pro la kaptitoj, kies sorto jam antaŭe estas sufiĉe konata, imprese estas instruataj pri tio, ke tio havas ankaŭ siajn ombrajn flankojn provi la feliĉon kiel vojrabisto. Tiaj avertoj estas pli efikaj ol raportoj en la gazetoj, kiuj ne atingas tiun regionon, kaj se ili tamen atingas ĝin, ne legeblas.

Je la sekva tago la soldatoj estis jam atingitaj. La alkaldo prezentis Howardon al la oficiro kiel laŭrajtan posedanton de la azenoj kaj pakaĵoj, kaj Howard ricevis senprobleme la permeson pridemandi la banditojn. Kiel ili mortigis Dobbson, tio ne interesis lin. La alkadlo jam sufiĉe klare rakontis tion al li. Li volis scii nur tion, kie estas la saketoj.

„La saketoj“, demandis Miguel. „Ha jes, tiuj ĉi saketoj, tiujn ni ĉiuj elŝutis. Nur sablo enestis, por doni pli da balasto al la feloj.“

„Kie vi elŝutis la saketojn?“ demandis Howard.

Miguel ridis: „Kiel mi sciù tion? Ie en la vepro. Jen saketo tie, kaj jen plia pli malproksime. Estis tenebre. Ni tiam nokte marŝis plu, por foriĝi. Ni ne najlis krucon tie, kie ni elŝutis la saketojn. Sablo ĉie ekzistas. Vi devas nur kliniĝi. Kaj se vi ĝuste volus serĉi la sablon, kiun vi eble havis kiel provmaterialon, tiukaze mi ne pensas, ke vi ankoraŭ trovos sableron. En la antaŭlasta nokto ni havis teruran ŝtormon. Tiu forblovigis ĉion, eĉ se mi sciis precize kie estis, kie ni elŝutis la saketojn. Aliokaze mi volonte volus diri tion al vi por saketo da tabako, sed mi ne scias tion, kaj tial mi ne povas elservi la tabakon.“

Howard ne sciis, kion li diru. Ĉion, kion li povis esprimi aŭ fari estis nur komenci ridadon tian, ke la ceteraj viroj kaj ankaŭ la soldatoj devis kunridi, kvankam ili ne sciis, pri kio temas. Sed la ridado sonis tiel natura, ke neniu povis defendi sin kontraŭ ties efiko.

Howard ĵetis al la veprorabistoj saketon da tabako, dankis al la oficiro, adiaŭis sin de li kaj tiam li retrorajdis kun siaj amikoj.

„*Well, my boy*“, diris Howard, dum li sidiĝis sur la randon de la ripozejo, kie Kurtin kuŝas. „La oro iris tien,

de kie ĝi venis. Tiuj grandiozaj friponoj supozis ĝin sablo, per kiu ni laŭ ili intencis trompi la felokomercistojn en la urbo dum la pesado de la feloj. Kaj tiuj ŝafidoj la tutan sablon elŝutis. Kie, tion ili ne plu scias, ĉar estis malhele. Kaj krome la uragano en la lasta nokto zorgis pri la cetera. Por saketo da tabako nun la tuta bronzo havigeblis, por kiu ni laboraĉis dek monatojn.“

Kaj li komencis tiom ridi, ke li devis kurbiĝi, ĉar la ventro ekdoloris al li.

„Ke vi tiukaze povas ridi tiel, tio estas al mi tute nekomprenebla“, diris Kurtin preskaŭ kolere sur la tero.

„Tion mi ne komprenas“, diris Howard, nun eĉ plu kaj plu ridante. „Se vi ĉi tie ne povas ridi ĝis vi krevos, tiukaze vi ne scias, kio estas bona ŝerco, kaj tiukaze mi devus bedaŭri vin. Tiu ŝerco valoras dek monatojn da laboro.“

Kaj li ridis, ke la ploroj ruliĝis trans liaj vangoj.

„El mi ili faris miraklokuraciston“, kvazaŭ blekis la oldulo ridante, „mi povas elmontri pli da sukcesaj kuracadoj kaj por pli malmulte da medicino ol la plej bona kuracisto en Ĉikago. Vin oni dufoje pafmortigis kaj vi vivas ankoraŭ

nun, kaj la kara Dobbs sian kapon tiel komplete perdis, ke li eĉ ne plu povus serĉi ĝin mem. Kaj ĉio tio por oro, kiu apartenas al ni, kaj pri kiu neniuj scias, kie ĝi estas, kaj kiu estas pli malmultekosta ol saketo da tabako por tridekkvin centavoj.“

Nun fine ankaŭ Kurtin ekridis, kaj li ĝuste volis simile tion forte ekkrii kiel la oldulo jam faris la tutan tempon, sed Howard tenis la tutan tempon manon sur lian buŝon: „Ne tiel laŭte, olda knabo, aliokaze viaj pulmoj krevus. Kaj tiujn vi devos retenigi, ĉar ni alie ne venos ĝis Tampiko. Trajnon ni certe ne povos uzi. Ni devos rerajdi sur azenoj, kaj tiujn, kiujn ni bezonas por la rajdado, tiujn ni devos vendi, por ke ni havu almenaŭ tortiljojn kaj *frijoles* kiel manĝon, ni, la milionuloj, kiuj ni estis.“

„Kion ni nun do komencu?“ demandis Kurtin post certa tempo.

„Mi jam pripensas, ĉu mi ĉi tie je daŭro setlu kiel ŝamano. Ni povas kune fari la negocon. Sola mi neniukaze povus fari tion, mi bezonas asistanton, kaj mi heredigos al vi ĉiujn miajn receptojn. Tiuj estas efikaj, tion mi promesas al vi.“

Kiam Howard komencis traserĉi ĉiujn pakaĵojn unuope, li trovis unu pakaĵeton, el kiu la saketoj ne estis elŝutitaj.

Aŭ ili estis pretervidataj aŭ tiu el la vojrabistoj, kiu alpropriigis tiujn pakaĵojn, estis tro pigra malfermŝnuri ĉiujn pakaĵojn, ĉar li pensis lasi tion por pli posta tempo, kiam ili ne devos tiom rapidi por foriĝi.

„Tio ĝuste estos sufiĉe por – por kio?“ demandis Howard.

„Tio rilate la kinejon do ne realigeblus, ĉu?“ demandis Kurtin.

„Por tio ne sufiĉus. Sed mi pensas, ke eble sufiĉos por tute eta frandaĵo- kaj ladskatolomagazeno, ĉu?“

„Kie? Ĉu en Tampiko? Kurtin parte sidiĝis.

„Kompreneble. Kie eble pensis vi?“ reiris Howard.

„Sed en la lasta monato, kiam ni estis en Tampiko, kvar grandaj luksnutraĵvendejoj bankrotiĝis interne de ses semajnoj.“ Kurtin trovis tion grava memori la oldulon pri tio.

„Tio estas ĝusta“, diris Howard. „Sed tio estis antaŭ dekdu monatoj. Tio nun eble ŝanĝiĝis. Oni devas ja iom

fidi pri sia feliĉo.“

Kurtin pripensis tion dum momento kaj diris poste: „Eble via unua propono estas la pli bona. Ni provu ĝin por la unua fojo certan tempon kun la medicina negoco, tiukaze certos almenaŭ la manĝo kaj la loĝejo. Ĉu tio estos certa pri la frandaĵoj mi ankoraŭ ne scias konkrete.“

„Sed, ulo, jen vi ja sidus ĉe la fonto. Tiukaze vi devus nur preni la ladskatolan malfermilon kaj malfermi ladskatolon aŭ ankaŭ du da ili, se plaĉos al vi.“

„Bone kaj bele. Sed tion diru al mi ankoraŭ, kion vi manĝos, kiam ili venos kaj sigelos la luksnutraĵan magazemon. Tiam vi ja ne plu povos meti manon al la ladskatoloj.“

„Pri tio mi ne pensis“, diris Howard malĝojigite. „Tio estas ĝusta, tiam ni ne plu povos meti manon al la ladskatoloj, kaj la plej bela skatolomalfermilo tiam senvaloras. Ankaŭ mi pensas, ke eble estas pli bone provizore lasi la frandaĵojn por si mem kaj prefere okupi pri la medicinfako. Krome estas tre honorinda profesio. Komercisto por frandaĵoj povas fine fariĝi ĉiu ŝtipkapulo,

sed ŝamano tute ne. Por tio oni devas esti naskita. Kaj tion mi rajtas pri mi aserti plenrajte kaj kun deco. Venu nur unue transen al mia vilaĝo, tie vi vidos kaj lernos tion kaj tion. La ĉapelon vi detiros antaŭ mi, knabo mia, se vi vidos, kia honorinda persono mi tie estas. Ili volis fari el mi antaŭ kelkaj tagoj leĝdonan korporacion. Sed kion ili imagas pri tio, tion mi tamen ne povis ekscii.“

En tiu momento lia gastiganto envenis.

„Sinjoro“, li diris. „Ni nun devos ekrajdi. Ĝuste alrajdis viro, kiu diras, ke tiom da homoj estas en la vilaĝo, kiuj volas vidi la kuraciston, ke ili ektimas tie en la vilaĝo. Tial ni tuj devos ekrajdi.“

„Jen vi ja jam aŭdas tion“, turnis sin Howard al Kurtin, kiam li salutmane adiaŭis de li.

Kurtin ridis kaj diris: „Mi pensas, ke mi povos veni post tri tagoj por vidi la miraklokuraciston.“

Howard ne havis tempon respondi. La indiĝenoj apogis lin sub la brakoj, portis lin eksteren kaj levis lin sur la ĉevalon.

Poste ili forrajdis kun li.

FINO

Glosaro

beachcombers = senlaboruloj, kiuj rastas la plaĝon por io uzebla

cantina = kantino

carretero = ĉaristo

cementerio = Friedhof

compañeros = kunuloj, akompanantoj, kamaradoj

company = kompanio

diablo = diablo

directamente = rekte

don = sinjoro

fonda = gastejo kun manĝejo

frijoles = fazeoloj

gringo = fi-usonano, usonanaĉo, sed ankaŭ simple usonano

habanero = kubana danco

mestizo = miksitulo kun indiĝenaj kaj blankaj gepatroj

peso = monunuo en Meksiko

petate = petato, specifa tipo de mato, plektaĵo el palmfolioj

señor = sinjoro

señora = sinjorino

sierra = montaro, montĉeno

tienda = vendejo, butiko